הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר נשים

שער המלך על משנה תורה, הלכות גירושין

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות גירושין

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-גירושין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ג 15
הלכה ד 16
הלכה ט 17
הלכה יד 21
הלכה כד 22
הלכה כה 25
פרק ב 26
הלכה ג 26
הלכה ה 28
הלכה יח 35
הלכה יט 52
הלכה כ 55
פרק ג 58
הלכה א 58
הלכה ד 60
הלכה ז 74
הלכה ט 77
הלכה טו 79
הלכה יט 93
פרק ד 101
הלכה ב 101
הלכה ד 109
הלכה ז 110
הלכה ח 111
הלכה יב 112
הלכה טו 116
הלכה יז 116
הלכה כא 119
פרק ה 120
הלכה א 120
הלכה ג 124
הלכה י 125
הלכה יב 125
הלכה יז 126
פרק ו 129
הלכה א 129
הלכה ד 136
הלכה ו 141
הלכה ז 144
הלכה ט 145
הלכה י 150
הלכה טז 153
הלכה יח 155
הלכה כא 157
הלכה כב 157
פרק ח 160
הלכה א 160
הלכה ד 176
הלכה ט 178
הלכה יא 180
הלכה יב 190
הלכה יג 194
הלכה יד 195
הלכה יט 196
הלכה כב 196
פרק ט 202
הלכה ג 202
הלכה ח 208
הלכה ט 209
פרק י 212

הלכה טז 212
פרק יב 214
הלכה ו 214
הלכה י 220

פרק א

הלכה א

האשה מתגרשת אלא כו'. נ"ב ואינו יכול לגרשה בלילה ואם גרשה בלילה י"א דהוי גט פסול מור"ם סי' קכ"ג ס"ה בשם ר"י מינץ וז"ל ר"י מינץ בס"ה סי' נ"ז וז"ל אשה שקבלה גט בלילה אינה מגורשת וס' אם הם קדושין אבל קיום שטרות הוי אפילו בלילה בתשובה א"ז וכתב הרא"ם ח"ב סימן ל"ה וז"ל הילכך נראה בעיני דנתינת הגט דוקא ביום ולא בלילה ומגמגם אני על הקדושין משום דכתיב ויצאה והיתה ויש צדדין בדבר ע"כ והנה הנראה בהדיא מדבריהם דבקדושין אם קדשה בלילה יש להסתפק אי הוו קידושין או לא דמקשינן הויה ליציאה ועל פי זה יש לתמוה על הרב פמ"א ז"ל ח"ב סי' ל"ה שהרבה להשיב על הוראת חד צורבא מרבנן שהורה שאין יכולין לקדש אשה בלילה דכשם שאין מקדשין את החדש בלילה כך אין מקדש האשה בלילה והשיב וז"ל תשובה זו אין לה שורש וענף ובינותי בספרים ולא מצאתי שום גילוי לא בגמרא ולא בפוסקים כו' וכ"ש דאשכחן בגדולי הפוסקי' שנשאלו כו' יע"ש: ויש לתמוה הן על השואל הן על הרב ז"ל איך אשתמיט מינייהו דברי ר"י מינץ והרא"ם ז"ל דמספ"ל מילתא בטעמא דשמא מקשינן הויה ליציאה כדכתיב איברא דדברי ר"י מינץ והרא"ם ז"ל תמוהים מההיא דפ"ק דקדו' די"א דפרכינן התם אלא מעתה כגון הני בנתיה דר' ינאי דקפדי אנפשייהו ולא מקדשה בפחות מתרקבא דדינרי ה"נ דאם פשטה ידה וקבלה חד זוזא ה"נ דלא הוו קידו' א"ל פשטה ידה וקבל' חד זוזא לא קאמינא כי קאמינא דקדשה בלילה כו' גם בדף ח' פריך בגמרא האי דינר של נחושת ה"ד אי דידעה הא סברא וקיבלה ל"צ שיהב' ניהלה בלילה כו' הרי בהדיא דמקדשין את האשה בלילה ולא מקשינן בהא הויה ליציאה הפך דעת הרא"ם ז"ל וכן הקשה הרב גט פשוט ז"ל סי' קכ"ג ס"ק כ"א יע"ש. אמנם הנלע"ד בדעת הרא"ם ור"י מינץ ז"ל הוא דכל עיקר ספיקן הוא משום דשמא מקשי' הויה ליציאה הרי אמרו בירוש' דע"כ לא מקשי' הויה ליציאה אלא בקדושי שטר אבל לא בקדושי כסף וכדאיתא בירושלמי ר"פ האומר דקדושין הביאו הר"ן שם בר"פ האומר וכן כתב הר"ן ז"ל בריש פ"ק דקדושין לענין מחובר דע"כ לא מקשינן הויה ליציאה אלא בקדושי שטר וכ"כ הרשב"א ז"ל בתשובה סי' אלף רכ"ו ובחידושיו לגיטין דף י"א ובחידושיו לקידושין ד"ב יע"ש ועיין מ"ש הרב משנ"ל ז"ל פ"ז מה' אישות הלכה י' יע"ש ומעתה אף אנו נאמר כן לדעת הרא"ם ור"ח דע"כ לא מספ"ל אי מקודשת מטעמא דמקשינן הויה ליציאה אלא דוקא בקדושי שטר דשייכא טעמא דמקשינן כו' אבל בקדושי כסף כ"ע מודי דלא מקשינן והיינו סוגיין דקדושין דמירי בקדושי כסף ומהתימא על הרב פמ"א

ז"ל איך אישתמיט מיניה סוגיא דקדושין מיהו ק"ק לפי דעת הרא"ם ז"ל מתניתין דקתני נכתב ביום ונחתם בלילה פסול נכתב ונחתם בלילה כשר ואם איתא דבלילה אינו יכול לגרש א"כ אינו יכול לכתוב דבעינן דבשעת כתיבה יהיה בידו לגרשה וכדגרסינן ביבמות פרק ר"ג דף נ"ב אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט ולאשה דעלמא אינו גט ופסקו רבינו בפרק וכתב דה"ט מפני שנמצא כותב שלא לשמה ושוב ראיתי להרב מש"ל בה' אלו פ"ו דין ג' שכתב גבי ההיא דהאומר לאשה דעלמא דמחוסר מעשה הוא דלא מהני אבל במחוסר זמן דממילא קא אתי כ"ע מודו דמהני יע"ש ובהכי ניחא קושי' ועוד יש ליישב בדוחק ודו"ק ועיין בספר קול בן לוי ז"ל:

טעם המלך א) **דבר** זאת נפתח בגדולים ועיין תשובת מהרמ"ש סי' ל"ה ומהרדב"ז סי' כ"ז הביא ראי' ממ"ש תוס' פ' נגמר הדין דכתבו דאלת"ה איך אדם נותן שלום בלילה ואיך אשה מתגרשת בלילה עיש"ה ופר"ח הביא ראי' מדאמרי' ס"פ מי שאחזו הכל מודים היכא דאמר לכשתצא חמה מנרתקה ופירש"י שם באומר לאשתו בלילה זה גיטך לכשתצא חמה מנרתיקה עיי"ש אלמא מותר למיהב גט בלילה ועיין בהגהת מרדכי ובתשובת בנימין זאב סימן קכ"ב ובד"מ סימן קמ"ב ובתשובת מהר"מ איסרלס סימן ג'. ועי' בס' האורב בהגהת ע"ט מהי"ר שם הארכתי יותר והבאתי דמוכח דע"כ קדושי אשה כשרה בלילה דהא חד מן דרכי הקדושין היא קדושי ביאה והא אסור לקדש בביאה ביום והעליתי נמי בשם פוסק אחד דהשתא דמוכח דקדושי אשה כשרה בלילה א"כ ממילא נמי דגירושין הוי בלילה דמקשינן יציאה להוי' וזה פשוט. ושם הארכתי נמי בענין אי בעינן דוקא גבי גט ב"ד של שלשה והעלתי לדינא דגט מידו לידה לא בעינן ב"ד של שלשה אלא אם סדר אף אחד הגט כשר ואולם אם הגט הוא ע"י שליח שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם הוי כמו קיום שטרות וצריכין ב"ד של שלשה עיש"ה:

מעשה חושב (**רעח**) חד צורבא מרבנן שהורה שאין יכולין לקדש אשה בלילה כו' ובינותי בספרים ולא מצאתי שום גילוי לא בש"ס ולא בפוסקים כו'. תמהני דאשתמיטתי' ש"ס ערוך בקדושין דף ע"ט ע"א דאמרינן התם בקדשה אביה בדרך והיא עצמה בעיר דרב ס"ל מדהשתא בוגרת מצפרא נמי הויא בוגרת ולכן אפי' אי קידשה אביה בבוקר והיא עצמה בערב נמי אין חוששין לקדושי אביה כיון דביום דמשלם ששה מיירי וביום הוה היא בחזקת שתביא סמני בגרות וע"ש והשתא אי נימא דמקדשין בלילה א"כ ל"ל למימר מצפרא נמי הויא בוגרת נימא דמבלילה הויא בוגרת דהא בכל דינים הללו היום הולך אחר הלילה ומה דאמרינן דמבן י"ג שנה ויום אחד הוא גדול היינו בלילה שלסוף י"ג וה"נ לענין בוגרת וא"כ הא אפי' אי קדשה אביה בלילה והיא עצמה בבוקר נמי אין

חוששין לקדושי אביה וזה הוי רבותא טפי אע"כ דמשום דאין מקדשין בלילה להכי נקט מצפרא דהיינו דאביה קדשה בבוקר והיא בערב קודם חשיכה ולפ"ז הרי יש להאי גילוי בגמרא ודוק:

(**רעט**) גם בדף ה' פריך הגמ' כו' ל"צ דיהבי' ניהלה בלילה כו' הרי בהדיא דמקדשין את האשה בלילה כו'. לענ"ד מהאי דדף ח' ע"א אין ראיה כלל משום די"ל דקידשה ביום אלא שנמשך מניית המנה עד הלילה וביותר י"ל שהרי אפי' בגט הוא רק דלכתחלה אין מגרשין בלילה והגט באמת כשר מדאורייתא אלא די"א דפסול מדרבנן ובש"ס קדושין דף ח' ודף י"א הנ"ל הא שקיל וטרי רק אי מקודשת מדאורייתא אי לאו ולא איכפת לי' להש"ס במאי דמדרבנן אין מקדשין בלילה ובפרט די"ל עוד דלילה דנקט שם לאו דוקא אלא דר"ל במקום אפל:

(**רפ**) דעד כאן לא מקשינן הויה ליציאה אלא בקדושי שטר אבל לא בקדושי כסף כו'. לכאורה מה הועיל בזה הא אמרינן בכתובות דף ע"ד ע"א דמקשינן הויות להדדי ואפי' לקולא דהא מדינא במקדש אשה בביאה על תנאי היה לן לומר דאפי' אם לא נתקיים התנאי מקודשת כיון דא"א להתקיים ע"י שליח אלא דכיון דמקשינן הויות להדדי אמרינן דכמו שבקדושי כסף ושטר מהני תנאי מהני נמי בקדושי ביאה ואי לא נתקיים התנאי אינה מקודשת. אלא די"ל אדרבה דאפי' בקדושי שטר מקדשין בלילה דטפי איכא לאקושי הויות להדדי וילפינן קדושי שטר מקדושי ביאה שהיא בלילה בודאי אלא דמדברי הר"ן בכתובות דף ס"א ע"א בד"ה אשה נשאת בכל יום כו' מבואר להדיא דעכ"פ ביאה ראשונה מותר לבעול ביום שכתב שם דבכל יום לאו דוקא כו' לאפוקי ערב שבת דאפי' אי יבעול ביום לאחר שיתעסקו בצרכי חופה כבר עבר רובו של יום ואין ב"ד יושבין אלא עד חצות היום וע"ש וצ"ע. ודוחק לומר דהר"ן ז"ל אתא למימר דאפי' לת"ח אינה נשאת בערב שבת אע"ג דשרי לי' לבעול ביום ולהאפיל בטליתו אבל לא לאינש אחרינא דזה דוחק (ויהיה איך שיהיה מ"מ נדחים דברי הרב בעל טעם המלך שמחומרא בעלמא דאסור לבעול ביום יצא לידון לקולא והיינו למילף יציאה מהויה שגם הגירושין יהיה מותר בלילה ממה דקדושי ביאה בלילה נינהו והרי בגירושין כיון דשקלה כתובה הא י"ל דכגמר דין דמי והא אין דנין אלא ביום ואיך נילף קולא לגירושין דדמי לדין דמדאורייתא אינו אלא ביום מהך חומרא בעלמא דאין ביאה ביום וצ"ע ודוק):

(**רפא**) נכתב ונחתם בלילה כשר ואם איתא דבלילה אינו יכול לגרש א"כ אינו יכול לכתוב כו' למ"ש הסמ"ע בסי' ה' דבהדלקת נרות גומרין הדין דהוי כיממא וכן פסק הב"י באו"ח הלכות מגילה בשם מ"כ דיוצא י"ח סעודת פורים שאכלה בלילה בנרות

דולקות דהוי כיממא א"כ לק"מ די"ל דמתניתין דגיטין נמי מיירי כשנרות דולקות והוי כיממא ודוק:

אלא בכתב שיגיע לה כו'. כתב הטור ז"ל סי' ק"ך משם הרמ"ה וז"ל ואי גזל נייר וכתב ביה גט ויהיב לה כשר אפי' נתנו לה קודם יאוש שהרי אינה חייבת להחזירו שיש כאן שינוי השם ושינוי מעשה עכ"ד וראיתי להפר"ח ז"ל סי' הנזכר סק"ח שהקשה במ"ש הרמ"ה דיש כאן שינוי השם ושינוי מעשה דלמה לי תרתי בחדא מינייהו סגי וכמבואר בטור ח"מ סי' שנ"ג כו' עד וכ"ת דהכא הוי שינוי החוזר לברייתו שהרי יכול למחוק את הנייר ולישאר נייר חלק כדמעיקרא ומשום הכי מצריך נמי שינוי מעשה הא לאו מילתא היא דא"כ ליכא הכא לא שינוי השם ולא שינוי מעשה מידי דהוי אגזל עפר ועשאו לבנה דלא קנה אע"ג דאיכא שינוי השם ושינוי מעשה משום שאם ידוקנה תחוזר עפר כמו שהיתה וכדאיתא בר"פ הגוזל עצים אלא ודאי דבכה"ג לא מיקרי שינוי החוזר לברייתו דתו לא חזי לכתיבה וכמ"ש הרב חלקת מחוקק יע"ש את"ד והנה לכאורה נראה שמ"ש הרב ז"ל דאפי' בדאיכא תרתי שינוי השם ושינוי מעשה לא מהני כל שהוא חוזר לברייתו הוא הפך מ"ש התוס' בפ' לולב הגזול דף ל' ע"ב דאמרינן התם וליקנייה בשינוי השם שכתבו וזה לשונו תימא הא אמרינן דשינוי מעשה החוזר לברייתו לא שמיה שינוי ונראה דה"ה שינוי השם כו' עד ועוד י"ל בשינוי השם דליכא שינוי מעשה בהדי' לא קני בחוזר לברייתו כמו מריש דכמו שהוא בנאו בבירה לא חשיב שינוי מעשה אבל הכא דאגדו הרי חשיב שינוי מעשה בהדי שינוי השם ע"כ הרי בהדיא דס"ל דכל דאיכא תרתי שינוי השם ושינוי מעשה אפי' בחוזר לברייתו מהני הפך דברי הרב ז"ל הן אמת דקשה טובא לדברי התוס' מה יענו להה"א דגזל עפר ועשאו לבינה שכתב הפר"ח ז"ל דמבואר התם דאפי' בדאיכא תרתי לא מהני ואין לומר דעד כאן לא אמרו התוס' דשינוי השם ושינוי מעשה מהני אפילו בחוזר לברייתו אלא כי ההיא דהתם דהוי ס' גזל דשמא אותו קרקע מישראל הוא כמ"ש רש"י שם אבל בגזל ודאי ה"נ דס"ל דאפי' בדאיכא תרתי לא מהני כי ההיא דגזל עפר וכ"כ ה"ה ז"ל פ"ו מהל' גניבה הלכה. וז"ל דאע"ג דהוה לי' שינוי החוזר לברייתו ואינו שינוי הכא שאני שאין זה גזל ודאי אלא גזל ספק ומספק אתה בא לאוסרו וכיון שכן בשינוי כל דהו סגי כך תי' המפרשים עכ"ל דזה אין במשמעות לשונם כלל כמו שיראה המעיין ואגב אורחין ראיתי למוהר"ם ן' חביב ז"ל בקונט' כ"ח דף ד' שהקשה על דברי ה"ה הללו מסוגיא דפרק לולב הגזול דפריך וליקנייה בשינוי מעשה ומשני שנוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי וכפי דעת ה"ה מאי קא משני הרי התם מספק אתה בא לאוסרו דשמא אותו קרקע מישראל הוא כמ"ש רש"י ואפי"ה

קאמר דשינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי וע"ש מה שתי' והוא דוחק: אמנם לע"ד נראה דע"כ לא כתב ה"ה ז"ל דבספק גזל בשינוי כל דהו מותר אלא דוקא דומיא דהתם דאיכא תרתי שינוי השם ושינוי מעשה שינוי השם דמעיקרא קרו לה מוכין והשתא כר וכסת ושינוי מעשה נמי איכא דעבדינהו כר וכסת דלא גרע מלולב למאן דאמר צריך אגד דהוי שינוי מעשה כמבואר בגמ' ומש"ה מעיקרא דלא אסיק אדעתיה טעמא דשינוי השם אלא טעמא דשינוי מעשה גרידא משני ליה שפיר דהוה לי' שינוי החוזר לברייתו ובתר הכי דאקשי ליה דליקניי' בשינוי השם לא משני ליה דהוה לי' שינוי החוזר לברייתו משום דכיון דאיכא תרתי שינוי השם ושינוי מעשה והוי ס' גזל פשיטא לי' לתלמודא דמהני וכמ"ש התוס' אלא דהתוס' ז"ל נראה מפשטיות דבריהם דאפי' בגזל ודאי כל דאיכא תרתי מהני ולדעת ה"ה ז"ל י"ל דס"ל דדוקא בספק גזל מהני היכא דאיכא תרתי כמ"ש: ושוב ראיתי להריב"ש ז"ל סי' רע"ג שהק' קו' הרב ז"ל ותירץ דכיון דסתם גוים גזלנים הם הו"ל כודאי גזל יעוין שם ודוק ומ"מ לדאתאן עלה דברי התוספות ז"ל נראין הפך דברי הפר"ח ז"ל וקשיא להו סוגיא דפ' הגוזל כמ"ש והנראה ברור לע"ד דע"כ לא קאמרי התוס' דהיכא דאיכא תרתי חשיבי ומהני אלא דוקא בדאיכא בהדייהו יאוש דבהכי מיירי התם וס"ל דדוקא בדאיכא תרתי מהני בחוזר לברייתו אבל שינוי השם גריד' אפי' בהדי יאוש כל שהוא שינוי החוזר לברייתו לא מהני אבל בדליכא יאוש ה"נ ודאי דס"ל להתוס' דאפי' בדאיכא תרתי שינוי השם ושינוי מעשה כל שהוא חוזר לברייתו לא מהני והיינו ההיא דגזל עפר דהתם בדליכא יאוש מיירי ומעתה צדקו דברי הפר"ח ז"ל דהרמ"ה ז"ל אפי' בדליכא יאוש קאמר דהגט כשר ואהא ק"ל להפר"ח ז"ל שפיר דכל שנוי החוזר לברייתו אפי' בדאיכא תרתי לא מהני כל דליכא יאוש בהדיה: ובהכי ניחא לי מ"ש התוס' שם בדף ל"א ע"א ד"ה אבל גזל עצים כו' שכתבו משם רש"י ז"ל דהא דאמרי' בפ' הישן דמודו רבנן בגזולה לאו בגוזל עצים וסיכך בהם מיירי דקנינהו בשינוי השם ושינוי מעשה ועוד משום תקנת השבים אלא בגוזל סוכה העשויה בראש הספינה ותמהו עליו דעל חנם דחק רש"י ז"ל לפרש כן דמדכתיב לך ממעטינן גזולה וגזל עצים וסיכך בהם שינוי החוזר לברייתו הוא ומדאורייתא לא קני ומשום תקנת מריש היינו מדרבנן וקרא מתוקם מדאורייתא עכ"ל והק' מהר"ם ן' חביב ז"ל בקונ' הנז' דהרי כתבו לעיל דבדאיכא שינוי השם ושינוי החוזר מעשה תרוייהו קנה מדאורייתא אפי' בשינוי החוזר לברייתו ואם כן מה הקשו לרש"י ז"ל דעל חנם דחק כו' דמדאורייתא לא קנה בחוזר לברייתו הא הכא שינוי השם ושינוי מעשה כמ"ש רש"י ז"ל ומדאורייתא קנה לפי שיטתם דלעיל ברם כפי האמור אין כאן קו' כלל דע"כ לא כתבו התוס' דבדאיכא שינוי השם ושינוי

מעשה מהני אלא דוקא היכא דאיכא יאוש בהדי' אבל היכי דליכא יאוש ס"ל להתוס' ז"ל ודאי דאפי' בדאיכא תרתי לא קנה וכמבואר מההיא דגזל עפר ומש"ה ק"ל להתוס' שפיר דעל חנם דחק דמדאורייתא לא קני דהיו שינוי החוזר לברייתו וס"ל להתוס' ז"ל דהתם ודאי בדליכא יאוש מיירי דהא ק"ל דסתם גזילה לאו יאוש בעלים היא ועוד דאפי"ה ק"ל שפיר דעל חנם דחק דלוקמא לקר' בדלא אייאש מארי' עליה ודוק: ודע שכפי מ"ש בדברי התו' צ"ל דמ"ש התוס' בתי' הב' ועי"ל דבשינוי השם דליכא שינוי מעשה ודאי לא קנה כמו מריש כו' לאו למימרא דה"ט דמריש משום דליכא שינוי מעשה בהדיה דהתם אפי' אי הוה ביה שינוי השם ושינוי מעשה לא קנה כיון דמיירי בדליכא יאוש דאל"ה תיקשי למ"ד דיאוש כדי קני ממתני' דמריש הגזול וכמ"ש התוס' במרובה דף ס"ז ד"ה הא כו' יע"ש אלא דלדוגמא בעלמא נקטו ומהתימה על מוהר"ן חביב שהבין בדברי התוס' דאפילו בדליכא יאוש קא אמרי כמו שיראה הרואה והא ודאי ליתא כמ"ש וכפי האמור ניחא לי מ"ש התוס' במרובה דף הנזכר ד"ה מעיקרא טיבלא וז"ל ואע"ג דשינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי ע"י שאלה כו' מ"מ לא חשיב להו שינוי החוזר לברייתו כיון דלא שכיח עכ"ד וראיתי להרב ח"ה שהקשה על דבריהם וז"ל יש לדקדק מהיכא פסיקא להו דשינוי החוזר לברייתו עם יאוש לא מהני דר"ז לא קאמר דשינוי החוזר לברייתו לא קני אלא במריש דאיירי בלא יאוש כמ"ש התוס' לעיל עכ"ד יע"ש: אמנם כפי האמור נראה דפשיטא להו הכי מסוגיא דפרק לולב הגזול דקאמר בהדיא דשינוי מעשה החוזר לברייתו לא מהני אע"ג דהתם איירי בדאיכא יאוש וס"ל להתוס' דמרובה כתי' דהכא שכתבנו דשינוי השם ושינוי מעשה תרוייהו מהני אבל שינוי השם גרידא לא מהני אפי' ביאוש דלא גרע משינוי מעשה דלא קני ודוק: וראיתי להטור ח"מ סי' שנ"ג שכתב וז"ל ואם יש עם היאוש שנוי השם אפי' הוא גרוע שחוזר לברייתו קונה מן התורה עכ"ד (ועיין במרן הב"י שם שכתב שהוא מדברי התוס' במרובה ד"ה מי איכא כו' ודבריו תמוהים דהרי התוספות במרובה ד"ה מעיקרא ס"ל דשינוי השם החוזר לברייתו אפילו ביאוש לא קני וכדכתיבנא אלא ודאי דשאני שינוי מעשה ועיין במוהר"ם ן' חביב ז"ל) וכן הוא דעת התוס' בפ' לולב הגזול בדבור הנזכר שם בסמוך יע"ש וראיתי להרב פרישה שם בס"ד שכתב על דברי הטור הללו וז"ל כ"כ הרא"ש וה"ה לשנוי מעשה עם היאוש ע"כ וליתא לע"ד ואשתמיט מיני' סוגיא דפרק לולב הגזול דאמרי' בהדיא דשינוי מעשה החוזר לברייתו אפי' ביאוש לא קנה וכמ"ש התוס' שם בהדיא אלא דוקא ביאוש ושינוי השם קנה אבל לא בשינוי מעשה ודוק: ודע שכתב הרב גט פשוט סי' הנזכר סק"ו דע"כ לא כתב הרמ"ה דקנינהו בשינוי השם אלא דוקא בנייר שאינו יכול למוחקו אבל אם

הוא יכול למוחקו ולהחזיר לברייתו לא קנאו בשינוי ואם נתנה לה אינו גט עכ"ד ועיין בספר פר"ח דמספ"ל מילתא יע"ש וכתב עוד הרב הנז' דה"מ היכא דליכא יאוש אבל אי איכא יאוש מצינן למסמך שפיר לדעת י"א שהביא מרן בשלחנו דאי איכא יאוש ושינוי השם החוזר לברייתו דקנה עכ"ד ולע"ד נראה דיש לחוש לסברת התוס' שבפרק מרובה שכתבנו לעיל דס"ל דאפי' דאיכא יאוש ושינוי השם לא קנה בחוזר לברייתו וכן הוא דעת הריטב"א בחי' פרק לולב הגזול שהק' שם קו' התוס' דאמאי לא משני דהו"ל שינוי החוזר לברייתו ותי' דעדיפא מינה קאמר ע"ש וכן הוא דעת הרמב"ן במלחמותיו בפרק הגוזל בתרא יע"ש גם דעת רש"י במרובה דף ס"ז ד"ה ר"ז נראה דס"ל דאפילו ביאוש ושינוי השם החוזר לא מהני מדכתב וז"ל אבל אברזון תו לא מיקרי משכא ואם איתא ת"ל משום דאיכא יאוש וכמ"ש התוס' ד"ה וליקנייה גם מרן הב"י בא"ח סימן י"א גבי ההיא דעשאה מצמר הגזול פסולה כתב דדעת רבינו דאפילו ביאוש פסול משום דה"ל חוזר לברייתו ומ"ש שם בתי' הא' דרבינו מיירי בדליכא יאוש נראה ודאי דאף כפי תי' זה אזיל ומודה מרן דהוי שינוי החוזר לברייתו אלא דאפ"ה קאמר דרבינו מיירי בדליכא יאוש משום דהא לדעת הרא"ש והטור אפי' בשינוי החוזר לברייתו קני ביאוש ואפשר דגם דעת רבינו כן היא וכתב עוד דא"נ אפילו ביאוש קאמר ופליג אהרא"ש והטור אבל אי בתי' הא' הוה ס"ל דהוה שינוי שאינו חוזר א"כ אפי' בדליכא יאוש קנה כמ"ש רבי' בפ"ב מהלכות גזילה דין א' יע"ש ודו"ק:

וממ"ש רבינו בפ"ה מהל' גזילה דין א' דגזל דקלים ועשה מהם גשרים אסור ליהנות מהם מוכח בהדיא דס"ל כתיר' ב' שכתב מרן שהרי התם איכא יאוש ושינוי השם דמעיקרא שם אילן והשתא גשר ועיין בפרישה סי' שס"ט סק"ה וכ"כ ה"ה שם דבלא מסרו לרבים דאיירי שם רבי' אסור דאע"ג דאיכא שינוי מעשה אסור ליהנות משום דהוי לי' שינוי החוזר לברייתו ולא קנה יע"ש וכן יש לדקדק על מרן ב"י ז"ל שבשלחנו הטהור בסי' שנ"ג הביא סברת י"א בלי חולק ובסי' שס"ט כתב כלשון רבינו שבהלכות גזילה דגזל דקלים ועשה מהם גשר אסור ליהנות אע"ג דאיכא יאוש ושינוי השם וליכא למימר דס"ל דאע"ג דקנאו אסור ליהנות ממנו דהא ליתא כדמוכח מההיא דהגוזל בתרא דקי"ג ע"ב וכמבואר ברש"י שם וכן מוכח מההיא סבתא דפרק לולב הגזול דקאמר פעיתא היא דא ואין לה אלא דמי עצים והוי יתבי בגוה ולכן נראה דס"ל למרן ז"ל דבגזל דקלים ועשה מהם גשר שמו עליו מקרי דהשתא נמי גשר של דקלים קרו לי' ושם העצם לא נפיק מיניה וכן משמע מלשון ה"ה שלא הזכיר אלא שינוי מעשה וביאוש ושינוי מעשה כ"ע מודו דלא מהני בחוזר לברייתו וכמש"ל דלא כהדרישה והשתא ניחא מה שהקשה הפרישה

על הטור שהביא ראיה לסתור דעת רבינו מההיא דקטלי דיקלי ומה שתירץ הוא ז"ל הם דברים תמוהים כמו שיראה המעיין ועיין בספר מח"א ז"ל הלכות גזילה סימן כ"ט יע"ש ואיך שיהי' לענין הלכה נרא' שיש לחוש ודאי לסברת כל הנהו רבוותא דכתיבנא כנ"ל: כתב מרן הב"י שם דדוקא היכא דגזל נייר מכשיר הרמ"ה משום דאיכא שינוי השם כו' אבל אם כתב לו הסופר גט ולא פרעו וגזלו ממנו וגירש בו לא דבעינן ונתן וליכא ע"ש. וראיתי להרב גט פשוט סימן הנזכר סק"ח שכתב דנראה לו לענין קדושין שאם קדשה בגזל ואח"כ אייאש מאריה אפי' למ"ד דיאוש ושינוי רשות בכה"ג מהני בקדושין אין לחוש כלל דכיון דבשעת שקדשה לא הי' הכסף שלו אע"ג דאח"כ נתייאשו הבעלים כשבא שעת הקנין דהיינו יאוש אין האיש נותן לה כלום וכ"כ הרב שי למורא סימן צ"ט דס"ז וכתב עוד ומיהו לענין דינא צ"ע אי הויא מקודשת בכה"ג ובפרט אם לא נתאכלו המעות והן בעין בידה יע"ש ונראה דנפקא מינה לענין גט דלדעת הרב שי למורא אם גזל גיטא ויהיב לה אע"פ דנתייאשו אח"כ אין לחוש כלל ואינה מגורשת לכ"ע ואפי' למ"ד דיאוש ושינוי רשות בכה"ג מהני ולדעת הרב גט פשוט וכן לדעת הרב עצמות יוסף שכתב בדף פ"ט יש לחוש בגיטין נמי לסברת האומרים דיאוש ושנוי רשות בכה"ג מהני והו"ל ס' מגורשת אמנם לע"ד אחר המחיל' אשתמיט מינייהו מ"ש הריטב"א ז"ל בחי' לקידושין דנ"ב אההיא דאמרינן התם ההוא סרסייא דקדיש בפרומא דשיכרא אתא מאריה דשיכרא אשכחיה א"ל אמאי לא תיתיב מהאי חריפא אתא לקמיה דרבא א"ל לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד כו' אבל הכא משום כסופא הוא דאמר כתב וז"ל ומדנקטינן טעמא משום כסופא הוא דקאמר ש"מ דאפי' אם אמר בניחותא תלינן בכסופא ולא מקדשה עד שימחול בפירוש ואיתנהו לקדושין בעין (ואע"ג דמכאן ולהבא הוא זוכה) עכ"ל הרי מבואר בהדיא מדבריו הפך דעת הרב מהר"ש יונה שכתבנו דכיון דבשעה שקדשה לא הי' שלו אע"ג דאחר כך נתייאשו הבעלים לא הוו קדושין משמע מדבריו דבין בנתאכלו המעות בין לא נתאכלו המעות ס"ל ז"ל דאינה מקודשת מדסתם למילתיה גם על הרב ג"פ יש לתמוה דמספ"ל מילתא שהרי מדברי הריטב"א ז"ל נראה בהדיא דס"ל דאם נתאכלו המעות דוקא אינה מקודשת אבל אם לא נתאכלו המעות ה"ז מקו' שהרי ההיא דהריטב"א דכוותא היא ועכ"ז כתב דאם לא נתאכלו המעות מקודשת משעת מחילה ואילך אע"ג דמשעת מחילה ואילך הוא זוכה דאי למפרע ל"ל שלא נתאכלו המעות וכן קשה על הרב ע"י ז"ל דמדסתם למילתיה משמע דס"ל דבכל גוונא מקודשת ואפי' נתאכלו המעות והא ליתא כנראה ברור מדברי הריטב"א ז"ל איברא שראיתי להרב בית שמואל סימן ל"א סק"א שכתב שמדברי רש"י והתוס' שכתבו בפ"ק

דקדושין ד"ז גבי ההיא דגרסינן התם ההוא גברא דקדיש בשיראי רבא אמר ל"צ שומא ר"י אמר צריכי שומא ר"י אמר צריכי שומא כיון דאתתא לא בקי לה בשומא לא סמכה דעת' לאיקדושי וכתב רש"י ז"ל שם וז"ל צריכי שומא וכיון שלא שמאן תחילה אינה מקודשת עכ"ד וכ"כ התו' ז"ל שם ד"ה ור"י כו' יע"ש נראה דפליגי אדברי הריטב"א ז"ל הלזו דלפי דעת הריטב"א ז"ל דס"ל דמקודשת משעת מחילה ואילך ה"נ אמאי אינה מקודשת אם שמו אותו אח"כ משעת שומא ואילך דומיא דהתם עכת"ד יע"ש אמנם לע"ד לא דמיא כלל כאוכלא לדנא דשאני התם כיון דכל עיקר טעמא דאינה מקודשת הוא משום דלא סמכה דעתה לאיקדושא משום דאתתא לא בקיאה בשומא משו"ה אינה מקודשת אם שמו אותו אח"כ כיון דבשעת נתינה לא סמכה דעתה לאיקדושי ולאו לשם קדושין קבילתינהו א"כ במאי מקדשה אח"כ משא"כ בנדון הריטב"א דהתם משעת נתינה איהי ודאי סמכה דעתה לאיקדושא אלא שדבר אחר גרם לה מן הדין משום דקדשה בדבר שאינו שלו ומש"ה כי בטיל לי' ההוא גרמא מקו' מאותה שעה ואילך ואהני דבורא קמא דהרי את מקודשת לבתר מחילה כיון דלשם קדושין קבילתינהו ודוק אלא מיהו כד דייקת בה שפיר נראה שדברי הרב בית שמואל נכונים בטעמם ללישנא בתרא דאמרינן התם דבכל דהו פליגי דר"י סבר שו"כ ככסף מה כסף דקיץ אף שו"כ דקיץ כו' דלהך איכא דאמרי ודאי לא משום טעמא דלא ס"ד הוא שהרי כיון דאמר לה בכל דהו ודאי סמכה דעתה אלא דגזרת הכתוב הוא דבעינן מידי דקיץ ואפי' הכי משמע מדברי רש"י והתוס' דלא חיילי הקדושין אפי' לאחר ששמאום דהא ודאי דוחק לומר דמ"ש רש"י אינה מקודשת לא כתב כן אלא ללישנא קמא דבסמכה דעתה פליגי ותו דמדברי התוס' שם מבואר דללישנא בתרא נמי אינה מקודשת ואפי' לאחר ששמאום מדהוצרכו לומר דללישנא בתרא דאמר בכל דהו נמי פליגי דהא דאמרינן בפ' הא"מ התקדשי לי בשטר חוב כו' וחכמים אומרים שמין את הנייר אם יש בו שו"פ מקודשת ה"ק אם רוצה לקדשה בשטר שמין את הנייר כו' ואם איתא אמאי לא כתבו בפשיטות דמקודשת לאחר שומא קאמר גם מדברי רש"י ז"ל בפרק הא"מ ד"ה לא אמרו כלך אצל יפות שכתב וז"ל אבל לענין מי שנטל לעצמו משום כסופא הוא דקאמר לה שלא יכסוף אבל למפרע לא ניחא לי' ע"כ משמע דס"ל שלא כדעת הריטב"א ז"ל שהרי מבואר מדבריו דאף דנימא דמשום כסופא הוא דקאמר אפי"ה מחילתו מחילה אלא דלא חשיבא מחילה למפרע ואפי"ה משמע דאינה מקודשת כלל ואפי' לאחר שאמר לה כלך אצל יפות דהא ודאי דחיקא מילתא טובא לומר דמאי דקאמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד היינו לענין שלא תהא מקודשת למפרע אבל מודה הוא דמקודשת מכאן ולהבא גם

מדברי התוס' שם ד"ה אם נמצאו יפות משמע קצת דס"ל הכי למעיין בדבריהם שם מ"מ מידי פלוגתא לא נפקא ונמצא א"כ הכלל העולה ממה שכתבנו דאם נתאכלו המעות קודם יאוש אינה מקודשת לכ"ע ואם לא נתאכלו המעות לדעת רש"י והתוס' אינה מקודשת אפי' מיאוש ואילך ולדעת הריטב"א מקודשת מיאוש ואילך וזה נ"ל ג"כ דעת רבינו שכתב בפ"ה מהלכות אישות הלכה וז"ל הנכנס לבית חבירו ולקח לו משם כלי או אוכל וקדש בו אשה ובא ב"ה אף ע"פ שאמר לו למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממנו אינה מקודשת שלא אמר דבר זה אלא כדי שלא יתבייש עכ"ל דמשמע מדבריו דאי הוה ידעינן דלא משום כסופא הוא דקאמר אלא שמחל בפי' הוה אמרינן דמקודשת וקשה טובא דאמאי הא קי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ובשלמא לרבא דקאמר טעמא משום כסופא ניחא משום דרבא לטעמיה דס"ל דיאוש שלא מדעת הוי יאוש אכן לדעת רבי' ק' ובפרק מה' תרומות פסק רבינו שאם תרם שלא ברשות ב"ה ובא ב"ה וא"ל כלך אצל יפות ה"ז תרומה והק' הכ"מ ז"ל שם דהא קי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ולא אמרינן דלכי ידע מתייאש מעיקרא נמי הוי יאוש ותי' דס"ל ז"ל דלפי מאי דמסיק דתרומה שאני משום דמצוה הוא כיון דגלי דעתיה השתא דייני לי' דהכי הוה דעתיה מעיקרא יע"ש ואין תי' זה מספיק למ"ש בה' אישות דאפי' במקום דליכא מצוה אי הוה ידעינן דניחא ליה השתא ולאו משום כסופא קאמר הוה מקודשת וכבר הוקשה לו כן להרב מח"א ז"ל הל' גזילה סי' ב' אכן אם נאמר שדעת רבינו ז"ל כדעת הריטב"א ז"ל ניחא שפיר דמשום הכי הוצרך לטעמא דכסופא לומר דאינה מקודשת כלל הא אי הוה ידעינן דניחא לי' השתא אע"ג דאינה מקודשת למפרע משום דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אפי' הכי הרי היא מקודשת ממחילה ואילך וכדעת הריטב"א ז"ל כנ"ל נכון ודוק ועיין בתשו' הרשב"א ז"ל סי' תר"ב:

מעשה חושב (**רפב**) דמשמע מדבריו דאי הוה ידעינן דלא משום כסופא הוא דקאמר כו' וקשה טובא דאמאי הא קיי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש כו'. למ"ש הש"ך בח"מ סי' שנ"ח ס"ק א' דהא דקיי"ל דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש היינו ביאוש דאבידה דגם אחר שנודע לו שאבד נמי אינו מתיאש אלא בע"כ כיון שאינו יודע היכן הוא אבל בדבר שאח"כ מוותר מרצונו ומתיאש ברצונו הטוב מהני יאוש כזה אפילו שלא מדעת משום דהוי כמו בהיתרא בא לידו וא"כ לפ"ז לק"מ תמיהת המחבר דאי לאו טעמא דכסופא הו"א דמרצון הטוב מוותר ומייאש ממנו ואפי' יאוש שלא מדעת מהני בכה"ג וממילא האשה זוכה בו כיון דאצלה הוא שינוי רשות אחר יאוש שלא מדעת דמהני בכה"ג משום דמיאש אח"כ ברצון טוב ומיחשב היאוש שלא מדעת ליאוש למפרע:

הלכה ג

וכתב מלמד שאינה מתגרשת אלא בכתב כו'. כתב הרב חלקת מחוקק סי' ק"ך סעיף ט' דגט שנכתב ע"י ב' סופרים בטל דקרא כתיב וכתב לה בלשון יחיד ועוד הביא ראי' לדבר יע"ש ותמהני עליו איך אישתמיט מיני' מ"ש רבינו בפ"ג מה' אלו דין י"ז וז"ל כתב אחד מהם מחמשה אלו טופס והניח מקום התורף וכתב הפקח הרי זה גט כשר הרי דבנכתב בשני בני אדם כתב דכשר דוכתב לה קרינן בי' ולכאור' צ"ע וכבר הי' מקום לומר דע"כ לא כתב הרב אלא בתורף גופיה דבשני בני אדם הגט בטל דקרא כי כתיב בתורף כתיב וע"פ זה יש ליישב מה שתמה מוהר"י כולי ז"ל פ"ד מהלכות אלו הלכה י"ד ממ"ש הרא"ש בתשוב' כלל מ"ה סימן ט"ו על אודות שליח הולכה שהביא גט ולא היו הוי"ן ארוכין דמצו ב"ד לתקוני יע"ש דהתם שאני דמקום אריכת הווי"ן הוא בטופס כנודע דתורף אינו אלא מקום האיש והאשה ומקום הרי את מותרת לכל אדם ושוב ראיתי להרב פר"ח ז"ל סי' הנזכר ס"ק ח' דפשיטא לי' מילתא דטופס מצי למכתב חד גברא ותורף גברא אחרינא האמנם מדברי הרב חלקת מחוקק משמע דלא ס"ל לחלק בהכי ממה שהביא ראי' דאם איתא א"כ כי אמר כולכם כתבו הי' ראוי להם שיכתבו ואי כפי מ"ש עוד היום תיקשי לי' דיכתבו כולם הטופס ודוק:

מעשה חושב (**רפג**) דגט שנכתב ע"י ב' סופרים בטל דקרא כתיב וכתב לה בלשון יחיד. לפמ"ש הר"ן בפ' המגרש דף קצ"ג בשם הרמב"ן בשייר מקצת הגט וכתבו בדף השני דבלא ידיע במתחתא דמילתא דפסול משום דחיישינן לשמא נמלך הבעל ובטל השליחות וכשחזר אח"כ ואמר לו השלם אותו לא עשאו שליח אלא לחצי הגט ולא ניתן לגירושין וא"כ הרי לא צריך קרא למפסל גט שנכתב ע"י ב' סופרים שהרי אפי' סופר אחד אינו נעשה שליח לחצי חצי ויש לחלק:

(**רפד**) ועוד הביא ראיה לדבר יע"ש כו' כתב א' מהם כו' טופס והניח מקום התורף וכתבן הפקח ה"ז גט כשר כו'. גם אנכי כוונתי לקושיא זו ומדברי הש"ס גיטין דף כ"ג ע"א דמוקי שמואל הא דחרש ושוטה כשרים לכתוב הגט היינו בששיירו מקום התורף ולפ"ז לא היה צריך לדברי הרמב"ם ז"ל ואולי משום דר"י ס"ל דמדרבנן אסור עיין בהגהת ש"ע אה"ע סי' קכ"ג סעיף ג'. גם יישבתי בזה דהרב חלקת מחוקק קאי אתורף לחוד וכמ"ש נמי הרב המחבר פה ועיין ב"ש שם:

אבל לבי מהסס בתירוץ זה משום דעכ"ר אפי' התורף גופי' מותר נמי לכתוב ע"י שני ב"א דאל"כ הא למאן דבעי שליחות בכתיבה הרי משעה שהתחיל הסופר לכתוב התורף תו אין ביד הבעל לגמרו דהא כתיב בלשון יחיד וא"כ הרי גם הסופר שליחו אינו יכול

לגמרו משום דמאי דהמשלח עצמו לא מצי עביד גם שליח לא מצי משוי. ואף די"ל דכיון דקודם הכתיבה היה יכול הבעל לכתבו כולו ושפיר שוי להסופר שליח וא"כ תו לא משגחינן במה שאח"כ לא מצי להיות שליחו של הבעל לענין הגמר משום דהשליחות היא מתחלה אכתיבת הגט בכולל מ"מ הא י"ל נמי דבעי שליחות על כל פרט ופרט שכותב בכל פעם וכן משמע בר"פ מי שאחזו בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל שם וניהו דמותר לסופר למכתב גיטא כשהבעל ישן מ"מ ישן שאני משום דסמא בידן משא"כ בנ"ד דמי טפי לנשתתק וא"כ לכאורה א"א לומר כדעת הרב חלקת מחוקק הנ"ל. ועוד דבעיקר דבריו צ"ע דכיון דקיי"ל דשלוחו של אדם כמותו א"כ הא אפי' כשכתבו שנים הרי הוי כאלו כתב הבעל בעצמו. ולפ"ז הא א"א למידרש וכתב ליחיד דהא אפי' כשרבים כותבים הוי כאלו כתב הבעל לחודיה. וצ"ל דקאי לשיטת הפוסקים דלא בעי שליחות לכתיבה. וצ"ע במגויד דודאי אינו יכול לכתוב גט ואפ"ה שליחו כותב ואי בעינן שליחות בכתיבה א"כ איך נעשה שליח ועיין מס' ב"ק דף קי"ד ע"א דמוכח משם דכל היכא דאפי' ע"י הדחק לא מצי המשלח למיעבד שליח נמי לא מצי משוי. וכמדומה לי שהגאון ר' זלמן מרגליות ז"ל בתשובותיו בית אפרים הקשה כעין זה אך במגויד איני יודע מקום לתירוץ: (מנ"ה: עיין במחנה אפרים פ"ג מהלכות גירושין):

הלכה ד

וגופו של גט הרי את מותרת לכל אדם כו'. עיין במ"ש הר"ן ובמה שהקש' עליו הרב לח"מ ולע"ד הדברים פשוטים ושוב מצאתי כן להרב מכתב מאליהו שער ב' סימן ב' ומה שהקש' עליו הרב הנזכר וז"ל ועוד ק"ל כו' הן דברים תמוהים ולא ירד לכונת הרב לח"מ דקו' הלח"מ היא למאי דבעי לאוכוחי תלמודא דלא בעינן ודין ממאי דלא אתקין רבא ודין ש"מ דס"ל דהלכה כרבנן ואהא ק"ל שפיר להרב הנז' דאפילו תימא דס"ל לרבא דהלכה כרבנן מ"מ רבנן מודו דלכתחיל' בעינן ודין ורבא אתי דלא כמאן ודוק: כתב הר"ן בפ"ק דנדרים ד"ה ע"ב ד"ה לימ' קסבר כו' וז"ל אלמא שמואל גופי' ס"ל דידים שאינן מוכיחות לא הווין ידים ואיכא למידק מדאמרינן בפרק כל הגט גבי מתניתין דהכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש כו' אמר שמואל וצריך שיניח מקו' הרי את מותרת לכל אדם ואילו ודין לא קאמר אלמא לשמואל לא צריך ודין וי"ל דדילמא שמואל ס"ל דאפי' למ"ד ידים שא"מ לא הויין ידים גבי גיטין לא צריך ודין דבלאו ודין הוי מוכיח דאין אדם מגרש אשת חבירו כו' יע"ש ויש לדקדק עליו דכפי זה מאי פריך בגמ' לעיל ושמואל אמאי דחיק לאוקומי מתני' כר"י לוקמא כרבנן אע"ג דאין ידים מוכיחות ואמאי לא משני דשמואל מוקי למתני' כרבנן משום דע"כ לא קאמרו רבנן אלא גבי גט דאין

אדם מגרש אשת חבירו וכמ"ש הר"ן וליכא למימר דאין ה"נ דלפום דמסקינן לקמן דע"כ לא קאמרי רבנן אלא גבי גט משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כו' ה"נ דמצינן למימר דשמואל מוקי למתני' ככ"ע אמנם תלמודא לפום מאי דס"ד השתא דאין לחלק בין גט לשאר מילי הוא דפריך דהא ליתא דתלמודא מסיק הכי לקמן אליבא דרבא כי היכי דלא תיקשי ליה לימא כתנאי כו' וא"כ רבא ודאי איהו גופיה הכי ס"ל וכיון שכן אמאי אצטריך רבא לתרץ אליבא דשמואל מתני' קשיתיה כו' לימא דשמואל מוקי למתניתין אפילו כרבנן משום דע"כ ל"ק רבנן אלא גבי גט כו' וכדס"ל איהו ונראה לע"ד לומר דודאי הא דמסיק לקמן אליבא דרבא דאפי' רבנן ל"ק אלא גבי גט כו' היינו לפום מאי דמשני השתא רבא מתני' קשיתיה כו' דמוכח מינה דסתם מתני' ס"ל דידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים וא"כ כי היכי דלא נימא דסתם מתני' אתיא כר"י דיחידאה היא דחקינן אנפשין לומר דסתם מתניתין ס"ל דע"כ ל"ק רבנן אלא גבי גט משום דאין אדם מגרש כו' ומתני' אתי ככ"ע והשתא ע"כ ברייתא דקתני מופרשני ממך כו' ה"ז אסור צריך לידחק ולומר דתנא אחרינא הוא ותנאי שקלת מעלמא וא"נ דאסור דקתני בברייתא לאשתעויה בהדיה קאמר לאיכא מ"ד שכתב הר"ן וזה ודאי דוחק דברייתא סתמא קתני ומשום הכי מקשי שפיר תלמודא לעיל דאמאי דחיק לאוקמי מתני' כר"י לוקמא כרבנן דהשתא לא מצי לשנויי דשמואל מוקי למתני' ככ"ע דע"כ ל"ק רבנן אלא גבי גט כו' דהא מנ"ל לשמואל כי היכא דנימא דברייתא אתי דלא כמאן אדרבא נימא דרבנן ס"ל בעלמא ג"כ דידים שאינן מוכיחות הויין ידים וברייתא אתי כרבנן ואהא משני רבא מתני' קשיתיה כו' ואם כן כיון דסתם מתניתין ס"ל דלא הויין ידים דחקינן אנפשין לומר דע"כ ל"ק רבנן אלא גבי גט כו' כי היכי דניתי סתם מתני' כרבנן דרבים נינהו כן נ"ל ודוק:

הלכה ט

ומנין שיתנהו לה בתורת גירושין שנאמר כו' ואם אמר לה אחר כך ה"ז גיטך ה"ז גט כו'. נ"ב פרק המגרש דפ"ה והרב ל"מ ז"ל הקשה לדברי הרשב"א שכתב ה"ה בפ"ג מה' אישות דין ח' גבי היה מדבר עם האשה כו' דהיכא דאין עסוקין באותו ענין שאפילו חזר ואמר לה הרי את מקודשת והיא רוצה צריך שיטול הכסף ממנה ויחוזר ויתננו לה בתורת קידושין ע"כ דהכא משמע דאפילו אחר שנתן לה הגט אם אמ"ל הרי זה גיטך הגט כשר וא"צ שיחוזר ויטלנו והא הכא נתינ' דאוריית' הוי דכתיב ונתן דומיא דהתם כו' ותי' וז"ל וי"ל דשאני התם דמדאורייתא בעינן שיאמר ה"א מקודשת כמ"ש התוס' בקדושין דף ד' ד"ה כי יקח כו' ומש"ה כי לא אמרו קודם נתינה כו' לא הוי קדושין מן התורה אבל הכא גבי גט דמדאורייתא בנתינה לחוד סגי ומדרבנן הוא דבעינן שיאמר ה"ז גיטך אפילו

שיאמר לה אחר נתינת הגט כשר כו' יע"ש ולע"ד לא נהירא לי במ"ש שדעת הרשב"א ז"ל הוא דבגט מדאוריית' בנתינה לחוד סגי אלא דרבנן אמרו דבעינן שיאמר ה"א מגורשת ומשום הכי אם לא היה מדבר עמה ע"ע גיטה הגט פסול וכי אמר לה אחר נתינה כשר דהא מדברי הרשב"א ז"ל בחידושיו לגיטין נראה בהדיא דס"ל דמדאורייתא בעינן שיאמר ה"א מגורשת שלא כדעת רבינו שכתב בדין י"א דהוי מדרבנן שהרי הקשה שם אמתני' הלזו דקתני אמר לה כנסי ש"ח זה אינו גט וז"ל ותמיהא לי מילת' אמאי נקט באומר כנסי ש"ח זה לישמועינן בנותן לה גט סתם דאינו גט וכ"ש באומר לה כנסי ש"ח זה כו' יע"ש והשתא אם איתא דס"ל להרשב"א ז"ל דמדאורייתא בנתינה לחוד' סגי מאי קא ק"ל דלישמועינן בנותן לה גט סתם הא בנותן גט סתם הגט פסול מדרבנן ומתני' קתני אינו גט מן התורה ומש"ה נקט לה באומר כנסי ש"ח זה אלא ודאי מוכח בהדיא דס"ל להרשב"א דבנותן לה סתם אינה מגורשת מן התורה הפך דעת רבינו ועיין בלח"מ ז"ל במ"א שכתב שלדעת רבינו בדוקא נקט מתניתין כנסי ש"ח זה יע"ש: ולעיקר קו' כבר הרשב"א ז"ל גופיה בחידושיו לקדושין ד"ט נרגש מזה וכתב וז"ל ומיהו נ"ל דהכא אפילו למאן דאמר אינו צריך שיטלנו הימנו הכא צריך הואיל וקנאתו לגמרי דהא אי בעי למיהדר לא מצי הדר דמימר אמרה ליה את בסתמא יהבית ניהלי ואנא למתנה איכווני כו' והוה ליה ככנסי סלע זה שאני חייב ליכי כו' ודמיא למאי דאמרינן בגיטין פרק המגרש אפילו תימא ר' דילכון אמר שאני הכא הואיל וקנאתו כו' והכא עדיפא דקנאתו לגמרי עכ"ד יע"ש ומיהו אכתי ק"ל דכפי זה מאי ק"ל הכא אמתני' דידן דלישמועינן בנותן לה גט סתם נימ' דמש"ה נקט דוקא כנסי ש"ח משום דבעי למתני עד שיאמר ה"ז גיטך ואלו בנותן לה גט סתם לא מהני עד שיטלנו הימנה דמצית למימר אנא למתנה איכוונית ולצור על פי צליחותו ועיין מ"ש הטור סימן וצ"ל דדוק' גבי קדושין כיון שנתן לה בסתם ליכא גילוי מילתא שנותן לה לשם קדושין ומש"ה כתב הרשב"א דצריך שיטלנו הימנה ויחוזר ויתננו לה משום דמצית למימר אנא למתנה איכונית ולשם מתנה יהבית ניהלי משא"כ בגט דאע"ג דנתנו לה סתם הרי הוכיח מתוכו דלשם גט נתנו לה ולא מצית למימר דלשם מתנה יהבית ניהלי ולפי זה נפקא מינה לענין דינ' דבקדושי שטר דינו כגט ואין צריך ליטלו הימנו ודוק ועיין בספר בית שמואל סימן כ"ז ס"ק י"ג שהקשה על דברי הרשב"א הללו שכתבנו לעיל דפליג מדידי' אדידי' דאלו ממ"ש הרבב"י סימן ל"א בשם הרשב"א ז"ל נראה מדבריו דאם אמ"ל התקדשי לי בחפץ זה ששוה חמשים זוז ולא שמו אותו דא"צ ליטול הימנה ולומר לה הרי את מקודשת אלא באומר לה ה"א מקודשת סגי ואלו הכא הצריך ליטלו הימנה ולומר לה ה"א מקודשת וכן הקשה בסי' ל"א סק"א אמנם

כפי מ"ש משם הרשב"א בחידושיו לק"מ דבשלמא ביהיב לה סתם משום הכי צריך ליטלו הימנה כיון דקנאתו לגמרי דאי בעי למיהדר ל"מ הדר דמימר אמרה אנא למתנה איכונית משא"כ התם דיהיב לה בתורת קידושין משום הכי כ' הרשב"א דא"צ ליטלו הימנה אלא באומר לה ה"א מקודשת סגי ממ"נ דאי הוי קדושין ראשונים קדושין כיון דאדעתא דליהיו קדושין יהביה ניהלה כי בטלו הקדושין אי בעי למיהדר חייבת ליתנה לו ולא מצית למימר למתנה איכוונית דהא לשם קידושין יהביניה לה ונמצא דלא קנאת' כלל והו"ל ככנסי ש"ח זה דאמרינן בגיטין אליבא דר' דאין צריך ליטלה הימנו ודוק: ובהיותי נבוך בזה ראיתי להרב עצמות יוסף ז"ל דף ס"ט שנרא' שסותר למ"ש וזה שכתב שם גבי ההיא דאמרינן בגמ' דף נ"ב ההוא אריסא דקדיש במוזא דשומבי אתא לקמיה דרבא אמ"ל מאן פלג לך חלקו של ב"ה כלומר ואינה מקודשת וז"ל מיהו אם א"ל תהא לי מקודשת בחלק שיש לי בבצלים אלו נראה דהויא מקודשת שהרי לא קדשה אלא באותו חלק שיש לו בהן וכ"כ הר"ן ז"ל וראיתי בתוס' רי"ד כתוב וז"ל ואי אמרת תתקדש מיהא בפלגא דאית לי' בגויה כיון דכולי' יהיב לה לא סמכה דעתה אלא בכוליה והו"ל כמנה זה ונמצא חסר דאינ' מקוד' ואינו סותר הדין שכתבתי דודאי אם אמ"ל כך בשעת קדושין הויא מקוד' גמורה אבל אם אחר שנתן שבאו לבטל הקדושין אמר הוא לפחות תתקדש במה שיש לו בו כיון דלא אמ"ל כן בשעת קידושין הו"ל כנותן לה מנה ונמצא חסר דינר דאינה מקודשת עכ"ד הנה דעת הרב ברור מללו דכל דלא הוו קידושין משעת נתינה לא סגי לן באומר לה אח"כ ה"א מקודשת בחלק שיש לי בו אמנם כפי מ"ש משם הרשב"א ז"ל נראה ברור דה"נ אם אמ"ל בשעת נתינה ה"א מקודשת לי בבצלים אלו דקי"ל דלא הוו קידושין ואם אמ"ל אח"כ תתקדש במה שיש לי בו הויא מקודשת דכיון דמתחילה אדעתא דקדושין יהבינהו ניהלה כי בטלו הקדושין אחר כך משום דקדשה בחלק חבירו א"כ חייבת להחזירה ולא מצית למימר אנא למתנה איכוונית וכיון שכן לא קנאתו כלל ומקודשת ולדברי הרב הנז' ז"ל קשה דמאי שנא מהא דאמר הכא בפ' המגרש דאם נתן לה גט בידה והיא ישנה אע"פ דלאו בת גרושין היא אם אמר לה אח"כ כשהיא נעורה ה"ז גיטך הויא מגורשת ה"נ אע"ג דבשעת נתינה לא חלו הקדושין משום דקדשה בחלק חבירו אם אמ"ל אח"כ תתקדש במה שיש לי בו אמאי אינה מקודשת ואם כן כפי מ"ש נראה לכאורה דתוס' רי"ד פליגי אמ"ש הר"ן וה"ה אם א"ל בשע' נתינ' ה"א מקו' במה שיש לי בו דמקו' דאי ס"ל הכי אמאי כתבו דאם אמ"ל אח"כ תתקדש מיהא במה שיש לי בו דמ"ל אם אמ"ל אחר כך ומ"ל אם אמר לה בתחילה דא ודא חדא היא אלא ודאי דסבירא ליה דאפילו אם אמר לה כן בשעת נתינה אינה מקודשת אמנם אחר

ההשקפה נראה דהרב הנז' אחר המחילה לא ירד לסוף כונתם שהו' הביא דמ"ש דאי אמר תתקדש מיהא בפלג' דאית לי בגויה כונת' לומר דאם אמ"ל אח"כ לאשה תתקדש כו' אפ"ה אינה מקודשת כיון דכולי' יהיב לה לא סמכא דעת' ואהא כתב הרב ז"ל דעכ"ז אינו סותר למ"ש הר"ן ז"ל כו' אמנם לע"ד פירוש זה לא יתכן כלל בדבריהם דכפי זה לא ידעתי מאי האי דכתבו והו"ל כנותן מנה ונמצא חסר דאינה מקודשת ומה דמות יערכו לו מההיא דנותן לה מנה התם שאני דכיון שאמר לה התקדשי לי במנה זו ונמצא חסר אדעתא דהכי לא נתקדשה משא"כ הכא דהא קאמ"ל בהדיא ה"א מקודשת במה שיש לי בו ונתרצית היא ואמאי אינה מקודשת אפי' באומר לה אחר כך ואה"נ דהת' נמי אם נמצא חסר ואמ"ל אח"כ ה"א מקודשת בהן חסר הן יתר דהויא מקוד' ומהיכא פשיטא להו התם דאפי' אם אמ"ל אח"כ הרי את מקודשת דלא הוי קדושין אדכתבו והו"ל כמנה זו כו' לכן הנר' פשוט בכונתם לע"ד הוא כלפי מ"ש הריטב"א והר"ן ז"ל שם וז"ל י"א דוקא בשאינו שוה אלא פרוטה א' אבל שוה ב' פרוטות מתקדשת שהרי יש בחלקו שו"פ ולא נהירא דכיון דכוליה מוזא יהיב לה דעתה אכולה והו"ל כאומר לאשה התקדשי לי במנה ונמצא חסר דאינה מקודשת עכ"ד ומעתה נתבאר דמ"ש ואי אמרת התקדשה מיהא בפלגא כונתם כמו ואם תאמר וכונתם להקשות דאפילו ביהיב לה סתם אמאי אינה מקודשת הרי יש בחלקו שו"פ וזהו שכתבו ואי אמרת כו' כלומר ואמאי קאמר מאן פליג לך דנראה דוחק לומר כהי"א שכתב הריטב"א דמיירי בדליכא אלא שו"פ ואהא תיר' מה שתירץ הריטב"א ז"ל דכיון דכוליה יהיב לה לא סמכא דעתה דהו"ל כמנה זו ונמצא חסר דאינה מקודשת דלא סמכה דעתה אלא בכולה מנה אמנם ודאי דאם אמר לה בשעת נתינה ה"א מקודשת בחלק שיש לי בו מודו תוספות רי"ד לדעת הר"ן וה"א דמקודשת וכן נמי אם נתן לה סתם ואח"כ אמ"ל התקדשי במה שיש לי בו אם נתרצית היא כ"ע מודו דמקודשת וכדעת הרשב"א גם דברי הרב עצמות יוסף אפשר לפרשן ע"צ הדחק דמ"ש ואם את"ל אח"כ אינה מקודשת היינו בדלא נתרצית היא ומש"כ דאם אמ"ל כך בשעת קדושין הויא מקודשת לאו דוקא אלא ה"ה אחר קדושין וכדכתיבנא כנ"ל ועי' במוהראד"ב סי' כ"א ודו"ק:

מעשה חושב (**רפה**) ק' דמאי שנא מהא כו' אם אמר לה אח"כ כשהיא נעורה ה"ז גיטך הויא מגורשת ה"נ כו' אם א"ל אח"כ תתקדש במה שיש לי בו אמאי א"מ כו'. לכאורה תימא לתמיהתו שהרי בפ"ק דקדושין בעובדא דהאי גברא דקדיש בצפתא דאסא אמרו לי' והא לית בה שוה פרוטה ואמר להו תתקדש לי בד' זוזי דאית בה שקלתה ואמר רבא דאינה מקודשת משום דהויא שתיקה לאחר מתן מעות וע"ש. וא"כ מה"ט הא י"ל נמי

בנ"ד דכיון דמעיקרא סברה דמקדשה בכל המוזא א"כ הרי נתבטלו הקדושין משום חלק הגזל שבו ומשום הכי גם כשאומר אח"כ תתקדש בחלקי שבו לא מהני בסתמא וה"ט דתוס' רי"ד ז"ל ויש להאריך בזה. אבל בפשיטות נראה דבין בעובדא דציפתא דאסא הנ"ל ובין בהאי דתוס' רי"ד ז"ל לא מיירי דאמר כן להאשה בלשון קדושין מחדש אלא דאמר להו מה בכך דציפתא אינו שוה פרוטה מ"מ תתקדש בד' זוזי שיש בה וכן בהאי דאמר תתקדש מיהא בפלגא כו' בההיא דתוס' רי"ד הנ"ל וכן מורה הלשון מיה"א שכ' התוס' וגם הלשון אמר לה"ו בההוא דציפתא הנ"ל וצ"ע:

הלכה יד

במה ד"א כשהיה הגט כו' אם כתב הבעל בכתב ידו כו' ה"ז גט פסול. ובפ' המגרש דף פ"ו תנן ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כו' יש בו זמן ואין לו אלא עד אחד כו' והנה בפי' דהך מתני' נחלקו רש"י ורשב"ם ז"ל דרש"י ז"ל פירש בדליכא עידי מסירה שכתב וז"ל וכיון דכתב ידו היא וכתב ונתן קרינן ביה אע"ג דליכא ע"מ כשר מדאורייתא מיהו רבנן פסלינהו דילמא אתי לאכשורי בכתב סופר ע"כ אמנם הרשב"ם ז"ל פירשה בדאיכא ע"מ ור"א היא הפך דעת רש"י שכתב בפ' גט פשוט דף קע"ז וז"ל כתב בכתב ידו ואין עליו עדים אלא שנמסר לה בפני עדים דעמ"כ בדיעבד ע"כ וראיתי להרב בני יעקב דק"ל ע"ד שהק' אדברי רשב"ם הללו וז"ל ודבריו תמוהים דנראה דס"ל דטעמא דת"ק משום דס"ל דע"מ כרתי מיהו לא כרתי אלא דיעבד ור"א ס"ל דע"מ כרתי לכתחילה וק' טובא דהרי אמרו בשמעתין אמר רב כת"י שנינו ושיילינן בגמ' אהייא אלימא אירישא פשיטא כת"י קתני ומסקינן אלא אסיפא יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ואמר רב ל"ש אלא כת"י אבל כתב סופר ועד הולד ממזר ואי מיירי בע"מ אמאי הולד ממזר נהי דס"ל דוקא בדיעבד אבל לא משום הא הולד ממזר עכת"ד ולע"ד לק"מ ואשתמיט מיניה מ"ש הרי"ף ז"ל בהך סוגייא דהנה הרי"ף ז"ל רצה להכריח דהא דאמר ר"א ע"מ כרתי לאו דוקא אלא או ע"מ או ע"ח כרתי ממאי דאמר רב הכא דכתב סופר הולד ממזר אע"ג דהוא סובר דהלכתא כר"א דע"מ כרתי וא"כ איך אפשר דהולד ממזר כיון דאיכא ע"מ ואי ליכא ע"מ אפי' שני עדים חתומים לא מהני דע"מ כרתי אלא ודאי דע"ח נמי כרתי ובסוף כתב וחזינן לגאון שכתב הוו ידעי דהא דאמר רב הולד ממזר משום דהו"ל הא מילתא לר"א כמזוייף מתוכו עכ"ל וא"כ איכא למימר דרשב"ם ז"ל סובר כס' הגאון שהביא הרי"ף ז"ל גם מ"ש עוד הרב הנז' דקע"ב נר' דפליג דידיה אדידיה הרואה יראה שאין מדבריו הכרח כלל ודוק מיהו הדבר הקשה אלי הוא מפירוש רשב"ם ז"ל דכיון דמתני' איירי בדאיכא ע"מ וס"ל להאי תנא דע"מ לא כרתי

לכתחילה א"כ ע"כ צ"ל דמאי דנקט מתני' כת"י לאו דוקא דהוא הדין בכתב סופר ואם נשאת לא תצא דע"מ כרתי בדיעבד אלא לרבותא נקטי' לאשמועי' דאפילו בכ"י הוי גט פסול וא"כ קשה טובא דא"כ כי שיילי' בגמ' אמאי דקאמר רב כ"י שנינו אהייא אלימא ארישא פשיטא כ"י קתני אדרבא איפכא הו"ל להקשות דאי ארישא הוא דקאמר רב ל"ל כ"י הא כיון דאיכא ע"מ אפילו כתב סופר הולד כשר תו ק"ל לדעת רשב"ם ז"ל ממאי דגרסינן בפ' המביא קמא מאן האי תנא דבעי כתיבה וחתימה לשמה אי ר"א כתיבה בעי חתימה לא בעי וכ"ת ע"כ ל"ק ר"א אלא מדאורייתא אבל מדרבנן בעי והא ג' גיטין דרבנן וקא מכשר ר"א כו' והשתא אמאי ל"ק הא מני ת"ק דר"א היא דבעי חתימה מדרבנן ורב אשי נמי דקאמר הא מני ר"א היא אמאי ל"ק הא מני ת"ק דר"א היא וצ"ע:

הלכה כד

וכן התקינו חכמים שיכתוב זמן בגט כו' שמא הויא אשתו קרובתה כו'. בפרק המביא תנין מחלוקת ר"י ור"ל ופסק כר"י ודע שבפי' המשניות שם כתב רבינו וז"ל ור"ש מכשיר ידוע שהיום הולך אחר הלילה לפיכך נכתב ביום והעיד בו בלילה יהיה עדות שקר כו' ור"ש מכשיר לפי שאין לזמן אצלו תועלת מרובה לפי שהעיקר אצלנו תקון זמן בגיטין אמנם היא משום בת אחותו שמא תזנה תחתיו והיא אשת איש ושמא יכתוב גט בלא זמן קבוע ויתן לה ותאמר כבר אני גרושה הייתי בזה הזמן לפיכך אין בין היום ובין הלילה שיתחדש כמו זה ואין הלכה כר"ש עכ"ל והנה לעין הקורא דבריו מן המתמיהים ראשונה במ"ש לפי שאין לזמן אצלו תועלת מרובה והרי אין לך תועלת מרובה גדול מזה שאם לא היה בו זמן היה מחפה על בת אחותו ותו הדבר קשה במאי דמבואר מדבריו דר"ש נמי ס"ל דטעמא דתקנו זמן הוא משום בת אחותו וכר"י אלא דאפ"ה ס"ל דבנכתב ביום ונחתם בלילה כשר משום דלא שכיח שתזנה אשתו בזמן מועט בין היום ובין הלילה והדבר תמוה דבהדי' פרכינן התם בשלמא לר"ל מש"ה הוא דמכשיר ר"ש אלא לר"י מ"ט ומשנינן א"ל ר"י אליבא דר"ש לא קאמינא כי קאמינא אליבא דרבנן הרי מבואר דלר"ש זמן לאו משום בת אחותו אתקן אלא משום פירות וכמו שפירש רש"י שם והוא מוכרח וכבר עמד בכל זה הרב בני יעקב דף ג' ע"ב יע"ש מה שנדחק הרבה ליישב פירוש הסוגיא לדעת רבינו ז"ל והם דברים דחוקים הרבה כמו שיע"ש ובר מן דין הדבר תמוה מי הכריחו לרבינו ז"ל להוציא הסוגיא מפשטה ולפרש' בדרך עקיפין כי על כן הנראה אצלי שרבינו ז"ל קשיתי' בפירוש הסוגיא כפרש"י דכיון דע"כ צ"ל לר"י דר"ש ס"ל דטעמא דתקנו זמן הוא משום פירות דאי משום ב"א א"כ מה"ט נכתב ביום ונחתם בלילה יהא פסול א"כ עכ"ל דר"ש ס"ל דאין לבעל פירות משעת כתיבה

ומשו"ה לא חיישינן שמא תטרוף לקוחות שלא כדין וכ"כ רש"י ז"ל בד"ה היינו דאיכא והדבר מוכרח דליכא למימר דלר"י ס"ל לר"ש דנכתב ביום ונחתם בלילה כשר משום דכי אתיא למיטרף בעיא לאתויי ראיה אימת מטי גיטא לידה דאם כן קשה לר"ש מ"מ תקנו זמן בגיטין כיון דאיהו ס"ל דזנות לא שכיח ולא חייש לב"א ומשום פירי נמי ליכא למיחש כיון דס"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה וא"כ הדבר קשה דכיון דלר"י ע"כ ר"ש ס"ל דאין לבעל פירות משעת כתיבה א"כ מנ"ל לר"י לומר דלרבנן דר"ש ס"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ולאפושי במחלוקת והא אדרבא טפי איכא למימר דכ"ע ס"ל דאין לבעל פירות משעת כתיבה ובהא פליגי רבנן ור"ש דרבנן ס"ל דזנות שכיח ומשו"ה תקנו זמן בגיטין משום טעמא דב"א ומשום פירות והלכך בנכתב ביום ונחתם בלילה סבירא להו לרבנן דפסול דאע"ג דליכא טעמא דפירות איכא משום ב"א ור"ש ס"ל דזנות לא שכיח וכי תקנו זמן משום פירות גרידא היא ובנכתב ביום ונחתם בלילה כשר כיון דליכא למיחש לפירי תו קשיתיה לרבינו ז"ל מה שהקשו התוס' שם בד"ה זנות לא שכיח דבריש כתובות תקנו שתהא בתולה נשאת ביום רביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לב"ד הרי דחששו לזנות אע"ג דלא שכיח כי ע"כ הוכרח רבינו ז"ל לפרש דמ"ש בגמ' ר"ל מ"ט לא אמר כר"י א"ל זנות לא שכיח לא קאי אעיקר תקנת זמן לומר דזנות לא שכיח ולא הוו חיישי רבנן לתקן זמן מה"ט שהרי אע"ג דלא שכיח חשו בה בריש כתובות אלא אנכתב ביום ונחתם בלילה קאי דכיון דזנות לא שכיח נהי דחשו חכמים לתקן זמן משום ב"א כדרך שחשו גבי בתולה מ"מ לא הוו פסלי רבנן נכתב ביום ונחתם בלילה כיון דעיקר זנות אפי' לזמן מרובה לא שכיח אע"ג דחשו לה מ"מ בין היום ובין הלילה הוי חששא דלא שכיח כלל ולא הוו חיישי רבנן משא"כ אי טעמא הוא משום פירות כיון דהוי מילתא דשכיח אי"ל אפי' לזמן מועט ור"י ס"ל דזנות שכיח וכיון דהוי מילתא דשכיח חשו חכמים אפי' לזמן מועט דומיא דפירות ואהא פרכינן בשלמא לר"ל מש"ה קמכשר ר"ש אלא לר"י דס"ל דזנות שכיח מ"ט דר"ש דמכשר ומשנינן אליבא דר"ש לא קאמינא דודאי לר"ש ס"ל זנות לא שכיח והלכך אע"ג דחשו חכמים לתקן זמן משום ה"ט מ"מ לזנות דזמן מועט לא חיישינן לה כלל כי קאמינא דזנות שכיח אליבא דרבנן דחשו לזנות דזמן מועט ומעתה מבואר דר"י דקאמר יש לבעל פירו' עד שעת נתינה אליבא דכ"ע קאמר אפי' אליבא דר"ש וניחא השתא לדעת רבינו אידך מימרא דר"י דקאמר מאימתי מוציאין לפירו' משעת נתינה דמשמע דמילתא פסיקת' קאמר ואלו לפרש"י ז"ל היה לו לר"י לומר הלכה כרבנן דיש לבעל פירות עד שעת נתינה ולפ"ז מאי האי דקאמר התם רבא לקמן מאי טעמא דרבי שמעון כיון שנתן בה עיניו לגרשה שוב אין לו פירות

אלא אתיא כר"ל ומעתה דברי רבינו מדוקדקים וז"ש לפי שאין לזמן אצלו תועלת מרובה כלומר דס"ל לר"ש דזנות לא שכיח וא"כ נמצא דאין כאן תועלת מרובה כיון דלא שכיח אלא דאפי"ה חשו בה חכמים ולפיכך אין בין היום כו' שיתחדש כמו זה כלומר דאם היינו אומרים דזנות שכיח ה"נ ודאי היינו חוששין לזמן מועט כדרך שחששו משום פירות אפילו לזמן מועט אמנם כיון דזנות לא שכיח ואין בו תועלת מרובה מסתייה דחששו לזנות דזמן מרובה כנ"ל נכון בישוב דברי רבינו ומה שהקשה עוד הרב בני יעקב מהא דאמרינן התם ר"י אמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים הכשיר רבי שמעון ואפי' דהוי זמן מרובה ות"ל משום שמא יחפה על בת אחותו איכא למימר דרבי' קשיתיה קושית התוס' בד"ה עד שעת נתינה שהקשה בס"ד וז"ל וא"ת נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול הא לית ליה קלא ולייש זה ס"ל ז"ל דע"כ לא אמרינן קלא אית ליה אלא דוקא בשעבר זמן מרובה ברם גבי נכתב ביום ונחתם בלילה כיון דהוי זמן מועט לית ליה קלא וחששו ומשום הכי במכאן ועד עשרה ימים ס"ל לר"י דמכשר ר"ש דליכא למיחש לבת אחותו משום דכיון דעבר זמן מרובה קלא אית ליה למילתא אלא דהא ליתא שהרי שם בסמוך אמרינן גבי אמר לעשרה כתבו גט לאשתי דלר"ל כולם משום עדים ואי חתמו תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן עד עשרה ימים פסולה משום מוקדם אע"ג דהוי זמן מרובה ולכן הנכון כמו שתירץ הרב הנזכר דהכא ליכא חששא דב"א דבשלמא באין בו זמן איכא למיחש שפיר שמא זנתה וכתב לה גט בלא זמן ואומר קודם לכן נתגרשתי ברם הכא ליכא למיחש שמא יחפה עליו שהרי מחמת קטטה בא לגרשה ואדרבא רוצה הוא בהריגתה וליכא למיחש אלא משום שמא אתרמי מילתא דזנתה ולא נודע לבעל ונמצא למפרע חופה את ב"א בזמן מועט לא חששו משא"כ בזמן מרובה דליכא למיחש שמא הבעל יחפה עלי' כיון שהוא חוזר עליה לגרשה ולשמא אתרמי דזנתה ונמצא למפרע הוא חופה עליה ליכא למיחש דכיון דהוי זמן מרובה יודע הדבר לבעל ולא יחפה עליה את"ד ואפילו לפי תי' זה נראה דק' דאם כן למאי אצטריך ר"י גבי אמר לעשרה כתובו לומר דב' משום עדים וכולן משום תנאי דמשמע דאי אמרינן דכולן משום עדים פסול משום מוקדם הא כיון דהוי מכאן ועד עשרה ימים דהוי זמן מרובה ליכא למיחש משום ב"א כלל ואפשר לומר דר"י הוצרך לומר דכולן משום תנאי לומר דאפילו נתנו לה קודם חתימת השאר כשר וס"ל לרבינו כדעת הר"ן ז"ל שם ועיין בהרב בני יעקב ז"ל בדף י"ב ע"ד ודו"ק:

מעשה חושב (**רפו**) הוכרח רבינו ז"ל לפרש אנכתב ביום ונחתם בלילה קאי דכיון דזנות ל"ש כו'. אע"ג דחשו לה כו'. תמהני דהא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל היא אעיקר

תקנה דזמן דתנן בפ' המגרש. דגט שאין בו זמן פסול ופליגי בטעמא דמלתא ולא מייתי לה הש"ס בפ"ש דגיטין אלא משום דפריך התם לר' יוחנן מר"ש דמכשיר בנכתב ביום ונחתם בלילה דלא ס"ל טעמא דשמא יחפה וע"ש. והשתא אי נימא כמ"ש הרב המחבר דר"ל נמי מודה דעיקר תקנתא הוי נמי משום זנות כמו משום פירות אלא שזנות דיומא הוא דלא שכיח א"כ איך קאמרינן עלי' דר"ל דה"ט דלא קאמר כר' יוחנן דמשום טעמא דשמא יחפה איתקן זמן בגיטין משום זנות לא שכיח הרי אמרינן דהוא נמי מודה דזנות שכיח כיון דפלוגתייהו לא קאי אהאי דנכתב ביום ונחתם בלילה אלא דפרכינן התם לר' יוחנן מר"ש דמכשיר וכנ"ל ולפי דברי רבינו המחבר ז"ל הא צ"ל דמחלוקתן אינה אלא בטעמא דת"ק דר"ש דפוסל בנכתב ביום ונחתם בלילה והיינו דס"ל לר' יוחנן דטעמא דת"ק דפוסל משום דס"ל דאפי' זנות דיומא נמי שכיח ולפ"ז ממילא הרי ר"ש דמכשיר ס"ל דבזמן מועט לא שכיח וא"כ מאי פריך לר' יוחנן מר"ש וגם איך שייך לומר בשינויא האי לישנא דקאמר התם אליבא דר"ש לא קאמינא דהרי האי לישנא משמע דר"ש ודאי ס"ל דטעמא משום פירות וז"א דהא אמרת דר"ש דמכשיר הוא משום דס"ל דאע"ג דתקנו זמן בגיטין משום בת אחותו מ"מ לזמן מועט כי האי לא חיישינן לחיפוי וקושיית הש"ס מעיקרא ליתא דהא כבר ידעינן דת"ק ור"ש פליגי בזה: ועוד יקשה דאי נימא דבעיקר תקנת הזמן בגיטין סובר ר"ל נמי דמשום בת אחותו הוא א"כ נימא דאפי' אי ס"ל לת"ק נמי דזנות דיומא לא שכיח מ"מ פוסל בנכתב ביום ונחתם בלילה משום דלא פלוג רבנן (כמו בהאי דמאוחר דפסול להרמב"ם גופי' אע"פ שלא נתנו לה עד זמן הכתוב בו כמ"ש הגאון המחבר ז"ל בעצמו לקמן בדף הסמוך הלכה כ"ה) ור"ש ס"ל דכיון דזנות דיומא לא שכיח הגט כשר וזה עולה יפה טפי למימר דפליגי בהך סברא אי איכא למימר דלא פלוג רבנן בדין זמן הגט או לא ממאי דנימא דפליגי במציאות אי זנות דיומא שכיח אי לא:

הלכה כה

גט שיש עליו עדים כו' או מאוחר כו'. כתב מרן הכ"מ ז"ל טעמו משום שתפסיד האשה פירות דמשעת נתינה עד זמן הכתוב בו וגם איכא למיחש לבת אחותו שתוציא גיטה ותאמר קודם הזנות נתגרשתי כו' נ"ב כפי טעם זה נראה דאם נתאחר נתינתו עד זמן הכתוב בגט דכשר אף לדעת רבינו כיון דליכא למיחש לא לב"א ולא לפירות לדידן דקי"ל דיש לבעל פירות עד שע"נ ואם הדבר כן קשה דמאי ראי' מייתי מרן ז"ל מההיא דענן בר חייא דאי ס"ד גט מאוחר כשר ליחוש דילמא איחרוהו וכתבוהו והבעל ביומא דאכתיב גיטא בסוריא הוי אלא שאיחרוהו וכתבוהו וכתבו אותו יום שנזדמן להם אחר כך כו' אלא שמע מינה דגט מאוחר פסול ואם כפי מ"ש אכתי תיקשי לן נמי דליחוש לכי ה"ג

דכתיבנא דמודה בה רבינו כיון דליכא למיחש לא משום ב"א ולא משום פירות ואפשר דס"ל למרן דכיון דגט מאוחר אם קדם נתינתו לזמן הכתוב בגט פסול לדעת רבינו לא פלוג רבנן ונמצא לפי זה דדעת מרן והרמב"ן והר"ן שהביאו ראי' דגט מאוחר פסול מההיא דענן בר חייא הפך דעת ה"ה שכתב דהא דגט מאוחר פסול היינו דוקא בשנכתב ונחתם קודם זמן הכתוב בגט אבל אם הי' עומד בתשרי וכתב בו זמן מרחשון וחתמו העדים בו ביום הכתוב בגט אף רבינו מודה דכשר דאי ס"ל כדעת ה"ה אם כן עוד היום תיקשי להו לדידהו נמי דניחוש לכה"ג דכ"ע מודו דכשר לדעת ה"ה אלא ודאי נראה דס"ל דאף בכה"ג פסול דלא פלוג רבנן ודוק ועיין במוהר"ם ן' חביב ז"ל סי' קכ"ז ס"ק כ"ט:

או שנכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שעסוקין באותו ענין כו' נ"ב זה דעת רבינו אבל דעת הרשב"א והרא"ש ז"ל דברייתא דר"א בר צדוק דקתני דעסוקין באותו ענין כשר אמתני' דנכתב ביום ונחתם בלילה קאי ויש להביא ראי' לדעת רבינו ממה שהק' בגמ' פרק המגרש דפ"ז לר"י דאמר זמן לכל א' ואחד זהו טופס דמאי איריא משום טופס תי"ל דהו"ל נכתב ביום ונחתם בלילה ופרש"י מאי איריא דמפסלו עליונים משום דאין העדים נקרין עמו ואי כפי דעת הרשב"א מאי קו' נימא דאצטריך תנא למתני פסולה משום טופס כי היכי דליפסל אפילו בעסוקין באותו ענין דאי משום טעמא דנכתב ביום ונחתם בלילה לא מפסיל לדעת הרא"ש והרשב"א וכן נמי קשה לדעת הרשב"א שכתב בחידושיו דגט מוקדם ע"י שליח כשר דאית ליה קלא דאם כן לא פריך מידי בפרק המגרש ודוק וצ"ע:

או כתב את הגט בירושלים וטעה וכתב בלוד כתב ה"ה ונרא' דהאי כתובו ר"ל חתומו כו' וכן דעת הטור ז"ל בסימן קכ"ח ועיין בהרב בני יעקב ד"מ מה שהק' בזה יע"ש שקצת דבריו מגומגמים ודוק:

פרק ב

הלכה ג

וכותבין ונותנים גט לאשתו אע"פ שאין מכירין והוא שיהו העדים והסופר וכו' מכירין שזה הוא פ' ואשתו פ' כו'. נ"ב מדקדוק דבריו אלו נראה דמלבד שצריך שיכירו שמו ושמה צריך שיכירו כי אשה זו המתגרשת היא אשתו של המגרש ותמה הרב גט פשוט סימן ק"ך ס"ק י"א דא"כ מאי פריך בגמ' בפרק גט פשוט דף קס"ז אמתני' דקתני ובלבד שיהיו מכירין וליחוש לב' יב"ש הדרים בעיר אחת דילמא כתיב גיט' ואזיל וממטי לי' לאתתא דהיאך ומסקינן ב' יב"ש אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה והשתא כפי דעת רבינו מאי קושי' והלא אפי' אי איכא ב' יב"ש כיון שמכירין ויודעים כי אשה זו המקבלת

גיטה היא אשתו של המגרש תו ליכא למיחש כלל למידי ואמאי אצטריך לומר דב' יב"ש אין מגרשין אלא זב"ז אלא ודאי נראה דא"צ שיכירו שהיא אשתו וכ"כ התוס' בהדיא בפרק כל הגט דכ"ד והביא דבריהם מרן סס"י קל"ו וכתבו בסוף דבריהם דהא דמשני ב' יב"ש אין מגרשין אלא זב"ז ולא משני דאין מגרשין אלא אם כן מכירין עדים שזו היא אשתו אין זה תקנה טובה דא"כ בטורח ימצאו עד"מ וכן נראה מדברי רי"ו פסקו מוהר"ם סי' קל"ו וז"ל ואינה מגורשת אפי' הוציאה גט כו' או יבואו ע"מ ויעידו שזו היא המגרש והמגורשת ע"כ תורף דבריו ולע"ד לק"מ דמצינן למימר דלא הצריך רבינו שיהו מכירין שזו היא אשתו ג"כ אלא דוקא בע"ח וכן מדוקדק בדבריו שכתב והוא שיהיו העדים שחתמו בו מכירין כו' דקדק בלשונו לומר דדוקא ע"ח צריכין שיכירו שזו היא אשתו אבל ע"מ לא והיינו טעמא דבשלמא בע"ח אע"פ שמכירין שמה ויודעים שנקראת פ' ס"ל לרבינו דאכתי איכא למיחש דילמא כתבה לאתתא דלאו דיליה וזו אשת אחר היא כיון שאין מכירין שהיא אשתו ובעלה של זו שמו כשם המגרש הזה ויכתוב הגט לבעלה של זו ששמו כשמו ויתן את הגט לאשה זו להוציא מבעלה כתובה וכי היכי דכתבו התוס' ד"ה וליחוש למאי דס"ד בגמרא דא"צ שיכירו שם האשה דחיישי' להכי דילמא כתב את הגט לאתתא דלאו דיליה ויכתוב הגט לאיש אחר ששמו כשמו להוציא מבעלה כתובה ה"נ איכא למיחש השתא נמי אי אמרת דא"צ שיכירו שהי' אשתו ברם בע"מ מודה רבינו ז"ל דא"צ שיכירו שזו היא אשתו כיון דליכא למיחש למידי דאי יהבה לאתתא דלאו דיליה מאי אהנייא לי' הא כשמוציאה את גיטה רואים שאין זו שמה ושם בעלה וכמ"ש התוס' ורי"ו ומשום הכי פריך תלמודא שפיר וליחוש לב' יב"ש כו' והא דלא משני דבע"מ נמי בעינן שיכירו שהיא אשתו כדבעי בע"ח היינו משום שאין זו תקנה טובה דבטורח ימצאו ע"מ וכמו שכתבו התוס' ומשום הכי קאמר רב דב' יב"ש אין מגרשין אלא זב"ז דהא עדיפא טפי אבל בע"ח כיון דלא אפשר בלא"ה בעינן שיהו מכירין שהיא אשתו זה כנ"ל דעת רבינו וכן ראיתי להרב בית שמואל סי' הנזכר סק"ד שכתב וז"ל ונראה אפי' אם מכירין את שמותם צריכין לידע שזו היא אשתו דאם לא כן אכתי תקשי קושית הש"ס דילמא זו אשת אחר היא כמו שהקשה שם דילמא יתן הגט לאשת אחר כן יש לחוש שמא זו היא אשת אחר אלא נ"ל דיודעים שזו היא אשתו וזו שמותם עכ"ל ונראה שכוון למ"ש ועיין בנ"י שם שנראה מדבריו למעיין שם דס"ל שצריך שיכירו שזו היא אשתו ולמעשה יש להחמיר כדעת הרב בית שמואל וכדכתיבנא וכנראה מדקדוק רבינו ודוק:

הלכה ה

וצריך שיאמר הבעל עצמו לסופר כו'. נ"ב בפרק התקבל דף ס"ו אבעיא לן בגמ' שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לב' כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הן מהו שלח להו תצא והדבר צ"ת ומסיק בגמ' דהא קא מספקא ליה לשמואל כתובו כת"י הוא וכתב הגט נעשה כאומ' אמרו וכשר או כתב הגט וכיון ששינו מדעת המשלח הגט בטל וכיון שכן יש לתמוה על רבינו ז"ל אמאי השמיט הך בעייא ובשלמא לדעת הטור ודעימיה דס"ל דאומר אמרו הגט בטל אם כן תו ליכא לספוקי כלל דממ"נ הגט בטל אבל רבינו ז"ל דפוסק באומר אמרו דקרוב להיות בטל הו"ל לאתיוי הך בעייא ולמימר דהוי ספק מגורשת דאי כת"י הוא וכתב הגט נעשה כאומר אמרו וקרוב להיות בטל ואי כת"ה הוי בטל לגמרי וכבר צווחו עליו האחרונים ז"ל ועיין בהרב פר"ח ז"ל סימן ק"ך ס"ק י"ו מה שנדחק בזה יע"ש והנה כפי מ"ש הרב ז"ל שם סמוך ונראה עמו וז"ל ודע שהתוס' ורש"י נחלקו בפי' הסוגיא דלשיטת התוס' ז"ל בד"ה כת"י דוקא מבעיא ליה בב' כיון דס"ל לשמואל אומר אמרו כשר א"כ חס"ו פסול דאי לא נפיק מיניה חורבא כדאיתא בש"ס וכשאמר לב' כתבו ותנו הוי כאלו א"ל בפי' שישתתפו אחר עמהם לכתוב או לחתום לכך בעי מה רוצה הבעל שיעשו אבל באומר לג' תנו או כתבו ותנו צריך שיכתבוהו ויחתמוהו ואי כתבו וחתמו אחרים הגט בטל את"ד יע"ש א"כ כפי זה נראה דלק"מ דאפשר לומר דרבינו ז"ל יסבור כשיטת התוס' ז"ל דמשום דס"ל לשמואל דחס"ו פסול הוא דוקא מבעיא ליה וכיון דרבינו ז"ל בפ"ט מהל' אלו הלכה כ"ז פסק דחס"ו כשר א"כ תו ליכא לספוקי כלל והדר דינא לדין האומר לשלשה תנו דבעי' שיכתבו ויחתמו הן לכ"ע והתימא על הרב ז"ל איך לא שת לבו לזאת עד שדחק ליישב דעת רבינו אמנם אעיקרא דמילתא במה שהבין הרב הנז' ז"ל בדעת התוס' דדוקא שאומר לב' הוא דקא מבעייא ליה אבל באומר לג' בעינן שיכתבו ויחתמו הן וכן הבין הרב ח"ה יע"ש לע"ד לא כן ידמה דא"כ אי האי דאקשי' בגמ' ותיפשוט ממתניתין אמר לב' כו' ומשנינן היא גופא קא מבעיא ליה כו' והדר פרכינן פשיטא דכתב הגט מדקתני סיפא אר"י נומינו לשליח אף אנו מקובלין כו' שילמדו ויכתבו אא"ב כת"ה שפיר אלא אי אמרת כת"י מי איכא ב"ד כו' ומסיק אין איכא ב"ד חדתא והשתא מאי קו' שאני התם דהוי ב"ד והפר"ח ז"ל נרגש מזה וכתב דשמא הכי קא פריך דכי היכי דהתם כת"ה ה"נ כת"ה ולא ירדתי לסוף דעתו דא"כ מאי דקא אקשינן אא"ב כת"ה שפיר אלא א"א כת"י מי איכא ב"ד כו' אדתריץ ליה אין אי' ב"ד חדתא הכי הו"ל לאקשויי פשיטא דכת"ה מדקתני סיפא וכי היכי דהתם ע"כ יכתבו דקתני הוי כת"ה נמי כיון דהוו שלשה ה"נ ברישא דקתני יכתבו הוי כת"ה נמי

ולא שייכא לתרוצי כלל אין איכא ב"ד כו' ותו דהא ודאי ליתא דאיך אפשר דמאי דדייק בגמרא הו' דכי היכי דהתם הוי כה"ה ה"נ הוי כת"ה דא"כ לפי זה עדיפא מינה הוה ליה לאקשויי מרישא גופא דקתני האומר לב' תנו או לג' כו' הרי אלו יכתבו וכי היכי דיכתבו דאומר לג' הוי כת"ה ה"נ יכתבו דאומר לב' הוי כת"ה והאיך מספ"ל לשמואל ומדלא הקשה עליו מרישא משמע דהא ל"ק דמצינן לומר דיכתבו דקתני האומר לב' והאומר לג' לאו בחדא מחתא נינהו אלא הא כדאיתא והא כדאי' באומר לב' יכתבו ר"ל יחתמו ובאומר לג' יכתבו ר"ל כתיבה ממש וא"כ איך אפשר לומר דהדר פריך מיכתבו דסיפא דכי היכי דיכתבו דסיפא הויה כתיב ה"נ יכתבו דרישא דהתם ודאי מצינן למימר שפיר דהא כדאיתא והא כדאיתא מכ"ש דרישא סוף דבר שלא יכולתי להולמם דבריו ותו יש לתמוה כפי מה שהבינו הם ז"ל בדברי התוס' דדוקא משום דס"ל לשמואל דחס"ו פסול הוא דקא מבעיא ליה אבל באומר לג' בעינן שיכתבו הן דנראה דהא ודאי ליתא דהא רב גופיה בפ' המגרש דפ"ו אית ליה בהדי' דחס"ו כשר ועכ"ז קא מבעיא ליה הכא אי כתובו כת"י או כת"ה וא"כ איך אפשר דס"ל להתוספות דבאומר לג' בעינן שיכתבו ויחתמו הן דהא אומר לב' לרב הוי כאומר לשלשה לשמואל ועכ"ז קא מיבעיא ליה אמנם הנראה לע"ד פשוט בכונתם הוא דהנה הרשב"א בחידושיו כתב וז"ל והא דבי רב דשלחו ליה כו' פי' בתוספות (הם תוספות אחרים) דאזלי לטעמייהו דס"ל לרב חס"ו כשר הלכך יכול להיות שהקפיד שיעשו ב' כתיבה וחתימה שאלו לדברי האומר פסול היאך אפשר שהקפיד זה אכתיבה כיון שיהא פסול בכך עכ"ד ומעתה נתבאר כונת התוס' במ"ש וא"כ חס"ו פסול וכשאמר כו' דקשיא להו לשמואל היאך מספקא ליה אי כת"י או כת"ה הא כיון דחס"ו פסול היאך יכול להיות שהקפיד אכתיבה וכמ"ש הרשב"א משם התוספות ואהא כתבו וכשאמר לב' הוי כאלו אמר להם שישתתפו אחר עמהם לכתוב או לחתום לכך בעי מה רוצה הבעל שיעשו כלומר ומשום הכי מספ"ל לשמואל אמנם ודאי דלמאן דס"ל חס"ו כשר פשיטא ודאי דאיכא לספוקי שפיר אי כת"י או כת"ה כמו שאמר הרשב"א ז"ל ומינה באומר לשלשה תנו דאיכא לספוקי נמי הכי דומיא דאומר לב' לרב דס"ל דחס"ו כשר כנ"ל ודוק ומעתה אזלה לה ההיא תי' דכתיבנא לעיל ליישב דעת רבי' למה השמיט הך בעיא דשמואל ועיין במהר"ם ב"ח סימן הנזכר ס"ק כ"ד שתי' לקו' זו וז"ל ויראה דע"כ לא מספ"ל לשמואל אי כתובו כת"י או כת"ה אלא משום דס"ל דאומר אמרו כשר כדאסיקנא בגמרא ומשום הכי מספ"ל דילמא כת"י קאמר וכת"ה נעשה כאו' אמרו אבל למאן דס"ל דאומר אמרו פסול או בטל מילתא דפשיטא דכתבו דקאמר אכתב הגט קאי דאי אכת"י וכת"ה נעשה כאומר אמרו הגט או פסול או

בטל ואין אדם מוציא דבריו לבטלה ומש"ה רבינו דפסק דאמרו פסול מילתא דפשיטא דכתבו דקאמר הוי כת"ה ולא כת"י ואם אמרו לסופר וכתב וחתמו הם הגט בטל כיון שכתבו מי שלא צוה הבעל לכותבו א"ד יע"ש וסהדי במרומים שקודם ראותי דברי הרב עלה בדעתי לתרץ כן בדעת רבינו האמנם דברי ה"ה עמדו לקראתי שכתב שרבינו פסק כר"ן ור"ח דאמרי כשר ולא תעשה דס"ל דגט פסול יע"ש נראה מדברי ה"ה בהדיא דס"ל דמאן דאמר כשר ול"ת גט פסול הוא דקאמר ול"ת ר"ל שלא תנשא וא"כ כפי דברי ה"ה הללו לא ניתן ליאמר תי' זה כלל שהרי ע"כ צ"ל דס"ל דאפי' נימא דאמרו פסול אפי' הכי מיבעיא ליה לשמואל אי כת"י או כת"ה קאמר שהרי בגמרא פרכינן עלה למאי דהוה בעי למימר דאי כת"י הוא כת"ה נעשה כאומר אמרו ומודה ר"י באומר אמרו ממתניתין דקתני חתם ס"ו כשר דאי ס"ד מודה ר"י באומר אמרו זמנין כו' ומשני כיון דאמר מר כשר ול"ת כן בישראל לא שכיח ולא גזרו רבנן כו' והשתא אם נאמר דמאן דס"ל דאמרו פסול ליכא לספוקי כלל אי כת"י קאמר א"כ מאי משני הא ע"כ שמואל ס"ל כמאן דאמר כשר ותעשה דאלו למ"ד כשר ולא תעשה והו"ל גט פסול לדעת ה"ה מאי מספ"ל וא"כ היכי משני הכי אליבא דשמואל אלא ודאי דס"ל להה"ה דבעיא דשמואל מצי קאי אפי' אי נימא אמרו פסול ומהתימה על הרב איך העלים עיניו מזה ומ"מ אף שלדברי ה"ה לא ניתן ליאמר סברא זו מ"מ אנן בדידן מצינן למימר הכי ליישב דברי מרן הכ"מ שכתב דאמרו לא פסול אלא משום גזרה דלמא אתי לאכשורי היכא דלא אמר אמרו ותמהו עליו הפר"ח סי' הנזכר והרב בני יעקב דקמ"ה ע"ב דמסוגית הגמרא מוכח בהדיא דאמרו פסול דבר תורה מדפרכינן ומי מודה ר"י באומר אמרו והתנן כו' ואם איתא דאמרו הוי מדרבנן מאי קושיא הא שפיר מספ"ל לשמואל דאי כת"י כת"ה נעשה כאומר אמרו ונהי דמדרבנן פסול כיון דמדאורייתא כשר אם נשאת לא תצא ואם כת"ה הוא הרי שינו מדעת הבעל ואינה מגורשת כלל ומש"ה קאמר תצא והדבר צ"ת יע"ש אכן כפי מ"ש יש לומר דדעת מרן כמ"ש מוהר"ם ן' חביב ומשום הכי פריך תלמודא שפיר ממתניתין דכתב ס"ו דכיון דאמרו פסול אפי' נימא דהוי מדרבנן א"כ מאי מספ"ל לשמואל אי כת"י קאמר וכתב הגט נעשה כאומר אמרו הא כיון דאמרו פסול פשיטא ודאי דכת"ה קאמר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה כמ"ש הרב ואהא מתרצינן בגמ' דכיון דאמר מר כשר ול"ת לא שכיח ולא גזרו רבנן וס"ל למרן הכ"מ ז"ל דמאן דאמר כשר ול"ת הכונה לומר דלא יכתוב הסופר לכתחילה אבל אם כתבו ש"ד דכיון דאינו אלא משום חששא דשמא תשכור עדים כיון שאנו אומרים לכתחילה לא יכתוב ליכא למיחש ובהכי סגי והכי מוכח לישנא דל"ת והילכך מספ"ל לשמואל דדלמא כת"י הוא וכת"ה נעשה כאומר אמרו כיון דהא

מיהא אם כתבו הגט כשר שהרי אפי' נימא דכת"ה קאמר אפי' הכי לכתחילה לא יכתבו משום דהו"ל חס"ו וכבר כתב מרן הכ"מ פ"ט מהלכות אלו דין כ"ז דאפי' למ"ד חס"ו כשר לכתחילה לא יכתוב יע"ש ובהכי יש ליישב מה שהקשה הרב מכתב מאליהו שער א' סי' ד' שלפי דעת מרן מאי האי דק"ל לעולא וכי מאחר דכשר אמאי ל"ת ואמאי ל"ק דמשום גזירה אטו היכא דלא אמר אמרו אכן ע"פ האמור לק"מ משום דע"כ הא דקאמר רב דכשר ול"ת לאו משום גזירה אטו היכא דלא אמר אמרו וכר"י משום דא"כ הי"ל לומר דה"ז גט פסול ככל פסולי דרבנן משום גזרה וכדקתני בברייתא הרי זה גט פסול עד שישמעו קולו ומדקאמר כשר ול"ת משמע דלכתחילה הוא דוקא דל"ת ואם כתבו ונתנו הגט כשר ואהא תריץ דהיינו משום גזרה דשמא תשכור עדים דכיון דמשום הך חששא הוא בהכי סגי דכיון דאין הסופר כותבו לכתחילה אינה שוכרת עדים שהרי יודעים הם שהסופר לא יכתוב ואפי' לר"מ ל"ת כן לכתחילה משום הך חששא ולאו אליבא דר"י קיימינן דאלו לר"י הגט פסול כשאר פסולין דרבנן כנ"ל ליישב דברי מרן האמנם אכתי פש גבן להבין דברי מרן הב"י שכתב בסי' ק"ך שלדעת הר"ן כל היכא דאמר להם אמרו לסופר פ' ויכתוב ולפ' ולפ' ויחתום פסול דאיכא למיחש לחורבא דמשום כיסופא דסופר מחתמו ליה יע"ש שא"כ קשה דמאי פריך בגמרא הא כיון דאינו פסול אלא מדרבנן משום הכי קאמר שמואל תצא והדבר צ"ת דשמא כת"י הוא וכת"ה הו"ל כאומר אמרו ואם נשאת לא תצא וליכא למימר דס"ל כמ"ש דכיון דפסול מדרבנן ודאי דליכא לספוקי דכת"י קאמר דא"כ כי משני כיון דאמר מר כשר ול"ת כו' היינו לומר דל"ת כן לכתחילה אבל גט פסול לא הוי דא"כ איך כתב מרן דמשום חשש חורבא הגט פסול הא אי משום חורבא בכשר ול"ת גרידא סגי ולהא ודאי י"ל דס"ל דאע"ג דתלמודא קאמר הכי אינו אלא לדיחוי' בעלמא אבל למסקנא לא קאי הכי מדחזינן דפריך לעולא דקאמר וכי מאחר דכשר אמאי ל"ת ולא משני דמשום חשש חורבא הוא משמע דס"ל דאפי' נימא דכשר ול"ת איכא למיחש לחורבא ועיין ברש"ל אך קשה דא"כ מנ"ל לר"ח דמתניתין דמכשר חס"ו ר"י היא הא אפי' כר"מ מצי אתי דאע"ג דס"ל לר"מ דמילי מימסרן לשליח ואמרו כשר מ"מ נימא דלר"מ ג"כ פסול הוא מדרבנן משום חורבא ומשום הכי חס"ו פסול ולהא נמי מצינן למימר דס"ל להר"ן כמ"ש התוס' ד"ה מאי דלר"מ חיישינן לתקלה אחריתי דזמנין דאמר לג' תנו ונמלכו כו' יע"ש אך המעיין בחדושי הר"ן לגיטין יראה בהדיא דס"ל כדעת רש"י דלמאי דבעי למימר דכשר ול"ת שמואל מוקי למתניתין אפי' כר"מ יע"ש ותו דא"כ קשה דמאי פריך בגמרא הניחא למאן דאמר כשר ול"ת אלא למאן דאמר כשר ותעשה מאי איכא למימר ומאי קושיא נימא דמאן דאמר כשר ותעשה

היינו אליבא דר"מ דחס"ו פסול משום דאיכא למיחש לתקלה אחריתי ומשום הכי אמרו כשר ותעשה אמנם לר"י ה"נ דכשר ול"ת משום חששא דזמנין דנפיק מיניה חורבא שהרי למאי דתריץ נמי דר"י תרתי נמי קאמר ע"כ הנהו אמוראי דאמרי כשר ותעשה אליבא דר"מ הוא דאמרי וכמ"ש רש"י יע"ש ולכן הנראה ליישב דברי מרן הוא דס"ל בדעת הר"ן והרא"ה כדעת מהר"מ אלשקאר בתשובה דכל שאמר אמרו לפלוני כו' לא חשיב מילי ולא מיפסל משום מילי אלא באומר אמרו לסופר סתם וזהו פי' אמרו מדעתיכם הכתוב בהר"ן גם דברי הרמב"ן הכי מתפרשן שכתב וכ"ת דלא מפסיל ר"י אלא באומר אמרו מדעתיכם כלומר שאמר אמרו סתם לס"ו שתרצו דאז חשיב מילי אבל באומר אמרו לפלוני סופר ה"נ דלא חשיב מילי כיון שאין כח ביד השליח למנות למי שירצה ואהא כתב דהא לא משמע הכי דאמרינן בהדיא ולפ' ולפ' שיכתבו משמע דאפילו באומר אמרו לסופר פלוני שיכתוב אפילו הכי חשיב מילי לר"י דאע"ג דבגמ' ל"ק בהדיא אמרו לסופר פ' אלא אמרו לסופר ואיכא למימר דלסופר שתרצו קאמר מ"מ משמע ליה להרמב"ן דלסופר פלוני קאמר דאי לסופר סתם קאמר מסתמא ודאי דלע"ח היה נותן להם רשות לאיזה מהם שירצו שיחתמו דהא לא שכיח שיתן להם רשות לסופר ולא לע"ח ומשום דלא מכרעא כ"כ כתב דהא לא משמע הכי וסייע עצמו מפי' רש"י שכתב בהדיא אמרו לסופר פלוני והיינו דהר"ן ז"ל והרא"ה לא הוצרכו ליישב הא משום דאינו אלא משמעות דורשין (ועיין בפר"ח שפי' כונת הרמב"ן דלא פליג ר"י אלא באומר אמרו מדעתי' בפי' אבל אה"נ דמודה ר"י אפי' באומר אמרו סתם דמיקרי מינוי ומהני כל שלא אמר בהדיא אמרו מדעתיכם יע"ש ולדעתי יש להק' על פי' זה דאם אי' אמאי לא דחה הר"ן תי' זה מכח דא"כ אמאי הוצרך תלמודא לומר דר"י תרתי אמר ושמואל פליג עליה בחדא ואמאי לא משני דע"כ לא קאמר ר"י אלא באומר אמרו מדעתיכם בהדיא וההיא דשמואל שאני דמספקא ליה דשמא כתב ידו קאמר וכת"ה נעשה כאומר אמרו מדעתי' דאיכא לספוקי דאמרו מדעתי' קאמר כיון שלא פירש בהדיא ומשום הכי קאמר דהדבר צ"ת אלא ודאי דאמרו סתם לא עדיף מאמרו מדעתיכם ויש ליישב ודו"ק) אלא דאפי"ה ס"ל למרן דכל שאמר אמרו לפלוני כו' פסול משום חששא דזמנין דאמר לב' כו' ומשום כיסופא מחתמי ואע"ג דאמרו לפלוני חשיב מינוי לדעת הר"ן אפילו הכי כל שאמר להם אמרו הם סבורין שהדבר מסור להם ומ"ש להם הבעל אינו אלא מראה מקום וחיישי לכיסופא אבל לפי האמת נר' ודאי דאינו אלא מינוי שליחות ולא חשיב מילי ועיין בהפר"ח מה שנתקשה בזה שכפי מ"ש לק"מ והכריחו למרן ז"ל לומר הכי מלשון הר"ן ז"ל שכתב וז"ל לפיכך כתב הרא"ה דלא פליג ר"י אלא באומר אמרו מדעתיכם אבל בממנה שליח לא פליג

כו' דק' דלאו רישיה סיפיה ולאו סיפיה רישיה דממ"ש אלא באמרו מדעתיכם משמע דדוקא באמרו מדעתיכם דהיינו אמרו סתם לדעת מרן הוא דחשיב מילי אבל באומר אמרו לפלוני לא חשיב מילי וממ"ש אבל בממנה כו' משמע דהא אמרו לפ' לא וכן ממ"ש אם כן נפיק מיניה חורבא דזמנין דאמר לב' אמרו לסופר שאני ממנה לכתוב כו' משמע דדוקא באמר בהדיא שאני ממנה הוא דמכשיר גם ק"ל מ"ש הר"ן ז"ל פ' המגרש אמתני' דחס"ו דאפי' באמרו לסופר פ' לא מהני לר"י דאמר מילי לא ממסרן לשליח (והוא ראי' מוהרד"ך ז"ל) ומש"ה הוצרך לו' שלדעתם נמי אמרו לסופר פ' מיפסיל מדרבנן דהשתא אזלא לישנ' שפי' שכתב דלא פליג ר"י וס"ל דאמרו חשיב מילי אלא באמרו מדעתיכם אבל באמרו לפ' לא חשיב מילי אלא דאפ"ה פסול מדרבנן ומשום הכי נקט בסיפא אבל בממנה שליח לא משום דהתם מכשר לגמרי והיינו נמי מ"ש זמנין דנפיק מיניה חורבא שאמר לב' אמרו לסופר שאני ממנה דהתם דוקא הוא דמכשר אבל באמרו לפלוני פסול מכח הך חששא גופא ואם כן כפי האמור נפקא מינה תלת לדעת הר"ן דבאומר אמרו סתם לר"י חשיב מילי והוה ליה גט בטל ובאמרו לפלוני פסול מדרבנן משום חששא דנפיק מיניה חורבא ובממנה שליח כשר לגמרי וסוגי' הגמ' הכי מתפרשא לדעת' דמשום דשמואל ס"ל דאפי' באמרו סתם לא חשיב מילי וכשר ד"ת שהרי ההי' דשמואל דאמר אי כת"י הוא כת"ה נעשה כאומר אמרו סתם הוא ואהא הוא דקא פריך ממתני' דקתני חס"ו כשר ואמר ר"ח מתני' מני ר"י היא כלומר דאא"ב דאומר אמרו לסופר סתם מדינא הוי גט משום הכי חס"ו כשר דליכא למיחש לחורבא מאי אמרת דכיון דאומר אמרו לפלוני ליכא משום מילי אכתי איכא למיחש דילמא נפיק מיניה חורבא איכא למימר כיון דאומר אמרו לסופר סתם הוי גט בטל מדינא משום דהו"ל מילי גזור רבנן נמי באו' אמרו לפ' והשוו מדותיהם לומר דאמרו פסול משום חשש דילמא נפיק מיניה חורבא דכיון דאמרו סתם בטל מדינא יותר נראה להם לחכמים לפסול אמרו בכל גוונא דאיכא האי רווחא נמי דלא ליתו ליגע באיסור דאורייתא דהיינו אמרו סתם מלפסול חס"ו ברם אי אמרת דאמרו לסופר סתם כשר ולא חשיב מילי הי"ל לפסול חס"ו ולא לפסול או' אמרו ועיין ח"ה ובפרישה והיינו דקאמר ר"ח דמתני' ר"י היא כלומר דלר"י דאמרו סתם חשיב מילי משום הכי פסלו רבנן אמרו לסופר פ' כדכתיבנ' משא"כ לר"מ דאפי' באמרו סתם לא חשיב מילי יותר ראוי לפסול חס"ו מלפסול אמרו כנ"ל ליישב דברי מרן ובהכי סרו מעליו כל תלונות האחרונים זולתי מה שהק' הפר"ח ממ"ש הר"ן שם בסמוך שדעת רבי' בפ"ד מה' זכיה ומתנה דאומר אמרו פסול במתנה ורבינו ז"ל שם מיירי בהדיא באומר לפ' לפ' אלמא שלדעת הר"ן בכה"ג נמי מילי מיקרי והא ודאי עקא

היא ואפשר ליישב דלדעת מרן דכיון דבגט פסול מדרבנן משום חשש חורבא אף במתנה נמי אמור רבנן דלא קני מכח הך חששא ועיין בהר"ב מכתב מאליהו טעם לזו ודו"ק. ומ"מ לדעת הרמב"ן ז"ל נראה ודאי דס"ל דאפילו באמרו סתם לא חשיב מילי ובמתנה מהני ואע"ג דממ"ש וכ"ת דע"כ לא פליג ר"י אלא באומר אמרו מדעתיכם משמע דסבירא ליה דאמרו מדעתיכם חשיב מילי (עיין בהרב בני יעקב דף ק"ן ע"ג שנתקשה בזה לדעת הרשב"א והניחו בצ"ע) נראה דלא כ"כ אלא לפום מאי דהוה בעי למימר דטעמא דר"י משום דמילי לא מימסרן אהא הוא דכתב דליכא למימר דר"י לא מיירי אלא בהכי וחשיב ליה מילי אליבא דר"י אמנם לפום מאי דמסיק דטעמא דר"י משום דלא חשיב לשמה ואפילו בממנה שליח בהדיא לא מהני משום ה"ט אם כן ע"כ ס"ל דאפילו באמרו סתם לא חשיב מילי דכיון דחזינן לשמואל דמכשיר אפי' באמרו סתם ע"כ ס"ל דאפילו בכה"ג לא חשיב מילי ואף דר"י פליג עליה ופסל אומר אמרו מ"מ לאו משום ה"ט הוא אלא בכה"ג לא חשיב מילי ואף דר"י פליג עליה ופסל אומר אמרו מ"מ לאו משום ה"ט הוא אלא משום דלא חשיב לשמה שהרי אף בממנה בהדיא פסול מה"ט וכיון שכן מנין לנו לאפושי במחלוקת ולומר דלר"י באמרו אפילו בלאו טעמא דלשמה פסול משום דחשיב ליה מילי והא ודאי אפושי במחלוקת לא מפשי' וכן יראה בהדיא ממ"ש הר"ן ז"ל כבר כתבתי שהרמב"ן סובר דנהי דאמרינן מתנה כגט היינו דוקא באומר לשלשה תנו אבל באומר אמרו לסופר ויכתוב ולפ' ולפ' ויחתמו אינו כגט ע"כ משמע דדוקא באומר לג' הוא דחשיב כגט אבל באומר אמרו אפי' אמרו סתם לא חשיב מילי וכן יראה ממ"ש אמרו לסופר ויכתוב ולא כתב אמרו לסופר פ' כמ"ש בהמגרש ומ"ש הר"ן ומיהו מסתברא שאין שליח קבלה עושה שליח אלא אם כן אומרת אמרו ומינתו היא שליח לא כ"כ אלא לכתחילה וכמ"ש הפרישה אבל לענין דינא אף הר"ן יודה שדעת הרמב"ן ז"ל אפילו אמרו סתם מהני וזה כבר מוכרח כמ"ש דלא כמ"ש בספר בני יעקב שדעת הר"ן כדעת הרמב"ן ז"ל דאמרו סתם חשיב כמילי ואף דברי מרן הב"י ז"ל בסימן קמ"א שכתב שהרשב"א והר"ן ז"ל חולקין לא כ"כ אלא לכתחילה שדעת הרשב"א דכל שנתנה רשות לעשות שליח יכולה היא לעשות כן לכתחילה ולדעת הר"ן לא ומהתימה על הרב מכתב מאליהו שכתב שלדעת הרמב"ן ז"ל אפי' באומר אמרו לפלו' כו' חשיב מילי והא ליתא וכמ"ש וכ"כ הפר"ח והפרישה ז"ל ופשוט ודו"ק ודע שרבי' ז"ל בפ' ה"מ כתב אמאי דקאמר ר"י אפילו אמר לב"ד הגדול כו' הרי אלו ילמדו ויכתבו וז"ל אינו מן הנמנע שב"ד הגדול לא יהיו בקיאין בכתיבה שהתנאי בב"ד שיהיו חכמים לא סופרים ותמה הרב בני יעקב דף קמ"ז ע"ד דהא בגמ' אקשינן לשמואל דמאי מספ"ל כו' והא תנן כו' ומשני אין

איכא בית דין חדתא הרי דלא מצינן לאוקמא אלא בב"ד חדתא וא"כ היכי פסיקא ליה להרמב"ם דכתב הגט הוא דהא מוכח בהדיא דהכי ס"ל ממ"ש דהתנאי שיהיו חכמים לא סופרים ואי אכת"י קאמר ודאי שב"ד הגדול צריך שידעו לחתום והל"ל בב"ד חדתא כדאמרינן בגמ' עכ"ד יע"ש ולע"ד נראה דלק"מ דע"כ לא מוקמינן בגמר' בב"ד חדתא אלא למאי דס"ד דאומר אמרו כשר לר"י ומש"ה אמרי דכתובו כת"י וכת"ה נעשה כאומר אמרו ברם למאי דמסיק דר"י תרתי קאמר ושמואל ס"ל כותיה בחדא ופליג עליה בחדא א"כ כיון דר"י ס"ל דאומר אמרו פסול א"כ ע"כ יכתבו דקתני במתני' היינו כת"ה ממ"ש כיון דלא מצו למכתבינהו ע"י אחר ופשוט:

הלכה יח

המקדש קטנה ע"י אביה ונתגרשה כשהיא קטנה אביה מקבל גיט' כו'. נ"ב משנה פרק התקבל דף ס"ד ודעת רבינו כדעת רש"י והרי"ף ז"ל שם דקטנה אינה מתגרשת אלא ע"י אביה אפילו לרבנן אמנם רש"י ז"ל עצמו בפ' האי"מ דמ"ג הגיה במתני' דה"ה קטנה נמי מתגרשת ע"י עצמה והא דנקט נערה להודיעך כחו דר"י וכן הוא דעת התוס' שם ולזה הסכים הרב המאור גם הרשב"א ז"ל בחידושיו נראה דמסכים לזה וכתב שם שדעת בה"ע ג"כ כדעת התוס' דמתגרשת ע"י עצמה וכ"כ מרן הב"י סי' ק"מ ועל פי זה יש לי מן הקושי על הרב מש"ל שכתב בפ"ג מה' אלו דין י"ב ליישב דברי בה"ע שכתב שם אמתני' דשנים ששלחו ב' גיטין כו' ס' נערה ספק בוגרת נותן גט לאביה ואח"כ נותן לה ומגורשת מס' וכתב הרב הנז' ליישב קו' ה"ה והטור וז"ל וי"ל דס' נערה דכתב בה"ע ר"ל ס' נערה או ס' קטנה או ס' בוגרת כלומר שאינה לא קטנה ולא נערה אלא בוגרת ויש ג' ס' בדבר ולהכי הצריכה ב' נתינות עכ"ד ויש לדקדק דהרי דעת בה"ע ז"ל דקטנה נמי מתגרשת ע"י עצמה וכדכתב הרשב"א משמו וא"כ אכתי ק' דלמה הצריך ב' נתינות בנתינת גט לידה סגי ואפשר דאע"פ דהרב בה"ע ז"ל ס"ל הכי מ"מ למעשה חשש להחמיר לס' הרי"ף ורבינו ומשום הכי הצריך ב' נתינות מיהו עדיין אין דעתי נוחה בזה דכיון דאיכא ס"ס לא הו"ל למיחש כלל וצ"ע ועיין בס' בני יעקב דקל"ט ודע שכתב הרשב"א ז"ל בתשובה הביאה הרב ב"י ז"ל בסי' קמ"א דאף לדעת הרי"ף ורבי' דקטנה שיש לה אב אינה מתגרשת על ידי עצמה אם קבלה גיטה מדעת אביה מהניא קבלתה ומתגרשת בלי ספק ומכח זה כתב בנדון דידיה דהוה מס' להו מילתא בס' קטנה ס' בוגרת דנותן גט לידה לדעת אביה וש"ד וכן הוא דעת הראב"ד ז"ל הביאו הרשב"א בחידושיו יע"ש אמנם דעת הר"ן ז"ל אינו כן שכתב בפ' קמא דקדושין גבי ההיא דכתב לו את הנייר בתך מקודשת לי כו' בין על ידי אביה בין על ידי עצמה מקודשת מדעתו דדוקא גבי קדושי כסף הוא דמהני ומצי

האב לומר צאי וקבלי קדושיך משום דבהנאה תליא מילתא והרי אית ליה הנאה אבל קדושי שטר דלאו בהנאה תליא מילתא כיון דקטנה אין לה יד אין כאן קבלה עכת"ד ומכלל זה אתה למד דגם לענין גט לא מהני מטעמא דכתב הר"ן ז"ל וכ"כ מוהרלנ"ח סי' נ"ז וכתב שם שדעת הריטב"א והנ"י כדעת הר"ן יע"ש וכ"כ מוהרימ"ט חא"ה סי' ז': ומעתה יש לתמוה על הרב המאסף שכתב בכנה"ג סי' ל"ז בהגהת ב"י סי' ו' שדעת ריי"ו בשם הראב"ד נראה כדעת הר"ן ז"ל דאם כן נמצא סותר את עצמו שהרי כתבנו שדעת הראב"ד דמדעת אביה מתגרשת כמ"ש הרשב"א ואם כן ה"ה נמי לענין קדושי שטר כמו שכתבתי הן אמת שכדבריו מוכח מהטעם שכתב ריי"ו משם הראב"ד דהא דאמר אדם לבתו הקטנה צאי וקבלי קדושיך לאו מתורת שליחות אלא כמי שאומר תן ככר זה לכלב שלי כו' משמע דבקדושי שטר דלא שייך הך טעמא לא מהני ואם כן קשה דמ"ש מגט ולכן נראה דס"ל להראב"ד דבגט שאני דכיון דבת קבולי גיטא היא וכי אין לה אב מתגרשת ע"י עצמה כי אית לה אב ויהיב לה רשות לקבל גיטה הרי נתרוקנה רשות אביה וכאין לה אב דמי משא"כ בקדו' דכי לית לה אב נמי לאו בת קבולי קדושין היא כי יהיב לה רשות נמי לא מהני וכן מבואר גם כן בחדושי גיטין שנדפסו בקירוב ימים לא' קדוש מדבר (ומתוך דבריו נר' כי רב גובריה ושהיה בזמן הרשב"א ז"ל כמ"ש מוהר"ב בתשובה סי' יע"ש שדבריו מועתקים משם אות באות כמו שיראה הרואה) שתי' גם כן לקו' התוס' כתי' הראב"ד ואלו בפ"ק דקדושין על ההיא דכתב על הנייר כתב שם כשיטת הר"ן דדוקא נערה אבל קטנה לא דאין שליחות לקטן הנה מבואר שדעתו לחלק כמ"ש וכיון שכן אפשר לומר שגם דעת הר"ן כן ושלא כמ"ש מהרלנ"ח ז"ל ומוהרימ"ט ז"ל:

וראיתי למוהרש"ך ז"ל ח"א דף פ' שרצה להוכיח מתשובה זו של הרשב"א דס"ל דקטנה המתגרשת ע"י אביה א"צ לכתוב נכח האב דאי ס"ל כדעת הר"ן ז"ל פ"ק דקדושין דצריך לכתוב האב א"כ איך כתב לנוכח דנותן גט מדעת אביה לצאת מחשש קטנה והלא אם היא קטנה צריך לכתוב נוכח האב ואם היא בוגרת נוכח המתגרשת וכתב עוד ואם נפשך לומר דסבירא ליה דבמתגרשת על ידי אביה צריך לכתוב נוכח האב וכשמתגרשת על ידי עצמה מדעת אביה צריך לכתוב לנוכח המתגרשת ק' אם כן על הרב מוהריב"ל בח"ג סי' ה' שכתב שלצאת ידי ספק צריך לכתוב ב' גיטין א' כלפי האב ואח' כלפי המתגרשת ואם איתא כשמתגרשת ע"י עצמה מדעת אביה כל אפין שוין דיכתוב נוכח המתגרשת עכ"ד ולפי מ"ש לק"מ דמש"ה לא כתב מוהריב"ל הך תקנתא דמדעת אביה משום דלדעת הר"ן וסיעתיה לא מהני מדעת אביה וכדכתיבנא ועוד י"ל דאה"נ דדעת הרשב"א ז"ל דקטנה המתגרשת ע"י עצמה סגי שיכתוב נכח הבת וקטנה המתגרשת ע"י אביה צריך שיכתוב

נכח האב דבהא אפי' לדעת הרמב"ן שהביא הר"ן ז"ל מודה בזה וכמ"ש מוהריב"ל ח"א סי' י"ח כלל ג' ומ"ש הר"ן ולפ"ז כו' דמשמע דנמשך לפי שיטתו כבר ישבו הרב שם יע"ש אמנם לדעת הר"ן ז"ל שם דסבי' ליה דבקדושי שטר אפי' מתקדשת ע"י עצמה צריך שיכתוב בשטר בתך מקודשת לי משמע ודאי דבגט נמי מתגרשת ע"י עצמה צריך לכתוב בתך וכ"כ הרב מוהרימ"ט ז"ל סימן הנז' ומשו"ה הוצרך מוהריב"ל ב' גיטין ודוק אלא מיהו אכתי נראה שיש להוכיח שדעת הרשב"א דקטנה המתגרשת ע"י אביה א"צ לכתוב נכח האב שלא כדעת הר"ן ז"ל ממ"ש השואל והעולה בידנו שתעשה היא שליח לקבלה לאביה ויקבל גיטה ואם היא גדולה תהא מגורש' מתורת שליחות ואם היא קטנה או נערה תהא מגורשת מחמת שהיא ברשותו והסכים הרשב"א ז"ל לדעת השואל שכתב כל מה שאמרת' יפה אמרתם שאפשר לאביה כו' והשתא אם איתא דס"ל כדעת הר"ן איך אפשר להתגרש ע"י אביה הלא אם היא קטנה ומתגרש' על ידי אביה צריך לכתוב לנוכח האב ואם היא בוגרת צריך לכתוב נכח המתגרשת ואפילו במתגרשת ע"י אביה כמ"ש הרשב"א ז"ל בחידושיו בפ"ק דקדושין יע"ש ושלא כדעת הריטב"א ז"ל שם יע"ש אלא מוכח ודאי שדעת הרשב"א דבגיטין (א"צ) לנכח האב וכדעת מהרא"י ז"ל ומהתימא על מוהרש"ך ז"ל איך לא הביא ראיה מזה כמ"ש ועיין בהרב המאסף סימן קל"ב ס"ב שהקשה על דברי בה"ע דכתיב לעיל משם מוהר"ש יפה וז"ל ויש לתמוה דאמאי צריך ליתנו לאביה והלא אם תקבלנו היא מדעת אביה סגי כו' ע"ש וכפי מ"ש לא ק' מידי דדעת הרב בה"ע כדעת הר"ן דכתיבנא דקטנה אינה מתגרשת מדעת אביה ועיין במוהרימ"ט סי' הנז' שהביא ראיה מדברי התוס' ד"ה תנן דס"ל כדעת הר"ן ממה שהקשה לדעת רש"י ז"ל דקטנה אינה מתגרשת על ידי עצמה ממאי דפריך בגמרא התם דמ"ד לר"נ דאמר דנערה אינה עושה שליח ממתני' דקתני קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט הא נערה ה"ז גט ומשני הב"ע בשאין לה אב הרי דס"ד דמקשה דמתני' מיירי כשיש לה אב ואפ"ה הוה ניחא ליה דינא דמתני' שמשהגיע לידה מגורשת ומכח זה דחו פי' רש"י יע"ש והשתא אי ס"ל כדעת הרשב"א מאי קו' נימא דס"ד דמקשה דעד שיגיע גט לידה היינו מדעת אביה ועיין בחידושי הרשב"א שכתב משם הראב"ד ז"ל תי' זה לקו' התוס' והוא ז"ל דחה דבריו ומעתה אין ראיה מדברי התוס' ז"ל יע"ש ועיין בספר פמ"א ח"א סי' נ"ט שדבריו תמוהים יעש"ב ודו"ק ודע שמדברי רבינו משמע דדוקא בקטנה ארוסה הוא דמגרש ע"י אביה אבל אם נשאת מתגרשת בקבלה עצמה והתוס' ז"ל פ"ק דקדושין ד"י ד"ה ומקבל כו' כתבו וז"ל יש להסתפק אם יכול האב לקבל גט לבתו קטנה משנשאת והעלו בשם ר"י דמשנשאת אין לאביה רשות בה הרי בהדיא דע"כ לא נסתפקו הם ז"ל

אלא אי מצי האב לקבל גט לבתו משנשאת אבל הא פשיטא להו דמשנשאת מתגרשת על ידי עצמה לכ"ע וכן נראה מדברי רש"י ז"ל בפרק הא"מ דמ"ג שכתב אמתני' דידן דמייתי התם תלמודא וזה לשונו ודוקא נערה אבל קטנה אביה ולא היא ודוקא מן הארוסין אבל מן הנשואין היא ולא אביה דמשנשאת אין לאביה רשות בה וראיתי למוהר"ם מפאדווה ז"ל סי' ט"ו שהקשה לדברי רש"י הללו ממ"ש רש"י ז"ל עצמו בפרק ב"ש דק"ט אמתני' דקטנה שהשיא' אביה הרי היא כיתומה כתב וז"ל ונתגרשה בקטנות' וקבל אביה את גיטה כו' הרי דס"ל לרש"י דקטנה שנשאת אביה מקבל את גיטה ונמצא סותר את עצמו וכתב הוא ז"ל דלק"מ דמ"ש פרק הא"מ ודוקא מן הארוסין אבל מן הנשואין היא ולא אביה לא קאי אקטנה אלא אנערה דמתני' אבל בקטנה סובר רש"י דאביה מקבל את גיטה כמו היא לכל הפחות וא"ת אי סובר רש"י שהיא ואביה מקבלין כשנשאת מי דחקו לפרש בפרק ב"ש שאביה מקבל גיטה י"ל שלשון המשנה דחקו דקתני קטנה כו' ונתגרשה הרי הי' כיתומה בחיי האב החזירה כו' דק"ל לרש"י דהכי הו"ל לומר קטנה שהשיאה אביה הרי היא כיתומה נתגרשה והחזירה אסורה ליבם משום הכי הוצרך רש"י לומר דקטנה שנשאת אביה מקבל את גיטה ומשום הכי לא תני מתניתין קטנה שהשיאה הרי היא כיתומה דהוה משמע דמשעה שהשיאה הרי היא כיתומה ואינו יכול לקבל את גיטה (וכיון שכל עיקר תנא דתנא ונתגרשה קוד' הרי היא כיתומה לאשמועינן דעדיין יש לאביה רשות בה ומתגרשת על ידי אביה משו"ה כתב רש"י ונתגרשה ע"י אביה) עכת"ד ולע"ד יש לדקדק על תירוץ זה דכפי דבריו דרש"י ז"ל ס"ל דקטנה שנשאת היא ואביה מקבלין את גיטה והיינו מ"ש רש"י פרק ב"ש הפך דעת התוס' שכתבנו לעיל קשה טובא דא"כ מאי פריך בגמ' בפרק הא"מ דמ"ד לר"ן דאמר דנערה המאורסה אינה עושה שליח לקבל את גיטה ממתני' דקתני קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה ה"ז גט ומשני הב"ע בשאין לה אב והדר פריך הא מדקתני סיפא ואם אמר אביה כו' מכלל דרישא בשיש לה אב עסקינן ומשני חסורי מחסרא והכי קתני כו' והשתא כפי דעת הרב דקטנה שנשאת היא ואביה מקבלין את גיטה אמאי לא משני תלמודא דמתני' דקטנה שאמרה כו' אייריי בנשאת ושפיר דייקינן מיניה הא נערה ה"ז גט דכיון שנשאת עושה שליח ואמאי אצטריך לאוקמא בשאין לה אב ולדחוקי נפשיה ולמימר דחסורי מחסרא וראיתי בהגהת מרדכי פ' התקבל שכתב משם מוהר"י מלונדריש ז"ל דקטנה שנשאת אם אין לה דעת היא ואביה מקבלין את גיטה והוקשה לו מאי דאקשי' דמאי פריך התם מיירי בשנשאת ואין לה דעת ושפיר דייקינן דנערה עושה שליח כיון שנשאת ותי' דהכי דייק מאחר דקטנה שנשאת ונערה ארוסה חד דינא אית

להו כדאיתא בירוש' אי נערה ארוסה לא משויא שליח כ"ש קטנה נשואה שאין לה דעת אלא מדנקט קטנה נשואה משמע הא נערה ארוסה משויא שליח עכ"ד ותי' ז"ל עולה יפה לפי סברתו דדוקא בקטנה שאין לה דעת הוא דמתגרשת על ידי אביה אבל אם יש בה דעת היא ולא אביה ומש"ה אי מוקמה לה למתני' בקטנה נשואה ע"כ איירי בקטנה שאין לה דעת ואי נערה אף שיש לה דעת אינה עושה שליח כ"ש קטנה אע"פ שהיא נשואה דאינה עושה שליח דתסגי דנימא דיכולה לקבל גיטה והבו דלא להוסיף עליו אמנם כפי דעת מוהר"ם מפדווה ז"ל דקטנה שנשאת לדעת רש"י אע"פ שיש בה דעת מתגרשת על ידי אביה (דהא ודאי מ"ש רש"י ז"ל פרק ב"ש איירי בשיש בה דעת דאילו בשאין בה דעת הא דעת רש"י ז"ל דאפילו ע"י אביה אינה מתגרשת כמ"ש בפ' התקבל ד"ס ופ' הא"מ יע"ש) קשה טובא דמאי פריך לוקמא בשנשאת ואשמועינן מתני' שפיר דאע"ג דנערה ארוסה אינה עושה שליח משום דלא אלימא כידו מ"מ בקטנה שנשאת כיון שיצאה מרשות אביה לענין כתובה ושאר מילי וכדתנן מתני' פרק נערה אם משהשיאה אין לאביה רשות בה תסגי לן דנימא דלענין גרושין כיון דע"י קדושין הן באין ידו כידה ויש לו כח לקבל גיטה אבל לומר דעדיפא מידה אין סברא והוה אמינא דעושה שליח כיון שיש בה דעת קמ"ל מתני' דאינה עושה שליח אלא ודאי דס"ל לתלמודא דקטנה שנשאת היא ולא אביה וכמ"ש התוס' ומשום הכי לא מצי לאוקמא בשנשאת דא"כ היכי קתני סיפא ואם אמר אביה כו' הא כיון שנשאת אפילו לקבל את גיטה אינו יכול כ"ש לעשות שליח ולומר דס"ל לרש"י אע"ג דהיא ואביה מקבלין את גיטה מ"מ האב אינו יכול לעשות שליח קבלה משום דלא עדיפא מידה וכי היכי דאיהי אינה יכולה לעשות כמו כן האב אינו יכול זה ודאי דוחק ולדעתי זו ראיה עצומה לדעת התוספות עד שאני תמיהא עליהם אמאי הוצרכו להביא ראיה מהירוש' מתלמודא דידן הי"ל להביא ראיה כדכתיבנא ואי לזאת י"ל דהתוס' ז"ל הוצרכו להביא ראיה דמשנשאת אין לאביה רשות אפילו בקטנה שאין בה דעת ואהא הוכיחו שפיר מהירוש' דהתם דאי אמרת דמשכחת לה קטנה שיש לאביה רשות בה אמאי לא מוקי לה בירושלמי למתני' דהתם בהכי אמנם מתלמודא דידן אין ראיה אלא דקטנה שנשאת אם יש בה דעת היא ולא אביה אבל אכתי מצינן למימר דבאין בה דעת יש לאביה רשות בה וכס' הר"י מלונ' וכ"כ הרב החבי"ב סימן קמ"א בהגהת ב"י אות י"ז וזה לשונו והדברים מוכיחים דבאין לה דעת ג"כ סוברים התוס' דלא תתגרש ע"י אביה מדהוצרכו להביא ראיה מהירוש' ואי בשיש לה דעת דוקא כל התלמוד מלא מזה משנשאת אין לאביה רשות עכ"ל יע"ש אלא שמה שהכריח הדבר ממאי דקי"ל בכל התלמוד דמשנשאת אין לאביה רשות בה אחר המחילה אין זה הכרע

כלל ואשתמיט מיני' שדעת רש"י בפרק ב"ש דאפי' בקטנה שיש לה דעת מתגרשת ע"י אביה דע"כ בשיש בה דעת מיירי רש"י דאי בשאין בה דעת הרי לדעת רש"י אפילו על ידי אביה אינה יכולה להתגרש כמ"ש וא"כ ע"כ דס"ל דהא דאמרינן בפ' נערה משהשיאה אין לאביה רשות בה ה"ד בנערה וכ"כ מהרימ"ט ז"ל פ"ק דקדושין בחידושיו ובהכי ניחא לי מה שהק' הרב מכתב מאליהו סימן הנז' דלמה להו לאתויי מדיוקא הרי בירוש' בפרק התקבל שהביא הרמב"ן במלחמות קאמר בהדיא נשאת היא ואביה אם יש בה דעת היא ולא אביה הרי דס"ל להירושלמי דמשנשאת אין לאביה רשות בה וכפי מ"ש לק"מ דאיכא למימר דמשום הכי לא הביאו התוס' ראיה מההיא ירוש' משום דמצינן לפרושי כדפי' הר"י מלונ' דנשאת היא ואביה דקאמר בירושלמי ר"ל בין היא בין אביה יכולין לקבל כיון שאין לה דעת וליכא למשמע מהך ירוש' אלא דאם יש בה דעת היא ולא אביה משום הכי הביאו ראיה מהירושלמי דתרומות דמשמע דאפילו באין לה דעת היא ולא אביה ולעיקר קושיין על דברי רש"י נ"ל לומר דמ"ש רש"י פרק ב"ש וקבל אביה גיטה כו' בדוקא קאמר ע"י אביה אבל על ידי עצמה ס"ל לרש"י דאינה יכולה לקבל אפי' נשאת וס"ל בפ' ב"ש כקודם חזרה דפ' הא"מ דקטנה אביה ולא היא וכיון שכן אפילו נשאת נמי אין לה יד לקבל אלא ע"י אביה וכמו שצדד מוהר"ם מפאדו"ה דהשתא ניחא שפיר דמשום הכי לא מוקי לה למתניתין דקטנה שאמרה התקבל בשנשאת משום דא"כ היכי קתני מתני' עד שיגיע הגט לידה ולמאי דס"ד דרבא דמתני' מיירי בשיש לה אב ואפי' הכי מתגרשת על ידה ס"ד לאקשויי משום דסבירא ליה דמתני' סתמא קתני קטנה שאמרה כו' דמשמע אפי' בקטנה ארוסה דומיא דרישא דמיירי בנערה מאורסה אלא דלמאי דתירץ ר"ן בשאין לה אב הוכרחו לדחוקי ולאוקומי בשאין לה אב ולא בנשאת משום דס"ל דכל שיש לה אב אפי' נשאת אינה מתגרשת אלא ע"י אביה וה"ה דהו"מ למימר וליטעמיך כו' כמ"ש הר"ן והרמב"ן ז"ל יע"ש אמנם לפי מה שהגיה רש"י ז"ל וחזר בו וס"ל דקטנה ארוסה היא ואביה מקבלין את גיטה ע"כ לומר דס"ל דבנשאת היא ולא אביה דומיא דנערה דאם ל"כ קשה אמאי לא מוקי לה תלמודא בנשאת כמ"ש ושוב מצאתי הדבר מפורש ברש"י ז"ל פרק בן סורר דף ס"ט ע"א אההיא דאמרינן תנוקת בת ג' שנים ויום א' מתקדשת בביאה ואם בא עליה יבם קנאה כתב וז"ל קנאה ליורשה וליטמא לה ולצאת בגט ובלא חליצה הרי מבואר דס"ל דאפי' בנשאת אינה מתגרשת אלא ע"י אביה מדכתב ובלבד כו' ומבואר הוא דיבם שבא על יבמתו הרי היא כנשואה לכל דבר כנודע וכן כתב בפ' ד"מ דנ"ה וליכא למימר דהתם מיירי בבת ג' שנים ויום אחד דאין בה דעת דאם כן אפי' ע"י אביה אינה מתגרשת לדעת רש"י כל שלא הגיע לעונת הפעוטות דהיינו כבר שית

כבר שבע אלא ע"כ לומר שמ"ש רש"י ז"ל ובלבד שיקבל אביה גיטה כשהגיע לעונת הפעוטות קאמר אלא מיהו דברי רש"י ז"ל פרק ד"מ מגומגמים בעיני שכתב בד"ה ואם בא וז"ל אבל פחות מג' שנים אינה ביאה ואינה נקנית לו ואם בא לגרשה בגט אינו יכול אלא ימתין עד שתהא בת ג' שנים כו' וק' דמאי אירייא משום דפחותה משלש שנים אינה ביאה הא בלא"ה כל שלא הגיעה לעונת הפעוטות אינה יכולה להתגרש אפי' על ידי אביה לדעת רש"י ז"ל ואולי הכי קאמר אבל פחות מג' שנים אינ' ביאה ואינה נקנית לו והילכך אם לא בא עליה עוד ובא לגרשה כשהגיעה לעונות הפעוטות אינו יכול. ועיין בתוס' רי"ד פ"ק דקדושין ד"י ודוק אלא מיהו אכתי קשה על הטור ז"ל דבסימן קמ"א כתב דקטנה שנשאת מתגרשת ע"י עצמה ואילו בסי' קע"ג הביא משנה דפ' ב"ש וכתב קטנה שנשאת ונתגרשת ע"י אביה כלשון רש"י ז"ל וכבר הוקשה לו כן להרב מכתב מאליהו שער ה' סימן א' ותי' דמ"ש הטור בסימן קמ"א דקטנה שנשאת מתגרשת על ידי עצמה היינו אפי' על ידי עצמה דע"י אביה ודאי מתגרשת כמ"ש בסימן קע"ג יע"ש וכבר כתבתי דהא ודאי ליתא דמסוגית הגמ' נראה בהדיא דקטנה היא ולא אביה ותו שהרי מדברי הטור סימן קמ"א נראה בהדיא דס"ל כדעת התוס' דקטנה שנשאת היא ולא אביה שכתב שם וז"ל והא דקתני מתגרשת על ידה כשיש בה דעת כו' אבל פחות מכאן אינה יודעת לשמור גיטה ואינה מתגרשת ופירש"י אפי' בקבלת אביה אבל ר"ת פי' דוקא בקבלתה אינה מתגרשת אבל אם יש לה אב והיא עדיין ברשותו מתגרשת בקבלתו ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ד הרי בהדיא שכתב אם יש לה אב והיא עדיין ברשותו ובודאי שכונתו לומר שהיא ארוסה אז מתגרשת בקבלתו אבל אם נשאת שאינה ברשותו אינה מתגרשת בקבלתו ולפי דעת הרב מכתב מאליהו לא ידעתי מאי והיא עדיין ברשותו דקאמר אלא ודאי דס"ל להטור כדכתי' והדרא קו' לדוכתא וצ"ע כעת וראיתי למוהריב"ל ז"ל ח"ב סי' ד' שתמה על דברי מוהר"י מלונ' שכתבנו לעיל במ"ש וז"ל האמת פ' לפי הירושלמי כו' והא דאמרי' בכוליה תלמודא כיון שנשאת אין לאביה רשות בה היינו ביש לה דעת והא דמשמע בפרק הא"מ למאי דס"ד דמיירי בשיש לה אב שאם הגיע גט לידה מגורשת מיירי בשנשאת שאין לה דעת והא דדייק כו' יע"ש ותמה עליו מוהריב"ל וז"ל ולכאורה משמע דס"ל למוהר"י דקטנה שאין לה דעת היא ואביה מקבלין את גיטה ואתמהא דהיכי אפשר דקטנה שאין בה דעת לפי שהיא נשואה תתגרש על ידי עצמה ותו איכא לאתמוהי מאי קאמר והא דמשמע בפרק האיש מקדש שאם הגיע גט לידה מגורשת מיירי בשאין לה אב כו' ואי הוה אמרינן דמוהר"י ס"ל דמאי דאמרינן בירושלמי נשאת בין היא בין אביה לצדדין קאמר כשיש לה דעת היא ולא

אביה וכשאין לה דעת אביה ולא היא ומאי דקאמר דההיא דפרק הא"מ מיירי בנשואה שאין לה דעת ט"ס הוא והכי איתי לי' למימר דמיירי בקטנה הנשואה שיש לה דעת הא נמי ליתא דאין סברא לחלק בנשואה בין יש לה דעת בין אין לה דעת עכ"ד: והנה מה שהקש' במ"ש והא דמשמע בפרק הא"מ כו' מיירי בנשאת שאין לה דעת משמע מדבריו דדוקא בשאין לה דעת מתוקמ' אדרבא טפי מתוקמה בנשואה שיש לה דעת ומכח זה הוצרך לומר דט"ס נפל בדברי מוהר"י אחר המחילה לק"מ דכונת מוהר"י ז"ל להקשות קו' התוס' שהקשה פרק הא"מ ד"ה תנן לדעת רש"י ז"ל דס"ל דקטנה ארוסה אביה ולא היא ממאי דפריך תלמודא לר"ן דאמר אין נערה עושה שליח ממתני' דקטנה שאמרה כו' אינו גט הא נערה ה"ז גט ודחינן הב"ע בשאין לה אב הרי דס"ד דתלמודא דמתני' איירי בשיש לה אב אפי"ה אם הגיע גט לידה מגורשת ואע"ג דמוקי לה בשאין לה אב מ"מ לאו מה"ט מוקי לה הכי אלא משום דק"ל דיוקא דהא נערה משמע דבהא כ"ע מודו דמתגרשת על ידי עצמה עד שמכח זה דחו פירש"י שם וזהו שכתב מוהר"י והא דמשמע פ' הא"מ למאי דס"ד בגמ' דמיירי בשיש לה אב דמתגרשת ע"י עצמה ולתרץ זאת הקושיא כתב דהתם מיירי בנשואה שאין לה דעת כלומר דהמקשה הוה ס"ד דמתני' איירי בנשואה שאין לה דעת ומש"ה לא ק"ל אלא מדיוקא דמתני' דהא נערה כו' אבל גופא דמתני' לא ק"ל כיון דאיירי בנשואה אבל בארוסה אביה ולא היא כדעת רש"י ז"ל ומשום הכי הוצרך לומר דמתני' איירי בשאין לה דעת משום דאי ס"ד דמקשה דמתני' איירי בנשואה שיש לה דעת אם כן תיקשי ליה גופא דמתני' דקתני ואם אמר אביה כו' לא יחזיר ואילו בנשואה הא אמרינן בירושלמי דכיון שיש לה דעת היא ולא אביה (ועיין בהרב ח"ה שם בקדושין מ"ש משם תוס' ישנים) אבל אי איירי כשאין לה דעת א"ש דבשאין לה דעת הא אמרי' בירושלמי דהיא ואביה מקבלין גיטה ועל פי זה יש לתמוה במ"ש הרב הנזכר ואי הוה אמרינן דמוהר"י ס"ל דמאי דקאמר בירושלמי נשאת כו' ומאי דקאמר דההיא דהא"מ ט"ס הוא וצ"ל דמיירי בקטנה שיש לה דעת כו' ודבריו תמוהים דאיך אפשר לאוקומי מתני' דקטנה בשיש לה דעת דאי בשיש בה דעת היא ולא אביה והיכי קתני מתני' ואם אמר אביה הא אביה אינו יכול לקבל את גיטה סוף דבר שדבריו צ"ע האמנם מה שהקשה הרב הנז' דאיך אפשר דקטנה שאין לה דעת לפי שהיא נשואה תתגרש ע"י עצמה הא ודאי עקא היא דמתני' היא בהדיא כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש ולדעת רש"י אפילו ע"י אביה ולדעת ר"ת על ידי עצמה מיהא אינה מתגרשת משום דהו"ל משלחה ואינה חוזרת ואפשר ליישב בדוחק שמוהר"י מלונדריש ז"ל גורס כגירסת הרי"ף בההיא דג' מדות בקטן צרור וזורקו כו'

כנגדו קטנה מתגרשת בקדושי אביה וס"ל דמ"ש בירושלמי אם יש בה דעת היא ולא אביה היינו שהגיע' לעונת הפעוטות שיש לה דעת לישא וליתן אבל כל שלא הגיע' לעונת הפעוטות אלא לשיעור דצרור וזרקו הרי היא עדיין ברשות אביה והיא ואביה מקבלין את גיטה ומתני' דכל שאינה יכולה לשמור את גיטה כו' בשלא הגיע' לשיעור דצרור וזרקו מיירי כנ"ל ליישב בדוחק ועיין בתשו' מרן מוהריק"א סימן י"ב שרצה לתרץ לזה שהר"י מלונדריש מפרש מ"ש בירושלמי נשאת בין היא בין אביה היינו לומר בין שניהם יחד מקבלין את גיטה והא תימא שהרי ממ"ש הר"י מלונדריש בסוף דבריו כיון דנערה מאורסה וקטנה שנשאת חד דינא אית להו מבואר דס"ל דיכולה לקבל את גיטה על ידי עצמה דומיא דנערה וצ"ע:

טעם המלך ב) **הנה** סוגיא הזאת רבו פארותיו וכל הדינים תלוים אלו באלו. ובחדושי הארכתי מאד ת"ל לא הנחתי דבר גדול או קטן מה שלא הערתי עליו. ואולם פה על דברי רבינו אנכי עומד והנה הענינים אשר הוא מעורר עליו המה א) הפלפול בין הפוסקים אם קטנה יכולה לקבל גט לעצמה כמו נערה או קטנה דוקא אביה ולא היא ב) אף לדעת הפוסקים שקטנה דוקא אביה ולא היא אם יכולה לקבל גט מכח ורשות אביה והיא דעת הראב"ד ודעמי' ג) אם האב מקבל גט לבתו נערה או קטנה אי צריך לכתוב נוסח הגט לנוכח האב או נוכח הבת והר"ן סובר דנוכח האב בעינן וכמה פוסקים חולקין ע"ז וכמו שהעיד רבינו ועי' בד"מ סי' קמ"א ד) אי גבי קטנה שנשאת נמי היא ואביה או דלמא משנשאת אין לאבי' רשות בה ה) פלפול בדין העצמות יוסף וכנ"הג שרוצים לומר אי האב נותן רשות לקטנה יכולה היא אפילו לעשות שליח ומני' מסתעף כמה וכמה סעיפים ובמה שאסיים אפתח לבאר דין של הרב עצמות יוסף והנה הוא עצמו כתב כמו שהביא רבינו פה וז"ל וקטנה שעשתה שליח מדעת אבי' אע"ג דאין שליחות לקטן הו"ל כאלו האב עשאו שליח ויכול לעשות שליח ואומר אני דודאי אין כונת העצמות יוסף דבכל מקום אם האב אומר לבנו קטן או גדול שאומר לקטן עשה שליח למעני ולדעתי דקטן יכול לעשות שליח דלא מצינו חד תנא דלשתמיט ולומר כן וכלל גדול מסור הוא בידינו אין מעשה קטן וקטנה כלום ואין שליחות לקטן דהא ודאי אם גדול אומר לגדול עשה שליח למעני הראשון הוא שליח לעשות שליח שני וכל זה מדין שליחות נגע בו דאי לא נעשה הראשון שלוחו במה נעשה שליח שני שליח למשלחו אלא מדין שלוחו של אדם כמותו וא"כ אם אמר ראובן לשמעון שהוא קטן עשה למעני שליח לוי אין נעשה לוי שליח לראובן דהא שמעון לא נעשה שלוחו של ראובן מפאת שהוא קטן ובמה נעשה לוי שלוחו של ראובן אלא הני טעמא אחרינא איכא כאשר אבאר ת"ל יתברך

דהנה הרמב"ם (פרק ט' מהל' גירושין ה"ו) כתב וז"ל וקטנה אין עושה שליח לקבלה אע"פ כו' מפני ששליח לקבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן שאינו בן דעת גמור עכ"ל. ועי' בהשגת הראב"ד וז"ל זה הטעם כו' אלא אתם גם אתם לרבות שלוחכם ומה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת נמצא השולח והשליח צריכין להיות בני דעת עכ"ל וכתב הרב פני יהושע בגיטין בסוגיא שלפנינו היינו טעמי' דהרמב"ם סובר דהכא יש שליחות ולא דמיא לתרומה משום דהרמב"ם סובר כדעת תוס' בגיטין שם (ס"ד ב) ד"ה שאני שתופי מבואות דכתבו והא זכי' הוא מטעם שליחות ואין שליחות לקטן דכתיב אתם גם אתם (ואיך יכול קטן לזכות לאחרים) וי"ל דאין למעט קטן משליחות מקרא דתרומה אלא במילתא דליתא בנפשי' כגון תרומה דליתי' בתרומה דנפשי' אבל בזכיה כמו שזוכה לעצמו זוכה לאחרים עכ"ל ולפ"ז הי' ק' לי' להרמב"ם מדוע אין קטנה יכולה לעשות שליח הא איתא בדנפשיה דהא היא יכולה לקבל גט והיינו במקום שאין לה אב לכן נתן הרמב"ם טעמיה משום דאין עדות לקטן ע"כ תוכן דברי הרב פ"י בשינוי לשון והנה הפני יהושע שם סובר דמקרי איתא בדנפשה אף ביש לה אב ואפילו להך פוסקים דס"ל גבי קטנה אביה ולא היא משום דעל כל פנים איתא בדנפשה במקום שאין לה אב השתא נמי שיש לה אב מיקרי עכ"פ איתא בדנפשה עיין היטב בפני יהושע. אמנם אנחנו בעניותינו אנו אין אחראין לזה אלא אמרינן דודאי טעמי' של הרמב"ם נכון דלכך נקט הרמב"ם טעם משום אין עדות לקטן ולא משום אין שליחות לקטן מאתם גם אתם דהרמב"ם רוצה לתת טעם על כל קטנה וקאי נמי על הקטנה שאין לה אב וא"כ יש לה יד לקבל בעצמה ואפ"ה לא יכולה לעשות שליח והא איתא השתא בדנפשה לכן צריך הרמב"ם לטעמיה לפי שאין עדות לקטן אבל אם יש לה אב ולשיטת הרי"ף והרמב"ם ודעמם באם יש לה אב אביה ולא היא באמת בלא"ה אינה יכולה לעשות שליח משום אתם גם אתם משום דליתא בדנפשה וכן משמע מרהיטת לשון התוס' דדוקא השתא צריך להיות איתא בדנפשה ולא אם יש למצוא שבנפשיה בפרט אחת ודו"ק. ובאמת לפי זה סרה תלונות הרב פני יהושע מדברי הרמב"ן אשר עומד עליו שם להקשות נימא נמי גבי קטנה שהתורה עשתה שליח לאביה ואי נימא אין שליחות לקטנה הא עיקר טעם שליחות משום דאין עדות לקטן והא השתא דהתורה עשתה לשליח לגבי אביה לא צריכין לעדות כלל דזה ליתא. דכיון דהשתא ליתא בדנפשה לכן לא נעשית שליח לאביה דהא השתא ס"ל להרמב"ן דקטנה אביה ולא היא ואי קשיא א"כ גבי נערה נמי הא ליכא לה יד זולת מצד שליחות דאביה ואיך נעשה שלוחה הא אין לה יד וע"כ משום דאית לה יד במקום אחר הכי השתא דודאי נערה גדולה היא לכל הדברים ונעשית שליח

לכל התורה ככל גדולה ויש לה יד לכל דבר אלא הכא זכתה התורה הגט לאב כמו כל הדברים שזכתה התורה לאב מעשה ידיה ומציאתה וכדומה אלא לגבי גט אמרה התורה שתעשה שלוחה כיון דזכות היא לו ובאמת היא יכולה לעשות שליח אע"פ שאין לה יד לקבל גיטה בלא שליחות דהא דלא יכלה לקבל גיטה לאו טעמא דאין בכחה אלא רשות האב מעכבה ומדוע לא יכולה היות שליח לאביה מי עקש יאמר זאת אבל קטנה שלא יכולה להיות שליח לכל דבר שבתורה לפי שהיא נמעט' מאתם גם אתם רק הכא יש לומר דיכולה להיות שליח אם יש לה יד אבל אם אין לה יד חזרה להיות קטנה ונתמעטה מאתם גם אתם והבן זאת כי דברים נכונים הם לאמתה של תורה. ועל כל פנים לדעת התוספות ורש"י בחזרה דקטנה אף אם יש לה אב אביה והיא א"כ לפ"ז נמי צריכין דוקא לטעמיה של הרמב"ם דלכן לא יכולה לעשות שליח משום דאין עדות לקטן. ומעתה נחזי אנן אי אמרינן כדעת רש"י ותוס' לאחר חזרה דקטנה אביה והיא ואם כן אם אביה נותן לה רשות לעשות שליח שפיר עולים דברי הע"י דהוי שליח לדעת אביה ואף ע"ג דאין שליחות לקטן הו"ל כאילו האב עשאו שליח כאשר מסיים בלשונו דהא בכה"ג אזלה לה כל הטעמים הטעם שאין קטנה יכולה לעשות שליח מאתם גם אתם וכמו כן לא נעשית היא שלוחו של אביה ליתא דהא האי קטנה איתא בדנפשה דהא יכולה היא לקבל גיטה וטעם של הרמב"ם נמי ליתא הא אין עדות לקטן היינו אם היא עשתה השליח מעצמה ומכחה אבל לדעת אביה היינו להיות שלוחה של אביה שפיר דמי דאין העדות לקטן אלא לגדול דהא השליח של אביה היא. והעדות נמי של אביה היא דוק נכון הוא: אמנם כל זאת לפי אשר אנכי יעדתי אי אמרי כדעת רש"י ותוס' דקטנה ביש לה אב אביה והיא אבל אי אביה ולא היא ודאי אינה יכולה לעשות שליח אפילו לדעת אביה דאף אם אזדה לה טעמיה של הרמב"ם מכל מקום נשאר לנו טעמיה של הראב"ד מאתם גם אתם והיאך היא יכולה להתמנו' שליח לאביה והרי היא עצמה אינה נעשית שליח לאביה דהא קטנה היא וליתא בדנפשה. ומעתה היינו פלוגתת העצמות יוסף והראב"ד דמדברי הראב"ד אשר הביא הרשב"א בחדושיו הוכיח רבינו דלית ליה דיניה של העצמות יוסף דנכון הוא דהא הראב"ד התם קאי וסובר דקטנה אביה ולא היא ולכך קשיא ליה מתני' איך קתני במתני' עד שיגיע גט לידה מקודשת כקושית הרמב"ם הא לרבא איירי המתני' ביש לה אב ולכן מוקי הראב"ד דמתני' איירי בנתן לה אביה רשות וע"ז הקשה רבינו אי איירי ברשות האב הא יכולה נמי לעשות שליח וע"כ דלא כהעצמות יוסף ואומר אני דהאמת כן הוא דלדעת הראב"ד דס"ל קטנה אביה ולא היא או אפשר לומר כדעת העצמות יוסף דמן התורה יכולה היא לעשות שליח הא אין היא נעשית שלוחה של אביה

ואף אם נותן האב רשות שיכולה לקבל גיטה לא מתורת שליחות הוא אלא שנתרוקן ידו דידיה ונשאר ידה והוי כיתומה בחיי האב דו"ק: וכאשר עלה בידינו כל זאת נשמחה יחד לפרק טעינה של רבינו פה על הרשב"א שהקשה על הרשב"א במה שדחה תי' הראב"ד דאי ברשות אביה יכולה לקבל גט והיינו טעמא דמתני' דמשהגיע גט לידה הוי גט היינו משום דרשות אביה א"כ מאי מקשה הש"ס הא נערה הרי זה גט דלמא ה"ט כיון דהוי ברשות האב ע"כ קושית הרשב"א על הראב"ד והקשה רבינו המחבר לדידיה נמי קשיא מאי פריך הש"ס הא נערה עושה שליח ומאי קושיא אימא הכי תידוק מניה הא נערה עושה שליח בנותן לה רשות לאפוקי קטנה אפי' בנותן לה רשות לא מהני וכמו שהקשה הרב עצמות יוסף אלא שהרב עצמות יוסף תי' דאי בנותן לה רשות אפי' קטנה עושה שליח. וע"כ לא סבירא לרשב"א הכי דא"כ הו"ל להקשות על הראב"ד כפשוטו אי מתני' איירי ברשות אפי' ע"י שליח נמי הוי גט וכמו שהאריך הרב וכן מקשה קושי' זו הרב פ"י בחידושיו לגיטין עיש"ה ואולם לפי דברינו נייחא האי מלתא דכך כונת הרשב"א לדידך דסברת קטנה אביה ולא היא א"כ רשות אביה ודאי לא מהני לעשות שליח כאשר בארנו כיון דאין לה יד בלי רשות אביה ולפ"ז לא קשה אי איירי ברשות אביה שליח נמי תעשה דלא מהני רשות אביה להתמנות שליח. א"כ קשיא מאי דייק הש"ס הא נערה הרי זה גט דלמא היינו טעמא משום דהוי ברשות אביה אלא ע"כ דלא כהראב"ד אלא כדעת רש"י בחזרה ותוס' דקטנה אביה והיא וא"כ אף בלא רשות אביה יכולה לקבל גט ולפ"ז שפיר מדויק הא נערה ה"ז גט וליכא למימר דלמא הכי קאמר המתני' קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט אפילו ברשות אביה זה ליתא השתא כיון דקיי"ל קטנה אביה והיא ע"כ המתני' לא ברשות אביה איירי דאי ברשות אביה באמת יכולה נמי שתעשה שליח כתירוצו של הע"י וכאשר בארנו דו"ק חריף הוא: וראיתי להרב פרי חדש בספר מים חיים שהקשה על דברי רבא שהקשה הא נערה ה"ז גט דילמא לעולם נערה נמי אינו גט והא דקתני קטנה ולא נערה משום סיפא קא תני דאמרינן בגיטין (ס"ג א') ת"ש קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה ואמאי והא לאו שליח להולכה שוי' כו' הכי השתא התם אדם יודע שאין שליחות לקטן וגמר ונתן לשום הולכה עכ"ל הש"ס ולפ"ז קשיא תינח קטנה אדם יודע שאין שליח לקטנה אבל נערה מי נימא הכי ולפ"ז אם הגיע גט לידה אינה מגורשת דלאו שליח להולכה שוי' ותירץ הפרי חדש דהשתא דקיימ"ל אין נערה עושה שליח נמי אדם יודע שאין שליח לנערה זה תוכן דברי הפר"ח וכדומה לזה העלה הרב פני יהושע בחדושיו לגיטין (ס"ג א) עיש"ה וקשיא לי דאינה מעלה ארוכה דאכתי נערה אינה מגורשת אף שהגיע גט לידה דבעל אינו גומר ונותן

לשום הולכה דסובר שהיא עשתה שליח מרשות ודעת אביה דהא בקושיין סלקא דעתין דאיירי ביש לה אב ונערה שעשתה שליח מדעת ורשות אביה ודאי הוי שליח ויש לעיין בזה ותו קשיא לי איפכא לדעת העצמות יוסף דקטנה שעושה שליח לדעת אביה הוי שליח א"כ בה"א דהיה סובר רבא דאיירי ביש לה אב קושי' הש"ס במקומה עומדת אמאי הוי גט כשהגיע לידה הא לא שוי' הבעל שליח להולכה ואי משום שאדם יודע שאין קטנה עושה שליח וגמר ונתן לשום הולכה דלמא הבעל מטעי קא טעי שעשתה השליח לדעת אביה (ובאמת הרב פני יהושע בחדושיו לגיטין הרגיש כעין זאת והקשה דלמא הבעל מטעי קא טעי וסובר דהאב עשאו השליח והוא הלך לדרכו שם אשר התווה לעצמו אמנם דבר זה אינו מחוור כלל דודאי השליח אומר מי הוא המשלחו אם האב או הבת אבל לשיטתינו להעצמות יוסף דהבת עצמו יכולה לעשות שליח אלא שצריכה דעת ורשות אביה רק המתניתין איירי שהיא עשאתו לשליח שלא מדעת אבי' ולא הוי שליח אלא הבעל יכול לטעות שברשות האב עשת' זאת והוי שליח ומסתמא סובר שברשות האב עשתה דהא השתא קיימינן אדם יודע שאין קטנ' או נער' עושה שליח וא"כ היכא היא עשתה שליח הא נערה ידעה שאין שליחה שליח והשליח נמי מי לא ידע שאין שליחות לקטנה כלום ואיך הלך השליח להיות שליח לקבלה וע"כ שברשות האב היתה כל זאת קל להבין וכל שאר דברי הפני יהושע שם אינן מחוור בעיני כלל ואין להאריך פה בבאור דבריו לכן נראה מזה הוכחה נאמנה לדעת הר"ן וסייעתו דכל הגט שהאב מקבל בשביל הבת צריך לכתוב נוסח הגט נוכח האב וא"כ שפיר קאמר המתני' כשהגיע גט לידה הוי גט דמספר הגט למדנו שכתבו נוסחו נגד הבת ואם הי' הבעל סובר שעשתה שליח לדעת אבי' א"כ שליח דאבוהו הוא וצריך לכתוב נוסח הגט נוכח האב (ובאמת נמי מפורק לפ"ז הרגשת הרב פ"י) ולא דמי לדעת מוהרש"ך שהביא הרב פה וכן דעת דרכי משה סי' קמ"ה וכן כ' בסדר הגט דאף לדעת הר"ן [דסובר שאם האב מקבל הגט צריך לכתוב נוכח האב מ"מ אם הבעל מקבל הגט מרשות האב א"צ לכתוב נוכח האב אלא נוכח הבת דהתם שאני שהיא מקבלת הגט אבל בנ"ד שאיירינן בי' שהיא עושה שליח לדעת האב היינו שהשליח הוא מכח האב ולא מכחה והוי כאלו האב מקבל הגט ודאי צריך נמי לכתוב הגט נוכח האב. ואולם זה יועיל לתרץ קושייתנו לשיטת העצמות יוסף אבל קושית הפר"ח עומדת וקיימת כאשר בארנו הא מטעי קא טעי שהיא עשתה השליח מדעת אביה ובכה"ג ודאי אין ללמוד מנוסח הגט דגם נערה אם אביה נותן לה רשות אין השליח לאביה הוא אלא דידה הוא ובכל פעם לא צריך לכתוב אלא נוכחה דמכחה קאתי ולא מכח אבי' ואף לדעת מוהר"י בן לב שהוכיח מיני' הרב מוהרש"ך

שסובר שאם נותן האב רשות לקטנ' בתו לקבל גט אפ"ה צריך לכתוב הנוסח נוכח האב דהתם היינו טעמא כיון דקטנ' אין לה יד כלל ורק מכח אבי' קאתי אבל נער' דאית לה יד לקבל גיטה אלא שכח אבי' מעכבתה לעשות שליח א"כ כשנותן לה רשות יכול' לעשות שליח מעצמ' דהא גדול' היא ול"ש למימר אין עדות לקטן כמו גבי קטנה. וכשאני לעצמי אמרתי איפוך הדבר דנקטינן בידן דעת הע"י דקטנה שעשת' שליח מדעת אבי' הוי שליח ונקטינן נמי בידן כדעת החולקין על הר"ן שאף הגט שאב מקבלו אין צריך לכתוב הנוסח נוכח האב אלא נוכח הבת ולפ"ז הרי קשיא לן היאך ס"ד דרבא דאיירי המתני' ביש לה אב א"כ קשיא לן סיפא דמתני' דקתני עד שיגיע גט ליד' מגורשת אמאי מגורשת דלמא הבעל מטעי קא טעי שעשת' שליח מדעת אבי' ושליח דאבי' הוא באמת יש לומר דרבא לשיטתי' אזיל דהוא חולק על רב נחמן בגיטין (ס"ג א) וסובר טעמא דמתני' לאו משום דאדם יודע שאין שליחות לקטן אלא טעמא דמתני' משום דמימר אמר תגרש כל היכא דתגרש ולכן הקשה נמי שפיר הא נערה ה"ז גט ולא קשיא קושית הפר"ת כפי אשר בארנו דלמא נער' נמי אינו גט אלא דלכך נקט קטנ' ולא נקט נער' משום סיפא דמתני' דבנערה לא הוי גט משום דמטעי קא טעי דעשתה שליח ברשות האב דזה ליתא עכ"פ מימר אמר תגרש כל היכא דתגרש ומה לי קטנ' ומה לי נער' ורב נחמן דאית לי' דטעמא דמתני' משום דאדם יודע שאין שליחות לקטנה ולא ס"ל טעמא דמימר אמר תגרש כל היכא דתגרש דמרא דשמעתתא בגיטין הוא רב נחמן שם לא מצי לתרץ לדידי' דלעולם נערה לא מצי משוי שליח והא דנקט קטנ' משום סיפא דגבי נער' לא הוי גט משום דל"ש למימר אדם יודע שאין שליח לנער' מ"מ מטעי קא טעי הבעל שעשתה השליח מרשות הבעל דאדרבה לרב נחמן קשיא אמאי גבי קטנ' הוי גט הא בעל מטעי קא טעי שעשת' השליח לדעת האב כמו שיעדנו לעיל לשיטת העצמות יוסף דגבי קטנ' נמי קשיא הכי ולכן צריך לאוקמי המתני' באין לה אב והאמת מתרץ לי' דמתני' ע"כ מיירי באין לה אב דזולת זאת קשיא נמי קטנ' אמאי הוי גט ולפ"ז מוכח איפכא דע"כ לא צריך לכתוב נוכח האב דאל"כ בקטנה ל"ש למימר דלמא מטעי קא טעי הא חזינן מנוסח הגט אי טעי אי לאו ובזה מתורץ קושיא חמורה מה שעומד עלי' הרב בעל פנים מאירות בחדושיו דקשיא היכן ראה רב נחמן לומר דנער' אין משוי שליח ולזה צריך לאוקמי המתני' חסורא מחסרא והכי קתני דלמא נער' משוי שליח ולא חסורי מחסרא. ולדברינו ניחא דרב נחמן לשיטתי' אזיל דס"ל בגיטין דלא אמרי' מימר אמר תגרש כל היכא דתגרש וא"כ צריך לומר טעמא דמתני' הוא משום דאדם יודע שאין שליחות לקטנ' וגמר ונתן לשם הולכה ולפ"ז קשיא אכתי דלמא מטעי קא טעי הבעל דהא עשתה לשליח מדעת ומרשות האב

וע"כ דאיירי המתני' באין לה אב חסורי מחסרא. כל זאת אי אמרי' כדעת העצמות יוסף אבל אי נקטינן כדעת הראב"ד דקטנ' אף מרשות אביה לא מצי משוי שליח אף אי איירי המתני' ביש לה אב מ"מ לא קשיא אמאי הוי גט בשהגיע לידה דהא לא מצי למטעי דעשתה ברשות האב ומדעתו דהא לא מהני אף לדעת האב וא"כ לפ"ז לא צריכין למימר דרבא בהו"א דהי' סובר דבמתני' איירי ביש לה אב לשיטתי' אזיל דס"ל בגיטין דלאו טעמא דמתני' משום דאדם יודע שאין שליחות לקטנה אלא טעמא דמתני' משום מימר אמר תגרש כל היכא דתגרש דבאמת זה דוחק קצת אלא יכולין לומר דרבא אפילו לשיטת רב נחמן בגיטין קאי דטעמא דמתני' משום דאדם יודע שאין שליחות לקטנה וגמר ונתן לשם הולכה ואפ"ה לא קשיא אמאי הוי גט דלא שייך לומר מטעי קא טעי לפי שא"א לקטנ' שתעשה שליח דאף ברשות האב אין שליחה שליח (והרגשת הרב פני יהושע דלמא עשאו האב שליח כבר אמרנו שאין זה הדרך דודאי השליח אומר מי עשאו שליח ומי משלחו) ואולם כל זה כאשר בארנו לעיל דהיינו טעמא דאין קטנה יכול' לעשות שליח אף מדעת האב מטעם כיון דאין לה יד לקבל גט וליתא לדנפשה וממועט מאתם גם אתם וא"כ לפ"ז הוא דוקא בקטנה ארוס' אבל בקטנ' נשואה תולה הדבר בפלוגתת רש"י ותוס' דלדעת תוס' קדושין (י' א) ד"ה ומקבלת דס"ל דקטנ' נשואה דוקא היא ולא אבי' א"כ א"א שתעשה קטנ' נשואה שליח דאף שאיתה בדנפשה שיכול' לקבל את גיט' מ"מ נשאר טעמי' של הרמב"ם שיעדנו כיון ששליח לקבל' צריך עדות ואין עדות לקטן אבל אי אמרינן כדעת רש"י ביבמות שהביא רבינו דס"ל לרש"י דקטנ' נשואה אבי' והיא יכולין לקבל את גיטה א"כ קטנה נשוא' יכולה לעשות שליח לדעת אביה כמו שיעדנו לעיל לשיטת האומרים ארוסה נמי היא ואבי' דב' טעמים אזל לה דהא אית' בדנפשה וגם העדות הוא על האב. וכאשר זכינו לכל זאת מה מאד חדאי ה' בפלפולא של תורה לאמתה שמפורק קושית הרב פה בהלכותינו על רש"י ביבמות דסובר דקטנ' נשואה יכול האב לקבל גיטה דלפי שיט' זו קשיא מאי פריך רבא לרב נחמן הא נער' ה"ז גט דלמא איירי המתני' בקטנ' נשואה ולהכי גבי נער' הוי גט דיש הוכחה דלאו בנשואה מיירי דבנשוא' אם עשאה שליח לדעת האב באמת מהני וא"כ אי איירי בנשואה קשיא סיפא דאמאי משהגיע גט לידה הוי מגורשת מטעם דאדם יודע דאין שליחות לקטנה הא עכ"פ דלמא מטעי קא טעי הבעל שהיא עשאו שליח לדעת אבי' וע"כ לאו בנשוא' איירי ואזדא לה הקושיא זאת לפיכך הביא התוס' ראי' לעיל מהירושלמי ולאו מגמרא דילן ועי' פני יהושע שהרגיש ג"כ בקושיא זאת והניח בצ"ע:

ובחדושי אמרתי דבזה מתורץ דקדוק חמור וצריך עיון דמתחלה קא מבעיא לי' לרבא

אי נער' משוי שליח אי לא וכאשר פשט לי' רב נחמן ואמר אין נער' עושה שליח מקשי לי' ממתני' דהתקבל כאשר מסורה בידינו מכללי הש"ס דכל מקום שנאמר איתביה האמורא עצמו מקשי לי' זאת לא סתם גמרא וא"כ מתחל' מאי קא מבעיא לי' ולפשוט לי' לעצמו ממתני' ובביאורינו פה מפורק הדק היטב דרבא לשיטתי' דסובר בגיטין (ס"ג א) דטעמא דמתני' דמשהגיע גט לידה הוי גט ה"ט משום דמימר

ואין הנערה עושה שליח לקבל גיטה מיד בעלה בחיי אביה כו'. הנה הרב עצמות יוסף ז"ל פרק הא"מ אמאי דפריך רבא לר"ן דאמר דנערה אינה עושה שליח ממתניתין דקטנה כתב וז"ל ולא מצי למימר דאיירי מדעת אביה דאם כן קטנה נמי אמאי אינו גט הא הו"ל כשלוחו של אביה וכתב עוד ולענין הלכה כל הפוסקים ז"ל שוים בזה שאינה יכולה לעשות שליח וקטנה שעשתה שליח מדעת אביה אע"ג דאין שליחות לקטן הוה ליה כאילו האב עשאו שליח ויכול לעשות שליח עכ"ל והרב כנה"ג סי' הנז' בהגהת ב"י אות ט"ו הביא דין זה משם הרב הנז' בלי חולק ועיין עוד שם באות י"ז ולע"ד נראה שאין לסמוך על דין זה ואמינא לה ממ"ש הרשב"א בחי' בשם הראב"ד ליישב קו' התוספות שהק' לשיטת רש"י ז"ל דס"ל דקטנה אביה ולא היא אבל הראב"ד דכתב דדוקא נערה אבל קטנה אביה ולא היא ומתניתין דקתני קטנה שאמרה כו' אינו גט הא בשהגיע לידה מגורשת מוקמינן לה דוקא בשנתן לה אביה רשות לקבל את גיטה דהרי היא ברשות עצמה בשעת קבלת הגט עכ"ל וכן תי' בתוס' רי"ד פרק הא"מ ובהרב החדושין הנדפס מחדש והשתא אם איתא לדעת הרב אם כן כי מוקמת למתניתין דקתני אינו גט עד שיגיע לידה בשהגיע לידה מדעת אביה וכי קתני רישא קטנה שאמרה התקבל אינו גט היינו בשאמרה התקבל שלא מדעת אביה אם כן היכי קתני מתניתין קטנה שאמרה התקבל שלא מדעת אביה אינו גט עד שיגיע לידה מדעת אביה ומאי אירייא הגיע לידה מדעת אביה אפילו אמרה התקבל נמי דינא הכי והכי הו"ל למיתני קטנה שאמרה התקבל אינו גט עד שיאמר התקבל מדעת אביה ומכ"ש בהגיע לידה מדעת אביה בשלמא אי עד שיגיע לידה דקתני מתניתין היינו אפילו שלא מדעת אביה ניחא שפיר דמתניתין הכי קתני קטנה שאמרה התקבל שלא מדעת אביה אינו גט עד שיגיע לידה ואפילו שלא מדעת אביה וכולה בדידה קמיירי אמנם לדעת הראב"ד דכתב דס"ד דמקשה דעד שיגיע לידה היינו מדעת אביה אם כן מאי אירייא הגיע לידה מדעת אביה אפילו אמרה התקבל נמי וליפלוג וליתני בדידה אלא ודאי דס"ל להראב"ד ז"ל דקטנה שעשתה שליח מדעת אביה לא מהני והשתא שפיר קתני מתני' קטנה שאמרה התקבל אפילו מדעת אביה אינו גט עד שיגיע לידה מדעת אביה וכן נראה שהוא דעת הרב ל"מ שכתב במ"ב דמ"ש רבינו פ"ד

מהלכות אישות וכן האשה הגדולה עושה שליח לקבל קדושיה והוא כתב פ"ב דנערה מקרי גדולה מיירי כגון שהשליח הוא מדעת אביה בודאי דהא היא עצמה אינ' יכול' לקבל קדושיה בלא דעת אביה עכ"ד הרי נראה מדבריו דדוקא בנערה הוא דמהני שליח מדעת אביה כיון דאיהי בר שליחות היא אלא דיד אביה מעכבתה וכל שנתן לה רשות מהני אבל בקטנה כיון דלאו בר שליחות היא אפילו מדעת אביה לא מהני דאל"כ אמאי נקט רבינו וכן האשה הגדולה כיון דמיירי בעושה שליח מדעת אביה אפילו קטנה נמי אלא ודאי כדכתיבנא גם מדברי מוהריב"ל ז"ל בח"ד סי' י"ב נראה דהכי ס"ל שכתב על אודות אשה אחת שעשתה שליח לקבל את גיטה ונסתפקו אי היתה קטנה או נערה או בוגרת וכתב הרב בסוף התשו' דצריך שיעשה שליח להולכה ושיתן לה הגט מדעת אביה דאם היא בוגרת ה"ה מגורשת ואם היא קטנה ה"ה מדעת אביה כו' יע"ש והשתא אי ס"ל להרב דאם עשתה שליח קבלה מדעת אביה ש"ד אמאי הצריך שיעשה שליח הולכה הול"ל דיעשה השליח קבלה שעשתה קודם יעשה עתה מדעת אביה ולמה הצריך שיתן לה מדעת אביה אלא ודאי נראה דס"ל דלא מהני גם הרשב"א ז"ל שדחה תי' הראב"ד וכתב וז"ל ואין תי' מחוור בעיני דאי בנותן רשות מאי קא דייק ממתניתין הא נערה ה"ז גט שאני התם דנתן לה אביה רשות ע"כ משמע בהדיא דהכי ס"ל דאל"כ הו"ל לדחויי תי' הראב"ד עדיפא מינה דאי מתניתין מיירי בנותן רשות אפי' אמרה התקבל נמי ומאי אירייא עד שיגיע לידה אלא שדברי הרשב"א ז"ל במה שדחה תי' הראב"ד צריכים ביאור דקו' זו תיקשי לדידיה נמי דכיון דקטנה שאמרה התקבל כו' אפילו מדעת אביה אינו גט כדכתיבנא אם כן מאי פריך הא נערה עושה שליח ומאי קושיא אימא דהכי תידוק מינה הא נערה עושה שליח בנותן לה רשות לאפוקי קטנה דאפילו בנותן לה רשות לא מהני וכמו שהקשה הרב ע"י ז"ל ונראה שכונתו לומר דלפי' תי' הראב"ד דס"ל דעד שיגיע גט לידה מרשות אביה קאמר אם כן רישא דקתני קטנה שאמרה התקבל כו' אינו גט ע"כ דוקא מיירי בנתן לה אביה רשות דאי בשלא נתן לה רשות אפילו בהגיע לידה נמי לא מהני וא"כ כי דייקינן מינה הא נערה עושה שליח בשנותן לה רשות הוא דאיכא למידק כיון דמתני' דוקא בהכי מיירי והיינו דק"ל דאם כן מאי פריך כו' אמנם אם נאמר דעד שיגיע גט לידה דקתני מתני' כפשטא ואפילו בשלא נתן לה אביה רשות אם כן רישא דמתניתין קטנה שאמרה התקבל כו' בכל גוונ' מיירי דאתא לאשמועינן דלא מצי משוי שליח ואם כן כי דייקינן מינה הא נערה ה"ז גט בכל גווני דייקינן ואפי' בשאינו נותן לה רשות דומיא דקטנה דקתני מתניתין דאל"כ הו"ל לתנא דמתניתין לומר קטנה שאמרה התקבל אפילו מדעת אביה אינו גט דאז הוה דייקינן שפיר דיוקא דנערה בנותן לה רשות

אלא להכי קתני סתמא לאשמועינן דנערה אפילו בשאינו נותן לה רשות לא מהני אפילו אי יהיב לה וכן מוכח נמי ליש' דמתני' דקתני אם אמר אביה צא וקבל גט לבתי כו' ואם איתא לאשמועינן רבותא אפילו אמרה איהי מדעת אביה כנ"ל וכן משמע מתשו' הרשב"א ז"ל סי' הנז' מדלא כתבו תיקון זה שתעשה היא שליח קבלה מדעת אביה כנ"ל להלכה לחוש למ"ש ודו"ק ודלא כהר"ב ע"י והרב המאסף שכתבו דין זה בלי חולק:

הלכה יט

קדשה אביה כשהיא קטנה ומת אם מבחנת בין גיטה לדבר אחר כו'. הנה דעת רבינו כדעת ר"ת שהביאו התוספות פרק התקבל ד"ה וכל כו' והר"ן שם דקטנה שאינה יכולה לשמור את גיטה מתגרשת ע"י אביה וקרינן ביה משלחה ואינה חוזרת והביאו ראיה מן הירושל' דפרק חרש ע"ש ועיין במוהריב"ל ח"ב סי' ד' שהביא ראיה עוד מהירושלמי דפרק התקבל ותמה על התוספות והר"ן יע"ש ולעד"נ דמהירושלמי שהביא הרב ליכא ראיה דמצינן למימר דההיא ירושלמי לית ליה טעמא דמשלח' וחוזרת אלא ס"ל כרבי ינאי דה"ט מפני שאין לה יד ולרבי ינאי ודאי דמתגרשת ע"י אביה ומשו"ה הביאו ראיה מירושלמי דהתם דאף לטעמא דמשלחה ואינה חוזרת קאמר דמתגרשת ודוק: וראיתי להרב עצמות יוסף דף ע"ז שהקשה לסברא הלזו וז"ל ואיכא למידק לפירוש הר"ם שכתבו התוס' ד"ה וכל דקטנה שאינה יכולה לשמור את גיטה מתגרשת ע"י אביה משמע שאם יודע' לשמור מתגרשת ע"י עצמה וכיון שכן תיקשי להו ההיא דאמרינן פ' התקבל ג' מדות בקטן וכנגדן בקטנה אגוז ונוטלו כו' זוכה כו' וכנגדו בקטנה מתקדשת למיאון הגיע לעונת הפעוטות כו' וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה ולדברי הר"ם למה צריך עד שיגיע לעונת הפעוטות דביודעת לשמור לבד כגון אגוז ונוטלו כו' מתגרשת ע"י עצמה נמי ודוחק לומר דבהך שיעורא דאגוז ונוטלו אינה יודעת לשמור את גיטה שוב ראיתי גירסא אחרת דגרסי אגוז ונוטלו כו' וכנגדו בקטנה מתגרשת מקדושי אביה ואפשר שהר"ם ג"כ גריס הכי והוא גי' הרי"ף בהלכות עכ"ל ונראה שכונת דבריו לומר דבשלמא לדעת רש"י דקטנה שאינה יודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת אפי' ע"י אביה איכא למימר דביודעת לשמור כו' דהיינו שיעורא דאגוז ונוטלו מתגרשת ע"י אביה אבל שתהיה מתגרשת על ידי עצמה בעינן לעונת הפעוטות והיינו מימרא דרבא דקאמר הגיע לעונת הפעוטות כו' וכנגדן בקטנה מתגרשת בקדושי אביה כלומר כדי שתתגרש ע"י עצמה אם מת אביה כמ"ש רש"י שם אכן לדעת הר"ם דס"ל דאפילו באינה יודעת מתגרשת ע"י אביה אם כן משמע דביודעת לשמו' מתגרשת ע"י עצמה ואם כן ק"ל שפיר האמנם נראה דאשתמיט מיניה דברי הטור ז"ל דבסי' קמ"א כתב בהדיא דלדעת רש"י

כל שלא הגיע לעונת הפעוטות אפי' ע"י אביה אינה מתגרשת גם מ"ש ודוחק לומר דהך שיעורא דאגוז ונוטלו אינה יודעת לשמור לא ידעתי איך נתיישבה דעתו בזה דאי בהך שיעורא אינה יודעת לשמור אם כן איך מתקדשת למיאון הא קי"ל כר"ח דכל תנוקת שאינה יכולה לשמור קדושיה אינה צריכה למאן גם מ"ש דאפשר דר"ם גריס כגי' הרי"ף לכאורה איכא לאקשויי דהא חזינן להרז"ה ז"ל דגריס כגי' רש"י וכמ"ש הר"ן וכ"כ להדיא שם ודעתי נוטה לדברי רש"י ז"ל בכל זה חוץ ממ"ש דכל שאינה יכולה לשמור אינה מתגרשת אפילו בקבלת אביה ולא נראה לי דבריו לפי שאביה משמרה מלחזור עכ"ד הרי דאיהו גריס כגירסת רש"י ואפי' הכי ס"ל כדעת הר"ם דמתגרשת על ידי אביה אמנם אחר ההשקפה לא קשה שכבר כתב הרז"ה זכרונו לברכה בפרק ב"ש וביבמות וז"ל ולי נראה דכי אמרינן וכל שאינה יכולה לשמור אינה מתגרשת היינו אפי' מדאורייתא והוא כשיעור שאינה מתקדשת למיאון וכי אמרינן שהיא מתגרשת בקדושי אביה בפעוטות לכתחילה הוא דאמרינן הכי כדי שתהא יודעת לשמור את עצמה ג"כ דאי לא הו"ל כנשטית דאינה מתגרשת מדרבנן שמא ינהגו בה מנהג הפקר יע"ש וא"כ מעתה לק"מ לדעת הרז"ה דמאי דקתני בברייתא דיודעת לשמור מתגרשת היינו לומר דמגורשת מדאורייתא אבל אינה מתגרשת מדרבנן לאפוקי אינה יודעת דמדאורייתא נמי לא ומשום הכי רבא ל"ק בצרור וזורקו דמתגרשת בקדושי אביה כיון שאינה מגורשת מדרבנן אלא בשיעורא דפעוטות קאמר דמתגרשת אפילו מדרבנן וכמ"ש הרז"ה אמנם לדעת הר"ם לא מצינן למימר הכי שהרי איהו ס"ל דבקטנה ליכא טעמא דשמא ינהגו בה מנהג הפקר כיון דלאו בת תאוה היא וכמ"ש שם התוס' בהדיא ואהא ק"ל להרב ז"ל שפיר והוצרך לדחוק דגריס כגירסת הרי"ף מיהו אכתי קשה שהרי התוס' בפרק התקבל ד"ה וכל כתבו דעת ר"ת דע"י אביה מתגרשת והורה כך הלכה למעשה נראה דס"ל דמתגרשת לכתחילה ובסמוך ונראה ד"ה כל נראה בהדיא דגרסי כגירסת הרי"ף ז"ל. שוב ראיתי דמעיקרא קו' ליתא ואשתמיטתיה מיני' דברי הרא"ש שבפ' התקבל שכתב וז"ל ת"ר קטנה שאינה יכולה לשמור את גיטה כו' אומר ר"ת דמתגרשת ע"י אביה כו' ובמימרא דרבא כתב וז"ל הפעוטו' מקחן מקח כו' וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה והיינו שיעורא דלעיל דיודעת לשמור והא דקרינן יודעת לשמור קדושיה בפחות מכן היינו משום דקדושי קטנה דרבנן אבל להפקיע קדושין דאורייתא ע"י גט בעינן דעת רבתי עכ"ד הרי לך שהרא"ש ז"ל אזיל בשיטת הר"ם והוק' לו קושיי' הרב וכתב דמאי דאמרינן בברייתא וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה מגורשת היינו שלא הגיע לעונת הפעוטות דלענין גט מיקרי שאינה יודעת ודוק וראיתי למוהריב"ל ז"ל ח"ב סימן

ד' שהקשה על התוס' והר"ן ז"ל שהביאו ראיה מירושלמי דפרק חרש אמאי לא הביאו ראיה מירוש' דפרק התקבל דקאמר נשאת היא ואביה ואם יש בה דעת היא ולא אביה הרי מדקאמר בירוש' נשאת ואין בה דעת היא ואביה אין יכולין לקבל את גיטה מבואר דבעודה ארוסה מתגרשת ע"י אביה ואפי' אין בה דעת ומהיותר תימא על הר"ן שהביא הירוש' הלזו סמוך ונראה לראיה לדעת הרי"ף ז"ל דקטנה ארוסה אביה ולא היא אמאי לא הביא מהך ירושלמי ראי' לדעת ר"ת יע"ש שהצריכו עיון ולע"ד נראה ליישב דמש"ה לא הביאו ראיה מהירושלמי הלזו משום דלפי גירסת רש"י והיא גריסת התוס' גם כן דכדי שתתגרש ע"י עצמה בעינן לעונת הפעוטות א"כ מאי דקאמר בירושלמי אם יש בה דעת היא ולא אביה ע"כ צ"ל שהגיע לעונת הפעוטות ואם כן כי קאמר דבנשאת אין בה דעת בין היא בין אביה אינן יכולים לקבל היינו כל שלא הגיע לעונת הפעוטות ואפי' בהגיע לשיעור דצרור וזורקו אפי"ה לא מהני משום דלהפקיע קדושין דאורייתא על ידי גט בעינן דעת רבתי כמ"ש הרא"ש וא"כ איכא למימר דכי דייקינן מינ' דבארוסה מתגרשת ע"י אביה ה"ד בהגיע לשיעור דצרור וזורקו דהרי היא יודעת לשמור קצת והילכך כל שמתגרשת ע"י אביה מהני אמנם היכא דאינה יודעת לשמור גיטה כלל דהיינו קודם שיעור דצרור וזורקו ה"נ דאפי' ע"י אביה לא מהני אמטו להכי הוצרכו להביא ראיה מירושלמי דפרק חרש דמשם בארה דאפי' בקטנה שאינה יודעת לשמור כלל מתגרשת ע"י אביה דהתם בנשתטית קיימינן דאינה יודעת לשמור כלל ואפי"ה מהני כן נ"ל נכון ודוק: ודע שהתוס' בפרק הא"מ אחר שהביאו ראיה מהירושלמי דפרק חרש סיימו וז"ל אע"ג דקאמר התם דמשום גרירא אסורה הנ"מ בגדולה והיא שוטה לפי שיש לה תאוה ובני אדם להוטי' אחריה כו' אבל בקטנה דלאו בת תאוה ליכא למיחש כלל ומתגרשת עכ"ל יע"ש. והן עתה נדפס ובא ספר בתי כהונה ח"ב למורי' הרב כמוהר"י הכהן הי"ו וראיתי שם בחלק בית אבות דכ"ט שתמה על דברי התוס' הללו מדאמרינן בר"פ חרש דתקינו רבנן נשואין לקטנה שלא ינהגו בה מנהג הפקר יע"ש אלמא דכמו שחששו בשוט' שלא תתגרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ה"נ חששו בקטנ' שתנש' משום גרירא וכ"ש שאם נשאת שראוי שלא תתגרש וצ"ע עכ"ד. ולע"ד אפשר לדחות דמ"ש התוס' דקטנה לאו בת תאו' היא ה"ד בקטנה שאינה יכולה לשמור את גיטה דבהכי הוא דשקלו וטרו אבל בקטנה דיודעת לשמור את גיטה דהיינו כל שהגיע לעונת הפעוטות לפי גירסת רש"י או בשיעורא דצרור וזורקו לפי גיר' הרי"ף ז"ל מודו התוס' ז"ל דבת תאוה היא והיינו ההיא דאמרינן בפרק חרש דתקינו לה רבנן נשואין לקטנה שמא ינהגו בה מנהג הפקר ואע"ג דלפי גירסת רש"י ז"ל והיא גירסת התוס' בפרק התקבל תקינו לי' רבנן קדושין

לקטנה בשיעורא דצרור וזורקו אע"ג דלענין גט מקרי אינה יכולה לשמור את גיטה ולאו בת תאוה היא לדעת התוספות ז"ל יש לומר דה"ק התם דמעיקרא פריך מ"ש קטן דלא תקינו רבנן נישואין ומשני משום דאתי לכלל נישואין ואהא פריך והרי קטנה דתקינו לה רבנן קדושין אף ע"ג דאתי לכלל נישואין דאורייתא ואם איתא לא הוה לי' לתקוני כלל דומיא דקטן ואהא תי' התם שלא ינהגו בה מנהג הפקר כו' וכיון דע"כ הוצרכו רז"ל לתקוני קדושין בשהגיע לעונות הפעוטות לא פלוג רבנן לתיקון אפילו בשיעורא דצרור וזורקו דלמא אתי למטעי כנ"ל נכון ודוק:

הלכה כ

מי שהדין נותן כו' וכן אם הכוהו כותים ואמרו לו עשה מה שישראל אומרים לך ולחצו אותו ישראל ביד הכותי הרי זה כשר. כתב הרב מכתב מאליהו שער ז' סימן י"ד שדעת רבינו כדעת הרמ"ה שכתב הטור סימן קל"ד דבעי' שיאמרו עשה מה שישראל כו' אבל אם הגוים כופין ואומרים תן גט אע"פ שישראל אמרו לו שיכוף אותו פסול מדהצריך שיאמרו עשה מה שישראל כו' ולא הספיק במה שלחצו אותו יע"ש ולע"ד אין נראה כן דאדתידוק מרישא תידוק מסיפא דמדכתב רבינו והם הגוים אנסוהו מעצמן משמע דדוקא כשאנסוהו מעצמן בלי צווי ישראל כלל הוא דפסול הא לאו הכי כשר דאם ל"כ לישמועינן רבותא ומה שדקדק ממה שהצריך רבינו ז"ל תרוייהו אפשר שרבינו ז"ל דין אחר אשמועינן דאע"פ שהכותים אמרו עשה מה שישראל אומרים לך עם כל זה אינו כשר אלא אם כן לחצו אותו ישראל ביד כותים אבל אם ישראל אינו אומר לו לכופו אלא הוא מעצמו בלי צווי ישראל אנס אותו ואמר לו עשה מה שישראל אומרים לך אינו כשר כיון שבלי צווי ישראל הוא וכן ראיתי להרב מעשה חייא סי' כ"ד שדקדק מדברי רבינו ז"ל כמ"ש הפך דעת הרב מ"מ ז"ל ומ"ש שם שכוון ביתור לשון דלחצו שאפילו לא אמר עשה כו' כשר אין דבריו מובנים דאדרבא מלשון זה יש לדקדק איפכא כמו שכתב הרב מכתב מאליהו ז"ל כנ"ל:

ואם הכותים מעצמם כו' הרי זה גט פסול כו' עיין מה שתמה מרן הכ"מ ז"ל דאיך פסק רבינו כר"מ הא בגמ' אמרינן דהא דר"מ בדותא היא ועוד אני תמיה שנראה שרבינו ז"ל סותר את עצמו בתוך כדי דבור שממ"ש שאין אומרים אנוס אלא כו' אבל משתקפו יצרו הרע לבטל מצוה אין זה אנוס דיצרו הוא שתקפו משמע בהדי' דכל שיצא מגדר זה שיצרו הוא שתקפו הגט בטל כמ"ש ולמה לא בטל גט זה בין בכותים בין בישראל וכיון שכן איך כתב דאם אנסוהו ישראל שלא כדין הגט פסול דמשמע דכשר מן התורה הא כיון דהוי שלא כדין הוה לי' אנוס לגמרי ולמה אינו בטל וכן הק' הרב לח"מ ז"ל במ"ב עיי"ש

וראיתי להרב מכתב מאליהו שער נ"ז סימן י"ג שרצה לתרץ לכל זה וז"ל לכן נ"ל שרבינו ז"ל תופס הא דתנן גט מעוש' בישראל כשר היינו דוקא בדייני ישראל וכן נמי מאי דתנן ובגוים פסול היינו נמי בדייני גוים אבל כשיעמדו אנשים שלא כמשפט ואנסוהו לגרש ל"ש גוים ול"ש ישראלים עכ"פ בטל מעיקרו הוא ואפילו ריח הגט אין בו וכן נמי הא דאמרינן ובגוים פסול היינו בשכבר עמד לפני דייני ישראל וחייבוהו לגרש אז הוא דאם אנסוהו גוים מעצמם כשר מן התורה אבל אם לא עמד לפני דייני ישראל אע"פ שהיא כדין הגט בטל וז"ש כאן מי שהדין נותן כו' ועל קוטב זה שכבר עמד לפני דייני ישראל ואנסוהו לגרש שב לחלק באנסוהו גוים שאם אמרו לו עשה כו' הגט כשר ואם הגוים מעצמם אנסוהו הגט פסול ושוב שב לבאר באנסוהו ישראל שלא כדין דהיינו דייני ישראל שטעו שאם היו מזידים אינם נקראים דיינים וביאר בזה כיון דנאנס על ידי ישראל כשר מן התורה וטעם הדבר דכיון דהאונסים אותו הם מתוארים בדייני ישראל כל שאומר רוצה אני סומך דעתו על דבריהם ומגרש ברצונו כו' וזה הטעם באנסוהו גוים מעצמם שאינו גט בטל שכיון שעמד בדייני ישראל וחייבוהו לגרש ושוב עמדו עליו גוים ואנסוהו גומר דעתו לדעת ישראל כו' וז"ש ואם הגוים אנסוהו לגרש שלא כדין כלומר שלא עמד בדין כו' ומעתה דברי רבינו מוסכמים עם מסקנת הגמ' כו' ומ"ש רבינו ואם אנסוהו כותים שהגט פסול היינו משום שכבר עמד בדייני ישראל וזה עצמו מאמר התלמוד במסקנ' וטעמא מאי כדין בכדין מחליף פי' מה שאנו אומרים דגט המעושה בגוים כדין שהוא פסול משום דכאשר הוא בדין שעמד בדייני ישראל מחלף לבעל המגרש דין זה של גוים בדין ישראל ותופס בדעתו לומר דכי היכי דמצוה לשמוע דברי דייני ישראל כן מצוה לשמוע דיינים אלו ומגרש בכל נפשו אבל כשלא עמד בפני דייני ישראל ואנסוהו אז לא מחלף לבעל שיהא מצוה לשמוע דברי דייני גוים כמו שמצוה לשמוע דברי דייני ישראל את"ד יע"ש שנתעצם הרבה בתי' זה ולע"ד מלבד שדבריו דחוקים הרבה במ"ש דמ"ש רבינו גוים שאנסוהו שלא כדין שרצה לומר שלא עמד בדייני ישראל אע"פ שמשורת הדין חייב לגרש אינו גט שזה אינו סובל משפט הלשון כלל עוד יש לתמוה עליו דאיך אפשר שרבינו ז"ל תופס כמסקנת הגמ' דס"ל דדוקא בדייני ישראל הוא דאמרינן הגט כשר אע"פ שהוא שלא כדין משום דכיון שהם מתוארים בדיינים סומך דעתו עליהם וסבור שכך הוא הדין ומגרש ברצונו אבל כשיעמדו אנשים שלא כמשפט לגרש אפי' ריח הגט אין בו אע"ג דבני עשויי נינהו דהא מסוגית הגמרא נראה בהדיא דלית לן לחלק בהכי דאם איתא להא אמאי דחו דברי ר"מ ואמרו דבדותא היא משום דאי הכי שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו וניהוי כשלא כדין דישראל וליפסל ומאי קו' נימא דלעולם

כותים בני עשויי נינהו ומש"ה כדין כשר מן התורה אף אם לא עמד בדייני ישראל ושלא כדין אפי' ריח הגט אין בו מפני שאינו סומך דעתו עליהם דודאי לא עדיפא מישראל דאינם דיינים שאע"פ שבני עשויי נינהו שלא כדין אפילו ריח הגט אין בו ואנן בעינן דייני ישראל כדי שיהא סומך דעתו עליהם אבל בדייני גוים לא סמכא דעתיה דמימר אמר שביד רמה אונסין אותו וכמ"ש הרב הנז' אלא ודאי דס"ל לתלמודא שכל שהוא מעושׂ' בישראל אפי' שאינם מתוארים בדייני ישראל שלא כדין פסול ומש"ה הק' שפיר לר"מ דס"ל דגוים בני עשויי נינהו אמאי אינו גט ניהוי כשלא כדין דישראל וליפסול גם מ"ש עוד הרב הנז' וז"ל ושבח אני את מוהריב"ל כו' משום שאף הר"ם לא אמר אלא במעושׂה ע"י דייני ישראל בטעות הא לא"ה מודה הר"ם שהוא בטל וכן ראיתי להר"ם לענין חליצה פ' ד' דין כ"ה עכ"ל ולע"ד אין מדברי רבינו ראיה כלל ואדרבא ממ"ש שם נראה הפך דבריו שכתב וזה לשונו לחצו ישראל והכוהו עד שחלץ אם שלא כדין כגון שהיו הדיוטות או שטעו חליצתו פסולה ומדכתב רבי' חליצתו פסולה משמע דס"ל דמן התורה הויא חליצה ונאסרו עליו קרובותי' וכמ"ש שם דין כ"ו וא"כ מינה לענין גט ס"ל לרבינו דכשר מן התורה שהרי בשלא כדין דכותי שכתב רבינו כאן דאינו גט כתב שם בדין הנז' דאינה חליצה כלל והתם לא הזכיר רבינו דיינים אלא כתב סתם כגון שהיו הדיוטות משמע דהדיוטות שאינן ב"ד קאמר ובשלמא הכא מצינן לפרש דמ"ש או שהיו הדיוטות אב"ד דכתב לעיל קאי ור"ל שמחמת שהיו ב"ד הדיוטות טעו בזה אבל התם לא הזכיר רבי' כלל ב"ד ואפילו תימא דבב"ד קאמר מ"מ מדברי רבינו ליכא סיעתא כלל ולעיקר הקו' נראה לע"ד לתרץ דרבינו קשיתיה הסוגיא דפ' חזקת דמייתי הא דר"מ לתרוצי לר"ה דאמר תלייוה וזבין זביניה זביני' ואלו בפ' המגרש אמרי' דהא דר"מ בדותא היא ועיין בחידושי הרמב"ן שם עוד ק"ל לרבינו ז"ל בההיא סוגיית המגרש דמאי פריך לר"מ דאמר ד"ת גט מעושׂה בנכרי כשר אי הכי שלא כדין אפי' ריח הגט אין בו וניהוי כשלא כדין דישראל וליפסל ומאי קו' הא כיון דמאי דקאמר שמואל גט מעושׂה בישראל כדין כשר כו' ע"כ בגט המעושׂה ע"פ דייני ישראל הוא משום דאלו בגט המעושׂה ע"פ הדיוטות הוה ליה כדין דכותים דפסול ופוסל והתורה אמרה לפניהם ולא לפני הדיוטות והדיוטו' וכותים שוים נינהו וכדקתני בברייתא אע"ג דאמרינן אנן שליחותא דא"י קא עבדינן ה"ד דיינים וחכמים אשר יהיו בימים ההם כגון רב יוסף וכיוצא הוא דעבדי שליחותייהו דא"י אבל הדיוטות פשיט' ודאי דלא אמרינן שליחותייהו קא עבדי וכ"כ מוהר"ר בצלאל סימן ט"ז והשתא מאי קו' אימא דמש"ה שלא כדין דישראל הגט פסול משום דכיון דעל פי דייני ישראל הוא סמכא דעתיה לגרש דסבור שכדין מעשין אותו אבל שלא כדין דגוים לא

סמכא דעתיה ומש"ה אפי' ריח הגט אין בו ובכדין דבר תורה כשר אע"ג דלאו בני עשויי נינהו משום דיצרו הוא שתקפו (דהך טעמא שייך אפי' תימא דלאו בני עשויי נינהו דהא רבינו בסוף הל' סנהדרין כתב דאסור לדון לפני דייני גוים משום שנאמר לפניהם הרי דס"ל דכותי' לאו בני עשויי נינהו ואפילו הכי מטעמא דיצרו הוא שתקפו כתב דכשר מן התורה) משו"ה הוצרך לומר דכל הך שקלא וטרייא היינו מקמי דהוה שמיע ליה ההיא ברייתא דמייתי אביי לאקשויי לר"י דדריש לפניהם ולא לפני הדיוטות והוה ס"ל דשלא כדין דישראל דקאמר שמואל אפילו הדיוטות קאמר ומשום הכי פריך שפיר לר"מ והוצרכו לומר דכדין דכותים בטל מן התורה וכפי' רש"י אמנם לבתר דשמיע לן ההיא ברייי' דמייתי אביי מצינן למימר שפיר להא דר"מ דדבר תורה גט מעושה בכותים כשר אע"ג דלאו בני עשויי נינהו משום דיצרו הוא שתקפו כמ"ש רבינו והיינו דבפרק חזקת מייתי תלמודא הא דר"מ ליישב לר"ה והכי מוכח דאכתי לא שמיע ליה לתלמודא ההיא ברייתא ממאי דפריך בגמרא מ"נ אי כותי' בני עשויי כו' ואי לאו בני עשויי כו' ואמאי לא פריך בפשיטות מברייתא דקתני לפניהם ולא לפני הדיוטות אלא ודאי כדכתיבנא ומ"ש רבינו או שהיו הדיוטות דמשמע דשלא כדין דהדיוטות הגט כשר מן התורה כבר כתב מוהר"ר בצלאל סי' הנז' דהק' דאם היו הדיוטות אע"פ שכדין עבדי מ"מ הוי כשלא כדין ופסול מדרבנן דהתורה אמרה לפניהם והכי אזיל לשון רבינו ז"ל לא היה הדין נותן כו' או שהיו הדיוטות שאינו דין שיעשו לפניהם כדין פי' אע"פ שכדין עבדי פסול ולעולם דשלא כדין הוי ככותי' ואינו גט והיינו נמי מ"ש בהלכות יבום לחצו שלא כדין כגון שהיו הדיוטות כלומר דכיון שהיו הדיוטות נמצא דשלא כדין עשו דאנן בעינן דיינים ודו"ק ועיין בס' משאת משה חא"ה סימן י"א ובמהריט"ץ סי' מ' ולענין משומד שתכפוהו ב"ד לגרש עיין בס' מכתב מאליהו שער כ"ז סימן ט"ו ובס' בני יעקב דקמ"ו ובמוהריט"ץ סימן פ"ג יע"ש:

פרק ג

הלכה א

כל גט שנכתב שלא לשם אשה כו'. לאו דוקא אם נכתב שלא לשם גירושין אלא אפילו כתב לשם גרושין סתמא אפי' הכי פסול דבעינן שיכתוב לשם אשה המתגרשת והכי איתא בהדיא פ"ק דזבחים ומוכחינן לה ממתני' דפ' כל הגט דקתני הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש כו' וכן פסק רבינו ז"ל בפ' זה דין י"ז יע"ש וכן הוא דעת התוס' פ' המביא תניין גבי ההוא גברא דשקל ס"ת ויהיב לדביתהו ואמר ר"י למאי ניחוש לה

אי משום כריתות דאית בה הא בעינן וכתב לה לשמ' וכ' שם ד"ה היא וז"ל תימא דלענין מגילת סוטה משמע בפ"ק דעירובין דמוחקין לה מן התורה אפי' למ"ד אין מגילה כשרה להשקות בה סוטה אחרת כו' וי"ל דר"י לא ס"ל כר"פ ע"כ וראיתי להרב בני יעקב דף קי"ב שתמה על דבריהם וז"ל אך מאי דק"ל הוא במ"ש דר"י לא סבר כר"פ ונמצא לפי זה דאליבא דר"פ ס"ל דס"ת כשר בגט ואם כן תיקשי ליה לר"פ מתניתין דהכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום התורף דלפי דבריו אמאי צריך שיניח הא מסתמא כשר והכי דייקינן פ"ק דזבחים מסתמא נמי פסול וא"כ תקשי לר"פ אלא עכ"ל דס"ל לר"פ נמי דלא דמי גט לסוטה וא"כ איך כתבו בתי' הראשון דר"י לא ס"ל כר"פ יע"ש שהניחו בצ"ע ולע"ד לק"מ דמצינן למימר דר"פ ס"ל דמפני התקנה היינו מפני הקטטה ומתני' ר"מ היא וכדקאמר רבי שבתי בשם חזקיה בפרק כל הגט דכ"ו ואם כן ליכא למשמע מינה דסתמא פסול וכן ראיתי להתוס' בזבחים ד"ב ד"ה ואמר ר"י וז"ל אצטריך לאתויי הא דר"י משום דמינה דייקינן בגיטין דאתיא כר"א דקאמר ע"מ כרתי דקי"ל כותיה ואיכא מאן דמוקי לה כר"מ ומפרש מפני התקנה מפני הקטטה ולדידיה ליכא למידק מינה דסתמא פסול עכ"ל הרי שכתבו בהדיא דאי לאו הא דר"י הו"א דסתמא כשר ואם כן מינה איכא למימר דר"פ לא ס"ל כר"י אלא שדברי התוס' לכאורה קשים לשמוע במ"ש דלדידיה ליכא למידק מינה דסתמא פסול דהא ליתא דאפילו לרבי שבתי דמפרש מפני התקנה מפני הקטט' אכתי מוכח שפיר דסתמא כשר מסיפא דמתניתין דקתני ר"א מכשיר בכולם חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה הרי דאף בסתמא פסול לר"א מטעמא דלה לשמה ואם נאמר שכונת התוס' היא דלמאן דמפרש מפני התקנה מפני הקטטה ליכא למידק כלל מרישא דמתני' מיהו מדר"א ודאי דמוכח שפיר אכתי קשיא תלמודא גופיה אמאי אצטריך לו' דמאי דרמי רבא המתני' אהדדי הוא מרישא דמתני' ואליבא דר"י והול"ל מדר"א ואליבא דכ"ע ויש ליישב בדוחק ומ"מ אע"ג דמדר"א משמע ודאי דסתמא נמי פסול לא תיקשי לן קושי' הרב הנז' דלפי תי' דלר"פ סתמא נמי כשר אם כן תיקשי ליה מתני' דהכותב טופסי גיטין דמשמע בהדיא דסתמא פסול לר"א דאיכא למימר דר"א סבר כרבי יעקב דסבר דמגילת סוטה אין מוחקין לה מן התורה אע"ג דסתמא הוא דלא מפליג בין סתמא לשלא לשמה ור"פ ל"ק אלא דמאן דס"ל דמוחקין לה מן התורה מצי סבר דאין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת משום דשאני תורה דסתמא כתיבה אמנם רבי יעקב אית ליה בהדיא התם דסתמא נמי פסול וע"כ לא קשיא להו בעירובין ד"ה אבל אלא ממתני' סתמא דריש פרק כל הגט דמשמע התם דכולהו תנאי מודו בה מדפריך מינה לרב אחי בר יאשיה אמנם ממתני' דהכותב ליכא לאקשויי

מידי דאי מסתם מתניתין דקתני הכותב כו' איכא למימר דר"פ ס"ל כרבי שבתי בשם חזקיה ומדר"א ליכא לאקשויי דאיכא למימר דר"א סבר כרבי יעקב דסתם נמי פסול ולא מיקרי לשמה ואהא כתבו התוס' דר"י לא סבר כר"פ אלא דסתמא מיקרי שלא לשמה ורבי יעקב דסבר דמוחקין לה מן התורה סבר דלא בעי' לשמה וכר"מ דאית ליה הכי התם ועיין בהר"ן ודו"ק:

הלכה ד

ה"ז ספק מגורשת כו'. כתב הר"ן ז"ל דה"ט דרבינו משום דכיון דקיימא לן דבדרבנן יש ברירה כדאיתא פרק משילין דל"ז משמע דמאי דאמרינן אין ברירה בדאורייתא היינו לחומרא אבל לקול' ודאי לא אמרינן אין ברירה ולפיכך ה"ז ספק מגורשת וכ"כ מרן הכ"מ ומוהרש"ך ז"ל יע"ש וראיתי למוהרש"ל ז"ל בספר יש"ש בפ"ה ד"מ קמא בקונטריס הברירה שהקשה שהרי אשכחן לרבינו דאית ליה דאפילו לקולא אמרינן אין ברירה שהרי פסק דהאחין שחלקו מחזירין זה לזה ביובל כמו שפסק בפי"א מה' שמיטה ויובל ואי מספ"ל מנין לנו להוציא ממון מחזקת בעליו נימא המוציא מחבירו עליו הראיה ותו שהרי רבינו ז"ל פסק פ"ו מהל' בכורות דין יו"ד דהאחין שחלקו אפילו חלקו גדיים כנגד גדיים פטורים מן המעשר וכרבי יוחנן דאמר הכי פרק טי"ת דבכורות דנ"ו מטעמא דאין ברירה אלמא אפי' לקולא אמרינן אין ברירה עכת"ק יע"ש והנה מה שהקשה מההיא דהאחין שחלקו אשתמיט מיניה סוגיא דריש פרק כל הגט ודבכורות דאמרינן התם למיעבד צריכותא לתרי מימרי דר"י וצריכי דאי אשמעי' שדה משום דלחומרא ופרש"י ז"ל שם ואי אשמועינן שדה הו"א בההיא קאמר ר"י משום דלחומרא אזיל משום ספיקא הרי בהדיא דמשום דמספ"ל לר"י אזיל לחומרא וקאמר דמחזירין זל"ז ביובל וע"כ צ"ל דלא שייך בזה לומר המע"ה משום דאיכא מצות יובל ואע"ג דגבי ספק בכור קי"ל דפטור מפדיון מטעמא דהמע"ה אף ע"ג דאיכא מצוה שאני התם דאיכא פסידא דבעי לאפוקי מיניה חמשה סלעים מספק משא"כ הכא דליכא פסידא כל כך שהרי מחזירין זל"ז ומתחילה ודאי חלקו בשוה והילכך כל כה"ג כיון דאיכא מצוה לא אמרינן המע"ה וכן ראיתי למוהר"ם ן' חביב ז"ל בספר גט פשוט סימן קל"ג סק"ח שתמה עליו כן אלא שכ' שמה שהק' דנימא דהמע"ה לק"מ דקרקע בחזקת בעליה עומדת והקרקע הוא בחזקת היורשים ולא מיקרי יורש מוחזק כנגד יורש כמ"ש הרב כנה"ג ח"מ סימן כ"ה הגהת ב"י אות נ"ה יע"ש והרואה יראה דלא דמי כלל דהתם שאני דמספ"ל אי יורש הוי ונכסים בחזקתן או לא ומשום הכי אמרי' דנכסים בחזקת המח' הן עומדין מה שא"כ הכא שהרי מכיון שחלקו הרי החזיק כל אחד בשלו בודאי בין שנאמר לקוחות הן או יורשים בהא

ודאי אמרינן המע"ה וזה פשוט גם מה שהקשה עוד מוהרש"ל מההיא דהאחין שחלקו פטורים ממעשר בהמה הא נמי לע"ד לק"מ שהרי כתב רבינו שם בסוף פרק הנז' וז"ל כל בהמה שהיא ס' אם בת מעשר היא או אינה בת מעשר הרי היא פטורה מן המעשר יע"כ וא"כ מש"ה גבי גט פסק רבינו ז"ל דאין ברירה והוי ס' מגורשת דשמא זו לא היתה ראויה לצאת מעיקרא ונמצא דכתב שלא לשמה אמנם גבי מעשר דקי"ל דכל ס' מעשר בהמה פטורה מן המעשר משום הכי כיון דס"ל לרבינו דאין ברירה הו"ל ספק ופטורה מן המעשר ועיין בפרק משילין דל"ט אמתני' דבור של יחיד מ"ש רש"י שם וכמ"ש הרב ח"ה ז"ל יע"ש שדבריו דחוקים אמנם אי ק"ל הא ק"ל דכפי דעת רבינו ז"ל דכל ספק מעשר בהמה אזלינן לקולא והוא מוכרח ממתני' דבכורות דנ"ח ע"ב וכמ"ש מרן הכ"מ שם וכן איתא בהדייא פ"ק דמציעא ד"ז ואם כן היכי אמרינן התם דנ"ו אההיא דר"י דקאמר אפי' חלקו גדיים כנגד גדיים אין אומרים זה חלקו המגיע לו ואזדא ר"י לטעמיה כו' וצריכי דאי אשמועי' שדה משום דלחומרא אבל הכא דלקולא אימא לא צריכא ופרש"י ז"ל דלקולא למיפטר ממעשר והשתא קשה דאכתי אמאי אצטריך ההיא דר"י דקאמר אפילו חלקו כו' הא מכיון דכבר אשמועינן ר"י גבי שדה דלקוחות הן אפילו תימא משום דמספ"ל אי יש ברירה או אין ברירה הוא דקאמר ואזיל לחומרא מ"מ ממילא שמעינן דאפי' חלקו גדיים כנגד גדיים פטור ממעשר בהמה דכל ס' מעשר ה"ז פטור כדקתני בברייתא התם ולולי פי' רש"י הו"מ למימר דמאי דקאמר בגמ' ואשמועינן שדה משום דלחומרא אין הכונה לומר דמשום ס' הוא דאזיל לחומרא וכמ"ש רש"י ז"ל אלא ה"ק דאי אשמועינן שדה משום דלחומרא כלומר דהו"א דלעולם דס"ל לר"י כמ"ד יש ברירה אלא דמ"מ לחומרא מיהא חייש למ"ד אין ברירה וא"כ גבי מעשר בהמה הו"א דחייב כיון דמן הדין יש ברירה מש"ה אצטריך הא דר"י אמנם לפרש"י ז"ל שפי' דמשום ס' הוא דאזיל לחומרא ק' טובא וכן נמי יש לתמוה על התוס' ז"ל ד"ה והיא שהקשה וז"ל וא"ת לקולא נמי שמעינן לי' דאין ברירה גבי מ"ב דקאמר אפילו חלקו ט' כנגד ט' כו' יע"ש והשתא מאי קו' התם שאני דהא קי"ל דס' מעשר בהמה פטורה ומשום הכי אזיל לקולא משום דמספ"ל אמנם באומר כתוב גט לאשתי לאיזו שארצה אגרש הו"א דס"ל לר"י דהוי ס' מגורשת מש"ה אצטריך לאשמועינן דאף אחרון אינו פסול משום דאין ברירה ויש ליישב דכי אמרינן דס' מ"ב פטור ה"ד כההיא דמתני' דקפץ אחד מן המנויין לתוכו דהו"ל ס' דמציאות דבכל חד וחד מספ"ל אי חייב במעשר או לא ומשום הכי פטור דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ס' משא"כ בספיק' דדינא והילכך היינו דקאמר תלמוד' מאי אשמועינן גבי שדה הו"א משום דאזיל לחומרא כלומר דמספ"ל לר"י הלכה כמאן אי

כמ"ד יש ברירה וכסתם מתני' דדמאי או כמ"ד אין ברירה ומשום הכי אזיל לחומרא אבל גבי מעשר דלקולא אימא לא דכיון דמאן דס"ל בעלמא אין ברירי הו"ל עשירי ודאי הו"א דליחייב במעשר מספק קמ"ל אמנם לפום מאי דפסק רבינו ז"ל כמ"ד אין ברירה אלא דס"ל דאפילו למאי דקיימא לן אין ברירה בדאורייתא היינו משום ס' דמספק' ליה מילתא אי חלק זה היה ראוי ליפול לו משעה שמת אביו או חלק זה היה ראוי לאחיו והחליפו והיינו לוקח א"כ הו"ל כספק דמציאות ומשום הכי פי' רבינו דפטור ממעשר בהמה ודו"ק. ועיין בהרב בני יעקב דף קט"ו יע"ש ועל פי דברי הר"ן הללו אשכחנא פתרי למ"ש מרן הב"י ז"ל א"ח סימן תקי"ח על מ"ש רבינו ז"ל פ"ב מה' יו"ט דין ט' וז"ל העומד על המוקצה מעיו"ט כו' צריך שירשום ויאמר מכאן ועד כאן אני נוטל ואם לא רשם לא יטול ע"כ והיינו כחכמים דר"א פ' המביא דף ל"ד ע"ב והיינו טעמא משום דאין ברירה כמ"ש רש"י ז"ל שם ורבינו ז"ל גופיה פסק בסוף הלכות עירובין דבדרבנן יש ברירה והצריכו עיון יע"ש ואיבר' דלרבי' ל"ק כל כך דמצינן למימר דרבינו לא מפרש פלוגתא דר"א ורבנן בברירה כדפרש"י ז"ל אלא מפרש פלוגתייהו דרבנן ור"א כדמסיק רבא פ"ק דביצה ד"י ע"ב פלוגתייהו דב"ש וב"ה דחיישינן דלמא מטלטל ושביק וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה וה"נ מצינן למימר דטעמא דרבנן מש"ה הוא דחיישי דלמא מטלטל ושביק וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה וה"נ מצינן למימר דטעמא דרבנן מש"ה הוא דחיישי דלמא מטלטל ושביק וקא מטלטל מידי דלא חזי ליה וכן ראיתי בשיטה מקובצת למוהר"ב שתמה על דברי רש"י ז"ל שפי' פלוגתייהו דרבנן ור"א דפליגי בברירה דאם כן הויא להו רבנן דלא כהלכת' דהא קי"ל דבדרבנן יש ברירה וכ"כ מוהרש"ל ז"ל בס' יש"ש פ' המביא סי' כ"ג ואם כן מש"ה פסק רבינו כחכמים וכ"כ הפר"ח ז"ל סי' תצ"ה סק"ד והמג"א שם אמנם הדבר הקשה לדעת הרע"ב ז"ל שנמשך אחר שיטת רש"י ז"ל ואעפ"כ כתב דהלכה כחכמים אע"ג דהוא ז"ל פסק בפ"ז דדמאי כמ"ד דבדרבנן יש ברירה וכן הקשה הפר"ח והצריכו עיון והנה אף לדברי הרע"ב ז"ל היינו יכולים ליישב ולומר כלפי מ"ש הרא"ש ז"ל בנדרים פ' השותפין דמ"ו אמאי דאפליגו ראב"י ורבנן בשותפין שנדרו הנאה זה מזה דראב"י ס"ל דמותרין ליכנס לחצר ורבנן סבירא להו דאסורין ליכנס דאין ברירה ואמרינן בגמ' התם אמר ר"י אמר זעירי מחלוקת שאין בה כדי חלוקה אבל יש בה כדי חלוקה ד"ה אסורין ופי' הרא"ש ז"ל שם וז"ל מחלוקת שאין בה כדי חלוקה דכיון דא"א לחלוק אית ליה לראב"י ברירה אבל יש בה כדי חלוקה ד"ה אסור דכיון דאפשר בחלוקה לא סמכינן אברירה עכ"ד יעוין שם וא"כ ה"נ משום הכי כתב הרע"ב דהלכה כחכמים דאמרי עד שירשום דלא סמכינן אברירה שיאמר מכאן אני נוטל כיון

שבידו לתקן בשירשום וכי היכי דלראב"י דאית ליה דבדאורייתא יש ברירה מודה דכל שבידו לתקן לא סמכינן אברירה ה"נ למאי דקיימא לן דבדרבנן יש ברירה פליגי חכמים אר"א וסברי דלא סמכינן אברירה וצריך שירשום ואף אם לא רשם וסמיך אבריר' אפילו הכי אסרוהו חכמים שיטול כמ"ש רבינו ז"ל ועשו חיזוק לדבריהם משום דאי אמרת שיטול אתו למיעבד הכי לכתחלה ולסמוך אברירה (ודייק לה רבינו מדקתני וחכמים אומרים עד שירשום משמע דכל שלא רשם לא יטול דאם ל"כ הו"ל למימר וחכמים אומרים צריך שירשום) כך היה נראה ליישב דעת רבינו והרע"ב אמנם הא ודאי ליתא שהרי בפ' קמא דיו"ט פרכינן לב"ה דאמרו זה וזה אני נוטל ולב"ה ל"ל למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל וכ"ת ב"ה לית להו ברירה והתנן המת בבית כו' והשתא כפי מאי דכתיבנא מאי קו' נימא משום הכי אמרי ב"ה זה וזה אני נוטל משום דלא סמכינן אברירה כיון שבידו לתקן בלא ברירה אלא ודאי דתלמוד' לא ניחא ליה בהכי משום דס"ל דדוקא בדאורייתא לא סמכינן אברירה כל שאפשר לתקן אבל בדרבנן סמכינן אברירה אפי' לכתחלה ודו"ק:

ואולם כפי דברי הר"ן ז"ל הללו שכתבנו צדקו דברי רבינו והרע"ב ז"ל דכיון שהרי כ' הר"ן ז"ל דמאי דקי"ל דבדרבנן יש ברירה אינו אלא משום דבדאורייתא אין בריר' לחומרא דאי בדאורייתא א"ב אפילו לקולא א"כ בדרבנן נמי הול"ל דאין ברירה דמהי תיתי לחלק בהכי אלא ודאי דבדאורייתא אין ברירה לחומרא דהוי' ספק מגורשת ומשו"ה בדרבנן אזלינן לקולא דספק דרבנן אזלינן לקולא וא"כ איכא למימר שפיר דס"ל דע"כ לא אמרו בגמ' פ' משילין דל"ז דהלכה כר' אושעי' דאמר בדרבנן יש ברירה וחבית מותרת אלא דוקא התם גבי עירוב והולכין בספיקו להקל ואע"ג דעירוב הוי דבר שיש לו מתירין וכל דשיל"מ ספיקו אסור אפילו בדרבנן כדמסיק רב אשי ריש פ"ק דביצה ד"ד הרי כתבו התוס' בעירובין דף מ"ה ע"ב ד"ה ואבע"א דבעירוב הקילו בספיקו אע"ג דהוי דשיל"מ ומשום הכי מסיק התם גבי חבי' דאמרינן בדרבנן יש ברירה ואזלינן לקולא כיון דבדאורייתא אינו אלא לחומרא והוי ס' הו"ל ספיקא דרבנן ואזלינן לקולא אמנם גבי ההיא דעומד על המוקצה כיון דקיי"ל דבמוקצה אזלינן בספיקו להחמיר כשל תורה דס' מוכן אסור משום דהו"ל דשיל"מ וכדאסיק רב אשי א"כ הדר דינא למאי דקיימ"ל בעלמא דבדאורייתא אין ברירה לחומרא והכא נמי אזלינן בספקו להחמיר כספיקא דאורייתא ומשום הכי אין ברירה ואזלינן לחומרא מש"ה פסקו רבינו והרע"ב ז"ל כחכמים דצריך שירשום ומעתה מתרצתה נמי מה שהקשה בשיטה מקובצת לפירש"י דאם כן הוו חכמים דלא כהלכתא דאפשר דרש"י ז"ל כך הוא דעתו ונמצא דהוו חכמים כהלכתא

ודו"ק: ועל פי האמור יש ליישב סוגייא דפ"ק די"ט דפרכינן וב"ה ל"ל למימר זה וזה אני נוטל לימא מכאן אני נוטל וכ"ת ב"ה לית להו ברירה והתנן המת בבית כו' ומשני הא אתמר עלה אמר ר' אושעיא לטהר את הפתחים כולם מכאן ולהבא מכו"ל אין למפרע לא כלומר וב"ה לית להו ברירה והק' הרב ח"ה בפ' משילין דאכתי מאי תי' הא למסקנא דהתם דל"ז אית ליה לרב אושעי' דבדרבנן יש ברירה וא"כ הדרא קו' לדוכתא דנימא מכאן ולהבא אני נוטל עכת"ד יע"ש וכפי מ"ש ניחא דאפילו ר' אושעיא לא קאמר אלא גבי עירוב אבל במוקצה הדר דינא למאי דקי"ל בדאורייתא אין ברירה כדכתיב כנ"ל:

ובהכי ניחא לי מאי דקשיא לי טובא לפי' רש"י דס"ל דטעמייהו דחכמים משום דאין ברירה דא"כ ע"כ צ"ל דס"ל דאפילו בדרבנן אין ברירה וא"כ קשה דבפרק בכל מערבין דף ל"ז ע"ב אמרינן א"ל רבא לר"ן מאן האי תנא דאפי' בדרבנן אין ברירה דתניא אמר לחמשה הריני מערב כו' אשתיק ולא אמ"ל ולא מידי ופריך בגמ' ולימא ליה תנא דבי איו היא ומשני לא שמיע ליה והשתא לפרש"י ק' דאמאי ל"ק ליה דהך ברייתא חכמים דר"א היא דס"ל דבדרבנן אין ברירה דגבי מתני' לא שייך למימר לא שמיע ליה אכן על פי מ"ש ניחא דמהך מתניתין ליכא למשמע מידי דאפילו בדרבנן כמו גבי עירוב אין ברירה דאיכא למימר דדוקא גבי מוקצה דספיקו אסור הוא דס"ל אין ברירה אבל גבי עירוב דקי"ל ס' דרבנן לקולא ה"נ מודו דיש ברירה וא"כ ההיא ברייתא דקתני גבי עירוב דאין ברירה הוא דקא מבעיי' ליה דמאן תני לה אלא מיהו לדעת רי"ו שכתב מור"ם בהג"ה א"ח סי' הנזכר דפסק כר"א דסגי באומר מכאן אני נוטל וכתב הפר"ח ז"ל שם שטעמו לפסוק כר"א משום דס"ל כפירש"י והר"ן דר"א וחכמים פליגי בברירה דכיון דקיי"ל דבדרבנן יש ברירה ממילא אידחו חכמים יע"ש משמע דס"ל דכי היכי דקי"ל גבי עירוב דיש ברי' משום דהוי דרבנן ה"נ גבי מוקצה דדא ודא חדא היא ק' טובא סוגי' דפ' בכל מערבין וא"כ אמאי ל"ק דהאי תנא חכמים דר"א הוא דס"ל דאפילו בדרבנן אין ברירה ואף למ"ש התוס' בד"ה אלא איפוך דבעי לאוכוחי בהדי' שם התנא כו' לא כתבו כן אלא לרב יוסף דמש"ה קאמר אלא איפוך משום דבעי לאוכוחי שם התנא אגב אורחיה אבל רבא דקא מבעי' ליה מאן האי תנא כו' פשיטא ודאי דליכא למימר דמאי דבעי מאן האי תנא הוא משום דבעי לאשכוחי שם התנא דמאי נ"מ ותו דאם כן אדמבעי' ליה אההיא ברייתא מאן תנא כו' תיבעי ליה אמתני' דעומד אדם על המוקצה וכעת צ"ע ועיין בהגהות אשרי פ' ר' ישמעאל דף ע"ו שכ' וז"ל והיכא שיש לישראל שותפות נכרי מבטל חלקו כו' משהוברר חלקו של גוי מותר בהנאה ואפילו למאן דלית ליה ברירה הכא יש ברי' דכל איסורי דע"ז דרבנן נינהו כך פירש רשב"ם בשם רש"י ז"ל ע"כ. הנה מ"ש שאיסור ע"ז

דרבנן אין דבריו מובנים דהא איסור הנאה בע"ז מדאורייתא הוא דאין לו ביטול כדנפ"ל מושם בסתר כנודע עוד הקשה אלי החכם השלם עצום ורב כמוהר"ר יהודה אשכנזי ה"י מהא דתנן פ' כל הצלמים דף מ"ז אבניו ועציו ועפריו מטמאין כשרץ ופי' רש"י שם הטעם לפי שאין ברירה ואע"ג דטומאת ע"ז דרבנן בע"ז החמירו כמ"ש הרב תיו"ט שם ואיך כתב משם רש"י דבאיסורי ע"ז דרבנן יש ברירא ולומר דאיסור מטומאה לא ילפינן ובטומאת ע"ז החמירו טפי זה ודאי דוחק וצ"ע כעת: ואגב עיוני ראיתי להתוס' בריש פ' כל הגט ד"ה ולהכי הקשה לרב דאית ליה דליתא למתני' דקתני מתנה אדם על ב' עירובין מדתני איו וע"כ לרב אית ליה לחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים דאל"כ ליתא לדאיו ולההי דהלוקח מקמי מתני' דמי שאחזו ומתני' דעירובין ולר"י נראה דלית ליה לחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים מדמוקי לה להה' דאיו בשכבר בא חכם וע"כ לדידיה ליתא לדאיו דאמר דלרבי יהודה אין ברירה מקמי מתני' דעירובין ומתני' דמי שאחזו דא"ל לר"י ברי' והרי שמעי' ליה לר"י דאפי' לתולה בדעת אחרים ל"ל בריר' דתנן בשקלים ומייתי לה פרק הוציאו לו לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ומפ' התם טעמא משום חטאת שמתו בעליה ומשום דלית ליה ברירה והשתא הא לרב דתולה בדעת אחרים א"ל בריר' ולר"י ליתא לדאיו ואפילו בתולה בדעת עצמו יש ברירה וכן הקשה בעירובין דף ל"א ד"ה לא ס"ד יע"ש וראיתי להרב ח"ה שם בעירובין ובגיטין שתמה על דברי התוס' הללו וז"ל לא ידענא מאי קושיא היא לר"י דאין מחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים נהי נמי דהך ברייתא דשופרות אתיא כאיו מ"מ ליתא לדאיו ולההיא דהלוקח ולההיא דשופרות דכולהו ברייתות נינהו מקמי הנך מתני' דהכא ודמי שאחזו ובריתא דמרובה יע"ש שהניחו בצ"ע. ואחר המחילה לא צדק בזה כלל שהרב ז"ל חשב דההיא דלא היו שופרות לקיני חובה ברייתא היא ואינה משנה ואשתמיט מיניה מתני' דשקלים דתנן התם פרק ו' מ"ה י"ג שופרות היו במקדש כו' קינים הם תורים וגוזלי עולה הן בני יונה וכולן עולות דברי ר"י ופירש הרע"ב שם וז"ל וכולן עולות אבל המביאין קיני חובה נותנים המעות או העופות ליד כהן ולא היו נותנים מעות לשופר ומפ' טעמא בירושלמי מפני התערובות עכ"ד ומאי דקאמר תלמוד' לא היו כו' מפני התערובות היינו מהך מתני' דתני וכולן עולות ותלמוד' הוא דמפרש טעמא מפני התערובות ולאו ברייתא כמו שחשב הרב וכן מבואר בתוס' ז"ל פרק הוציאו לו ד"ה מ"ש ומעתה שפיר ק"ל וכמובן וזה פשוט. ודע שרבינו ז"ל בפ"ד מה' איסורי מזבח כתב וז"ל י' שותפין שחלקו אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל ט' וכלב אם יש באותם עשרה א' מהם שדמו כדם הכלב מוציאו מן העשרה והשאר מותרים ואם כל אחד

ואחד דמיו פחותים מדמי הכלב כולם אסורים והקשה הרב ל"מ ז"ל שם דכיון דרבינו ז"ל פסק דאין ברירה היאך כתב דאם יש אחד מהם שדמיו כדמי הכלב שמוציאו מן העשרה והשאר מותרים ובגמ' לא אמרינן הכי אלא למאן דאית לי' ברירה וכדפריך בגמ' התם מיתיבי ב' שותפים שחלקו כו' שכנגד הכלב אסורים ואי אמרת יש ברירה ליברור חד מינייהו ואהא הוא דתריץ בגמ' הב"ע כגון דטפי דמי הכלב אבל לר"י דפליג אר"א וס"ל דאין ברירה מתניתין דב' שותפין דקתני שכנגד הכלב אסורי' מיתוקמא כפשטא ומשום דאין ברירה ומאי דפריך בגמ' בתרומה דק"ל סתמא וניברור חד מינייהו כו' כבר כתבו התוס' שם דלמאן דאית ליה ברירה פריך דמתוקמא מתני' דלא כותיה יע"ש וכיון שרבינו ז"ל פסק דאין ברירה איך תפס שינוייא דמשני תלמודא דתהם בבכורות למאן דאית לי' ברירי' עיקר וכן הקשה מוהרש"ל ז"ל וראיתי להרב זרע אברהם חי"ד דקי"א וקי"ב שרצה לתרץ ולומר דס"ל לרבינו דכל מידי דקאי לחלק והאי לחודיה קאי כי ההיא דעיסה של עיר הנדחת דפ' חלק ואדעת' דהכי נשתתפו כדי שיחלקו כל אחד חלק מבורר לא שייך בזה ברירה דכמאן דפליגא דמיא וברור ועומד הוא ולא שייך בזה אין ברירה בדאורייתא ומשו"ה פסק רבינו בה' אסורי מזבח שמוציאו מן העשרה והשאר מותרים וטעמא משום דחזא דפריך סתמא בתמורה וניברור כו' וה"ט דסמכינן אברירה משום דכולהו מבוררים הם ועדיפי מעיסת עיר הנדחת ועל פי זה יישב מה שפסק רבינו בפ"ד מה' מעשר ב' יעיין שם ושוב הוקשה לו מה שפסק בפ"ו מהל' בכורות דהאחין שחלקו גדיים כנגד גדיים דפטורים ממע"ב משום דאין ברירה אע"ג דכשחלקו גדיים כנגד גדיים הרי מבוררים וקיימי ונימא דיש ברירה וכתב דלא ק"מ דשאני התם דכתיב בכור בניך דומיא דבניך מה בניך בברור לך אף צאנך בברור לך עכת"ד: ולע"ד דבריו לא האירו כלל שהרי רבינו ז"ל פסק בפ"א מהל' תרומות דשותפות הגוי חייבים במעשר משום דאין ברירה אע"ג דהתם האי לחודיה קאי וליחלק קאי והוי ממש כי ההיא דטלאים ותו שהרי מסוגייא דפ' הוציאו לו דנ"ה דגרסינן התם ר"י אומר לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ופרכינן וניברור ד' זוזי ונשדי במיא והנך לישתרו ומתרצינן ר"י לית לי' ברירה דתניא הלוקח יין מבין הכותים כו' ואי כפי דבריו מאי סיעתא מייתי מההיא ברייתא התם שאני דהוי לח בלח ומעורב זה בזה משא"כ התם דכולהו זוזי מבוררים וקיימי גם מההיא סוגייא דפ' מרובה דס"ט נראה דלא ס"ל לחלק בהכי כמו שיר' הרואה גם מההיא סוגיא דעירובין דף ל"ו ע"ב דפרכינן ואכתי לית ליה ברירה לר"י גבי הלוקח והתניא האומר מעשר שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס ה"ז חלול נראה בהדייא דלא ס"ל לתלמודא לחלק בהכי דאם לא כן לישני דשאני

התם דהסלעים מבוררים והאי לחודיה קאי משא"כ גבי ההיא דהלוקח יין מבין הכותים דהמשקים מעורבים ולא שייך למימר כמאן דפליגא דמיא וכן מההיא סוגיא דבכורות דנ"ט דפריך למאן דאית ליה ברירה ממתני' דב' שותפים משמע דלמאן דלית ליה ברירה א"ש מתניתין אע"ג דהטלאים מבוררים וקיימי וכיון שכן היאך אפשר דרבינו דחה כל הני סוגיי' דכתיבנא מקמי ההיא דפ' חלק דקאמר ר"ח התם ומה גם דמההיא דפ"א דתרומות נראה בהדיא איפכא כדכתיבנא גם מ"ש עוד דמה שפסק רבינו בפ"ד דבכורות דאחין שחלקו גדיים כו' פטורים ממע"ב מטעמא דאין ברירה אע"ג דהם מבוררים ה"ט משום דשאני התם דכתיב ובכור בניך הא נמי ליתא לע"ד דהרי גבי גט פסק רבינו דהוי ס' מגורשת אע"ג דהתם נמי הא כתיב וכתב לה לשמה וכדאמרי' בר"פ כל הגט וצריכא כו' יע"ש וכ"כ התוס' שם ד"ה יתר מכאן בשם ר"י דאפי' למ"ד יש ברירה בעלמא הכא מודה משום דכתיב וכתב לה לשמה והשתא אם איתא דגבי מעשר בהמה ס"ל לרבינו דפטורים משום דכתיב בכור בניך דומיא דבניך ה"נ הא כתיב וכתב לה דמשמע דבשעת כתיבה יהא מבורר לשמה וכדאמרינן בגמ' התם ואמאי פסק דהוי ס' מגורשת ותו דאי כפי דעתו דאע"ג דבעלמא יש ברירה הכא שאני משום דגלי קרא א"כ מאי פריך תלמודא בפ' משילין דף ל"ט ע"ב וסבר ר"ן יש ברירה והתנן האחין והשותפין כשחייבין בקלבון פטורים ממע"ב כו' ואמר ר"ן אפילו חלקו גדיים כנגד גדיים אין אומרים זהו חלקו כו' ואי כפי דבריו מאי קו' התם שאני דכתיב בכור בניך מה בניך בברור לך אף צאנך בברור לך אבל בעלמא ס"ל לר"ן דיש ברירה אפילו במים המעורבים זה בזה וכדס"ל לרבינו בדבר שהוא ברור ועומד דבעלמא יש ברירה וגבי מעשר אין ברירה משום דגלי קרא אלא ודאי דסבירא לי' לתלמוד' דאי אמרינן יש ברירה קרינן ביה דומיא דבניך דברור לך מיקרי כיון דיש ברירה ומאי דאמרי' בגמ' וצריכי דאי אשמועינן הכא בהא קאמרי' דומיא דבניך אינו ר"ל דאע"ג דבעלמא יש ברירה הכא אין ברירה דהא ליתא דאי אמרינן יש ברירה הוי דומיא דבניך אלא תלמודא ה"ק דאי אשמועינן הכא גבי מעשר הו"א דמש"ה קאמרי' דפטור ממעשר משום דומיא דבניך בעינן וכיון דאנן קי"ל דאין ברירה משום הכי פטור דלא הוי דומיא דבניך (ואי לאו משום דומיא דבניך לא הוה מיפטר אע"ג דאין ברירה ולא ממעיט משום דמה בניך אינו בלקוח כו' משום דלא הוי לקוח ממש דהא ירושה היא) אבל שדה אע"ג דנימא בעלמא אין ברירה הו"א מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ירושה ומתנה לא ואע"ג דאין ברירה מ"מ הא מיהא ירושה מיקרי (והשתא ניחא דהוצרך תלמודא להאריך כ"כ דהכי הו"ל לתלמודא לומר דאי אשמועינן התם כו' אבל שדה לא ואנן ידעינן בודאי דירושה אין מחזירין ביובל ומאי אתא לאשמועינן וכ"כ מוהרש"ל

ז"ל בב"ק יע"ש) אמנם אי ס"ל בעלמא דיש ברירה גבי מעשר אית לן לומר דחייבי' וזה מוכרח מההיא סוגייא דפרק משילין ואף התוס' לא כתבו כן אלא גבי גט דכתיב וכתב לה דמשמע דבשעת כתיבה יהא מבורר שיהא לשמה ואע"ג דיש ברירה למפרע מ"מ הא מיהא בשעת כתיבה אכתי לא הוברר וכן מדוקדק בדברי התוס' דפ' כ"ה יע"ש אבל גבי מעשר הויא דומיא דבניך אלא דממ"ש התוס' בפ' כ"ה ד"ה ואי אשמועינן שדה נראה דלא ס"ל כן שהק' וא"ת לקולא נמי שמעינן ליה לר"י דאין ברירה גבי מעשר כו' ותי' וי"ל דמ"מ לא שמעינן גט מינה כדאמר התם דאי איתמר בהא בהא קאמרינן דומיא דבניך מה בניך בברור לך ואי ס"ל כמ"ש דמ"ש בגמ' התם בבכורות ואי אשמועינן בהא בהא קאמרינן דומיא דבניך היינו משום דאין ברירה ואנן בעינן דומיא דבניך שיהא ברור לך אם כן הדרא קושיא לדוכתא ולא תירצו כלום דאכתי אמאי אצטריך ההיא דר"י דאמר אף אחרון אינו פוסל דמההי' דחלקו שמעינן ליה דאין ברירה לקולא דאי יש ברירה קרינן ביה דומיא דבניך וכדכתיבנא אלא ודאי דס"ל דאע"ג דבעלמא יש ברירה גבי מע"ב מודה משום דבעינן דומיא דבניך וכיון שכן תקשי להו ההיא דפרק משילין וכדכתיבנא וצ"ע ואפשר דאף התוס' לא כתבו כן אלא דאי לאו הא דר"י דאף אחרון אינו פוסל הוה טעינה בהכי לומר דשאני התם דכתיב בכור בניך אבל לפי האמת לית לן לחלק בהכי אלא גבי גט וכמ"ש ר"י וכדכתיבנא ומשום הכי לא משני תלמוד' בקוש' הכי בפ' משילין ודו"ק ועל פי האמור הנה מקום אתנו ליישב דברי התוס' שכתבו בפ' מרובה דס"ט ד"ה לעולם כל הנלקט שכתבו וז"ל הקשה הר"י טוביה תקשי דר"י אדר"י דלית לי' לר"י ברירה והאמר ר"י הלכה כסתם משנה וסתם מתניתין דהלוקח כר"מ דאית ליה ברירה ואע"ג דסתמא דצנועי לית ליה ברירה מדקתני כל הנלקט מ"מ תקשי מאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא ושמא ר"י היכא דמתני בפי' לא קאמר אין ברירה וברירה כל הגט דקאמר ר"י אף אחרון אינו פוסל שאני התם דכתיב וכתב לה לשמה עכ"ד יע"ש ויש לדקדק בדבריהם טובא במ"ש ואע"ג דהאיכא סתמא כו' מ"מ תקשי מאי אולמיה דהאי סתמא ומאי קושי' נימא דמשום דאיכא תרי סתמי דסתרי משום הכי קאמר ר"י דהאחין שחלקו מחזירין זה לזה ביובל דאזיל לחומרא ומאי האי דק"ל מאי אולמיה וכדקאמר תלמודא בהדייא בריש כל הגט ואי אשמועינן שדה לחומרא פי' רש"י ז"ל וא"נ מספקא ליה אזיל לחומרא ומאי דקאמר ר"י בריש כל הגט אף אחרון אינו פוסל שאני התם דכתיב וכתב לה וכתי' ז"ל ומשום הכי קאמר אין ברירה לקולא ומנא לן לחלק בין היכא דמתנה להיכא דאינו מתנה והיינו מרויחי' בזה מאי דפריך תלמודא התם ס"ס אמאי קאפכת מתני' כו' השתא נמי תקשי דר"י אדר"י דהא אמרת לר"י ל"ת כל הנלקט אלא

אימא כל המתלקט אלמא אית ליה ברירה והאמרינן האחין כו' דלפי תי' קשה דמאי פריך לישני שאני התם דאינו מתנה בפי' דהא למסקנא נמי צרכינן להאי טעמא כי היכי דלא תקשי להו קו' ז"ל והתוס' בפ' כ"ה ד"ה ר"י נרגשו מזה יע"ש אמנם לפי תי' זה דכתיבנא א"ש דמשו"ה פריך תלמודא שפיר למאן דתני כל המתלקט דאם כן לר"י הלכה כסתמא וע"כ אית ליה ברירה אפילו לקולא דהא ליכא סתמי דסתרי כי היכי דנימא מאי אולמי' אמנם כפי מאי דכתיבנא לק"מ דמשו"ה לא תריצו הכי משום דגבי מע"ב אית לי' לר"י דאין ברירה אפילו לקולא דל"מ למימר דשאני התם דכתיב בכור בניך וכדקאמר תלמודא משום דתלמודא ל"ק אלא לצריכותא בעלמא אמנם לפום קושטא דמילתא לית לן לחלק בהכי וכדמוכחא סוגייא דפ' משילין וכדכתיבנא אך ק"ל דמאי קו' הא איכא למימר דר"י ס"ל כשנוייא דשני' בפ"ק דביצה דטעמא דמתני' דקתני עומד ואומר זו"ז אני נוטל משום דב"ה לית להו ברירה ובלטהר את הפתחים מכאן ולהבא הוא דפליגי וא"כ מש"ה ס"ל כסתם מתני' דלית ליה ברירה משום דבית הלל סבירא ליה הכי ואפילו נגד סתם משנה כתב הרא"ש ז"ל דקי"ל כב"ה ועיין בשיורי כנה"ג בכללי התלמוד כלל י"ד וכן מבואר מסוגייא דס"פ מי שהחשיך ועיין בחדושי הריטב"א ז"ל בפרק הא"מ דנ"ד ע"ב ומאי דפריך בגמ' ס"ס אמאי קא מהפכת למתני' כו' ה"ה דהו"מ לשנויי דר"י ס"ל כב"ה דפ"ק דביצה אלא דניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך כמו שכן צ"ל לפי תי' ז"ל האמנם דבריהם צ"ע במ"ש דהיכא שמתנה בפי' ל"ק ר"י דאין ברירה דהן הפך סוגיא דפ' משילין דל"ז ע"ב דגרסינן התם וס' ר"י בדרבנן יש ברירה והתני איו ר"י אומר אין אדם מתנה על ב' דברים כא' כו' ואמרינן וכבר בא חכם הרי דאע"ג דמתנה בפירוש קאמר תלמוד' דר"י לית ליה ברירה ולזה י"ל כמ"ש התוס' שם ד"ה ואמרינן שהקשו מעין קושיא זו דלר"י ע"כ ליתא לדאיו מקמי מתני' דערובין ודמי שאחזו כיון דלר"י לית לן לחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים כו' ואם כן מאי פריך לר"י ובדרבנן לית ברירה כו' והתניא איו והא ע"כ לר"י ליתא לדאיו ותי' ושמא משום דבעי לתרוצי לעולם לא תיפוך הק' קו' קלה אע"ג דלר"י ליתא לדאיו וכן תירצו בעירובין דף ל"ו ד"ה לא ס"ד וא"כ היא גופא מצינן למימר למ"ש היכא דודאי הו"מ לשנויי הכי דהא ע"כ ר"י א"ל ברי' במתנה בפירוש אלא דניחא ליה לשנויי לעולם אע"ג דלא דמי כ"כ למה שתירצו התוס' התם כמו שיר' המעיין אלא מיהו הא ק"ל דמאי קושיא נימא דמשו"ה ס"ל לר"י דאין ברירה משום דאיכא תרי סתמי ההיא דצנועין וההיא דפרק כ"ה דקתני יתר על כן כתב לאיזו שארצה פסול ואפי' תימא דבקו' אסיקו אדעתיהו מאי דכתבו בתי' דשאני התם דכתיב וכתב לה מ"מ מהיכא פשיטא להו הכי אדתקשי להו קו' ז"ל ומשום

הכי דחי לה לסתמא דהלוקח מקמי תרי סתמי ועיין בס' יבין שמועה כלל ס"ט שצריך לעיין בדבריו לעת הפנאי תו קשה טובא במ"ש ואע"ג דסתמא דצנועים לית ליה ברירה והיכי מוכח הכי דילמא כל המתלקט ל"ק משום דאין פודין במחובר ואפי' תימא דאין פודין במחובר הוא דרבנן וכמ"ש לעיל ד"ה אימא מ"מ כיון דמתני' ס"ל דכל הנלקט מהני משו"ה נקט כל הנלקט ולא כל המתלקט דמדרבנן אין פודין ובשלמא לעיל כתבו שפיר דאין פודין במחובר הוא דרבנן והצנועים היו פודין במחובר כי היכי דלא ליתו לידי תקלה משום דהתם למאי דקאמר תלמודא אימא כל המתלקט קיימינן וכיון דכל הנלקט לא מהני משו"ה הצנועים כי היכי דלא ליתו לידי תקלה היו פודין במחובר וכ"כ הר"ש פרק ה' דמעשר ב' מ"ה יע"ש ברם למסקנא דכל הנלקט מהני להך סתמא מנ"ל דלית ליה ברירה דילמא היינו טעמא משום שאין פודין במחובר ואע"ג דהוא מדרבנן מ"מ הא עדיפא להו למעבד וצ"ע וכן ק' למ"ש בד"ה ה"א וז"ל ולא בעי למימר דלענין ברירה דוקא קאמר ר"א דתרוייהו לית להו ברירה שהרי דבר א' משמע ממש דבר א' וקשה כו' ואמאי לא כתבו דמש"ה ל"ק לענין בריר' קאמר דבר א' משום דהא מנ"ל לר"י כיון דמצינן למימר דצנועים לית ליה דר' דוסא ובהפקר ס"ל כר"י דכל המתלקט נמי מהני דיש ברירה ומאי דקאמרי צנועים כל הנלקט ולא כל המתלקט משום דאין פודין במחובר דכיון דכל הנלקט ס"ל דמהני הכי עדיף להו טפי ואם כן איך קאמר ר"י צנועים ורבי דוסא אמרו ד"א אלא ע"כ דדבר א' דקאמר ר"י אכל הנלקט קאי דתרוייהו ס"ל דכל הנלקט מהני ומשו"ה קאמר אביי אי לאו דאמר ר"י כו' ולא הוה ק"ל מידי מההוא דפ' העור והרוטב אמנם התי' לזה נראה ברור שהתוס' אזלי לשיטתם דלעיל ד"ה כל הנלקט שכתבו משם ר"י ז"ל דכל הנלקט לאו דוקא ממש אחר לקיטה אלא מניח את המעות בעוד שלא נלקטו ואומר כרם זה לכשיהא נלקט יהא מחולל אחר לקיטה כו' יע"ש ואם כן לפי מ"ש השתא דטעמא דאין פודין במחובר הוא משום דמחובר אין דמיו ידועים מה"ט נמי אפי' באומר כרם זה לכשיהא נלקט יהא מחולל אין פודין משום דבעודו במחובר אין דמיו ידועים וע"כ טעמא דצנועים שהיו אומרי' כל הנלקט כו' הוא משום תקנה שלא יכשלו בה כמ"ש הר"ש ודבר זה קיימתיה מסברתי ושוב מצאתי להש"ך ז"ל י"ד סי' רצ"ד ס"ק י"ב שכתב כמ"ש אלא שכתב שם דלדעת מרן ז"ל אפי' לה"ט נמי פודין במחובר כל שאומר לכשיהא נלקט והרואה יראה מדברי מרן הב"י שם סי' הנזכר שלא כ"כ אלא כתי' הב' שכתב וז"ל ואע"ג דהתוס' והרא"ש ז"ל כתבו דההיא דצנועים משום תקנה הוא דשרי כדי שלא יכשלו ה"נ כו' ועוד דע"כ לא כתבו התוס' אלא בההיא דצנועים שא"א לדעת כמה יאכלו העוברים והשבים ובמחובר אין בקיאין בשומא אבל הפודה פירות

כרמו כו' ואומר כל הנלקט ש"ד עכ"ל הנה מבואר מדבריו דס"ל דבההיא דצנועין אפי' באומר לכשיהא נלקט אין פודין אי לאו מטעמא דשלא יכשלו דאל"כ מאי האי דק"ל למרן ואף שהתוס' כו' ואמאי ל"ק דע"כ לא כתבו התוס' אלא למ"ד כל המתלקט דחל החילול בעודו במחובר אבל למ"ד כל הנלקט שלא חל החילול אלא לכשיהא נלקט בהא מודו התוס' גם לתי' הב' שכתב ועוד כו' מודה הוא דבההיא דצנועים שא"א לדעת אפי' באומר לכשיהא נלקט אין פודין אי לאו מטעמא דשלא יכשלו אלא דבפודה כרמו בבת אחת הוא שכתב דש"ד ויש ראיה לזה ממ"ש התוס' ד"ה כל הנלקט וז"ל וא"ת כיון שיש חילול במחובר לקרקע כדמוכח בסמוך למה לא היו מחללים כל הכרם בבת אחת ותי' כו' ומשמע ודאי שקושי' ז"ל היא נמי למ"ד כל הנלקט דבהא הוא דקיימי ושקלי וטרי בה וכן נראה מדברי הר"ש יע"ש והשתא אם איתא דבאומר לכשילקטו כיון שלא חל הפדיון אלא לאחר לקיטה ש"ד מאי ק"ל למ"ד כל הנלקט נימא דמשו"ה לא היו מחללים את הכרם בבת אחת משום דאין פודין במחובר מדרבנן והכי עדיף להו טפי למימר כל הנלקט אלא ודאי משמע דס"ל דאפי' באומר לכשילקטו אין פודין במחובר והא דצנועים משום תקנה הוו דמהשתא ק"ל שפיר דלמה לא היו מחללים כל הכרם בבת אחת גם מדברי התוס' הנזכר נראה שיש להוכיח שלא כדעת מרן בתירוץ הב' שכתב דכשמחלל כל הכרם בבת א' לכשילקט ש"ד ומצות פדיי' נטע רבעי לכתחילה כך היא דא"כ קשה דמאי תי' לזה ואי נמי לפי שלא היה מועיל למה שיגדל אחרי כן ואכתי תיקשי להו דלמה לא היו מחללין כל הכרם בבת אחת ושלא יחול החילול אל לכשיהא נלקט כיון דמצות פדיית נטע רבעי בהכי הוא לדעת מרן והיינו מרויחים בזה למה שיגדל אחרי כן וגם כן שלא היו פודין במחובר וצ"ל לדעת מרן שתי' זה לא כתבו אלא למ"ד כל המתלקט וזה ודאי דוחק ועיין בספר עץ החיים למורינו הרב ז"ל סדר קדשים דף מ"ב ע"ב מה שהקשה שם לדעת מרן ז"ל שדבריו אינם מובנים כלל כמו שיראה המעיין ומ"מ ק"ל קצת כיון שלדעת התוס' והר"ש מדרבנן אין פודין במחובר משום דאין דמיו ידועים והצנועים משום תקנה הוא דעבוד כדי שלא יכשלו המתלקטים א"כ מאי ק"ל דלמה לא היו מחללים כל הכרם בבת אחת הא כיון דמדרבנן אין מחללין משום דאין דמיו ידועים מש"ה לא ניחא להו לחלל כל הכרם בבת א' ודוקא גבי המתלקטים משום דא"א בלא"ה כדי שלא יכשלו היו מחללים אבל לאינהו גופייהו לא ניחא להו למיעבד הכי אלא לכשהן תלושין שדמיו ידועים ומהיותר תימה על הר"ש ז"ל שאחר שכתב דהא דמחללין במחובר גבי צנועים משום תקנה סמוך לזה כתב ומה שלא היו מחללין כל הכרם כו' ואתמהא ואיך שיהיה הדרן לדמעיקרא דכפי זה קושיא מתרצתא היא דמש"ה כתבו

התוס' דסתמא דצנועים לית ליה ברירה מדלא קאמר כל המתלקט דאי משום טעמא דאין פודין במחובר באומר כל הנלקט נמי איכא משום פדיי' במחובר ואפי"ה משום תקנה התירו אלא דאכתי ק"ל דכפי מ"ש בד"ה כל וז"ל וא"ת כי קאמר כל המתלקט הא לא היה מועיל למה שגדל אחר כך וי"ל דמה שהיו יכולין לתקן היו מתקנים אם כן היכי פשיטא להו דסתמא דצנועים לית להו ברירי' מדלא תני כל המתלקט הא כיון דכל הנלקט מהני להו משו"ה היו אומרים כל הנלקט ולא כל המתלקט כדי שיהא מועיל למה שיגדל אחרי כן ובשלמא לעיל דקיימי למ"ד כל המתלקט דכל הנלקט לא מהני משום דהוי דבר שאינו ברשותו כתבו שפיר דמה שהיו יכולין לתקן היו מתקנים ואי נמי כיון דמדאורייתא בטיל ברובא ליכא אלא איסורא דרבנן גרידא אבל לפום מאי דמסיק דכל הנלקט מהני לצנועים ליכא למשמע מידי דס"ל אין ברירה מדלא תני כל המתלקט כיון דכל המתלקט אינו מועיל למה שגדל אחרי כן ואיכא איסורא מדרבנן ובכל הנלקט ליכא למיחש למידי הא ודאי כל הנלקט עדיף טפי וכן למ"ש בד"ה הו"א וצ"ע כעת תו ק"ל לפי מ"ש ז"ל דמתני' דצנועין דתני כל הנלקט לית ליה ברירה וא"כ היכי אמרינן התם לקמן אמר רבא אי לאו דאמר ר"י צנועים ור' דוסא אמרו ד"א הו"א מאן תנא צנועים ר"מ היא ואיך אפשר לומר דר"מ הוא הא ר"מ אית ליה ברירה במתני' דהלוקח יין ומתני' דצנועים לית ליה ברירה ויש ליישב בדוחק. וראיתי למוהרש"ך ז"ל ח"א דע"ד ע"ד שהקשה דברי התוס' הללו וז"ל אבל קשה קו' חזקה דהיכי קאמרי אף על גב דמסתמא דצנועים לית ליה ברירה דמשמע דאיכא למימר דטעמא דר"י מש"ה הוא ואתמהא דהא ר"י לית ליה סתמא דצנועים כדמסיק תלמודא דר"י סתמא אחרינא אשכח אם כן איך אפשר לומר דר"י אית ליה דצנועים עכ"ד ולע"ד הדבר ברור ולק"מ דאף על גב דאמרינן בגמרא דר"י סתמא אחרינא אשכח היינו למאי דקתני במתניתין כל הנלקט ובהא הוא דאמרו בגמרא דר"י דחי ליה להך סתמא דפודין דבר שאין ברשותו מקמי אידך סתמא דמסייע ליה קרא אמנם למאי דנפקא מדיוקא דמתניתין דקתני כל הנלקט דמשמע מינה דכל המתלקט לא מהני מטעמא דאין ברירה הא ודאי לא דחי ליה ר"י ואדרבא אית לן למימר דכולהו מודו בהכי דבהא לא אשכחן דפליגי ואפושי פלוגתא לא מפשינן וברור ואיך שיהיה עלה בידינו דכפי מאי דכתיבנא לעיל עלו דברי התוספות ז"ל כהוגן ודלא כהרב זרע אברהם ולעיקר הקו' בדברי רבינו ז"ל ראיתי להמבי"ט ז"ל בספר קרית ספר שכתב שם וז"ל נראה דמדאורייתא כולהו טלאים מותרים דהטלה שכנגד הכלב נתערב ונתבטל מדאורייתא אלא דמדרבנן הוא דאין להם ביטול משום דב"ח חשיבי ולא בטלי ומעתה נתיישבו דברי רבינו ז"ל דמשום הכי פסק דכנגד הכלב מותרים השאר משום דאיהו

ז"ל פסק בה' עירובין דבדרבנן יש ברירה ואין ס' שכונת הרב ז"ל ליישב קו' הרב ל"מ ז"ל וכדכתיבנא והנה לכאורה יש להק' על תי' זה מסוגיא דבכורות דלא פרכינן מההיא מתניתין דב' שותפין אלא למאן דאית ליה ברירה ואם איתא תיקשי לכ"ע למאי דק"ל יש ברירה בדרבנן אלא ודאי דס"ל לתלמודא דע"כ לא קי"ל דבדרבנן יש ברירה אלא גבי עירוב וכיוצא וכן גבי מעשר ירק משום דעיקר איסורא אינו אלא מדרבנן מה שא"כ הכא דעיקר איסור' מדאורייתא אלא מדאורייתא נתבטל ורבנן אמרו דאין לו ביטול אז אמרינן אין ברירה ומשו"ה לא פריך אלא לר"א דאית ליה ברירה וכן כתב מוהרש"ל בסוף קונטרס הברירה וכבר ראיתי מי שהקשה עליו כן אמנם הא ודאי לק"מ משום דהתם בבכורות מש"ה לא פריך אלא לר"א משום דלר"י הא שמעינן ליה בפרק משילין דף ל"ז דס"ל דאף בדרבנן אין ברירה ולר"ן נמי דס"ל כר"י גבי מעשר לא מצי לאקשויי דמצינן למימר דר"ן נמי ס"ל כר"י דאף בדרבנן אין ברירה אמנם לפום מאי דקי"ל פ' משילין כר' אושעיה דבדרבנן יש ברירה ע"כ צרכינן למימר דמתני' דב' שותפים כגון דטפי דמי הכלב והשתא ניחא מאי דפריך תלמודא בפשיטות וניברור חד מינייהו וכמו שהקשה התוס' שם ואלו בבכורות לא פריך אלא למ"ד יש ברירה אמנם כפי האמור ניחא דמש"ה התם בתמורה פריך בפשיטות וניברור חד מינייהו כו' לפום מאי דקי"ל הלכתא דבדרבנן יש ברירה אמנם בבכורות לא פריך אלא לר"א. דלר"י הא שמעינן ליה בהדיא דלית ליה אפי' בדרבנן כנ"ל ודוק ומה שיש עוד לעמוד בשורש זה כתבתי בפרק ח' מהלכות עירובין הלכה ז' ע"ש:

מעשה חושב (**רפח**) כיון דקי"ל כו' דספק מוכן אסור משום דהו"ל דשיל"מ כו'. א"כ הדר דינא דבדאורייתא אין ברירה לחומרא כו'. במחכ"ת דבריו תמוהים דכיון דדין ברירה הוא ספיקא דדינא אזלינן בדרבנן לקולא אפי' בדשיל"מ וראיה ברורה לזה מדברי הר"ן במכלתין דף ס"ב ע"א גבי האבעיא אי יש מוקצה לחצי שבת דמסיק לקולא אע"ג דלא איפשטא אע"כ דה"ט משום דבספיקא דדינא אפי' בדשיל"מ אזלינן בדרבנן לקולא וכן כתב עוד הר"ן בנדרים דף מ"ו ע"ב בד"ה ולענין הלכה כו' בהאבעיא לענין חליפין דלא איפשטא דלקולא נקטינן דהו"ל לספיקא דרבנן ואמאי הא נדרים הוי דשיל"מ אע"כ דבספיקא דדינא לא אמרינן כן וכמדומה לי שכ"כ הפר"ח בהדיא ועיין מ"ש לעיל בהלכות יו"ט באריכות: ועוד קשה לי לדבריו דהרי שם בשנים שלקחו בהמה בשותפות הא איכא נמי איסור מוקצה משום דינקי מהדדי ואפ"ה לר"א הבהמה מותרת ואע"ג דהמוקצה הוי דשיל"מ ואינו בטל המיעוט שנתגדל ביו"ט בהרוב שיש בהבהמה מקודם יו"ט מ"מ הבהמה מותרת לרב אשי וע"ש:

הלכה ז

מפני תקנת הסופר כו'. פ' כל הגט דף כ"ו ופסק רבינו כת"ק וכתב הר"ן שם וז"ל נראה שהוא סובר דאע"ג דרב פסק כר"א מ"מ דחינן ליה מקמיה דר"י אמר שמואל ור"ה משמיה דעולא דאוקמא למתני' דהכל כשירין לכתוב את הגט אפי' חש"ו בשייר מקום התורף כדאיתא פ' המביא תניין אלמא ס"ל דלא גזרינן טופס אטו תורף וכבר כתבתי שיש לחלק ביניהם ולקיים את שניהם עכ"ד וראיתי להרב בני יעקב סוף מאמר ז' דף קע"ו שהקשה על דברי הר"ן ז"ל הללו דלפי דבריו שסובר שהטעם שפסק כת"ק משום דדחינן ליה לרב מקמי' ההיא דר"ן א"ש הרי שפתי רבינו ברור מללו שכתב מפני התקנה התירו חכמים לסופר כו' ואי כפי דברי הר"ן ז"ל היכי יהיב טעמא מפני התקנה והרי אף היכא דלא שייך תקנה לא גזרינן טופס שהרי חש"ו דליכא תקנה ואפילו הכי לא גזרו ותו דאמתני' דתנן אין כותבין במחובר כתבו כו' ונתנו לה כשר אקשי' בגמ' והא אמרת רישא אין כותבין ומשני ה"ק א"כ טופס גזירה שמא יכתוב תורף כתבו לתורף ונתנו לה כשר פסק רבינו דלכתחילה אין כותבין ולפי דברי הר"ן ז"ל מאי שנא מהכותב טופסי גיטין דלא גזרינן אפי' לכתחילה ואדרבא מחובר עדיפא דלא שכיח כמ"ש הר"ן יע"ש מה שתי' בדוחק עוד הקשה הרב הנז' בדף קי"ו ע"א דאיך כתב דטעמא דרבי' משום דדחינן ליה מקמיה ההיא דר"י והרי רבינו כתב בסוף פ' הנז' דין י"ז דגבי חש"ו בעינן תרתי שייר מקום התורף וגדול עומד על גבו ולכתחילה לא יכתוב אם אין אחר עומד על גבו אלא שאם כתב כשר וכתב הר"ן שם בפ' המביא דס"ל לרבינו דר"י אמר שמואל ור"ה תרוייהו סמכי אהדדי ותרוייהו בעינן בעע"ג ושייר מקום התורף ואם כן איך כתב דדחינן ליה מקמי דר"י א"ש והרי אף בההיא לא הכשיר אלא דוקא בעע"ג אלא שאם כתבו בלא עע"ג כשר והדרא קו' לדוכתא דאיך פסק כת"ק והרי מההיא דהתם ליכא ראיה לדחויי לר"א יע"ש שהניחו בצ"ע. ולע"ד נראה דכונת הר"ן הוא דודאי מ"ש רבינו בס"פ הנזכר גבי חש"ו אם שייר מקום התורף וגדול עע"ג דכשרים לכתוב ובתורף אפי' עע"ג לא מהני מידי ולא גזרינן טופס אטו תורף לכתחלה כי היכי דגזרו בשאינו עע"ג ה"ט משום דס"ל לרבינו דכיון דמאי דבעינן בעלמא טופס לשמה היינו לכתחילה דוקא וגזרו חכמים טופס אטו תורף אבל בדיעבד הגט כשר כיון דהך מלתא דגזרו חכמים טופס אטו תורף הוי מילתא קלישא מדלא גזרו אלא דוקא לכתחילה ול"ה כשאר פסולין דרבנן מש"ה לא גזרו בעע"ג שמא יכתוב תורף ואוקמוה אדין תורה כיון דאי עבר וכתב בעלמא נמי כשר וכן כתב מוהר"ם ן' חביב ז"ל סימן קכ"ג ס"ק ט"ו אלא דאע"פ כן לא מיחוור ליה להר"ן הך סברא כמ"ש בפ' המביא דאי גזרינן טופס אטו תורף אפי' בעע"ג ליגזר

לכתחילה כדגזרינן בעלמא אמנם אי גזרינן בעלמא טופס אטו תורף הוי אפי' בדיעבד כשאר פסולין דרבנן הא ודאי דהך סברא לא ניתן ליאמר כלל דודאי בעע"ג נמי כיון דבתורף לא מהני עומד ע"ג ד"ת ודאי דטופס נמי פסול מדרבנן ואף רבינו ז"ל אזיל ומודה בהכי דלמאן דגזר טופס אטו תורף בדיעבד וכשאר פסולין דרבנן בעלמא ה"נ דבעע"ג נמי גזרינן בהכי אלא דטעמיה דרבינו הוא משום דס"ל דהך גזירה דטופס אטו תורף קלישתא היא ולא הוי כשאר פסולין דרבנן בעלמא ואי קשיא לך דאם כן מאי ק"ל לר"ן מברייתא דנכרי פסול נימא דההוא ברייתא ר"א היא דלית ליה תקנת סופר וגזר טופס אפי' בדיעבד ומש"ה פסול בעע"ג לא תיקשי דס"ל לר"ן דאי מתני' ר"א מאי אירייא נכרי ובתר הכי דקאמר ר"ן דמתניתין ר"א היא דגזר דוקא לכתחילה ונקט נכרי דוקא דאדעתא דנפשיה קעביד ומעתה נתבארו דברי הר"ן ז"ל דס"ל להר"ן ז"ל דלר"א דקאמר חוץ מגיטי נשים גזרינן טופס אטו תורף ואפי' בדיעבד פסול וכדעת הרמ"ה ז"ל שהביא הרא"ש פ' כל הגט דמדקאמר ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים משמע שפוסל בגיטי נשים (ועיין במרן הב"י סי' קכ"ד) וכן נראה בהדיא ממ"ש פ' המביא שהק' דמ"ש גבי מחובר שרי טופס בדיעבד ולקמן בפרק כ"ה גבי הכותב טופסי גיטין אסרינן ליה בדיעבד הרי בהדיא דס"ל להר"ן דלר"א פסול בדיעבד ומש"ה כתב דטעמא דרבינו דדחינן ליה לרב מקמי דר"י אמר שמואל דמוכח מינה דלא גזרינן טופס אטו תורף בדיעבד דאי גזרינן טופס אטו תורף בדיעבד א"כ בחש"ו אפי' בטופס בעע"ג היה לנו לומר דפסול כיון דבתורף לא מהני עע"ג וכדכתיבנא וז"ש אלמא ס"ל דלא גזרינן טופס אטו תורף כלומר דלא גזרינן כדגזר ר"א אפי' בדיעבד וא"נ מ"ש אלמא ס"ל דלא גזרינן כו' לכתחילה קאמר והכי משמע לישנא וה"ק דמההיא דר"י א"ש מוכח דלית ליה הכא הלכה כר"א דגזר אפי' בדיעבד וכיון דלית הלכה כר"א ודאי דס"ל דהלכה כת"ק דלא גזרינן טופס אטו תורף גבי כותב טופסי גיטין אפי' לכתחילה מפני התקנה ובעלמא גזרינן לכתחילה דבהא כ"ע מודו דליכא למימר דשמואל לית ליה הלכה כר"א במאי דגזר טופס אפי' בדיעבד אלא דוקא לכתחילה כת"ק דמתניתין דאין כותבין במחובר מיהו במאי דלא חייש לתקנת סופר הלכתא כוותיה דהא ליתא כיון דלא אשכחן דלא חייש לתקנת סופר אלא ר"א ור"י איכא למימר דאינהו לשיטתייהו אזלי דגזרי אפי' בדיעבד ומש"ה לא חששו לתקנת סופר אמנם לדידן דלא גזרינן אלא לכתחילה שרינן משום תקנת סופר וכת"ק ואפילו ר"א הוה מודה בהכי אי הוה ס"ל דלא גזרינן בדיעבד ודוק ומש"ה הוצרך רבינו לומר דמפני ת"ס הוא דהתירו לכתוב לכתחלה והיינו ההיא דאין כותבין במחובר ואין להק' שהרי מדברי הר"ן שכתב פרק המביא דהרי"ף ז"ל כתב בהלכותיו שינויי דר"ה ודר"י

א"ש וכתב שאפשר שדעתו כדעת רבינו דתרוייהו בעינן שיור מקום התורף ועע"ג ונכרי אפי' טופס עע"ג לא מהני מידי וכתב מרן ב"י סי' קכ"ג דמלשון זה שכתב לא מהני מידי משמע אפי' דיעבד פסול הרי דס"ל להר"ן כדעת הרי"ף דגזרינן טופס אטו תורף אפי' דיעבד מדפסל נכרי אפילו דיעבד ואפ"ה בחש"ו בעומד על גביו כתב דכשר וכתב שדעתו כדעת רבינו הא ל"ק דמ"ש הר"ן דנכרי אפי' בטופס לא מהני מידי ופסול אפי' בדיעבד היינו דאפי' כתב בדיעבד לא מהני מידי כתיבתו ואינו כשר לגרש בו וז"ש מרן דמלשון לא מהני מידי משמע פסול בדיעבד אפי' אם כתבו שלא כדעת רבי' ז"ל אמנם אם גרשה ה"ז מגורשת וכההיא דאין כותבין במחובר ומשום דהוי מילתא קלישא דאם גרשה מגורשת משום הכי לא גזרו בעע"ג אמנם לר"א דאינה מגורשת ולא תנשא כשאר פסולין דרבנן בהא כ"ע מודו דחש"ו אפילו שייר מקום התורף ועע"ג לא מהני וע"כ צ"ל כן דמ"ש הר"ן אפי' בטופס לא מהני מידי היינו אם כתבו דלא מהני כתיבתו דאם נאמר דאפי' נתנו לה לא תנשא ק' דהא גבי מחובר פסק הרי"ף דבדיעבד לא גזרי' טופס אטו תורף ואם נתנו לה כשר וא"כ הכא בנכרי אמאי פסול אפי' בדיעבד דהא חש"ו עדיף דלא שכיח כלל אלא ודאי כדכתיב: עוד אפשר ליישב דברי הר"ן ז"ל דס"ל דודאי ר"י א"ש דאוקמא למתני' בשייר מקום התורף ובעומד על גבו ולא כרב נחמן דמוקי למתני' כר"מ ל"ק ליה מתניתין דמדפסיל ליה לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר והכי דייק לשון רש"י ז"ל שכתב ד"ה והוא וז"ל ולא בעי לאוקמה כר"מ ומאן דמוקי לה כר"מ ה"ט משום דפסיל ליה לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר ומדכתב רש"י ולא בעי לאוקמה כר"מ משמע דהך קו' ל"ק ליה לשמואל ומשום הכי לא מוקי לה כר"מ ועיין בהרב בני יעקב דקל"ז ע"ד וע"כ היינו משום דס"ל לשמואל דנכרי נמי כשר בשייר מקום התורף אי עבר וכתב דלא גזרינן טופס אטו תורף ומש"ה לענין כתיבה לא תני מתניתין חוץ מנכרי כדתני בהבאה משום דהוה משמע דפסול בדיעבד דומיא דהבאה ומדלא תני לה אלא בהבאה שמעינן דלענין כתיבה כשר בדיעבד ומשום הכי לא תני נכרי בהדי חש"ו דכשרים דהוה משמע אפי' לכתחילה דומיא דהנך ועיין בחדושי הרשב"א פרק המביא דכ"ג וז"ש דאע"ג דרב פסק הכא כר"מ דגזר אפילו בדיעבד מ"מ דחינן ליה מקמיה דר"י אמר שמואל כו' כלומר דהא דרבי יהודה אמר שמואל דקאמר והוא ששייר כו' היינו אפי' בנכרי דאדעתיה דנפשיה קעביד (דעע"ג בנכרי לא מהני מידי) דאי בנכרי פסול בדיעבד דגזרינן טופס כו' כר"א א"כ תקשי ליה מתני' דמדפסיל כו' אלא ודאי דנכרי נמי כשר בדיעבד אם כתבו דלא כר"א דפסל אפי' בדיעבד וז"ש אלמא דלא גזרינן טופס אטו תורף ע"ד שכתבנו למעלה כן נראה לי ודוק עיין מה שאכתוב לקמן הלכה ט"ו יע"ש:

הלכה ט

המביא גט ואבד כו' אבד במקום שהשיירות מצויות כו'. עיין מ"ש ה"ה ז"ל ליישב דברי רבינו ועיין בהר"ן פרק כל הגט והרב ל"מ ז"ל רצה ליישב דברי רבינו עם מ"ש הרא"ש שם פרק כ"ה וז"ל ולא מהדרינן גט לזמן מרובה במקום שהשיירות מצויות וכ"ש אם הוחזקו ב' יב"ש אע"פ שאין השיירות מצויו' יע"ש והוקשה לו לרבי' ז"ל מה שהקשה הרשב"א בחידושיו דמ"ש דנקט ר"ז כאן במקום שהשיירות מצויות ליפלוג בין הוחזקו ללא הוחזקו ואידי ואידי במקום שאין השיירות מצויות ומדלא חילק ר"ז בכך משמע ליה לרבינו דבהוחזקו בכל גוונא אין מחזירין אפי' במקום שאין השיירות מצויות ואפילו לאלתר משום דטפי עדיף לומר בהוחזקו דלא מהדרינן ומשום דר"ז ס"ל דלאלתר דמתניתין הוי לא שהה ולעולם דעבר אדם מש"ה לא חלק בין הוחזקו ללא הוחזקו דאי מתני' איירי בהוחזקו אמאי קתני מתני' דלאלתר כשר את"ד ולע"ד אין דבריו נראין לי כלל משום דאכתי תקשי ליה לרבינו ז"ל לא"ד קמא דבעינן מקום שהשיירות מצויות והוחזקו גם כן אם כן ליפלוג בין הוחזקו ללא הוחזקו ואידי ואידי במקום שהשיירות מצויות דהכא לא שייך תי' ז"ל אלא ע"כ אית לך למימר חדא מתרתי או דלאו דוקא ואה"נ דמצי לאפלוגי בהכי וחדא מינייהו נקט או לומר דלרבותא נקטי ולא משום דלא מצי לאפלוגי בגוונא אחרינא והיינו דקמ"ל דאפי' הוחזקו דעדיף טפי כמ"ש הרא"ש דאיכא למימר כיון דחד מינייהו איקרי ועבר אידך נמי איקרי ועבר אפי"ה כיון דאין השיירות מצויות לא חיישינן וכן ראיתי בשיטה מקובצת למוהר"ב למסכת מציעא די"ח ע"א שכ"כ משם הריטב"א ז"ל יע"ש ואם כן כיון דע"כ צרכינן להאי תירוץ לא"ד קמא מנ"ל לרבינו לומר דלאיכא דאמרי בתרא אי הוחזקו והשיירות מצויות לא מהדרינן אפילו לאלתר ופליגי מן הקצה אל הקצה עם א"ד קמא אי משום דק"ל דלא מפליג בין הוחזקו ללא הוחזקו נימא דלרבותא נקטי כיון דע"כ צ"ל כן לא"ד קמא ולכן הנראה עיקר כמ"ש ה"ה ז"ל ועיין בב"ח סימן קל"ב ובהפר"ח ז"ל בקונ' מים חיים ודו"ק: ודע שהתוס' ז"ל הקש' קו' הלזו אליבא דרבה שכתבו בד"ה כאן וז"ל וא"ת אמאי לא משני אידי ואידי במקום שהשיירות מצויות כו' וי"ל דההיא עובדא הוה ברישא ואשמועי' בדלא הוחזקו דיחזיר והכא אשמועינן דאם הוחזקו לא יחזיר יעוין שם ויש לדקדק בדבריהם טובא דמה יענה לאיכא דאמרי קמא דר"ז אמאי ל"ק אידי ואידי במקום שהשיירות מצויות וכאן בהוחזקו וכאן בלא הוחזקו והוה ניחא דמוקי לברייתא דקתני בזמן שהבעל מודה יחזיר דומיא דמתני' דקתני כל מעשה ב"ד יחזיר (דלהך א"ד דבעי ר"ז שיירות מצויות והוחזקו ע"כ דהיינו משום דמשמע למתני' דכל מעשה ב"ד בתוך ב"ד קאמר דהוי כשיירות מצויות

ולא שייכא תי' כמובן וי"ל בדוחק) והרב ל"מ הקשה לדברי ה"ה דבפרק י"ג מהל' אלו דין כ"ד כתב דאם הוחזקו ב' יב"ש אם אין ידוע שהאחר קיים אין משיאין את אשתו ומשמע דבהוחזקו לחודיה קאמר דאין משיאין והוא כתב כאן לדעת רבינו דבהוחזקו לחודיה מהדרינן ואדרבא טפי איכא לן לאקולי גבי מיתה יותר מגט כמ"ש הטור ותי' וז"ל ואולי שדעתו דמחמרי' טפי גבי מיתה יותר מגט משום דאמרינן מאי חזית לומר דמת זה והאחר קיים נימא איפכא אבל בנפילה כיון שראינו מזה שנפל ולא ידענו אם נפל מהאחר או לא לא חיישינן בהוחזקו עכ"ד והנה הרב כ' תי' זה בדרך אולי ואשתמיט מיניה דברי התוספות שכתבו חילוק זה בפשיטות בפרק שנים אוחזין די"ח ד"ה נפק וז"ל וא"ת אביי דאמר בפרק האשה דחיישינן לתרי יצחק אפילו לא הוחזקו תקשי ליה מתני' דכל מעשה ב"ד וי"ל כו' א"נ מוקי מתניתין דאשכח בב"ד ואפ"ה לא חיישי' לאחר כיון שזה האיש שואל גט וידעינן שאבד גט ואין אנו מכירין אחר אין אומרים שמאחר נפל ונפל ממנו כמו כן כאן אבל התם אין אנו יודעים איזה יצחק מת אי מעיר הזאת או מעיר אחרת עכ"ל יע"ש הרי בהדיא חילוק הרב הנז' ואם כן מצינן למימר בפשיטות שזהו דעת ה"ה ז"ל אמנם אעיקרא דמילתא בתיר' זה שכתבו התוספות ראיתי להרב אליהו רבה דכ"ב ע"ב שקרא ערער על דבריהם וז"ל ואני בעניות דעתי לא אוכל כלכל סוגיא דפ' האשה שלום לפום האי חילוקא שהרי התם מייתי אביי סיעתא למילתיה ואמר מנא אמינא לך דההוא גיטא דאשתכח כו' ואמר ר"י תבדק נהרדעא כולה ובודאי דבההוא עובדא דשכיחי שיירות ולא הוחזקו הוה דאי בהוחזקו אפי' רבא מודה כמבואר שם ואם איתא שאביי מחלק בין גט למיתה מאי סיעתא מייתי אביי מהתם הרי עכ"פ מוכרח הוא להודות דהא דשלח ליה תיבדק נהרדעא לאו מעיקר דינא כי אם משום כבודו כדהשיב ליה רבא דאלת"ה תקשי ליה מתני' דכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר ומכח זה דחה דברי התוס' יע"ש ולע"ד נראה ליישב ולומר דהתוס' בהאי וא"נ שכתבו ס"ל כדאסיקו אדעתייהו לקמן ד"ה מעולם דאינו נאמן הבעל לומר שלי הוא וכן נראה מדוקדק דבריהם כאן שכתבו וידעינן שאבד גט משמע דאינו נאמן על פי דבורו וכן נראה בהדיא ממ"ש בד"ה והו' שהוחזקו וז"ל וי"ל כגון דידעינן דמזה יב"ש נפל משמע שאינו נאמן וכ"כ הרב ח"ה פ' כל הגט ד"ה כאן וז"ל למ"ש לקמן דלא חיישינן דישקר לא היו צריכי להכי כו' אלא דהכא אכתי לא אסיקו אדעתייהו מ"ש לקמן ומשום הכי כתבו כגון דידעינן עכ"ל יעוין שם והשתא מייתי אביי שפיר מההיא גיטא דקאמר ר"י תבדק נהרדעא דס"ל דמעיקר דינא קאמר והיינו משום דבההוא גיטא הוה שמיע ליה לאביי דעובדא הכי הוה דלא אייתי עדים הבעל לומר שנאבד ממנו גט (כי היכי דהוה שמיע ליה דאיירי בדלא

הוחזקו) דהשתא הוי דומה ממש להההיא דיצחק ריש גלותא דחיישינן שמא אין זה שמת אלא אחר ה"נ חיישינן שמא הבעל משקר ולא נאבד ממנו כלום ומאחר נפל משא"כ בההיא דכל מעשה ב"ד דידעינן שנפל ממנו גט לית לן למיחש שמא מאחר נפל כמו כן כאן ואף לפי תי' שכתבו לקמן דנאמן הבעל לא נדחה האי תירוץ שכתבו לעיל דאיכא למימר דמ"ש דנאמן אינו אלא לר"י דמשני כגון דאמרי עדים מעולם לא חתמנו ואהא ק"ל קו' ז"ל והוצרכו לומר דס"ל לר"י דנאמן אמנם לאביי מצינן למימר דס"ל דאינו נאמן ומשום הכי מייתי מההיא דשמואל ודו"ק:

הלכה טו

הכל כשרים לכתוב את הגט חוץ מהכותי כו'. כתב ה"ה דדע' רבי' דשמואל דאמר והו' ששייר מקו' התורף מוסיף אדר"ה וס"ל דתרתי בעינן שיור התורף ועמידת גדול ע"ג ובכה"ג הוא דשרי' לכתוב לכתחלה אמנם הר"ן ז"ל כתב דדעת רבי' דר"י א"ש ור"ה תרווייהו סמכי אהדדי וכי קאמר ר"ה והוא שיהי' געע"ג בשייר מקום התורף קאמר וראיתי להרב בעל ל"מ שהקשה לפי דברי הר"ן דר"ה מיירי בשייר מקום התורף מאי מקשה ליה רב נחמן מההיא דתניא נכרי פסול התם ע"כ מיירי בתורף לדעת רבינו דאי בטופס לדידיה אף בנכרי כשר בדיעבד ובריייתא פסול קתני דמשמע אף בדיעבד והרב פר"ח ז"ל כתב בסימן קכ"ג ס"ק ו' וז"ל וי"ל דמשמע ליה לרב נחמן דנכרי עדיף מחש"ו לפי שהוא בן דעת וכמ"ש התוס' ולפ"ז ס"ל דלעולם מסקינן חד דרגא מנכרי לחש"ו דכיון דחש"ו אפילו בטופס מצרכינן עע"ג מכלל דבנכרי אפילו בתורף בעע"ג סגי והא קתני בברייתא פסול יע"ש ולע"ד אחר נשיקת עפרות רגליו לא נראה לי דבריו דאי כפי דעתו דמאי דפריך מההיא ברייתא אף על גב דמיירי בתורף מדקתני פסול הוא משום דסבירא ליה דכיון דנכרי בן דעת הוא אפילו בתורף ועע"ג סגי אם כן מאי מקשה רב נחמן מההיא ברייתא נימא דברייתא איירי באינו עע"ג ונקט נכרי לאשמועינן דאע"פ שהוא בן דעת יותר פסול דהא למאי דאסיק נכרי אדעת' דנפשיה עביד ע"כ מאי דקתני בברייתי' נכרי דפסול בתורף לרבות' נקטי אע"פ שהוא בן דעת אלא ודאי דמאי דפריך רב נחמן מההיא ברייתא הוא משום דמשמע ליה דברייתא דקתני סתמא נכרי פסול אמתני' קאי ובכל גוונא קאמר דפסול ואם כן הדרא קושיא לדוכתא ונראה לע"ד לומר דברייתא מיירי בשייר מקום התורף ובגעע"ג דומיא דמתני' ומאי דקתני בברייתא פסול דמשמע דיעבד ל"ק ליה לר"ן משום דאית לן לומר דהך ברייתא ס"ל דגזרינן טופס אטו תורף אפי' בדיעבד וכדס"ל לר"א במתני' דהכותב טופסי גיטין וכמ"ש הר"ן בפ' המביא יע"ש או כר"י דאי' ליה במתני' דאין כותבין במחובר דגזרינן אפי' בדיעבד ואהא הוא

דק"ל לרב נחמן דכיון דבשייר מקום התורף וגעע"ג לא גזרינן אפי' לכתחילה למאן דגזר בעלמא לכתחילה א"כ נכרי ועע"ג ה"נ דכשר ובריית קתני אפי' בעע"ג דגזר טופס אטו תורף ודו"ק והרב ל"מ תי' דס"ל לר"ן דברייתא דקתני פסול פסול לכתחילה קאמר ואין להקשות על זה דהא כתב הרא"ש ז"ל פ' המגרש דכל היכא דתני פסול לא תנשא ומכ"ש דלא תגרש ואם כן איך אמרינן הכא דלישנא דפסול ר"ל שלא יכתוב לכתחילה ואם כתבו כשר וגם מדברי הרשב"א שכתב בפ"ק וז"ל וכ"ת דמתני' לא מצי לאוקומא לכתחילה דקתני פסול וכו' וכמו שהק' הרב בני יעקב ז"ל דקל"ג ע"ב דהא ל"ק דע"כ ל"ק הרשב"א והרא"ש כן אלא דוקא היכא דלשון פסול לא שייך אלא אגט כגון ה"ז גט פסול דאז ודאי ר"ל שלא יגרש בו משום דלשון פסול הגט לא שייכא אלא אחר שכתבו כמובן משא"כ הכא דלשון פסול לא קאי אלא אנכרי וה"ק נכרי פסול לכתוב אז שייך שפיר לשון פסול וזה פשוט עוד ראיתי להרפ"ח ז"ל ס"ק הנז' שתמה ע"ד ה"ה דבתורף אפי' בעומד ע"ג בטל דמ"ש כותי ועבד שכתב הרב שאין כותבין טופס לכתחילה אף בעומד ע"ג ובחש"ו כותבין לכתחילה בעע"ג לכן כתב הוא ז"ל דס"ל לרבינו דבעע"ג מהני אף בתורף ואפשר שהרב ז"ל מפרש הסוגיא כך דלר"ה מיירי בתורף ומ"ה בעינן עע"ג ור"י פליג עליה וסובר בטופס בעינן עע"ג אבל בתורף יודה (דלא) מהני עע"ג עכ"ל וליתא לע"ד דדברי ה"ה ז"ל הם דברי רבינו ז"ל בפי' המשנה שכתב וז"ל ומ"ש בכאן שהיא כשר הוא בתנאי שיהיה עע"ג ויכתוב הטופס בלבד עכ"ד ואם כן מה יענה למ"ש בפי' המ' ולעיקר קושייתו עיין בהרב ב"ח סימן קכ"ג תי' לזה ודעת הר"ן ובה"ע ז"ל דר"ה ור"י א"ש לא פליגי דר"ה דמוקי לה בגעע"ג היינו בתורף אבל בשייר מקום התורף אפי' אין געע"ג כשר ור"י דמוקי לה בשייר מקום התורף היינו בשאין געע"ג אבל בגעע"ג מודה לר"ה דכשר וכן דעת התו' ומהריב"ל ז"ל בחי' לגיטין הק' לפי שיטה הלזו דאם איתא דבשייר מקום התורף לבד סגי אם כן אמאי תניא בברייתא דנכרי פסול כיון דלאו בעע"ג מיירי מתני' דאין לומר דפסול משום דאדעתא דנפשיה קעביד דאין לחלק בין נכרי לחש"ו ולמימר דנכרי אדעתא דנפשיה עביד אלא דוקא היכא דגדול עע"ג וליכא למימר דברייתא כר"א דהא לר"י א"ש מתנית' נמי כר"א היא וליכא למימר נמי דמתני' מיירי בשייר מקום התורף והברייתא בדלא שייר דאי היה מצינן למימר הכי א"כ כי פריך לעיל אלא מעתה נכרי כו' והתניא נכרי פסול ומאי קושיא נימא דברייתא מיירי בשאין געע"ג ובשלמא לשיטת רבינו ניחא דמצינן למימר דמש"ה תניא בברייתא דנכרי פסול אפילו טופס משום דאדעתא דנפשיה קא עביד אבל לפי שיטה זו ק' וע"ש מה שתי' שדבריו תמוהים והנה שיטת הר"ן ובה"ע שכתבנו דר"א ור"י לא פליגי ותרוייהו ס"ל דגעע"ג או שייר מקום התורף מהני הא ודאי

לק"מ קו' הרב ז"ל דמצינן למימר דלר"י א"ש ברייתא מתוקמא בדלא שייר מקום התורף ומתניתין בשייר מקום התורף והא דלא משני הכי לעיל לר"ה דמתני' בגעע"ג וברייתא בשאין געע"ג היינו משום דק"ל דאי ברייתא איירי בשאין געע"ג אמאי נקט נכרי גרידא הול"ל נמי חש"ו דפסול כשאין געע"ג אמנם לר"י א"ש דמוקי למתניתין בשייר מקום התורף איכא למימר דברייתא איירי בדלא שייר מקום התורף ובישראל עע"ג ומש"ה נקט נכרי גרידא דאלו בחש"ו בעע"ג כשרים וכן ראיתי להרב העיטור מאמר ז' דקל"ב שכתב כן בהדיא יע"ש ומעתה מצינן למימר שדעת התוס' כדעת הר"ן ובה"ע ז"ל וז"ש אמאי דאקשי לעיל והא לאו בני דעת נינהו אתא לשנויי כלומר דשמואל לא סמיך אדר"ה אבל אה"נ דשמואל אזיל ומודה בגעע"ג דמהני ואזלי לשיטתם דלעיל שכתבו בד"ה והא לאו כו' שתי' דלא בעינן שליחות בכתיבה וכן כתב הפר"ח ז"ל סימן קכ"ג ס"ק ו' יעויין שם:

אמנם לפי שיטת הרב התרומות והסמ"ג דס"ל דר"ה ור"י א"ש פליגי אהדדי דלר"ה בעומד ע"ג כותבין אפי' תורף ולר"י א"ש עע"ג לא מהני אלא א"כ שייר מקום התורף דאז אפילו בשאינו עומד ע"ג כשר וכמ"ש מרן הב"י סי' הנזכר יע"ש קשה טובא דאמאי קתני בברייתא נכרי פסול דליכא למימר דברייתא מיירי בדלא שייר מקום התורף ונקט נכרי לאשמועינן דאפי' שהוא בן דעת יותר אפי"ה פסול וה"ה חרש שוטה וקטן דפסולין וכמ"ש התוס' ד"ה והא דא"כ מאי פריך לעיל רב נחמן אלא מעתה נכרי כו' והתניא נכרי פסול אימא דברייתא איירי בשאין געע"ג ונקט נכרי לאשמועינן דאע"פ שהוא בן דעת יותר אפי"ה פסול אלא ודאי דמשמע ליה דברייתא דקתני סתמא נכרי פסול אמתני' קאי ובכל גוונא קאמר דפסול ונלע"ד לו' דס"ל לרב התרומות והסמ"ג כמ"ש הרשב"א בחידושיו שהקשה וז"ל ומתני' דהכותב טופסי גיטין דלא מכשיר אלא מפני התקנה ומפרש לה ר"י משום תקנ' סופר דעלמא משום ת"ס הוא דשרינן הא לא"ה לא וא"כ חש"ו ונכרי דלית בהו משום ת"ס אמאי שרי איכא למימר דעיקר תקנה דמילתא משום ת"ס התירו וכיון שהותר הותר בכל דלא פלוג רבנן עכ"ל יע"ש וא"כ מצינן למימר דמשום הכי ברייתא ל"ק ליה לשמואל דאיכא למימר דברייתא הא מני ר"א היא דקתני במתני' ר"א מכשיר בכולן חוץ מגיטי נשים דלית לית ת"ס ואף על גב דרישא ר"א היא הא אמרינן בגמ' תרי תנאי אליבא דר"א ונקט נכרי לרבות' ומשום הכי לעיל לא קאמר דמיירי בשאינו עע"ג משום דמשמע ליה דאמתני' קאי ובכל גוונא קאמר דפסול דסתמא קתני ועיין בהרב ח"ה יע"ש זה נ"ל ליישב לפי שיט' הרב התרומות והסמ"ג ז"ל: האמנם ראיתי לה"ה ז"ל שכתב לפי שיטה זו וז"ל ויש מי שפוסק כשמואל ולא בעי שמואל אלא שיור תורף ואם שיירו תורף מותרים לכתוב והנכרי הרי הוא כחש"ו וי"ל שהוא פסול

לכתוב לכתחילה אפילו טופס ע"כ כנראה שה"ה ז"ל קשיתיה קו' מוהריב"ל ומשום הכי כתב די"ל דנכרי אפילו בטופס פסול ודבריו תמוהים וכבר תמהו עליו הרב בני יעקב דקל"ו ע"ג והפר"ח דכיון דלפי שיטה זו ס"ל דלר"י סגי בשייר מקום התורף גרידא משום דלא גזרינן טופס אטו תורף מה לי נכרי מה לי חש"ו כי היכי דבחש"ו לא גזרינן ה"נ בנכרי דמ"ש ולע"ד נראה דדברי ה"ה ז"ל יש ליישבם כפי מ"ש משם הרשב"א דה"ט דהתירו לכתוב בחש"ו לכתחילה בשייר מקום התורף משום דכיון דהתירו לכתוב טופס שלא לשמה מפני תקנת סופר לא פלוג רבנן ומשום דק"ל להה"ה קו' מוהריב"ל ז"ל דכתיבנא משום הכי כתב די"ל דנכרי פסול דס"ל דדוקא בישראל דהתירו לגבי סופר מפני ת"ס אז אמרי' דהתירו בכל דלא פלוג בין ישראל סופר לחש"ו אבל בנכרי דלית ביה משום תקנת סופר כלל אוקמוה אדיניה דגזרו טופס אטו תורף ואף שהרשב"א ז"ל כתב דאף בנכרי פסול דלא פלוג מ"מ ה"ה ז"ל לא ס"ל אלא כדכתיבנא ודו"ק אך הדבר הק' הוא למה שראיתי להר"ן בשיטה כ"י לחי' גיטין שכתב וז"ל אמר ר"י א"ש והוא ששייר מקום התורף פי' ר"י א"ש לפרוקי קושי' דהא לאו בני דעה נינהו קא מיהדר ופליג עליה ר"י דר"ה בעי אפילו בטופס גדול עע"ג ובהכי סגי ליה אפי' בתורף ור"י א"ש מכשיר טופס אפילו בלא עע"ג ופסול תורף אפי' בעע"ג וקי"ל כר"י הילכך כי תניא לעיל פסול בדלא שייר מקום התורף וה"ה לחש"ו עכ"ל והשתא לפי דבריו קשה טובא קו' מוהריב"ל דאם כן כי פריך לעיל והתניא נכרי פסול נימא דברייתא איירי בשאינו עע"ג ונקט נכרי וה"ה חש"ו וכמ"ש הר"ן אליבא דשמואל וצ"ל דס"ל להר"ן דרב נחמן דפריך לעיל הכי היינו משום דס"ל דברייתא ע"כ איירי בעע"ג מדלא קתני חש"ו בהדי נכרי אמנם שמואל דקאמר והוא ששייר ס"ל דברי' בדלא שייר ונכרי לאו דוקא דלא כרב נחמן צ"ע עוד ראיתי להרשב"א שכתב ליישב מה שהק' ממתני' דהכותב טופסי גיטין דלא שרי אלא מפני התקנה וז"ל א"נ איכא למימר דר"י א"ש מפרש לה משום תקנת עגונות ואפילו בנכרי וחש"ו איכא משום תקנת עגונות דזמנין בעי למיזל ולא משכח אלא האי ואם לא שרית לה מעגן לה ויתבא עכ"ד וק"ל טובא לפי תי' זה דאם כן מאי פריך בגמ' שם דכ"ג לר"ז אר"י דאמר אינה תורה ומתני' ר"מ היא דאמר ע"ח כרתי ואמר רבב"ח אמר ר"י ר"א היא ופרש"י ז"ל ואמר רבב"ח לעיל גבי אין כותבין במחובר והשתא מאי קושיא אדהוצרך לשנויי אמוראי נינהו אליבא דר"י נימא דמשום הכי לא אוקמא למתניתין כר"א ובשייר מקום התורף משום דאפילו לר"א לא שרי טופס לכתחילה אלא דוקא מפני ת"ס ור"י מפרש מפני התקנה דמתניתין דהכותב מפני ת"ס וכר' יונתן דאית ליה הכי התם ומה גם דנראה מדברי הרשב"א דגריס התם רבי יוחנן ומשום הכי הכא

דליכא ת"ס אי מתני' ר"א היכי שרינן הכא לכתוב לכתחילה והא אפילו ר"א לא שרי אלא דיעבד וכדקתני מתני' התם אין כותבין במחובר ומשום הכי הוצרך לאוקמה כר"מ ועיין בתו' בפ' כ"ה דכ"ו ע"א ד"ה אבל סיפא יע"ש ויש ליישב בדוחק דקושית הגמ' היא דכיון דע"כ לר"י מוקי למתניתין דהכל כשרים כר"מ מדמכשר לכתחילה אף ע"ג דליכא משום ת"ס אם כן מתניתין דאין כותבין במחובר נמי הוה ליה לאוקומ' כר"מ וכדמודי לה ר"ל התם ולא לוקמא חדא כר"מ וחדא כר"א ואי תרוייהו מוקי לה כר"א ניחא אמנם לר"ז אר"י דמוקי למתניתין דהכל כשרים כר"מ התם נמי אמאי לא אוקמא כר"מ אלא דהא ליתא שהרי כתב הרשב"א לעיל בדף כ"ב דהיינו טעמא דמוקי לה ר"י כר"א אע"ג דסתם משנה ר"מ היא ואף על גב דחתמו שנינו משום דלא משמע ליה דליגזור תורף אטו חתימה ע"כ אם כן הדרא קושיא לדוכתא וצ"ע תו קשה מהא דגרסינן בפ' כ"ה דכ"ו אר"י א"ש והוא שיניח מקום ה"א מותרת לכל אדם כו' ור"א היא וצריכה דאי אשמועינן בהך קמייתא בההי' איכא לאוקמא כר"א דקתני אין כותבין וקתני כתבו אבל סיפא דקתני שאין קיום הגט אלא בחותמיו אימא ר"מ היא כו' ופרש"י וז"ל וצריכ' לשמואל לאוקמיה תלת סתמי בשייר מקו' התורף כו' אין כותבין במחובר והכל כשרים כו' והשתא כפי תי' זה דהרשב"א דשמואל מפרש לה משום תקנת עגונות אם כן הא אצטריכי תרוייהו לאשמועינן דגבי מחובר גזרינן לכתחילה אבל בדיעבד לא ולגבי חש"ו אשמועינן דלא תימא מפני התקנה הוא מפני ת"ס וגבי חש"ו דליכא ת"ס אי מתני' ר"א פסול לכתחילה קמ"ל שמואל דמתני' ר"א היא ובשייר מקום התורף משום דמפרש כאבימי דמפני התקנה היינו מפני תקנת עגונות ולזה יש לומר דמשום הכי ל"ק תלמודא הכי משום דאם כן לא הו"ל לשמואל אלא לאשמו' דמפני התקנה ר"ל תע"ג וממילא הוה מוקמינן למתניתין דהכל כשרים כר"א אך הדבר הקשה הוא למ"ש הר"ן על ההיא מתני' דאין כותבין במחובר וז"ל וא"ת מ"ש דהכא במחובר שרינן ליה בדיעבד ולקמן גבי חש"ו שרינן ליה לכתחילה י"ל דגבי מחובר דלא שכיח כולי האי אסרו לכתחילה והתיר בדיעבד וגבי חש"ו דלא שכיח כלל שרי אפילו לכתחילה והשתא כפי דברי הר"ן מאי קאמר תלמודא וצריכי הא אצטריכו תרוייהו לאשמועינן דגבי מחובר לכתחילה גזרינן ובדיעבד לא משום דלא שכיח כולי האי וגבי חרש שוטה וקטן אשמועינן דל"ת דמתני' רבי מאיר מדמכשיר לכתוב לכתחילה קמ"ל דמתניתין ר"א דחש"ו שאני דלא שכיח כלל וצ"ל דחדא מינייהו נקט ודו"ק. ועיין בהרב בני יעקב דף קל"ג ע"ב ודעת הרא"ש ז"ל שכתב בשם ר"י דכל האי שקלא וטריי' דתלמודא אינו אלא לר' מאיר דלא בעי כתיבה לשמה אלא מדרבנן אבל לר"א דס"ל דוכתב דקרא אכתיבה קאי פוסל אפילו

בישראל וגדול עומד ע"ג משום דבעינן שליחות בכתיבה אבל דעת הר"ן והרשב"א ז"ל דבכתיבה לא בעינן שליחות אלא כי היכי דתיהוי כותב לשמה והקשה הרב בני יעקב דף קל"ד ע"ד דנר' שהר"ן ז"ל פליג דידיה אדידיה שכתב בפ' התקבל אמתניתין דמי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו ופרש"י דכיון דאמר הכי שליחותיה קא עביד והק' הר"ן ז"ל מהא דאמרינן פ' אין בין המודר ותורם את תרומותי כו' ופרכינן הא קא מהני ליה דעביד שליחותיה ומשני באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אלמא בכה"ג לא הוי שליחות והשתא ק' טובא דכפי מ"ש כאן דלא בעינן שליחות בכתיבה וההיא דעד שיאמר לסופר כתוב הוי טעמא משום דלא חשיב לשמה אם כן אעיקרא דדינא מאי קו' מההיא דתרומות דלא חשיב כה"ג שליחות נימא דכה"ג לא הוי שליחות ומשום הכי גבי תרומה לא מהני דלאו שליחותיה קא עביד מיהו גבי גט כיון דלא בעינן שליחות אלא כי היכי דתהוי לשמה בגלוי דעתא בעלמא סגי וכיון דהא אמר יכתוב גט לאשתי מהני דתו לא חשיב סתמא עכ"ד יע"ש שהניחו בצ"ע ואני תמי' עליו דמה לו עם הר"ן ז"ל דתקשי לי' קו' הלזו לפי סבר' כל הנהו רבוותא דכתיבנא דלא בעינן שליחות בכתיבה מההיא דגרסינן בפ' המדיר ד"ע ע"ב אמתני' דקתני עד שלשים יום יעמיד לה פרנס פריך בגמ' ופרנס לאו שליחותי' קא עביד אמר ר"ה באומר כל הזן אינו מפסיד והדר פריך וכי אמר הכי לאו שליחותיה כו' והתנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע יכתוב כו' הרי אלו יכתבו ויתנו ומשני הכי השתא התם קאמר יכתוב הכא מי קאמר יזון ע"כ והשתא לפי דעת הנהו רבוותא מאי פריך ממתני' דכל השומע לימא דשאני התם דלא בעינן שליחות אלא כי היכי דתיהוי כתיבה לשמה ומשום הכי בגילוי דעת בעלמא שרוצה לגרשה סגי ולעולם דכל השומע לא חשיב שליחות ולעיקר קו' ז"ל נראה דלק"מ דקו' הר"ן ז"ל היא למאי דקתני במתניתין הרי אלו יכתבו ויתנו דגבי נתינה דבעינן שליחות לכ"ע היכי מהני הא לא חשיב שליח ומאי דפריך התם בכתובות נמי היינו מה"ט ופשוט ועיין בספר מחנה אפרים ה' אלו ד"י ע"ב ובס' מכ' מאליהו שער א' סי' א':

טעם המלך ד) פה יש לפקפק פקפוקי דברים ומילי מילי קתני הנה הרב גט פשוט בסימן קכ"ג עומד על דברי הרמב"ם דנקט טעמיה דעכו"ם פסול. משום דלדעתי' דנפשי' קעביד והדר אומר גבי עבד דפסול משום דאינו בתורת גיטין. וא"כ הא נכרי נמי היינו טעמא דפסול ולמה נתן הר"מ טעם אחר בנכרי ועוד הקשה שם בשם מוהרש"ך על דין חרש שוטה וקטן גופא. דהא משמע מהר"ם ריש פ"ב דגירושין שכתב וז"ל זה שאמר בתורה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה א' הכותב בידה וכו'. יש לדון מדבריו דבעי'

הסופר יהיה מבני שליחות דהרי השוה בכתיבת הגט הסופר לשליח הולכה אלמא משמע דמטעם שליחות הוא דהסופר כתב בשליחות של בעל. והרי כתב בפ"ב דשלוחין ושותפין דאין הגוי נעשה שליח שנאמר כן תרימו גם אתם גם חש"ו אינם נעשים שלוחים ולפי שאינם בני דעת וכן נתבאר בחשן משפט סימן קפ"ח וכיון שכן הדבר קשה להלום מ"ש הר"מ כאן לענין כתיבת הגט דחרש שוטה וקטן אינם כותבין את הגט לפי שאינם בני דעת וכותי לפי שעל דעת עצמו הוא כותב. לפום הך טעמא משמע דלא בעינן בכתיבה שיהיה בני שליחות ואם אחרים עומדים על גבו על כל פנים היא ספק מגורשת ואף אם נרצה לדחוק שמ"ש בריש פ"ב דגירושין א' הכותב וא' האומר לאחר לכתוב לא הוי מטעם שליחות מה שאין הדעת סובל בדבריו אפ"ה יש להקשות מ"ש דגבי עבד כתב דטעמא דאינו כותב משום דאינו בתורת גיטין וקדושין כלו' דאינו מבני כריתות וגבי גוי כתב דטעמא הוי משום דעל דעת עצמו הוא כותב והל"ח עמד בקושי' זו בדרך קצרה גבי מ"ש הרמב"ם והעבד אינו בתורת כו' כתב וז"ל אע"ג דבגמ' נתנו כו' ה"ה דהוי מצי למימר הך טעמא אלא טעמא רוויחא נקט עכ"ל ולא ידענא מה טעמא רוויח' יש בזה כו' עכ"ל הצריך והוא האריך עוד שם למעניתו ודחק את עצמו יותר מהרב לח"מ גם הרב ב"ש (בסי' קנ"ג ס"ק ה') הרגיש בקושי' זו דאמאי שינה הרמב"ם מעבד לכותי וכתב דלכן נקט הרמב"ם טעמי' גבי גוי משום דאדעתי' דנפשי' קעביד דמשום טעם זה פסול נמי מומר דמומר הוי בתורת גיטין וקדושין ואפ"ה הוי כעכו"ם לענין פסול הכתיבה משום דאינו כותב לשמה וזה לכאורה טעם נכון אמנם גם על זה יש לפקפק חדא דאין זה ברור כמו שמציין הרב ב"ש בעצמו ועיין סי' קמ"א והתם הביא בשם תוספת סנהדרין בס"ק מ"ז דמומר נמי אינו מקרי בן ברית ואינו בתורת שליחות ועיין בא"ח במג"א (סי' קפ"ט סק"א) ואנחנו בעניותינו עמדנו על הפרק הזה אי מומר הוי שליח או לא בהלכות גניבה יעויין שם ועיין בפנים מאירות חלק ב' סי' ל"ח ועוד הא תינח לתרץ הר"מ עצמו אבל מ"מ קשה לפי זה על הש"ס מדוע אמר הש"ס טעם זה גבי נכרי משום דלדעתי' דנפשי' קעביד ולא מתרץ היינו טעמא משום דאינו בתורת גיטין ולא הוי בר כריתות וכן מאי הקשה ר"נ כלל מברייתא דקתני נכרי פסול הא התם היינו טעמא דלא הוי בן ברית וכקושית תוס' במקומו דבור המתחיל בני דעה נינהו ועיין במהרש"א: ואולם מאור עינינו הרב בעל פני יהושע העלה נמי דדעת הרמב"ם דבעינן שליחות לענין כתיבה ומשום זה באמת התורף פסול גבי חרש שוטה וקטן משום דלאו בני שליחות נינהו אלא דמשום זה אין פסול אלא תורף אבל טופס לא פסול דמשום חשש שליחות לא גזרינן טופס אטו תורף ועל זה הק' הש"ס והא לאו בני דעה נינהו והוי שלא לשמה ובענין שבעינן הכתיבה לשמה גזרינן

בכל מקום טופס אטו תורף ועל זה משני הש"ס בגדול עע"ג עיש"ה בפני יהושע ולפ"ז הכל יבא על נכון דלכן נקט הרמב"ם טעמיה דלא הוי לשמה ולא נתן טעם גבי זוי משום דלא הוי בן כריתות כיון דמשום זה לא נפסל אלא התורף אבל הטופס כשר. אבל משום דלדעתיה דנפשיה קעביד גזרינן טופס אטו תורף ואנכי מצאתי ת"ל און לדברי הרב פני יהושע בזה הסברא דרק משום חששא דלשמה גזרינן טופס אטו תורף ולא בשאר פסולי הגט והוא בדברי הרב תרומות הדשן סי' רכ"ח שעומד על דברי התוס' גיטין (ד' א') ד"ה מודה ר"א במזוייף מתוכו שכתבו שם סה"ד דאיכא למיגזר כתיבה אטו חתימה דאם אין עושין חתימה לשמה גזרינן פן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה וכתב הרב תרומת הדשן וז"ל ורציתי לחלק מתרי טעמא דשאני פסול שלא לשמה משאר פסולין למגזר בהו בחתימה אטו כתיבה טעם האחד דשלא לשמה שכיחי טפי משאר פסולין כדאיתא בהדיא בתוס' ריש גיטין ואמרינן בכל דוכתא מלתא דשכיח גזרו בהו רבנן תו איכא התם בתוס' דר"א מפרש לפי שאין בקיאין לשמה כלו' שאין חוששין בדרשא דלשמה וא"כ נראה נמי דמש"ה שייך למגזר ביה טפי כדאשכחן נמי בכמה דוכתי דמידי דמזלזלו ביה גזרו ביה רבנן טפי כדי לעשות חיזוק לתורה עכ"ל הצריכין כעת לענינינו ולקמן נדבר עוד בזה ובשאר דבריו שם עכ"פ חזינן דהעלה דשאני לשמה משארי פסולים לענין שבחשש שלא לשמה גזרינן כתיבה אטו חתימה משא"כ בשארי פסולים א"כ ה"נ אמרינן לענין טופס ותורף דמ"ש טופס ומ"ש חתימה וה"נ אמרינן דלא גזרינן טופס אטו תורף אלא בחשש לשמה ולא בשארי פסולים דמ"ש והבין. ואם נקטינן פלגן בידן וכמו שמצדד הרב גט פשוט שהבאנו דהרמב"ם לא צריך שליחות גבי כתיבת הגט ובאמת חרש שוטה וקטן כשרין לכתוב אף תורף מפאת הזה אלא דלאו בני דעה נינהו ורק גוי ועבד פסול משום דלאו בני כריתות נינהו אך חש"ו נקראין בני כריתות וכמו שמצדד התוספות והרא"ש אך על זה הקשה בתוס' אמאי צריך הש"ס למימר נכרי משום דלדעתיה דנפשיה קעביד הלא פסול מפאת שהוא אינו בן כריתות ויש לתרץ לפי הצעותינו והיינו דלפי שיטה זו פירשינן פי' השמועה דר"ה דאמר והא לאו בני דעה נינהו ומשני בגעע"ג מפ' המתני' בין בטופס בין בתורף ובשניהם בענין גע"ג וכן דעת הב"י בסימן קנ"ג לפירש"י ותוס' דבין בטופס ובין בתורף בעינן גע"ג וע"ז מקשה ר"נ והא תניא נכרי פסול כלומר הלא הברייתא על המתני' קאי והיכא דאיירי המתניתין דחש"ו כשרין בכל זה הנכרי פסול וקשיא לפ"ז תינח תורף נכרי פסול משום דלא הוי בר כריתות אבל טופס מאי איכא למימר דהא משום חשש דלאו בר כריתות הוא לא גזרינן טופס אטו תורף ואי משום דלא מכוון לשמה הא בגע"ג להוי כשר וע"ז משני דגבי נכרי לא מהני גדול עע"ג

ושמחתי מאוד דבזה תרצתי קושית מהרש"א על תוס' דהקשה אמאי נקטו תוס' בלשונם אבל קשה דמשמע דלא פסול נכרי אלא משום דלדעתיה דנפשיה קעביד ותי"ל דלאו בני כריתות נינהו והקשה המהרש"א מדוע לא הקשו תוספות בתוקף מאי הקשה ר"נ כלל וכלל הא נכרי שפיר הוא דפסול ולפי הצעותינו יהיה נייחא דהנה עוד כתב התרומות הדשן בסימן רכ"ח וז"ל עוד הבאתי ראיה דע"כ לא בכל פסולי גט גזר ר"א חתימה אטו כתיבה דגבי גט העולה בערכאות של גוים פריך תלמוד' לעיל (י' ב') והא לאו בני כריתות נינהו אמר ר"ז ירד ר"ש לשיטתו של ר"א דאמר עידי מסירה כרתי ופריך והא מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול ומשני בשמות מובהקין דליכא למיחש בהו דלמא אתי למסמך עלייהו ע"כ והשתא אי בכל פסולין גזרינן כתיבה אטו חתימה מה מועיל שמות מובהקין נהי נמי דליכא למיחש דלמא אתיא למימסר בנפשייהו משום דכולי עלמא ידעי דגוים פסולין הם לעדות ובודאי יודעין דאנו אעידי מסירה סומכין מכל מקום ניגזור כתיבה אטו חתימה מטעם פסול אחר שאם נתיר שיחתום גוי בגט אתי נמי לאכשורי שיכתוב הגוי גט והוי פסול מדאורייתא משום דבעינן שליחות בכתיבה לר"א לחד פי' ר"י כדאיתא בתוס' ובאשר"י בפרק שני והרמב"ם נמי סובר כהאי פירושא והשיב לי חד מרבוותא אהוכחה זו דלדידי נמי קשיא דהא מודינא דפסול לשמה ודאי גזרינן כתיבה אטו חתימה כדאיתא בהדיא בתוס' א"כ קשה מה מועיל שמות מובהקין אכתי אינם חותמין לשמה כדאמרינן דנכרי אדעתיה דנפשיה קעביד ופסול לכתיבה אפי' בישראל עומד ע"ג אמנם נראה דל"ק לדידי כלל דיכילנא למימר כיון דשמות מובהקין הם ויודעים דגוים נינהו לא טעינן בהו לאכשרינהו בכתיבה מדמכשרי להו בחתימה דכ"ע יודעין לר"א כתיבה לשמה דאורייתא וחתימה דרבנן והך סברא גוי אדעתיה דנפשיה קעביד לאו פסול ודאי הוא אלא חששא כפרש"י פרק שני חיישינן אפי' אם יאמר שכותב לשמה גמר בלבו לשם אחר והך חששא בכתיבה דאורייתא חיישינן להו בחתימה דרבנן לא חיישי לה אבל אם גוים פסולין לכתיבה משום דבעינן שליחות כפי' בתרא דר"י שפיר שייך למגזר כתיבה אטו חתימה אפי' אם ידעינן דגוים נינהו דיאמר אם כשרים לחתימה דעדות הוא אע"ג דכל עדות הגט בעינן דוקא הני דבני כריתות הן אפי' לפירוש קמא דר"י כדאיתא בהדיא בתוס' פרק שני דר"מ סובר כו' והך פסול דבני כריתות פסול ודאי הוא ולא מחמת ספק עכ"ל כונתו בקצרה כיון דזה שנכרי אינו כותב לשמה הוי רק ספק דדלמא אפי"ה מכוין לשמה ולכן ידעינן דגבי חתימה הקילו כיון דחתימת לשמה הוי רק מדרבנן סמכו על הספק דדלמא מכוין לשמה ולא יחלפו כתיבה בחתימה מה שאין כן בשאר פסולין ודאי יחלפו הכתיבה בחתימה דיאמרו אם בחתימה מותר ה"נ בכתיבה

וע"כ דבשאר פסולים לא גזרינן כלל וכלל ועיין בזה כי נכון הוא ולפי זה ה"נ קשיא מאי משני הש"ס נכרי לדעתיה דנפשיה קעביד תינח תורף טופס מאי איכא למימר ואין לומר דגזרינן טופס אטו תורף משום חששא דלשמה הא בכי ה"ג לא גזרינן כיון דהוי רק ספק והכל יודעין דלהכי לא חששנו בטופס וכמו שהעלה הרב תרומות הדשן לענין חתימה דחתימה וטופס לר"א חד דינא אית ליה ואדרבא קל ליה יותר הטופס מחתימה דחתימה הוי עכ"פ חשש עדות כאשר יראה כל מעיין בצדק וע"כ לפ"ז באמת צריכין למימר האי דנכרי פסול לא איירי בטופס אלא בתורף לחודיה וע"ז שפיר קשיא אי איירי בתורף לחודיה מתחלה ל"ק מידי אמאי נכרי פסול הא פסול מצד טעם אחר והיינו משום דלאו בני כריתות הוא וא"כ זהו כוונת התוס' דמקושית רב נחמן אין ראייה די"ל דלעולם נכרי פסול מטעם שאין בר כריתות הוא ואפ"ה מקשי רב נחמן מברייתא דקתני נכרי פסול משמע בין בתורף ובין בטופס וטופס מאי איכא למימר הא משום שאינו בר כריתות לא גזרינן טופס אטו תורף אבל מדברי התרצן שפיר הראיה דמשני נכרי על דעתיה דנפשיה קעביד ולא הוי רק ספק דדלמא לאו אדעתיה דנפשיה קעביד ועיין בב"י סימן הנז' דהעלה ג"כ אדעתיה דנפשיה קעביד הוי רק ספק עיי"ש מה שבאר בדברי הרב המגיד וא"כ אכתי קשיא תינח תורף טופס מאי איכא למימר ומתורץ בזה דקדוקו של מהרש"א ז"ל כמבואר מאליו:

ואולם יש לפקפק עוד בדבר הצריך עיון בזה. ונבחנה דברינו הנה אמרנו והנחנו ליסוד מוסד סברת התרומות הדשן דהא דגזרינן טופס אטו תורף היינו דוקא מפאת חששא דלשמה אבל בשאר פסולי גט לא חיישינן והיינו כפי שאמר ר"ת לעיל לפי שדרשה דוכתב לה לשמה אין חוששין ומש"ה שייך למגזר טפי דמידי דמזלזלו בה גזרו רבנן אבל פסול דבר כריתות ושליחות לא גזרינן דידעינן דגוי פסול לכל שליחות דידעי דלתורף פסול ורק לטופס כשר ולא גזרינן טופס אטו תורף א"כ לפ"ז אכתי קשיא למאי צריך הרמב"ם לתת הטעם גבי גוי משום דלדעתיה דנפשי' עביד ואי משום האי טעמא קשיא למאי צריך הרמב"ם לתת הטעם גבי גוי משום דלדעתי' דנפשי' עביד ואי משום האי טעמא יען שאם רק פסול כיון דלאו בני כריתות לא הוי גזרינן טופס אטו תורף אכתי קשיא אמאי גזרינן הא סוף כל סוף לא יבוא לידי תקלה דכיון דהאי דבר כריתות דרשה גמורה וכ"ע ידעי דנכרי לאו בר כריתות תו לא יתנו לכתוב התורף ע"י גוי והא דגזרינן טופס אטו תורף היינו בכהאי גונא דאין שם נדנוד פסול זולת הך פסול דלשמה דאמרינן דחיישינן אם נרשה לכתוב הטופס יכתבו גם התורף כמו גבי סופר במתניתין דכל הגט אבל בגוי הרי מ"מ לא יכתוב התורף כיון דלאו בר כריתות הוא וכי משום דאיכא עוד

איסור וחשש שלא לשמה מגרע גרע? איברא לא עלי תלונה זאת זולת גם על הרב תרומת הדשן יש לחכך בזה דמאי השיב לו חד מרבוותא דאף לדידי' קשיא גבי ערכאות של גוים נגזור עכ"פ כתיבה אטו חתימה כיון דאין חותמין לשמה הא לדידי' ל"ק ולא מידי דכיון דהעלה אם גוי פסול משום שליחות ובני כריתות הכל יודעין וליכא למגזר א"כ מהאי טעמא גופא תו לא גזרי נמי מפאת דינא דלשמה דסוף כל סוף לא יכתבו הגט דידעי דגוי לאו בר מכתב גט הוא משום דלאו בר כריתות הוא והא דגזרו חתימה אטו כתיבה היינו בגונא שאין לחוש אלא לפסול דשלא לשמה לבדנה ובגונא דאיירי תוס' לעיל (ד' א) בענין מזוייף מתוכו ודוחק לומר דהכי פירושו דודאי גבי גוי גופא ל"צ לגזור כלל טופס אטו תורף או חתימה אטו כתיבה אלא הכי גזרינן דמי שרואה הגוים יחתום או כותב הטופס והרי אנן ידעינן דגוי ודאי חותם וכותב שלא לשמה ע"כ יאמר דלא בעינן לשמה ואע"ג דלא יכתוב הגוי התורף משום דלאו בר כריתות מ"מ יכתוב ישראל אחר גט שלא לשמה וזה דוחק גדול ולא מצאתי כה"ג אלא כל מה שמצינן גזירה טופס אטו תורף דהיינו בכותב א' ולא מגברא לגברא. אך כ"ז אם נקטינן סברת תרומות הדשן השני' אבל הלא תרומות הדשן תרי טעמי נקט ואמר דלהכי לא גזרינן גבי שאר פסולי גט חתימה אטו כתיבה משום דלא שכיחא כל כי האי גונא ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בהו רבנן וכן כתב הפ"י וא"כ שפיר אמרינן כל מקום שאיכא החשש לשמה גזרינן כיון דשכיח הוא ואדרבה אם עוד יש לחוש לפסול אחריתא מכ"ש דגזרינן וכי משום זה אזדא לי' חששא דשלא לשמה. עוד רגע אדבר כי הנה ראיתי בפני יהושע עוד טעמא אחרינא והוא אחר שאמרו חכמים שחרש שוטה וקטן אינן כשרין לכתוב הגט זולת ע"י גדול עומד ע"ג תו כלל ליכא למגזר טופס אטו תורף משום שאינן בר כריתות ובני שליחות והיינו שהפ"י אזיל אם אמרינן דחש"ו נמי פסולין משום לאו בר שליחות המה דהא הגדול שעומד ע"ג לא יתנו לכתוב להן התורף ובגוי לפ"ז באמת פסול הטופס נמי עי' היטב בפ"י שקצר בלשונו מאוד. וא"כ האי גדול עומד ע"ג עושה ב' פעולות חדא ע"י עמידתו הרי כותב לשמה ועוד שלא גזרינן מפאת בר כריתות ושליחות טופס אטו תורף דהגדול לא יניחו לכתוב. ולפ"ז אמרתי דמתורץ קושית הפ"ח בסי' שלפנינו והביאו הרב פה בהלכה דהקשה לשיטה זו דמ"ש הש"ס אר"י אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף כלומר דמוסיף על ר"ה הא דמהני עומד ע"ג דוקא לענין טופס אבל לא לענין תורף וא"כ אי בתורף לא מהני נגזר טופס אטו תורף ומשני גזרה לגזרה הוא עיי"ש. ולפ"ז ל"ק דדעה זו היא דעת ה"המ אליבא דרמב"ם וא"כ י"ל הכי הוא הענין דודאי לענין תורף לא מהני עומד ע"ג ואפ"ה לא גזרינן טופס אטו תורף דכיון דעומד ע"ג הוא הא לא יניח לו לכתוב

התורף משום דלאו בר שליחות ובני כריתות ושוב דאין לגזור טופס אטו תורף משום שלא לשמה דמה הוי ומה גרע הא לא יכתוב עכ"פ תורף הגט מפאת הזאת דלאו בר כריתות הוא כמו שהערנו בסמוך:

ואגב אזכיר עוד מה שאמרתי בחדושי בפי' הש"ס דאמר הרי א"ר נחמן כו' והא ודאי נכרי אדעתא דנפשי' קעביד ועיין פירש"י ותוס' שנדחקו דהרי שפת יתר הוא דהא כבר אמר לעיל נכרי אדעתא דנפשי' קעביד ומה סיים בזה. ואולם אמרתי אחר שדקדקנו שינוי לשון של הש"ס דלעיל אמר נכרי אדעתא דנפשי' קעביד וה"ק והא ודאי כו' בהא חזינן דכונת הש"ס להוציא סברת ה"המ וב"י ותרומות הדשן שהבאנו בסמוך דהא דנכרי אדעתא דנפשיה קעבד רק ספק הוא וכמו שהוציא הר"ב תרומות הדשן מלשון רש"י אלא האי נכרי ודאי אדעתיה דנפשיה קעביד והנ"מ אם הגט פסול ובטל בדיעבד ועיין בב"י היטב. והנה רב נחמן קאמר הכי לאו מלתא כו' דמדנכרי לענין הבאה כו' ש"מ לענין כתיבה כשר. ולכאורה אין ראיה דלעולם י"ל נכרי לענין כתיבה נמי פסול אלא ההפרש בין כתיבה להבאה דבהבאה פסול אפילו בדיעבד דשליחותיה בטל אבל לענין כתיבה עכ"פ בדיעבד כשר אבל לכתחלה פסול משום דנכרי אדעתא דנפשיה קעביד ספק הוא ולכן לכתחלה פסול ובדיעבד כשר א"כ י"ל דלעולם כולה ר"א היא ולכן מסיים והא נכרי ודאי אדעתא דנפשיה קעביד כלומר לא ספק הוא אלא ודאי א"כ לר"א אפילו בדיעבד פסול ואמאי ל"ק במתני' כמו שתני לענין הבאה וע"כ דמתניתין כר"מ אתיא דאפילו לכתחלה כשר דוק ועיין ועיין לעיל בדברי רבינו המחבר סוף הל' ז'. ומדברי הרמב"ם (הלכות תפילין פרק א' הי"א) נמי משמע דהאי דאמרינן דנכרי אדעתא דנפשיה קעביד ודאי הוא ולא ספק דהא פסק שם וז"ל גויל של ס"ת וקלף של תפילין או של ס"ת צריך לעבוד אותן לשמן ואם עבדן שלא לשמן פסולין לפיכך אם עבדן הכותי פסולין אע"פ שאמרנו לו לכותי לעבד עור זה לשם הספר או לשם התפילין פסולין שהכותי על דעת עצמו הוא עושה ולא על דעת השוכר אותו לפיכך כל דבר שצריך מעשה לשמו אם עשאוהו הכותי פסול עכ"ל. וכתב הכ"מ שם דרמב"ם למד דין זה דלא מהני אם ישראל מצוה לו לכתוב לשמה מסוגיא דגיטין דף כ"ג והוא סוגייתינו ואי אמרת דספק הוא דאולי כתב לשמה מפני מה הס"ת בדיעבד פסולה הא הוי רק ספק וככל ספק דרבנן דכל עצמה שבעינן עיבוד לשמה לאו הלכה למשה מסיני הוא ועי' בהרא"ש הלכות קטנות מביא לצדד דאם אין ס"ת אחרת כשרה אף אם ודאי ידעינן שלא נעבד העור לשמה ועיין בטור ובש"ע סי' רע"א ובב"י שם וע"כ דהר"מ סובר שהאי שהגוי אדעתא דנפשיה קעביד הוא ודאי. ומעתה לדעת הרמב"ם נמי לא מהני גבי מצה אם לש הגוי

וישראל עומד ע"ג וכמו שהובא בש"ע (סי' ת"ס סעיף א) דודאי נכרי אדעתא דנפשי' קעביד וכרשב"א בתשו' סי' כ"ו הובא בב"י ועיין במג"א שם סק"א ובפר"ח שם וראיתי להרשב"א בתשובה ההיא וכן נכפל תשובה זאת ברשב"א סי' תקצ"ג שכתב וז"ל והר"ר יונה כתב דכל שאפשר לעשותו ע"י שליח כגט ושחיטה כונת העומד ע"ג ככונת העושה מעשה דהו"ל כשליח ואפילו בגט כשר ואפילו שוטה ואפילו בשחיטה אלו היה גדול עומד ע"ג כו' אבל חליצה שא"א לעשותה ע"י שליח אף כונת העומד ע"ג לא מהני בין בשוטה בין בחרש וקטן עכ"ל. כונת רבינו יונה כך היא כל דבר שאין נעשית אלא ע"י עצמו כגון חליצה שא"א ע"י אחר דלא מהני אם אחר חולץ אלא אחי המת צריך לחלוץ בעצמו אבל גט ושחיטה מהני אם אחר כותב או משום דלא בעינן כלל שליחות ואחר יכול לעשות כמו שחיטה אף אם הבהמה שייך לראובן שמעון יכול לשחוט ואין צריך לזה אפילו לשליחות וכן גט אחר כותב או שא"צ לשליחות כלל וכלל גבי כתיבת הגט כהך פוסקים או אפילו אם צריכין לשליחות גבי כתיבה כדעת הר"י ודעמיה מ"מ מהני שליח אבל גבי חליצה לא כן שלא מהני כלל וכלל שליח אלא האח של המת עצמו צריך לחלוץ זהו ברור כונת הר"ר יונה ובא הוא לתרץ קושית התוס' בסוגיין דהקשו מהאי דחולץ דלא מהני עומד ע"ג ותירץ הוא דמש"ה לא מהני משום דצריך הפעולה לעשות ע"י עצמו צריך למפעל הפעולה ובסיועת אחר שפיר דמי והיינו שהר"ר יונה נמי סובר בעיקר הענין כפירוש התוס' דגבי שחיטה נמי מהני עומד ע"ג והא דאחרים רואין אותן פסולין למ"ד דבעי כונה לשחיטה התם ה"ט דאין מכוין לשום דבר וכמו שמחלק תוס' עצמן בכונות הנושא לענין אחד עומד ע"ג ולענין אחרים רואין ראייה בעלמא ומעתה אין אנכי רואה שום פקפוק בדברי הר"ר יונה ותמה אני על הרב בני יעקב דף קל"ז וז"ל ועיין בתשובת הרשב"א ז"ל סי' כ"ו שכתב משם הר"י תי' אחר למ"ש התוס' מהאי סוגיא דגדול עומד ע"ג להאי דחולין דבמידי דמהני שליחות כגון גט ושחיטה ומהני געע"ג יע"ש ונראה דטעות סופר מ"ש דמהני בשחיטה שליחות דהא לדעת ר"י רואין אותן וגדול עומד ע"ג כי הדדי נינהו ומהאי דחולין מוכח דלא מהני היכי דבעי כונה לכן נראה שט"ס הוא דבשחיטה לא חשיב שליחות משום דהשוחט כונתו לחשוב לע"ז ולפוסלו וכ"כ שם בחדושיו לחולין ע"ש והנראה לעניות דעתי כתבתי כי לפי דעתי אין כאן ט"ס כלל ועיקר הדברים שבא הר"ר יונה לתרץ הוא מחליצה וכונתו מבואר לכל מעיין שם ובהאי דעומד הרב ז"ל פה להקשות על הני רבוותא דס"ל דלא בעינן שליחות גבי כתיבה א"כ קשה מהאי דהקשה הש"ס כתובות ריש פ' המדיר (ע' ב) ופרנס לאו שליחותיה קעביד אמר ר"ה באומר כל הזן אינו מפסיד והדר פריך הש"ס וכי אמר הכי לאו שליחותיה קעביד

והא תנן מי שהיה מושלך כו' והשתא אי לא בעינן שליחות מאי קא פריך הש"ס הא לא בעינן שליחות ומסיק רבינו המחבר דעיקר קושית הש"ס ממאי דאמרינן הרי אלו יכתבו ויתנו והא גבי נתינה ודאי בעינן שליחות עד כאן לשון רבינו דברי פי חכם חן ואמת יהגה חכו. אמנם אין כן דעת גדולים ועי' בשיטה מקובצת בכתובות שם שהביא משם כמה ראשונים קושית הרב והוכיח דבעינן שליחות לכתיבה מכח הוכחה זאת ולא מתרץ כדעת הרב. ודאתאן עלה נימא מלתא במה שתרצתי קושית הר"ן על הרמב"ן בענין הזה וז"ל הר"ן שם כפי אשר הביאו הרב פה וא"ת הא תנן בפ' אין בין המודר (ל"ה ב) ותורם כו' אלמא כה"ג לא הוי שליחות דאי הוי מאי מפרקינן הא קא מהני ליה ואינה קושיא דהתם כל הרוצה לתרום קאמר מדעתיה כו' וגבי תרומה אפילו גלי דעתיה נמי מהני כדאמרינן בפ' ואלו מציאות כו' כ"כ בחדושי הרמב"ן ז"ל ותמהני דהתם בפ' אלו מציאות דוקא דשויא שליח כו' וה"נ מסתברא דאי לא שויא שליח מי הוי תרומתו תרומה דאתם גם אתם לרבות שלוחכם כו' עכ"ל הר"ן עיי"ש. ואומר אני דיש לקיים דברי הרמב"ן דהנה ודאי הר"ן בנדרים שם ד"ה ה"נ באומר כל הזן אינו מפסיד כתב נמי לכאורה כזה הלשון דבכה"ג מהני גבי תרומה דבגלוי דעת לחוד סגי לאו למימר כדעת הרמב"ן לכאורה דא"כ דברי הר"ן סותרין את עצמן אלא דכונתו כמו שמסיים הכא דכל הרוצה הוי שליחות מעליא אלא גבי נדר לא הוי מהני כיון דלאו לדידיה שויא שליח וכן משמע מסיומא דברי הר"ן שם שכתב בהדיא דהוי לשון שליחות והוי לישנא מציעתא ומשו"ה נהי דלגבי מודר לא הוי שליחות לגבי תרומה הוה שליחות עיש"ה אבל להרמב"ן דכתב דלא הוי לשון שליחות כלל אלא דלגבי תרומה לא בעינן שליחות שפיר הקשה הר"ן הא ודאי לגבי תרומה נמי בעינן שליחות דאתם גם אתם כו' לכן נראה לי לומר דבר חדש דהנה יעויין בתשובת תרומת הדשן סי' קפ"ח דר"ל ולצדד כיון דשליחות מטעם זכייה הוא היכא דאיכא זכייה לבעל הבית לא בעינן שליחות בהדיא והקשה הוא עצמו מאלו מציאות שם דאמרינן דצריך לשויא שליח אף דנגלה דעתו למפרע דניחא ליה וזכות ליה ומסיק היינו כיון דבשעת הפרשה לא ידענו דניחא ליה עיש"ה בכל דבריו וא"כ יש לומר דהכא בנדרים איירי בגוונא דניחא ליה וזכות הוא לו ונעשה שלוחו ממילא כיון דזכייה מטעם שליחות אלא אם לא גילה דעתיה מתחלה ואמר כל הרוצה לתרום כו' לא מהני אח"כ שניחא ליה וידעינן למפרע שזכות הוא לו כסברת תרומת הדשן בסוף דבריו דעל למפרע לא מהני לכך צריך גילוי דעת ובמה שאמר כל הרוצה לתרום מגלי דעתיה דניחא ליה וידעינן בשעת הפרשה ואף שלא הוי לשון שליחות מ"מ נעשה שלוחו מפאת זכייה ועיין בזה: ואגב אורחין אעתיק מה שכתבתי בגליון ש"ע י"ד שלי (סי' רל"ה סק"ח)

דמסיק שם הש"ך להלכה דאם הדיר הנאה מאשתו ואמר כל הזן אינו מפסיד אף שהוא אינו שלוחו מ"מ חייב לשלם וע"ש בט"ז וכתבתי שם בגליון זה ליתא ונעלם מרבינו הש"ך דברי הר"ן בנדרים (ל"ה ב') בסוף ד"ה ה"נ דכתב בפי' וז"ל וה"נ מוכח דהא דאומר כל הזן אינו מפסיד אינו חייב לשלם דלא שויא שליח כלל וכן העלה הרב שיטה מקובצת על כתובות בשם גדולי ראשונים ק"ל עכ"ל שם: ומידי דברי זכור אזכור ואעתיק הנה מה שכתבתי בחדושי כי הוא דבר נחמד מאוד ורווחא שמעתתא והוא לפירוש הש"ס בנדרים (ל"ה ב') שאיירינן ביה דהכי רהיטא סוגיין שם איבעי' להו כו' ת"ש כו' וא"א צריך דעת הא קא מהני כו' ועיין שם בר"ן ד"ה אלא לאו א"צ דעת דכ' וז"ל ומאי דכתיב במקצת נסחו' וא"א צריך דעת הא קא מהני ליה לישנא יתירה הוא דהא כבר אמרינן אילימא לדעתיה של בעל הכרי הא קא מהני ליה עכ"ל ועיין בחדושי רשב"א ונ"ל לקיים הגירסא דהא אף לפי גירסא שלפנינו קשיא אמאי משני הש"ס לישניה דמתחלה אמר הש"ס הא קא מהני בשליחותיה ואח"כ נקט הש"ס סתם הא קא מהני וגם נראה לפרק קושית תוס' ישנים אמאי נקט הש"ס לעולם משל בעל הכרי כו' ובאומר כל כו' דהוי לנקוט סתם דאיירי באומר ואפילו אי המתני' איירי משלו כו' דהנה לפי דעת הר"ן איירי דוקא באומר כל הרוצה לתרום כו' אבל אי אמר כל התורם אינו מפסיד ליתא דלא הוי לשון שליחות והנה ודאי יש לחתור סברא נכונה דודאי אם התורם משל בעל הכרי על בעל הכרי צריכין לשליחות מעליא וצ"ל לשון שליחות אבל אם תורם משלו על בעל הכרי הרי מפאת סברא אחת הוי שליח ממילא כיון דזכות הוא כמו שמצדד הש"ס בחד צד ספק של האיבעיא רק דאנו מסופקין דלמא לאו זכות היא לו דאף שמרויח בממונו ואינו צריך לתת התרומה לכהן משלו מ"מ לא ניחא ליה דניחא לי' יותר למיעבד מצוה ושכר מצו' יותר נוח לו מריוח ממון א"כ לפ"ז אם אומר כל התור' אינו מפסיד אף אי לא הוי לשון זאת לשון שליחות מ"מ אם אח"כ תורם אחד משלו על של בעל הכרי הזה הוי תרומתו תרומה ולא אמרינן הא צריך להיות שליח ולשון הזה לא שויתיה שליח זה ליתא דכיון דגלי אדעתיה בלשון הזה שאמר כל התורם אינו מפסיד שלא ניחא ליה למיעבד מצוה בעצמו א"כ ממילא הוי שלוחו מטעם זכות הוא לו שמרויח ממונו כל זה באינש דעלמא אבל אם אחד הדיר הנאה מחבירו אכתי איכא לפקפק בכה"ג מפאת דבר אחר דהנה הרי כתב הר"ן בד"ה אלא אדעתיה דנפשיה וז"ל ואתיא מתני' כחנן דלרב

הלכה יט

הכותב גט בשבת או בי"ה כו' ה"ז מגורשת כתבו וחתמו בו ביו"ט בזדון כו' ה"ז גט פסול. ע"כ. הנה מכאן הוכיח מוהר"ש יפה בתשו' כ"י הביאו הרב מש"ל הל' מלוה פ"ח

דין א' דפסק רבינו בההיא פלוגתא דאפליגו אביי ורבא בריש תמורה אי כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד אי מהני או לא מהני דלרבא לא מהני ולאביי מהני דפסק כאביי דאמר מהני יע"ש ונרא' כונתו ממ"ש רבינו גבי כתבו וחתמו ביו"ט בזדון דאינה מגורשת מטעמא דהעדים פסולים ול"ל האי טעמא תי"ל דכיון דא"ר ל"ת מלאכה אי עביד לא מהני והגט אין בו דין גט ופסול ותו ממ"ש דכתבו ביי"ט כו' ונמסר לה בפני עדים כשרים דהוי פסול גרידא מדרבנן ואמאי הא לרבא לא מהני והגט אין בו דין גט מדין תורה אלא ודאי דרבינו פסק כאביי ז"ת כונתו ולע"ד הן דברים תמוהים מכמה טעמי ראשון לציון דאי כפי דעתו תקשי לי' דמאי פריך בגמ' בריש תמורה ד"ו בתר מאי דשקיל וטרי בפלוגתא דאביי ורבא פריך והשתא דשנינן כל הני שינויין אביי ורבא במאי פליגי ומאי קושי' נימא דבהא פליגי וכדכתיבנא ואין לומר דהרי בלא"ה ק"ל קושית רבינו ברוך שהקשו התוס' שם בד"ה והשתא דאמאי ל"ק דפליגי בהכי כגון אם פדה בכור ומעשר דלאביי כיון דלא מהני לא לקי ולרבא אע"ג דלא מהני לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא ומאי דיתורץ לקו' רבינו ברוך מתורץ נמי להא הא ליתא משום דקו' רבינו ברוך אדרבא קושי' מעיקרא ליתא וכמו שהק' מוהר"י הלוי סימן כ"ד דתלמודא ניחא ליה לתרוצי דפליגי בשינוי קונה משום דנראה דוחק לאוקומי פלוגתייהו באם עבר ופדה בכור אי לקי או לא לקי דרבא ואביי ה"ק כל מלתא דא"ר ל"ת אי עביד מהני רבא אמר לא מהני משמע דכל פלוגתייהו הוי באם מהני או לא מהני ואי מוקי לה כדפי' רבינו ברוך אם כן הוי פלוגתייהו אי לקי או לא לקי אמנם לפי דעת מוהר"ש יפה תקשי שפיר דאמאי ל"ק דפליגי בהכי אי מהני או לא מהני אמנם אחר העיון קצת נראה דאין שחר לדברי מהור"י הלוי משום דאכתי תקשי לן במאי דתריץ בגמ' לא' בהני שינוי דשנינן בין לפי' ראשון שפי' רש"י במאי דקאמר בגמ' אם כן שינוי קונה בין לפי' ב' אם כן ע"כ לא דייק מאי דקאמרי מהני ולא מהני דמשמע דבהא פליגי אלא קאמר דלא נ"מ מידי אלא בהני שינוי דשנינן דלרבא לאו משום קרא אלא מסברא ולאביי משום קרא ואם כן ק' דלפום האי תי' עדיפא מינה הו"ל לתרוצי ולאוקמיה פלוגתייהו אם עבר ופדה בכור אי לקי או לא לקי וכיון שכן הדרן לדמעיקרא דמינה לא תברא למוהר"ש יפה דמאי דיתורץ לקושית רבינו ברוך יתורץ להא נמי אמנם הדבר הקשה אלי הוא דכפי דעתו תקשי לרבא ממתניתין דשחיטת חולין דקתני מתני' השוחט בשבת אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה ובעי לאוקו' בגמ' במזיד ור"מ היא ואמאי נימא כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני ואין כאן שחיטה והשחיטה פסולה. אחר זמן רב ראיתי למוהרשד"ם חי"ד סימן קט"ו שהקשה כן וז"ל עוד ק"ל דתנן במסכת חולין השוחט כו' וכתב הר"ן ודוקא בשוגג או אפי' במזיד

ובצינעא כו' והתוס' כתבו דאפי' בפרהסיא שחיטתו כשירה שאינו נעשה משומד אלא משחיטה ראשונה ואילך כו' עד ה"נ אני אומר כיון דא"ר לא תשחוט בשבת אם כן לימא דלא מהני השחיטה כלל והרי נבלה דשחיטה אין כאן עכת"ד יע"ש ותו ק' לדעת מוהר"ש יפה דתקשי ליה מה שהקשה הרב שה"ג ס"פ משילין וז"ל מיהו ק' דברי רבא שכתב כאן פ' מרובה וכן משמע מדבריו בפ' השואל דמדאורייתא איסור מקח וממכר באותו מעשה שעשה בשבת אפי' הכי מהני כו' ואלו במס' תמורה ס"ל לרבא דכ"מ דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני עכ"ד יע"ש וכיון שכן ק' דהיאך הכריע מוהר"ש יפה דפסק רבינו כאביי הא בלא"ה ק' כל הני וכדכתיבנא אשר על כן נראה לי לחלק ולומר כדי ליישב כל מה שהקשינו ומינה דהכרע מוהר"ש יפה לא קיימא באפין והוא זה דע"כ לא קאמר רבא דלא מהני אלא היכא דהמעשה עצמו הוא האיסור כגון לאו דגזילה דהוה מקשינן מינה לרבא וכן תמורה דמקשי' מינה לרבא דהתמורה עצמה היא האיסור מה שאין כן הכא דהמעשה עצמו דהיינו כתיבת הגט או שחיטת הבהמה או מכירה וכל הני דהמעשה עצמו אינו אסור ויומא הוא דקא גרים אז כ"ע מודו דמהני ומעתה נתיישב הכל ואין הכרע דרבינו פוסק כאביי כמ"ש מוהר"ש יפה אחר זמן ראיתי להרב בני חיי י"ד סימן של"ד ד"ע ע"ב שחילק כמ"ש יע"ש: עוד ראיתי להרב בעל ש"ך ח' חה"מ סימן ר"ח שרצה ליישב לקו' הרב בעל שה"ג דע"כ לא אמרי' דלא מהני אלא בגזילה ודכוותיה דאי אפשר לעשות המעשה אלא בהעברת הלאו משא"כ הכא גבי שבת דהא אפשר לעשות בהיתר דהיינו שימכרנו בחול משום הכי אמרי' דמהני ומעתה נתיישב מה שהק' מוהרשד"ם ז"ל ואין מקום להכרע מוהר"ש יפה: עוד ראיתי להרב מוהריט"ץ סי' י"ז שתי' לקושית הרב בעל שה"ג ומינה נתיישב כל מה שהקשינו וז"ל ונ"ל לתרץ דהיכא דעבד איסורא כגון מוכר בשבת או קונה בי"ט אי חשבינן ליה איסורא ליכא מאן דפליג דמעשיו קיימין כמ"ש הירושלמי והביאו הרי"ף פרק משילין וטעמא משום דאפי' נימא דלא מהני לא פלטינן ליה מאיסורא ואיסורא כדקאי קאי ולא פקע מיניה ומשום הכי אמרי' דמהני ומעשיו קיימין אבל מאי דסבר רבא דלא מהני הוי כשהדבר ההוא שעשה מיתקן במה דאמרי' ליה דלא מהני עכת"ד וכן תי' מוהרימ"ט ח"א סי' ס"ט יע"ש ולפי האמור נחה שקטה תמיהת הרב פר"ח בס' מים חיים אדברי התוס' דפסחים פ' תמיד נשחט דף ס"ג ד"ה עובר שכתבו אומר ריב"א דהפסח כשר מדלא שנה עליו הכתוב לעכב ונראה מדבריהם אלו דלא בעינן קרא להכשירו ותמה הפר"ח דהא ליתא דהא קי"ל כרבא דלא מהני ולפי האמור אין כאן תמיהא דריב"א יסבור כחד מהני תי' שכתבנו אך התוס' ז"ל בתמורה נר' דלא ס"ל הכי כלל שהרי הקשה שם בד"ה ורבא וז"ל וא"ת שוחט פסח

על החמץ ליפסל י"ל דבירושלמי מצריך קרא להכשיר וקשה צורם אוזן ליתסר וי"ל כו' והשתא מאי קשיא להו משוחט פסח על החמץ ומצור' אזן בכור שאני התם או משום דהמעשה עצמו אינו אסור וחמץ הוא דקא גרים כמ"ש הרב בני חיי או משום כמ"ש הרב ש"ך ז"ל או כמ' שחילק מוהריט"ץ ומוהרימ"ט דשאני שוחט פסח על החמץ וצור' אוזן בכור דאפי' נימא דלא מהני לא פלטינן לי' מאיסורא דאיסורי דעבד עבד ומשום הכי אמרינן דמהני אלא ודאי ס"ל לחלוקי כמ"ש: איברא דתי' מוהריט"ץ ומוהרימ"ט צל"ע דאי כפי חילוקם ז"ל קשה דמאי פריך בגמ' התם בריש תמורה והרי אלמנה לכ"ג דכתיב אלמנה וגרושה לא יקח ותנן כל שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגו' ופי' רש"י אלמא מהני מדקתני יש קדושין דאי לא מהני הולד ממזר ולא תפסי קדושין עכ"ד והשתא מאי קו' ע"כ ל"ק רבא דלא מהני אלא כשהדבר ההוא שעשה מיתקן במאי דאמרי' דלא מהני כגון אונס וכיוצא בהם הכא אפילו דלא אהנו מעשיו ולא תפסי קדושין לא מתוקן לאוי דכבר עבר ובעל ועבר על לאו דאלמנה וגרושה ותו מאן פקע ליה ומשום הכי אמרינן דמהני וחילולין הוא עושה ואינו עושה ממזרות ואין לומר דהכי פריך דכיון דמשעת קדושין עבר אלאו דלא יקח א"כ בההיא שעתא אי אמרינן דלא מהני ולא תפסי קדושין נמצא מיתקן לאוי ואם כן לרבא נימא דל"מ לתקוני לאוי וכשבעל אח"כ נמצא בועל ערוה והולד ממזר והיכי קתני במתני' דתפסי קדושין הא ליתא דהא רבא גופי' ס"ל בפרק עשרה יוחסין דאם קדש ולא בעל אינו לוקה דהכי אמרינן התם דף ע"ח אביי אמר קדש לוקה משום לא יקח בעל לוקה משום לא יחלל רבא אמר בעל לוקה לא בעל אינו לוקה מה טעם קאמר מה טעם לא יקח משום לא יחלל נמצא דלרבא לא עבר אלאו דלא יקח אלא אם כן בעל והלאו תלוי ועומד וכל זמן שלא בעל אמרינן שמא לא יבעול וכ"כ הריטב"א בקדושין דמ"ב דכל זמן שלא בעל אפי' איסורא ליכא יע"ש (ועיין בתוס' פ"ק דמציעא ד"ה דא"ל שכתבו וז"ל דלרבא דאם בעל אחר כך לוקה משום דלא יקח דמשעת קדושין כדמוכח בריש תמורה והיינו מסוגיא דידן הנה נראה בהדיא דס"ל דכל זמן שלא בעל ליכא לאו כלל דאל"ה לא מוכחא מידי ודוק) וכיון שכן בההיא שעתא אפי' נימא דלא מהני לא מיתקן לאוי דאיסורא דעבד עבד ותו מאן פקע ליה איסורא ולדעת הרב מוהריט"ץ ומוהרימ"ט ז"ל מאי פריך וצ"ע כעת. הדרן לדמעיקרא דמדברי התוס' נראה דלא ס"ל הני חילוקין דכתיבנא וכיון שכן יש לתמוה דאמאי לא קשיא להו מתני' דשחיטת חולין וממתני' דמרובה וכמו שהקשה הרב שה"ג והנה לקו' מוהרשד"ם ז"ל שהקשה מההיא דשחיטת חולין דאמאי שחיטתו כשרה ונתעצם הרבה בקו' זו והניחה בצ"ע אחרי המחילה אין כאן קושי' כלל ואשתמיטתיה סוגית הגמרא דפרק כל הבשר

דקט"ו דפרכינן התם כעין זה לרב אשי דאמר מנין לבשר וחלב שאסור באכילה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ופרכינן אלא מעתה מעשה שבת ליתסרו ומתרצינן אמר קרא כי קדש היא לכם היא קדש ואין מעשי' קדש (כלומר דמעשיה מותרין באכילה ואינם קדש) וכיון שכן כי היכי דחזינן לרב אשי דס"ל דהשוחט בשבת שחיטתו כשרה והותר' באכילה וכן המבשל משום דאין מעשיה קדש ה"נ לרבא דס"ל דלא מהני בעלמא גבי שבת אית ליה דהשחיטה כשרה דהיא קדש ואין מעשי' קדש ומעתה ה"נ אית לן לתרוצי לקו' הרב שה"ג ומש"ה לא הק' ממנה התוס' דס"ל דכי היכי דחזינן גבי שחיטה ובישול דמעשיהו מועילין דגלי קרא דאין מעשי' קדש ומהני ה"נ בכל איסורי שבת גמרינן מינה דמהני ומש"ה מכירתו מכירה ולא קשי' דרבא אדרבא זה נ"ל ליישב לקו' הרב שה"ג ולדעת התוס' ומינה אין מקום להכרח מוהר"ש יפה כפי סוגיא דפרק כל הבשר ונכון הוא: הכלל העולה ממאי דכתיבנא דרבינו פסק כרבא דאביי ורבא הלכה כרבא כדקי"ל בעלמא וכן נראה שהוא דעת ה"ה ז"ל בפ"א מהלכות גזילה דין ט' וכמ"ש הרב מש"ל ז"ל בה' מלוה דין הנז' וכיון שכן יש לתמ' דהרי פרכינן בריש תמורה לאביי דס"ל דאי עביד מהני והרי פיאה דרחמנא אמר לא תכלה פאת שדך בקוצרך ותנן מצות פיאה להפריש מן הקמ' לא הפריש מן הקמ' יפריש מן העמרי' כו' ר"י אומר אף מפריש מן העיס' תיובת' דאביי אמר לך אביי שאני התם דא"ק תעזוב יתירא ורב' אמר לך יש לך עזיב' אחר' שהיא כזו כו' יע"ש נמצא אם כן מסוגית הגמ' דלרבא לא צרכינן קרא למימר דאם עבר ולקטו יפריש מן העמרים משום דלרבא כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני ובלאו קרא נפקא ולא צרכינן קרא אלא לאביי דאית ליה אי עביד מהני וכדפריך בגמרא ורבא אמר לך כו' וזה ברור ואם כן יש לתמוה דהרי רבינו ז"ל פסק בפ"א מה' מת"ע דין ב' דאם עבר וקצר כל השדה דאינו לוקה משום דהוה ליה לאו הניתק לעשה וזה תימא דהיינו דוקא לאביי דאית ליה דאי עביד מהני אייתר לן קרא דתעזוב לדידיה לומר דיפריש מן העמרים והו"ל לאו הניתק לעשה אבל לרבא הא אמרינן בגמ' דתעזוב יתירא אתא לדרשא אחרינא ומכח סברא דכ"מ דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני הוא דאמרינן דיפריש מן העמרים וכיון שכן הא אמר רבא דאע"ג דלא מהני משום דעבר אמימרא דרחמנא לקי ורבינו דפסק כרבא אמאי כתב דלא לקי ותו דבגמר' גופא קשה מאי קא פריך ורבא אמר לך כו' ומאי קו' אימא דתעזוב יתירא אצטריך כי היכי דלא לילקי דליהוי לאו הניתק לעש' וכמ"ש רבינו ז"ל ואין לומר דרבי' יסבור כדקא ס"ד דתוס' לומר בד"ה אמר דמאי דפריך בגמ' ורבא כו' היינו לסברת ר"י וס"ל דודאי מסברת ת"ק לא פריך מידי לאביי דאיכא למימר דטעמא דת"ק משום דתעזוב

לבתר משמע וכדאמרינן גבי שלוח הקן שלח לבתר משמע וא"כ הו"ל לאו הניתק לעשה אלא מסברת ר"י פריך דס"ל דיפריש מן העיסה דהתם ליכא למימר דנתקו לעשה דליכא למימר דלא נתקו הכתוב לעשה אלא להיותו תבן דכוליה קרא בקציר אייריי אבל בנעשה עיסה דאיכא שינוי נימא דלא יפריש ותירץ דמתעזוב יתירא דרשינן הכי וכמו שראיתי בספר ידי אליהו שפירש כן ותמה על דברי התוס' ז"ל שפירשו בפי' דקו' הגמ' היא מסברת ת"ק יע"ש דהא ודאי ליתא ופי' זה לא יגהה מזור כלל עד שאני תמיה על התוס' איך הוה ס"ד לפרש כן דהא ליתא מתרי טעמי חדא דאדפריך מינה לרבא דל"ל קרא דתעזוב תיקשי ליה נמי לאביי אליבא דת"ק דס"ל דאינו מפריש מן העיסה א"כ תעזוב יתירה ל"ל הא הו"ל לאו הניתק לעשה ותו דכפי פירוש זה מאי דפריך ורבא אמר לך הכי פריך כיון דאיהו ס"ל דל"מ א"כ ל"ל קרא דתעזוב דאי אתא לומר דיפריש מן העיסה וכדר"י הא מסברא נפקא דכ"מ כו' לא מהני ומשני אמר לך כו' והא ודאי ליתא דאם כן תקשי ליה לרבא מסברת ת"ק דאית ליה דאינו מפריש מן העיסה כדאמרינן פ' אלו הן הלוקין דף ט"ו ע"ב דאמאי הא כ"מ כו' אי עביד לא מהני אלא ודאי דמהא לא קשיא לרבא דאיכא למימר כמ"ש התוס' דהכא מהני לת"ק דס"ל דשינוי קונה וא"כ מיניה דל"ק לרבא אליבא דר"י דל"ל קרא ומאי פריך ורבא כו' אלא ודאי דמאי דפריך בגמ' אליבא דאביי הוא מס' ת"ק ואם כן הדרא קושיא לדוכתי' דמאי פריך בגמרא ולרבא תעזוב ל"ל אימא דאיצטריך כי היכי דלא לילקי וכן על רבי' קשיא דהיאך פסק דלא לקי הא לרבא משמע דלקי הן אמת דלרבינו ז"ל לא קשיא דאיכא למימר דכיון דרבינו ז"ל פסק שם כר"י א"כ דמתעזוב יתירא הוא דנפ"ל וכדאמר רבא בפרק הגוזל עצים ואם כן הוי"ל לאו הניתק לעשה ולא לקי והיינו דפסק רבינו דהוי לאו הניתק לעשה אמנם אכתי תקשי דאם כן מאי פריך בגמ' ולרבא כו' נימא דלת"ק נמי אצטריך קרא דתעזוב יתירה לומר דלא לקי לכן נ"ל לומר דס"ל לתלמודא דתעזוב דכתיב בקרא לאחר עבירת הלאו במשמע וכמו שכתב רש"י ז"ל במכות דף ט"ז ע"ב ד"ה תעזוב וז"ל וקא סבר תעזוב לאחר עבירת הלאו משמע לא תכלה ואם כלית תעזוב אותם ועם כל זה פריך לאביי דאית ליה דאי עביד מהני אמאי קתני בברייתא דיפריש מן העמרים הא אע"פ דמשמעותיה לאחר עבירת הלאו מכל מקום הו"ל לאפוקי ממשמעותיה ולאוקמה אדינא דעלמא דאי עביד מהני ומתרצינן שאני התם דכתיב תעזוב יתירא ומשו"ה פריך ורבא כלומר כיון דס"ל לרבא דלא מהני בעלמא א"כ מוקמ' לקרא דתעזוב כמשמעותיה דהיינו לאחר עבירת הלאו ול"ל קרא ודוק אמנם אכתי ק"ק דדומיא דהכי הוה לי' לאקשויי משילוח הקן דתנן בפרק שילוח הקן דמשלח ואינו לוקה ולאביי תקשי דהו"ל לאפוקי קרא דשלח ממשמעותיה

ולאוקמא אדינא דעלמא והוה ליה לתרוצי דשאני התם דכתיב תשלח יתירא והדר תקשי לרבא תשלח יתירא למה לי ולתרוצי דאצטריך לדרשא אחרינא ואמאי לא קשייא ליה לתלמודא משילוח הקן וק"ל מפיאה ודוק: ומעתה נשאר לנו לבאר מ"ש רבינו בפ"ג מה' עבודת יה"ך סוף דין ה' וז"ל ואח"כ מערב מדם הפר לתוך דם השעיר ובגמרא פרכינן לאביי מבכור דאמרינן דלא מהני ומתרצינן שאני בכור דכתיב הן בהויתן יהא ורבא האי הן מאי עביד ליה כו' ואביי האי סברא מנ"ל מולקח דם הפר ומדם השעיר ורבא ס"ל כר' יונתן דאמר מזה בפ"ע ומזה בפ"ע כו' ורבינו דפסק דמערבין דם הפר ודם השעיר ע"כ דפסק כאביי דאי כרבא הא אמרינן בגמ' דס"ל כר"י והרי מדברי ה"ה נראה בהדיא דרבינו פוסק כרבא ותו דהיאך פסק התם כאביי הא קי"ל דאביי ורבא הלכה כרבא וכן הקשה הרב בעל שער אפרים סי' ס"ו וקי"ג ונ"ל לומר דרבינו קשיתיה אמאי לא קאמר בגמ' דאיכא בינייהו הא דלאביי הלכה כרבי יאשיה ורבא הלכה כר"י וכמו שהקשה הוא שם לכן הוצרך לומר דלרווחא דמילתא קאמר הכי דרבא ס"ל כרבי יונתן דהא חזינן ליה לרבא בעלמא דס"ל כרבי יונתן כדאמרינן פ' השואל דצ"ה וא"כ ה"נ ודאי דס"ל כרבי יונתן ומשום הכי קאמר דלרבא ל"ק דהא איהו הכי ס"ל בעלמא כרבי יונתן אמנם אה"נ דאפילו כרבי יאשיה מצי קאי האי סברא דרבי יאשיה כרבא והכי אזלא אי לאו קרא דהן הו"א דקרא דולקח מדם הפר ומדם השעיר ע"כ הו"א דזה בפני עצמו וזה בפ"ע ואע"פ דהלכה כרבי יאשיה בעלמא הכא הוה אמינא דזה בפני עצמו וזה בפני עצמו משום דהסברא מבחוץ אי לאו קרא הו"א דעולין מבטלין זה את זה כדאמרינן בעלמא דמדאורייתא חד בתרי בטיל ומשום הכי אצטריך קרא דהן דע"כ גלי דאין עולין מבטלין זה את זה ומעתה הדרא קרא כפשטיה וכרבי יאשיה ודוק ועיין בתוס' גיטין די"ב ד"ה אלא ודוק ועיין בתוס' פ' השולח דל"ח ד"ה גופה ועיין בהרב בעל מש"ל הלכות בכורות פ"ו ועיין מ"ש מרן הכ"מ פ"ג מהלכות מלוה משם הריב"ש ודבריו תמוהים כאשר יראה הרואה ועיין בטור י"ד סי' ש"מ שכתב דהקורע בשבת יצא ידי קריעה והוא ברייתא מפורשת בשבת יע"ש באורך ודוק ועיין מה שהקשה הרב בעל ל"מ בפ"ו מהל' בכורות ומה שתי' הרב בעל פר"ח בספר מים חיים יע"ש שאף לפי' תי' עדיין קש' מ"ש רבי' בפ"י מהל' טומאת צרעת דין א' התולש סימני טומאה כו' בין בתוך הסגר בין בתוך החלט ה"ז עובר בל"ת אבל אינו לוקה עד שיועילו מעשיו ואם לא הועילו אינו לוקה כיצד היתה בה בהרת בכעדשה ובה שלש שערות לבנות ותלש אחת כו' אינו לוקה שהרי הוא טמא כשהיה כו' עכ"ד ואמאי הא לרבא דקי"ל כותיה אע"ג דלא הועילו מעשיו לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא וכמו שכן הקשה הרב בעל מוצל מאש סי' נ"ב יעיין שם. ונראה

לע"ד לומר בדוחק דלרבינו קשיתיה דאמאי ל"ק דאיכא בינייהו הא בתולש אחת מג' שערות דלאביי כיון דלא אהנו מעשיו דאפילו הכי טמא הוא כיון דנשאר ב' שערות לא לקי ולרבא לקי כיון דעבר אמימרא דרחמנא לכן הוצרך לומר דבהא אפילו רבא מודה דלא לקי דע"כ ל"ק רבא דלקי אלא כגון אונס למאי דס"ד בגמ' דה"ט דלא אהנו מעשיו משום דעבר אמימרא דרחמנא דרחמנא אמר לא יוכל לשלחה אבל אי לא עבר אמימרא דרחמנא כגון שאר גרושין דעלמא אהנו מעשיו ומשום הכי אמרי' דכיון דעבר אמימרא דרחמנא לקי אע"ג דלא אהנו מעשיו ברם הכא גבי תולש א' מג' שערות דמאי דלא אהנו מעשיו לאו משום דעבר אמימרא דרחמנא דאפי' נתלש מאליו הדין הוא שהוא טמא ומשום הכי לא לקי זה נ"ל ליישב בדוחק לדעת רבינו ודוק אחר זמן רב שכתבתי זה לי עשרים שנה נדפס ובא ס' חזון נחום ושם ראיתי קונטריס מא' המיוחד ה"ה כמוהר"א קארו והעמיק הרחיב בשורש הלזה יעוין שם:

מעשה חושב (**רפט**) נמצא דלרבא לא עבר אלאו דלא יקח אא"כ בעל כו'. וכ"כ הריטב"א כו'. דכל זמן שלא בעל אפי' איסורא ליכא יע"ש. עיין לקמן פ"ז מהלכות מעילה של הרב המחבר ז"ל העיר מש"ס ערוך סוטה מ"ד ע"א ומדברי התוס' יבמות דף י': ובאמת צ"ע לכאורה דאיך אפשר לומר שאפי' איסור דרבנן ליכא בקדושין לחודייהו והרי מברכין על האירוסין ואי מיירי דבירך הא הוי ברכה לבטלה או עכ"פ גורם ברכה שא"צ והרי לריה"ג אפי' הסח בין תפלה לתפלה חוזר מעורכי המלחמה מה"ט ואי דבלא בירך מיירי א"כ הא איכא נמי איסורא למיעקר תקנת חכמים שתיקנו הברכה וצ"ל דלעולם בשלא בירך מיירי אלא דכיון דעכ"ר הקדושין לא יתקיימו משום דצריך לגרשה א"כ לא איכפת לן במה שאינו מברך עליהם משום דתקנת החכמים לא הוי אלא בקדושין הראוין לנשואין: אבל מ"מ עדיין צ"ע דהא איכא איסורא לשפוך מי בורו ואחרים צריכין לו כדאיתא ביבמות וא"כ ה"נ הרי יש איסור בקדושי אלמנה לכה"ג דהא עכ"ר צריך לגרשה ותאסר גם לכהן הדיוט אולם גם זה יש ליישב דכיון דרצון האלמנה הוא להתקדש לכה"ג א"כ לא דמי זה להאי דיבמות שהרי גם בל"ז יש בידה שלא תנשא לכהן הדיוט ודוק:

(**רצ**) ולדעת הרב מוהריט"ץ ומוהרימ"ט ז"ל מאי פריך וצ"ע כעת כו'. לא ידעתי מאי קשיא לי' לרבינו נ"ע דהא י"ל בפשיטות דמה בכך דלאו דלא יחלל א"א לתקן מ"מ אמאי הקדושין תופסין בה כיון דלאו דלא יקח אפשר בתקנה דנימא דלא מהני וניהו דלוקה משום דעבר אמימרא דרחמנא מ"מ אמאי יחולו הקדושין לרבא דהא בשעת בעילה נגמרו הקדושין להיות עליהם שם איסור אע"ג דמתחלה לא היה שם איסור עליהם דאל"כ הא לא פריך הש"ס מידי אפי' בלא האי דמוהרי"ט הנ"ל וא"כ הא שפיר פריך אמאי חלו

הקדושין כשבא לידי חילול ולמה לא נימא דאי עביד לא מהני ולא יתפסו הקדושין ויהיה הולד ממזר משום דאלמנה לכה"ג לאו בת קדושין היא דהא האי לא יקח תלוי וקאי עד שיחלל ואף שעובר עליו משעת הקדושין מ"מ אי נימא דלא מהני הרי נתקן האיסור והו"ל כאילו בעל אלמנה בלא קדושין ומאי איכפת לן במאי דלאו דלא יחלל א"א בתיקון מ"מ הא הלאו דלא יקח אפשר לתקן ואמאי מהני ודוק:

(**רצא**) הא אמר רבא דאע"ג דלא מהני משום דעבר אמימרא דרחמנא לקי ורבינו דפסק כרבא אמאי כתב דלא לקי כו' לכאורה דבכה"ג רבא נמי מודה דלא לקי כיון דחייב בתשלומין דאין לוקה ומשלם ובפשיטות י"ל דהא דס"ל לרבא דלוקה משום דעבר אמימרא דרחמנא היינו דוקא היכא דליכא עליו חיוב תשלומין (וצ"ע בהאי דשינוי קונה בריש תמורה): וי"ל דס"ל לרבינו המחבר ז"ל דהא דקיי"ל דאינו לוקה ומשלם היינו דוקא בגזל וכדומה כגון במשכון שעבר על לאו דלא תבא אל ביתו וגו' והיינו דעבר על הלאו בפועל ממש ואיכא עליו חיוב תשלומי הגזילה או חיוב השבת המשכון דהוא מ"ע בפ"ע אחר העברת הלאו משא"כ במה דאמרינן לרבא אי עביד לא מהני הא לא נתחדש החיוב מטעם שעבר על הלאו אלא דלא אהני לי' מעשיו והוי כאילו לא עביד וא"כ בנ"ד הרי מה שחייב להפריש מן העמרים היינו משום דע"י לקיטתו לא נפטר מחיוב פאה המוטלת עליו מתחילה וא"כ הא התשלומין לא חשיבי רשעה למימר דכיון שחייב להפריש מן העמרים תו אינו לוקה מטעם דהו"ל שתי רשעות דז"א דהא כבר נתחייב בפאה ודוק:

פרק ד

הלכה ב

על הכל כותבין את הגט כו' ואפילו על איסורי הנאה. כתב הר"ן פרק המביא תניין וז"ל בכל איסורי הנאה כותבין קאמרינן ואע"ג דכתותי מיכתת שיעורייהו לא אמרינן אלא במידי דבעי שיעור כגון שופר ולולב ומיהו באותם שצריכים ביעור למ"ד כל העומד לישרף כשרוף דמי לא הוי גט דכמאן דליתנהו דמי יע"ש ועיין בהרב בעל גט פשוט סי' קכ"ד מה שהקשה בדברי הר"ן הללו ולק"מ כמו שיראה המעיין ודוק ומור"מ בהגה סימן הנז' הביא דברי הר"ן הללו להלכה שכ' וז"ל ומיהו בדבר שצריך ביעור וצריך שריפה אם כ' עליו הגט בטל ודבריו תמוהים כמו שתמה עליו הפר"ח ס"ק ב' שדברי הר"ן אינו אלא אליבא דר"ש דס"ל בפ' כל המנחות דק"ב דכל העומד לישרף כשרוף דמי אמנם רבנן פליגי עליה וסברי דכל העומד לישרף לאו כשרוף דמי כמו שיראה המעיין שם בסוגיא וממה שפסק רבי' פ"ג מה' מעילה דין א' וז"ל או שזרקוהו פסולים אע"פ שקבלו כשרים

כו' או שלן הדם מועלין בהם נראה שאין ראיה לו' דפסק דלא כר"ש מדכתב וכל שנזרק הדם בפיסול מועלין בו ואי כר"ש הא קאמר כל העומד ליזרוק כזרוק דמי ומכיון שקבלו כשרים דמה יצא לחולין ושעת היתר לכהנים מיקרי ואין מועלין בו שהרי כתבו התוס' בריש מעילה ד"ה בן אחותי וז"ל דבין לר"ש בין לרבנן קא בעי דלא פליגי אלא לענין טו"א אבל לענין אכילה לא ואיכא למיבעי אליבא דתרוייהו דע"כ ל"ק ר"ש כזרוק דמי אלא לענין טו"א אבל לא פקעי ק"ק עד לאחר זריקה או לאידך גיסא דע"כ ל"ק רבנן לאו כזרוק דמי אלא לענין טו"א משום דלא קרי' ביה אשר יאכל עד לאחר זריקה אבל הכא כיון דעומד ליזרק כזרוק דמי ומיד פקעי קדשים עכ"ל וכ"כ הרב בעל בית שמואל סימן הנזכר יעויין שם ודע שכפי דבריהם סוגיא דפרק כל המנחות אזלא כמאן דאמר היתר זריקה שנינו דאפילו רבנן מודו במעילה דפקעי קדשים וכי קאמר התם מעילה אטומאה קא רמית היינו לומר דאפילו רבנן מודו כמו שיראה הרואה וזה פשוט והוצרכתי לכתבו מפני שראיתי מי שערער בזה. ואגב ארחין ראיתי למרן כ"מ שם דברים תמוהים שכתב וז"ל שם נחלקו חזקי' ור"י אי סגי באר' לזריקה דהיתר זריקה שנינו או בעי' שעת היתר אכילה דחזקיה סבר היתר זריקה שנינו הילכך כל שנתקבל הדם בהכשר סגי להוציא מידי מעילה ור"י סבר דלא אלא שיזרוק בהכשר ופסק רבינו כר"י כו' ועוד דסוגיא דפ' כל המנחות הכי רהטא עכ"ל והרואה יראה שדבריו ז"ל הן מן המתמיהין ראשונה במ"ש דחזקיה סבר היתר זריקה שנינו והוא הפך סוגיא דריש מעילה דחזקיה סבר היתר שחיטה שנינו והיינו כיון דשחט כהלכתו אע"פ שקבלו פסולים היתר לכהנים מיקרי ואין מועלים בהן וכדאמר ר"ז לא דייקת מתניתין לא כחזקיה ולא כר"י יע"ש ותו במ"ש דסוגיא דפרק כל המנחות כר"י רהטא אדרבא דלא כר"י רהטא שהרי לר"י לא אשכחנא פתרי לאוקמי מתני' דמעילה דקתני יש לו שעת היתר לכהנים כיצד שלנה ושנטמאה כו' אלא לומר דלן בשר ולא דם ודם מיזרק זריק כמו שיר' הרואה בסוגיא דמעילה ואלו בפ' המנחות אקשינן לר"א ולר"ן דסבירא להו דלית ליה לר"ש כל העומד ליזרק כזרוק דמי מהך מתני' ופרכי' מאי לאו לן ממש כלומר הבשר והדם דקתני דאין מועלין משום דכזרוק דמי ומשני לא ראויה לצאת כלומר מתניתין שלנה בשעה שראויה ליפסל ביוצא וטומאה היינו לאחר שנזרק הדם דאין בו פסול אחר אלא הוא ופרכינן א"ה כל שיש לו שעת היתר ואין לו מבעי ליה כלומר כיון שנזרק הדם מיד יש לו היתר אלא אמר ר"א מעילה אטומאה קרמית כו' נמצא מההיא סוגייא דלן דקתני מתני' היינו לן דמה ואם כן ע"כ דאתי כמ"ד היתר זריקה דאלו כמ"ד היתר אכילה לא מקרי שעת היתר לכהנים סוף דבר שדבריו צ"ע ולא זכיתי להבינם אחר זמן רב ראיתי להרב בה"י שהק'

קו' א' יע"ש עוד ראיתי מביאים ראיה דפסק רבינו כר"ש ממ"ש בהל' מקואות פ"ג דין כ"ה דכל הכלים שהן ארוכים יותר מדאי והוא עתיד לקוצצן מטביל עד מקום המדה וה"ט משום דכל העומד לקצץ כקצוץ דמי וכן כתב רש"י בפ' בהמה המקשה דף מ"ג והרע"ב בפ' יו"ד דמקואות עכ"ת ראייתם וקשה דאם כן תקשי לרב אשי דסבירא לי' בפרק המנחות דאי בעי פדי אמרי' אי בעי זריק לא אמרינן ולאו כזרוק דמי מטעמא דהוי מחוסר מעשה משא"כ פדיון דדיבורא בעלמא כמו שפרש"י שם מתני' דמקואות דקתני מטבילם עד מקום המדה אע"ג דהוי מחוסר מעשה וכ"ת דר"א ל"ק אלא אליבא דר"ש דר"ש מודה דלא אמרי' כל העומד ליזרק מיהו אפשר דתנא אחרינא סבירא לי' דאף במידי דמחוסר מעשה אמרי' כל העומד כו' ותנאי שקלת מעלמא דהא ליתא דא"כ מאי קא מותיב מההיא דכלל אמר ר"י כו' אלא ודאי צריכין לחלק בין הכא דהענין מצד עצמו עומד לכך כגון הא דידות הכלים דמחמת שהן ארוכים יותר מדאי עומד ליקצץ דאז אע"ג דמחוסר מעשה אמרינן כל העומד כו' אליבא דכ"ע אמנם בדבר שמצד עצמו אינו עומד לכך אלא מצד מצוה שבו כגון הא דזריקה בהא הוא דפליג ר"ש ורבנן ואהא הוא דקאמר ר"א דבמידי דמחוסר מעשה כיון דאינו עומד לכך אלא מצד מצוה שבו לא אמרי' כל העומד כו' ומש"ה לא פריך מינה לר"א שוב ראיתי להתו' בפ' ארוסה דכ"ה ד"ה לאו כגבוי שהביאו הא דכל ידות הכלים דסבירא לי' לר"מ כל העומד ליקצץ כקצוץ דמי וכתבו דהא דר"ש טעמא אחרינא אית בה ולא אמרה אלא במקום מצוה אבל בהני דר"מ לא שייכא ה"ט עכ"ד וכיון שכן זכינו לדין דאין ראיה מדברי רבינו דהלכות מקואות:

ואגב עיוני ראיתי שם להתוס' ז"ל שהק' וז"ל וצ"ע כלאי הכרם אמאי מטמאין טו"א ולא אמרינן דכתותי מכתת שיעוריה כו' וראיתי בספר שער אפרים סי' ל"ח שכתב בן הרב המחבר שם בהגה וז"ל איברא כדי ליישב קושית התוס' הנז' לפי פי' בסוגייא דבכורות שמטמאים טו"א לאחרים משמע נלע"ד ע"פ מ"ש התו' בערובין ד"פ ד"ה אבל קורה דלגבי לולב של מצוה החמירו אפי' ביום ב' דרבנן לפסול בשל אשרה ואמרינן כתותי מיכתת כו' ומשמע הא בדבר שאינו שייך למצוה לא אמרי' מיכתת שיעוריה ובזה הותר קו' התוס' ז"ל במה שמקשים מכלאי הכרם כי דוקא גבי דברים שהוא של מצוה כמו שופר של ע"א ולולב של אשירה ומנעל של חליצה וקורה וכיוצא אבל בכלאי הכרם לטמא טו"א מאי מצוה שייך בו עכ"ד ודבריו תמוהים ואשתמיט מיניה סוגיא דפ' מצות חליצה דק"ג דפרכינן לר"פ דאמר סנדל המוחלט לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה פסולה מטעמא דכתותי מיכתת שיעורי' ממתני' דקתני בית המוחלט מטמא מתוכה ומאחריו וזו"ז מטמאים בביאה ואי ס"ד כדמכתת דמי הא בעינן והבא אל הבית וליכא ומשני כו'

והשתא כפי דעת הרב ז"ל מאי קו' שאני התם גבי בית המוחלט דאין בו סרך מצוה כלל ומש"ה לא אמרי' מיכתת שיעוריה דומיא דכלאי הכרם דמטמא טו"א מה"ט אלא ודאי דל"ש ומ"ש התוס' בעירובין אינו ענין לזה וכונת התוס' הכי אזיל דבתחילה הקשה דלחי נמי בעי שיעור גובה וגם רוחב משהו ותי' דכיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא החמירו בו ואהא ק"ל בלולב ביט"ב דהוי מצוה דרבנן דומיא דלחי והחמירו לו' מיכתת שיעוריה אע"ג דלא בעי אלא שיעור גובה ועביו משהו דומיא דלחי כמ"ש ואהא תי' דלגבי לולב של מצוה החמירו לומר כ"מ שיעוריה אפי' בשיעור זוטא משא"כ בלחי דאין בו מצוה כל כך דאינו אלא להתיר המבוי אבל בעלמא במידי דבעי שיעור גמור כגון טו"א דבעי' שיעור ביצה וטומאת בית דכל בית שאין בה ד' אמות על ד"א אינו טמא מודו ודאי דאמרינן מיכתת שיעוריה אפי' דלית בהו סרך מצוה וכההיא דפ' מצות חליצה ועיין בהרב בעל ח"ה שם כנ"ל פשוט:

וראיתי להרע"ב בפ"ה מה' תרומות מ"ח שכתב אמתני' דסאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביה עד שנפלה אחרת ה"ז אסורה ור"ש מתיר וז"ל ר"ש סבר כיון דעומד להרים כהורם דמי ואזדא לטעמיה דאית ליה לר"ש כל העומד ליזרק כזרוק דמי עכ"ל וכ"כ הר"ש והרא"ש בפ' ג"ה דק"ע הנה הרב ז"ל נראה דסבירא ליה דהא דכל העומד ליזרק עם הא דכל העומד להרים תרוייהו שוים הם ומשום דס"ל דכל העומד ליזרק כזרוק דמי קאמר הכא דכמורם דמי וק' טובא דהא אמרינן בפ' המנחות דלא אמרינן כל העומד כו' אלא במידי דאית ביה סרך מצוה כגון זריקת דם ופדיית פרה כשמצא אחרת נאה הימנה וכמ"ש התוס' בפ' ארוסה ואם כן הכא מאי מצוה איכא לעלות הסאה בא' ומאה הא אפשר למוכרה לכהן ולא אמרינן בכה"ג כל העומד כו' וא"כ איך כתבו הרע"ב והר"ש והרא"ש דר"ש לטעמיה ולזה יש ליישב דס"ל ז"ל דכי היכי דבמידי דאית ביה מצוה ס"ל לר"ש כל העומד כו' משום דמצד מצוה שבו עומד לכך ה"נ מצד הענין עצמו עומד לכך דכיון דנפלה סאה תרומה מסתמא ודאי סופו להרים ולא יהיב לה לכהן בדמים פחותים ומשום הכי אמרינן כל העומד כו' אפי' דלית ביה מצוה אך קשה לפי דעתם דאם כן תקשי לרב אשי ולר"ן דכל העומד ליפדות אמרינן כל העומד לזרוק לא אמרינן לר"ש משום דמחוסר מעשה תקשי הך מתניתין דקתני ר"ש מתיר אע"ג דמחוסר מעשה אלא ודאי דשנייא ההיא דתרומות משום דמצד הענין עצמו עומד לכך ועדיפא מההיא דכל העומד לזרוק וכדכתיבנא לעיל להההיא דידות הכלים וא"כ איך כתב הרב דאזדא ר"ש לטעמיה ויש ליישב בדוחק וצ"ע: ועל פי האמור אין ראיה ממ"ש רבינו פרק י"ג דה' תרומות הל' ו' וז"ל סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביה עד שנפלה

אחרת אם ידע כו' הואיל והיה לה לעלות ה"ה כאלו עלתה ע"כ דפוסק כר"ש וכמ"ש הרב ב"ש ז"ל סימן הנז' דשנייא ההיא ומוכרח אליבא דר"א וכדכתיבנא. ובעמדי על ענין זה ראיתי להתוס' דבפ' מרובה דע"ו דברים תמוהים לע"ד שכתבו בד"ה כל העומד שהק' דבפ' אותו ואת בנו ד"פ א"ר אושעיה כולה מתני' דלא כר"ש כו' עד קדשים בפנים נמי שחיטה שאינה ראויה היא כל כמה דלא זריק דם לא משתריא בשר ב' אמאי סופג את המ' ואמאי חשיב ליה ש"ש ראויה כו' הלא משעת שחיטה הוי כזרוק דכל העומד לזרוק כזרוק דמי ותירץ בשם ר"ת דר"א לית ליה כל העומד לזרוק כו' אלא ס"ל כת"ק דמתני' דהתם דפ"ה דקתני השוחט פרת חטאת ר"ש פוטר מאו"ב ולית ליה כל העומד לפדות כו' ובגמ' פריך עלה מההיא דפרה מטמאה טו"א ומשני דפרת חטאת אינה משנה ור"א דחי ההיא דפרה כו' מקמי מתניתין יע"ש ויש לדקדק בדבריהם טובא דא"כ מאי פריך בגמ' התם פשיטא ומשני שחיטת קדשים אצטריכא ליה כו' והשתא כפי תי' דסברת ר"א יחידאה הפך סוגיא דדף פ"א אם כן היכי פריך פשיטא הא שחיטת קדשים אצטריכא ליה דלא תימא דאית ליה לר"ש כל העומד כו' וכברייתא דקתני פרה מטמאה טו"א המ"ל דההיא ברייתא דפרה מטמאה משבשת היא ותו דאמאי לא תי' דר' אושעיה ס"ל כרב אשי ור"ן דלא אמרי' לר"ש כל העומד לזרוק אלא כל העומד לפדות דלא מחוסר מעשה והיינו ההיא ברייתא דפרה מטמאה טו"א והשתא הוה ניחא מאי דפריך במנחות לר' אושעיה דאמר פיגל במנחה לר"ש אינו מטמא טו"א מהך ברייתא וצ"ע:

ומעתה הבא נבא להכריח שדעת רבינו דאין הל' כר"ש והפר"ח הביא ראיה שדעת רבינו לפסוק כרבנן מההיא דגרסינן בריש פ' המנחות והנסכים דק"ב ע"ב א"ל ר"א לר"פ מדאמר ר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכל העומד לשרוף כשרוף דמי נותר ופרה אמאי מטמאין טו"א עפרא בעלמא נינהו ורבינו פ' בספ"א מהלכות טו"א דהערלה וכלאי הכרם אעפ"י שאסורין בהנאה מטמאין טו"א ואם איתא דפוסק כר"ש הא הו"ל עפרא בעלמא ואמאי מטמאין טו"א דהא ערלה וכלאי הכרם הוו מן הנשרפין כדתנן שלהי תמורה כו' ואי ק' לך דהא לטומאה נמי בעי' שיעורא דהיינו שיעור כביצה ואם כן לרבנן היכי מטמאו טו"א והא כתותי מיכתת שיעוריה ואין כאן שיעור כביצה ונראה לי דמשום הכי דקדק רבינו וכ' מתטמאין דהיינו לקבל טומאה ולא בעי' שיעורא אלא לטמא אחרים אבל לטומאת עצמן בכ"ש ולדעת התוספות דפחות מכביצה אינו מקבל טומאה מדאורייתא צ"ל דנ"מ לקבל טומאה מדרבנן א"נ נ"ל דנ"מ לענין צירוף שאם היה כביצה פחות כ"ש והשלימו לכביצה מערלה וכלאי הכרם מטמאין ומצאתי להתוספות בפרק ארוסה שהקשה כן כו' ולי נראה יותר נכון כדכתיבנא עכת"ד ועיין בשער אפרים

סס"י ל"ח בהגה לבן הרב המחבר והנה מה שתי' דמש"ה דקדק וכתב מתטמאין דנ"מ לקבל טומאה דלא בעינן שיעורא ולדעת התו' מדרבנן לע"ד נר' דאיכא למשדי נרגא שהרי כבר כתבו התוס' שם בפ' כ"ש משם הר' יוסף דאפי' לדעת רש"י דלקבל טומאה בכ"ש ולקבל הכשר בעי' כביצה והכריחו כן מסוגי' דפרק כ"ש וכ"כ בפ' המצניע יע"ש ומשמע דאפי' מדרבנן קאמר כדמוכח התם וכן כתב בס' ח"ה שם יע"ש וא"כ אכתי קשה דלרבנן דר"ש נמי ערלה וכלאי הכר' היכי מטמאה טו"א הא לא משכחת בהו הכשר כיון דכתותי מיכתת שיעוריה ואין כאן שיעור כביצה וכיון דאין כאן הכשר היכי מקבל טומאה ותו ק' לי עלה מההיא דגרסינן בפ"ק דפסחים דף י"ד ע"א אמר ר"מ מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח אר"י כו' ואמרינן עלה בגמ' אר"י אין הנדון דומה לראיה אף אנו מודים על התרומה שנטמאת בולד הטומאה ששורפין אותה עם התרומה שנטמאת באב הטומאה אבל איך נשרוף תלויה עם הטמאה שמא יבא אליהו כו' ופרש"י ונמצא שטמאנו תרומה בידים והשתא קשה שהרי תרומה טמאה הוו מן הנשרפין כדאיתא בתמורה דהו"ל כתותי מיכתת שיעוריה וכ"כ התוס' בפרק לולב הגזול דל"ה ד"ה לפי דמה"ט פסול אתרוג של תרומה טמאה משום דהוו מן הנשרפין דכ"מ שיעוריה וכ"כ הר"ן והריטב"א שם יע"ש ואם כן איך קאמר דדוקא תרומה שנטמאת בולד הטומאה שורפין עם תרומה שנטמאת באב הטומאה הא אפי' תרומה טהורה מצי לשרוף עם תרומה טמאה דכיון דלשריפה קאי אינו מטמא אחרים וכן קשה ממאי דאיתא התם בדף ב' ע"ב י"ד שחל להיות בשבת כו' ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות דברי ר"מ כו' אמר רבי שמעון לא נחלקו ר"א ור"י על הטמאה ועל הטהורה שאין שורפין על התלויה ועל הטהורה ששורפין כו' וקשה שהרי לר"ש ס"ל כל העומד לישרף כשרוף דמי וא"כ איך קאמר דתרומה תלויה דוקא שורפין עם הטהורה אפילו טמאה נמי כיון דלשריפה קאי עפרא בעלמא הוא ובשלמא לחד תי' שכתבו התוס' בפ' במה מדליקין דף כ"ה ד"ה כך שכתבו דהא דתרומה טמאה בשריפה אינו אלא מדרבנן ניחא אכן לאידך תי' שכתבו דהויא מדאורייתא משום דאיקרי קדש קשה ואולי נאמר דאע"ג דתרומה טמאה כיון דלשריפה קאי אינה מטמאה טו"א לא התירו לשורפה עם הטמאה שמא יבא לשרוף עמהן חולין טמאין ודוחק ולכן נר' עיקר מ"ש בספר משאת משה חא"ה סי' כ' דשאני ערלה וכלאי הכרם דאע"ג דהוו מן הנשרפין אינו מפורש בתורה שמצותו בשריפה כנותר ופגול ותדע שהרי במנין המצות לרבינו מנה בפסולי המוקדשין לשרוף הנותר והטמא מ"ע ואלו בערלה וכלאי הכרם ליכא עשה ואם כן איכא למימר דכי אמר כל העומד לישרף כשרוף דמי ה"ד במידי דמצותו בכך

מן התורה אכן היכא דליכא מצוה בשריפתן והיא גופא אינו אלא כדי שלא יכשל בהן בהא לא אמר ר"ש וכ"כ הרב שע"א סי' הנזכר בדעת הר"ן דלא אמרינן כל העומד לישרף אלא באשירה דמשה ועה"נ יע"ש אלא שמה שהכריח הדבר מדאמרינן במנחות הערלה וכ"ה מטמאין טו"א רש"א אין מטמאין ואמרינן עלה בגמ' דטעמא דר"ש משום דכתיב מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים ואם איתא דכי קאמר ר"ש כה"ע כו' לגמרי קאמר למאי הלכתא איכפל ר"ש אטעמא חדתא ת"ל משום דכה"ע לישרף כשרוף דמי לע"ד הא לא מכריע כלל דהוצרך תלמודא לומר דטעמא דר"ש משום דבעינן אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים לשור הנסקל וע"ע וכל הני דקתני בהדייהו דהוו מן הנקברים כדתנן בסוף תמורה דטעמא דכה"ע לישרף לא מהני אלא במידי דבעי שריפה וכמ"ש הפר"ח דע"ז של ישראל כיון דאינה טעונה שריפה אלא גניזה לא אמרינן כה"ע לישרף יע"ש וגדולה מזו כתב הרב שע"א ז"ל ס' הנזכר דאפילו במידי דבעי שיעור דמפסיל לרבנן דר"ש משום דמיכתת שיעוריה דלא אמרי' הכי אלא במידי דבעי שריפה אבל בנקברין כיון שהוא קיים לזמן מרובה לא אמרינן מיכתת שיעוריה ודקדק כן מדברי התוס' דפ' לולב הגזול יע"ש אלא דבהא לא מודינא ליה להרב ז"ל ואשתמיט מיניה דברי התוס' בפ' מצות חליצה דק"ד ד"ה סנדל שכתבו בפי' דאפילו במידי דטעון גניזה כע"ז של ישראל אמרינן כתותי מיכתת שיעוריה ועיין בתוס' פרק ר"י דנ"ב ד"ה מה מזבח שכתבו דע"ז של ישראל טעונה שריפה ואפשר שזהו דעתם בפרק לולב הגזול ודו"ק:

ואולם הנראה לע"ד להביא ראיה שדעת רבינו לפסוק כרבנן דר"ש ממה שפסק בפ"ד מהלכות יבום וחליצה דין כ' וז"ל סנדל המוסגר והמוחלט כו' לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה כשרה כו' הרי דסנדל המוחלט מצותו בשריפה דומיא דנותר ופרה דבעי תלמודא בהמנחות לר"ש דנימא כל העומד כו' ושריפתו מפורש בתורה ואפילו הכי כתב רבינו דאם חלץ חליצתה כשרה ואין לומר דהתם היינו טעמא משום דאפילו בשעת שריפה קרוי בגד דכתיב ושרף את הבגד וכדאמרינן פ' מצות חליצה דנ"ו דהא התם אמר אליבא דמאן דפסל דדוקא לענין טומאה איקרי בגד בשעת שריפה ולא גמרינן מיניה לענין חליצה אלא דמאן דמכשר סבר כיון דאין לו שיעור קצוב לא אמרינן מ"ש וכמ"ש מרן הכ"מ בפ"ח מהל' לולב דין א' יע"ש והשתא אי ס"ל לרבינו כר"ש דכה"ע לשרף כשרוף דמי נהי דלא מפסיל מטעמא דמיכתת שיעור' משום דאין בו שיעור קצוב וכמ"ש מרן מ"מ יהא פסול משום דכל העומד לישרף כשרוף דמי דלהא טעמא אפילו במידי דאין בו שיעור פסול כמו שכ' הר"ן ועוד אני אומר דאפילו תימא דס"ל לרבינו כמ"ש רש"י שם פמ"ח ד"ה חליצתה כשרה דה"ט דלא אמרינן מ"ש משום דילפינן מטומאה

דכתיב ושרף את הבגד ולאו מילף הוא אלא גילוי מילתא בעלמא הפך דעת מרן נר' לע"ד דהאי טעמא לא מהני אלא לומר דלא אמרינן מכתת שיעורה אבל לר"ש דאמר כל העומד לישרף כו' לא מהני האי טעמא ואמינא לה מההי' דפ' המנחות דאותבי ר"א לר"נ מדאמר ר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי כל העומד לישרוף כשרוף דמי נותר ופרה אמאי מטמאים טומאת אוכלין עפרא בעלמא נינהו והשתא קשה דמאי פריך מפרה נימא דשאני התם דכתיב ושרף את הפרה אפילו בשעת שריפה קרוי פרה ומשום הכי מטמא ולא אמרינן כל העומד כו' דומיא דסנדל המוחלט ואפילו למאן דפסל בסנדל המוחלט היינו מטעמא דלא גמרינן איסור מטומאה אבל הכא ליכא למימר הכי אלא ודאי דה"ט לא מהני לר"ש דאמר כל העומד לישרף כשרוף דמי כנ"ל להלכה ולמעשה יש לחוש לסב' מור"ם ועי' בתוס' חולין דק"מ ע"א ד"ה למעוטי שנראה מדבריהם דס"ל דהל' כר"ש דאי לא כן נר' דלא ק' מידי שהרי בהמת קדשים הוי דבר שאין צריך בו שיעור ע"ש ודו"ק:

וכותבין על דבר שיכול להזדייף והוא שיתננו לה בע"מ כו'. הנה דעת רבי' ז"ל דבע"ח לבד לא הוי גט משום דבעינן שיהא מוכיח מתוכו ודע שהרב נת"מ די"א הכריח שלדעת הרי"ף ז"ל שכתב בפ' המגרש דלר"א ע"ח או ע"מ כרתי ע"כ דס"ל ז"ל דלר"מ בעינן שיהא מוכיח מתוכו וע"פ זה הוקשה לו מ"ש הרי"ף ז"ל בפ' המביא וז"ל וה"מ בגיטין אבל בשטרות בעינן כתב שאינו יכול להזדייף כדכתיבנא לעיל והוא מ"ש בגמ' גבי שטר פרסאה והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף ונר' שהוא פוסק כר"א דאמר לא הכשיר ר"א אלא בשטרות ומשום הכי הביא ראיה מההיא דשטרא פרסאה והוא תימא דלפי הנסחא שכתב הרי"ף פרק המגרש דהל' כר"א בגיטין אבל לא בשטרות וכמ"ש הרא"ש והר"ן ז"ל שם למה הוצרך להכריח ואם הלכה כמ"ד דלא הכשיר ר"א בשטרות או לא כיון דבשטרות לא קיימא לן כותיה דר"א אלא כר"מ דאמר עח"כ ולר"מ ודאי דבעינן כתב שאינו יכול להזדייף וכמו שמפורש כאן ואפילו אם באו ע"ח לפנינו ואמרו שאינו מזוייף אפילו הכי לא מהני לר"מ משום דבעינן שיהא מוכיח מתוכו עד כאן ת"ק ז"ל יע"ש מה שתירץ שדבריו דחוקים ועיין בס' בני יעקב דף קכ"ז ע"ד יע"ש. ולעיקר הקושיא נראה לע"ד דלק"מ משום דאע"ג דלדעת הרי"ף בשטרות לא קיי"ל כר"א אלא כר"מ ולר"מ לא מהני כתב שאינו יכול להזדייף משום דאינו מוכיח מתוכו מ"מ משום ה"ט דאינו מוכיח מתוכו בשטרות לא מהני אלא לענין דלא מיקרי מלוה בשטר וכמבואר ממ"ש רבינו ז"ל פכ"ד מה' מו"ל וז"ל ב' יב"ש שהיו בעיר אינם יכולים להוציא ש"ח זה על זה כו' אלא א"כ באו עדי השטר ואמרו זה השטר שהעדנו עליו וכתב ה"ה ז"ל וז"ל ויש מן המפרשים

שפיר' שאפילו אם באו עדי השטר עצמן והעידו אין להם דין מלו' בשטר אלא דין מלו' על פה עכ"ל יע"ש ואם כן אי משום דקי"ל כר"מ בכתב שיכול להזדייף אי באו ע"ח לפנינו ואמרו שלא היה בו זיוף הוה גבי מבני חרי משום הכי הוצרך הרי"ף ז"ל לומר דהלכה כר"א דאמר לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא גבי אפי' מבני חרי משום דכיון דלראיה קאי זמן מרובה חיישינן דלמא הוה ביה תנאה וזייפתיה ועדים לא דכירי כמ"ש הר"ן שם גבי ההיא דשטרא פרסאה והיינו דמייתי הרי"ף ז"ל ראיה מהא דפרכי' גבי שטרא פרסאה לרבא דאמר דגבי מבני חרי והא בעי' כתב שא"י להזדייף לו' דאפילו מב"ח לא גבי כנ"ל ודו"ק:

הלכה ד

היה הגט חקוק על יד של עבד בכתובת קעקע כו' ה"ז מגורשת כו'. הנה הרב בית שמואל סי' קכ"ד הקשה דכשהעדים חקוקים על יד של עבד עבדי איסורא דרבנן ומפסלו לעדות מדרבנן ואיך כתב רבינו ה"ז מגורשת יעיין שם והפר"ח סימן הנז' ס"ק כ"ב כתב דלא ק"מ דפסולין דרבנן בעו הכרזה והני לא אכרוז עלייהו עכ"ד ואשתמיט מיניה מ"ש הנימוקי פ' זה בורר משם הרא"ה דלא בעינן הכרזה אלא למיפסלי' לשאר עדיות אבל לאותו עדות שנפסל בו כגון ההיא דבר בניתוס דחד אמר לדידי אוזיף בריביתא דפריך בגמ' והאמר רבא לוה פסול לעדות אע"ג דלוה לא מיפסל אלא מדרבנן לא ראו חכמים להאמינו משום הכי פריך בגמ' דהיכי פסליה רבא לבר בניתוס יע"ש והביאו מרן הב"י ז"ל בח"מ סי' ל"ד מחודש כ"ח א"כ ה"נ אמאי לא פסיל לאותו עדות שנפסלו בו דהיינו הגרושין ואף שהריב"ש ז"ל נראה שחולק עליו כמ"ש הרב מש"ל הלכות מו"ל פ"ד דין ו' יע"ש מ"מ אכתי קשה לס' הנימוקי ז"ל סוגיא דפרק המביא תניין ד"כ ע"ב דפריך בגמ' ולרבא קשי' מתני' ומשני מתניתין לרבא לא תקשי בכתובת קעקע הרי דתלמודא אוקמא למתניתין כר"מ דאמר עח"כ ובכתובת קעקע והשתא קשה היכי קתני מתני' על הכל כותבין כו' ע"י של עבד ונותן לה את העבד הא מדרבנן מיהא פסולים לאותו עדות שנפסלו בו: וראיתי להרב ש"ך סימן הנז' ס"ק כ"ב שכתב דין זה דהרב הנמוקי והקשה וז"ל וק' דבנ"י לא כ"כ אלא להמקשה דהוה ס"ל דפסול לעדות ע"פ עצמו א"כ כשמעיד לדידי אוזיף בריביתא אינו נאמן לפסול לבר בניתוס דהוה ליה פסול אבל להאי דמשני דאין אדם משים ע"ר ופלגינן דבוריה לא משכחת להאי דינא דאי מעידים עליו שהוא לוה ברבית הו"ל עדות אחרת וא"כ לאיזה צורך כתבו הב"י והד"מ והסמ"ע דין זה וצ"ע עכ"ד וע"פ האמור בענין לק"מ דהא משכחת לה להאי דינא לנדון דידן דלפי דעת הרב הנמוקי אם הודיעו לעדים שאסור לחתום בכתובת קעקע וחתמו הגט פסול

מדרבנן מטעמא דלאותו עדות לא בעי הכרזה ומש"ה כתבו הב"י והד"מ והסמ"ע דין זה ועוד נראה דמשכחת לה לגבי שטר שיש בו רבית דגובה את הקרן מנכסים משועבדים וכמ"ש הטור סימן נ"ב וכתבו התוס' והטור י"ד סי' קס"א והרא"ש דהטעם דהעדים לא נפסלו בכך דלא תשימון עליו נשך לא משמע להו איסורא וא"כ נ"מ דאם התרו עליהם דעוברים על לאו דלא תשימון אע"ג דלא מפסליה אלא מדרבנן משום דהו"ל לאו שאין בו מלקות כמ"ש הרב מש"ל שם יע"ש אפי' הכי פסולים בלא הכרזה לאותו עדות עצמו (וזה לדעת מוהרח"ש ז"ל בסי' י"ט דס"ל דאפי' באיסורי תורה כיון שפסולו מדרבנן בעי הכרז' יע"ש) וכיון שכן יש לתמוה על מרן הב"י בס' הקצר אמאי השמיט דין זה דהרב הנמוקי ואפשר שאע"פ שבב"י הביא דין זה דהרב הנמוקי בלי חולק מ"מ אח"כ ראה תשובת הריב"ש ז"ל בסי' תק"כ שחולק על הרב הנמוקי ומש"ה לא פסקו ועי' בהרב מש"ל ה' עדות פי"א דין ו': עוד תי' הפר"ח ז"ל דלא משמע להו לאינשי איסורא בכתובת קעקע אלא ע"ג עצמו לא ע"ג אחרים וגם בזה נראה לע"ד דלא צדק דהרי לפי דעת הרב הנמוקי והתוס' שם בפ' ז"ב אע"ג דלא משמע להו איסורא אפילו הכי פסול מדרבנן שכ"כ התוס' ז"ל על ההיא מתני' דואלו הם הפסולים דמלוה ברבית פסול מדרבנן משום דלא משמע להו איסורא אלא בע"כ וכ"כ הנ"י שם דלוה פסול מדרבנן דלא משמע להו איסורא אלא למלוה דאית ליה רווחא ועיין בהרב מש"ל שם בדין הנז' וכיון שכן תקשי לפי סברתם ז"ל סוגיא דהמביא כדכתיב' ונראה מדברי הרב הנמוקי שאף באיסורא דרבנן פסלי מדרבנן אף דלא משמע להו איסורא שכתב שם ומלוה ברבית דרבנן פסול אבל לא לוה דבאבק ריבית ליכא איסור' ללוה והשתא אי ס"ל דבאיסורי דרבנן שרי א"כ למאי אצטריך להך טעמא ת"ל מהך טעמא דכתב לעיל דלא משמע ללוה איסורא לכן נראה כמו שתי' הרב בית שמואל דהכא איירי בשחתמו בשוגג שלא ידעו כלל שיש איסור בכתובת קעקע ואף לפי דעת הרב הנמוקי דאע"ג דלא משמע ליה איסורא אסור מדרבנן התם שאני שהוא יודע שהמלוה עביד איסורא ועבר אלאו דלא תשיך ונמצא דלוה קעבר אלפני עור משא"כ הכא דלא ידעי שיש איסור כלל ודומה למ"ש רבינו ז"ל בפי"ב מה' עדות ראוהו קושר או מתיר דצריך להודיעו שהוא מחלל ומשמע דאם לא הודיעו כלל כשר וכעין חילוק זה כתב הרב מש"ל ז"ל שם יע"ש ועיין בספר גט פשוט סק"ל ובמוהריב"ל ז"ל ח"ד סי' ט':

הלכה ז

כותבין את הגט בכל כתב ובכל לשון כו'. כתב הרשב"א בתשו' סי' אלף קצ"א וז"ל שאלת גט שכתוב בכתיבה שאנו קורין משק"א כו' תשובה גט שכתב בכל לשון כשר

דגרסינן בפרק המביא תניין האי שטרא פרסאה דחתימו עליה סהדי ישראל כשר כו' ואקשינן מאי קמ"ל דבכל לשון כשר תנינן גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר ומשני אי מהתם הו"א ה"מ בגיטין אבל בשטרות לא קמ"ל אלמא גיטי נשים פשיטא דכשר בכל לשון עכ"ל וכ"כ בסי' תשע"ט יע"ש ויש לדקדק טובא בדבריו דאמאי הוצרך להביא ראיה מההיא דפרק המביא ממתני' גופא הו"ל לאתויי דהא קתני גט שכתבו עברית כו' יונית ועדיו עברית כשר וכן קשה על רי"ו ז"ל נתיב כ"ד ח"ב שכתב וז"ל גט כשר בכל כתב ובכל לשון כך דקדקו הפוסקים ז"ל בפ"ב דגיטין מהא דפריך מאי קמ"ל עכ"ל אמאי לא הביא ראיה ממתניתין וכן הקש' הרב בעל בני יעקב ז"ל דף קמ"ד ע"ב ומה שתי' דאי ממתניתין הו"א דר"ל דהכתובה היא יונית אבל הלשון הוא לשון ארמי עדיין ק"ק דכלפי השואל שנסתפק בכתב משק"א והלשון הוא לשון ארמית הוה ליה להשיב שהוא משנה ערוכה וגם למ"ש רי"ו דגט כשר בכל כתב הול"ל ממשנה ערוכה. אמנם לע"ד דברי הרשב"א ז"ל עניים במקום אחד ועשירי' במקום אחר שכתב הרשב"א ז"ל בתשובה הביאה מרן הב"י ז"ל סי' קכ"ו וזה לשונו ולענין כתיבת משח"ט בכל כתב ובכל לשון כשר ובהדיא תנינן גט שכתבו עברית כו' ויונית לאו דוקא דהוא הדין לשאר הלשונות כדאיתא בפרק המביא תניין אלמא אפילו פרסי כשר עכ"ד יע"ש ואם כן נראה שלזה כוון בהך תשו' במה שלא הביא ראיה ממתני' משום דכתיבת משק"א לא כתיבת יונית הוא וממתני' ליכא ראיה אלא לכתב יונית וגם לדעת רי"ו ז"ל איכא למיימר הכי דמש"ה לא הביא ראיה ממתני' משום דאיכא לדחויי כמ"ש הרשב"א ודוק:

הלכה ח

אבל אם היה מקצת הגט כתוב בלשון אחד כו' פסול. אם נכתב הגט בב' כתיבות כתב הרב בעל חלקת מחוקק ז"ל סי' קכ"ו דכשר אמנם מוהריק"ש ז"ל כתב שאם מקצת הגט כתוב בלשון אשורית ומקצתו בכתב פרובינצאל נראה לי דפסול ועיין בהרב מכתב מאליהו ז"ל שער ב' סי' א' שכתב שמדברי תשובת הרשב"א ז"ל שהביא מרן הב"י ז"ל סי' הנז' נראה הפך דעת הרב חלקת מחוקק ז"ל ולע"ד לא מצאתי שום סתירה מדברי הרשב"א ז"ל לדברי הרב חלקת מחוקק ז"ל כמו שיראה הרואה ואדרבא מדברי מרן הב"י ז"ל שכתב ליישב תשובת הרא"ש ז"ל שהכשיר אם כתב אל"ף למ"ד ביחד דה"ט דכיון דכל הגט כתיב בכתב אשורית זולת תיבה אחת משום הכי כשר יע"ש נר' לכאורה כדעת הרב ח"מ ז"ל ויש לדחות ועיין בספר גט פשוט סק"ו וצ"ע ועיין בפר"ח ז"ל שהביא דברי הרב בעל ח"מ ז"ל בלי חולק ודוק:

הלכה יב

וזהו נוסח הגט כו' איך אנא פ' כו'. כתב הרב בעל תה"ד סי' קפ"ח וז"ל ושם ידידיה אם כותבין אותו תיבה אחת או ב' הבאת ראיה מטופס דהרז"ך שכתב פדהצור ועמינדב תיבה א' לא דמי דאותם שמות לא אשכחן דמחלקין בתרי שיטי כמו ידידיה כדאיתא פרק ע"פ דקי"ז אליבא דרב ומסתמא ר"ל דומיא דהללויה דבתהלים דרבי חייא דהוו בב' שיטי כדפירש רש"י ורשב"ם ז"ל אמנם היה נראה דכיון דקאמר תלמודא דפליג ריב"ל בהללויה ומצינן למימר דפליג אידידיה וכריב"ל קי"ל אפי' נגד ר"י אך לגבי ר"ח לא ברירה לי כלל אי קי"ל כריב"ל ומ"מ נוכל לומר דהא דקאמר רב ידידיה נחלק לב' ר"ל אם ירצה אבל ה"ה אם יכתוב תיבה אחת ש"ד עכ"ל בפסקים וכתבים וראיתי למוהר"א ששון ז"ל בתשובה סימן כ"א מקהי אקהתא בתשו' הלזו חדא במ"ש לא דמי דאותם שמות לא אשכחן דמחלקינן כו' דנראה מדבריו דכיון דלא מחלקינן בב' שיטי לא מחלקינן להו בב' תיבות והא ליתא שהרי בפרק אלו טרפות דף ס"ה מסיק בהדיא דאע"ג דבתרי שיטי לא פסקינן בתרי תיבות פסקינן ותו שנראה מתוך דברי השואל שלא ראה מחלוקת רב ור"י דפרק ע"פ וכי גמרא ערוכה נעלם ממנו גם לדברי הרב המשיב קשה דאמאי לא הביא לו ראיה תיכף מסוגית הגמ' שהוא מחלוקת אם הוא תיבה אחת או לא ולמה לו ליטפל עצמו בב' שיטות עוד הקשה במ"ש מרן הב"י סי' קכ"ט וז"ל ומ"ש בשם פדהצור ועמינדב שיכתבם תיבה אחת לא ידעתי למה לא יחלק בתרי תיבות אם ירצה דלא גרע משם ידידיה שחולק לב' אם ירצה ואפשר דלרבותא נקט תיבה אחת לומר שאף על פי שנראה בב' תיבות יכתבם בתיבה אחת אם ירצה עכ"ל והקשה הרב הנזכ' וז"ל ותו יש לדקדק במ"ש לא ידעתי כו' והרי הרב הכתבים ביאר טעמו דידידיה נחלק לב' שיטות דומיא דהללויה ופדהצור לא ובזה נדחה גם כן מ"ש ואפשר דלרבו' נקטי שהרי לפי דעת הרב הכתבים פדהצור לא כתבינן בב' תיבות כיון שלא מצינו שנכתב בב' שיטי עכת"ק ונראה לע"ד ליישב הכל ולומר דכל עצמו של ספק השואל הנזכר לא בא אלא לומר אי מצינן לכתבו בתיבה אחת או בעינן דוקא בב' תיבות דס"ל להשואל דודאי הלכה כרב דפסקינן להו בב' תיבות דומיא דכדרלעומר דמסיק תלמודא פרק אלו טרפות דכתבינן להו בב' תיבות וא"נ משום דר"ח קאי כותיה כמ"ש הרב המשיג אלא דקא מספקא ליה אי מצינן לכותבו תיבה אחת ונחלק לב' דקאמר רב היינו אם ירצה או דלמא דוקא בב' קאמר ואהא מייתי ראיה מטופס דהרז"ך שכתב פדהצור בתיבה אחת וס"ל להשואל דפדהצור ודאי דמן הדין כתבינן להו בתרי תיבות דומיא דכדר לעומר ואפילו הכי קאמר דבתיבה אחת ש"ד ואהא השיב הרב הנז' דלא דמי דהתם לא אשכחן דמחלקינן להו בב'

שיטי אלא בב' תיבות ומש"ה מצינן לכתבו בתיבה אחת משא"כ שם ידידי' דמחלקינן להו בתרי שיטי וה"ט משום דיש לו מובן ההפסק דר"ל ידיד ה' כמ"ש מוהריב"ל ז"ל ח"ג סימן ט' והרב הנזכר ז"ל שם בס"ד יע"ש ומשו"ה ידיד חול יה קדש כדאיתא בפרק ע"פ והילכך מצינן למימר דלא כתבינן ליה בתיבה אחת משום דבתיבה אחת אינו מובן דר"ל ידיד ה' ומ"ש עוד הרב תה"ד ומ"מ נוכל לומר כו' ה"ק ואע"ג דמטופס דהרז"ך אין ראיה כמ"ש מ"מ נוכל לאומרו בלי ראיה דכי קאמר רב נחלק לב' היינו אם ירצה אבל בתיבה אחת שפיר דמי אע"ג דמחלקינן ליה בשני שיטי. והנה מרן ז"ל בתחילת ההשקפה הבין דמ"ש הרז"ך ז"ל פדהצור ועמינדב תיבה אחת היינו לומר דלכתחלה צריך שיכתבם תיבה אחת כמו שנראה מדברי הר"ן פרק אלו טרפות וכ"כ הרב גט פשוט סימן הנז' ס"ק קל"ג יע"ש ואפי' הכי מייתי השואל ראיה שפיר דכי היכי דהתם מן הדין נחלק לב' דומיא דכדר לעומר ואפי"ה כתב הרז"ך דלכתחלה מיהא יש לכתוב בתי' א' וש"ד ה"נ גבי שם ידידיה מצינן לכתבו בתיבה אחת והיינו דק"ל למרן ז"ל וכתב לא ידעתי למה לא יכתבם בב' תיבות אפי' לכתחילה דומיא דידידיה שנחלק לב' אם ירצה ומעתה על פי האמור לק"מ מה שהקשה הרב הנזכר שהרי הרב תה"ד ז"ל ביאר טעמו דידידיה נחלק לתרי שיטות ופדהצור לא משום דמאי דחילק הרב תה"ד בין שם ידידיה לפדהצור ידידיה נחלק לתרי שיטות ופדהצור לא היינו לענין דלא מצינן לכתבו בתיבה אחת כיון שנחלק לב' שיטות משא"כ פדהצור דאינו נחלק מצינן לכתבו תיבה אחת כדכתיבנא לעיל ברם לענין דמחלקינן להו בתרי תיבות מעולם לא אמרה הרב תה"ד ז"ל כדמוכח מההיא דא"ט דקאמר התם בהדיא דאע"ג דלא מחלקינן להו בב' שיטי מחלקינן להו בתרי תיבות והיינו נמי מאי דתריץ מרן ז"ל ואפשר דלרבותא נקט תיבה אחת כו' והשתא מייתי השואל ראיה בעצם מטופס דהרז"ך זכרונו לברכה דאע"ג דנחלק לב' תיבות קאמר דבתיבה אחת שפיר דמי ואהא משיב הרב הנזכר ז"ל דלא דמי כדכתיבנא לעיל כן נראה לי נכון עוד הקשה הרב הנז' ז"ל במ"ש הרב בעל תה"ד ומסתמא הוי דומיא דהללויה דפסקינן ליה בב' שיטי שהרי בפרק א"ט אמרינן בהדיא דבתרי תיבות פסקינן בתרי שיטי לא פסקינן ותו דלדעת הרב דס"ל דשם ידידיה כתבינן בתרי שיטי א"כ התם בפרק א"ט בההיא דבת היענה תקשי אלא מעתה ידידיה דכתבינן בתרי שיטי ה"נ דתרי שמות נינהו והשתא ליכא שום תי' עכת"ד יע"ש ולע"ד לק"מ כפי מ"ש הוא ז"ל עצמו בסוף התשו' דידידיה מצינן לכתבו בב' שיטי ולא דמי לכדרלעומר דהת' אין לו מובן ההפסק משא"כ ידידיה דיש לו מובן ההפסק כדכתיב' לעיל ומש"ה לא פריך בגמ' מידידיה משום דכיון דיש לו מובן ההפסק שר"ל ידיד ה' אפי' דפסקינן להו בב' שיטי חד שמא הוא משא"כ בבת

היענה דאי אמרת דבת היענה שמה וכולה חדא היא אם כן היכי פסיק להו ספרא בתרי שיטי כיון דאין לו מובן ההפסק אלא ודאי דבת היענה זו ביצת היענה ומעיקרא כי קאמר התם דמדפסיק להו בב' תיבות ש"מ דב' שמות נינהו פריך שפיר מכדר לעומר דאין לו מובן ההפסק ופסיק להו ספרא בב' תיבות גם מה שתירץ הרב ז"ל דההיא סוגיא אזלא אליבא דחזקיה וחזקיה יסבור כר"י ק' דא"כ תקשי דלר"ש דס"ל דידידיה מחלקינן להו בתרי שיטי א"כ ביצה טמאה מנ"ל דאסירה מן התורה דאי מבת היענה אימא דכך שמה וכמו כן קשה לפי תרוץ הרב בעל גט פשוט ס"ק קל"ד יע"ש: עוד הק' הרב הנזכר שהרי רבא הוא אחרון והיה נראה לפסוק כמותו ומדברי הרב המשיב נראה דלא חש למילתיה יע"ש הנה מ"ש דהלכה כרבא שהוא בתרא אפי' נגד ריב"ל כ"כ הרשב"א ז"ל בחידושיו לגיטין ד"ז ועיין בתשו' סי' תס"ד ובשיורי כנה"ג חלק א"ח בכללי התלמוד סי' ל"ט ומה שתי' הוא זכרונו לברכה דאפשר דמדגמ' לא בעי על מילתא דרבא הללויה וידידי' לרב' מהו משמע דלא קי"ל כותי' מלבד דאשתמיט מיניה מ"ש רשב"ם דף קי"ו ד"ה רב מאי יע"ש נראה דהא ליתא דהא חזינן דבעי תלמודא אליבא דמאן דלית הלכתא כותיה דאי הלכה כרב דאמר מרחב יה אחד הם אם כן מאי קא בעי תלמודא מרחב יה לר"י מאי כיון דלא נ"מ מידי ואי הלכה כר"י דהללויה וידידי' אחד הם אם כן מאי בעי תלמודא ידידיה לרב מאי עוד הק' במ"ש מרן הב"י ז"ל סימן הנזכר וז"ל ולענין שם ידידיה כתוב בכתבי מוהר"י כו' ומ"ש בשם ידידיה לחלוק בב' תיבות נראה לי דהיינו דוקא בשיטה אחת אבל לא בב' שיטי דלא עדיף מכדרלעומר כו' והיכי קאמר נראה לי דהיינו דוקא בשיטה אחת שהרי הוא עצמו כתב ומסתמא כו' הוי דומיא דהללויה וכתבינן להו בתרי שיטי וראיתי להרב גט פשוט סי' הנזכר ס"ק קל"ד שכתב וז"ל ולע"ד נראה דכונת מרן ז"ל היא פשוטה דאע"ג דאליבא דרב ס"ל דשם ידידיה פסקינן להו בתרי שיטי מ"מ לענין הלכה מספ"ל אי הלכתא כרב או כר"י וכיון שכן אם כתב שם ידידיה בתרי תיבות ובשיטה אחת כשר לכ"ע אבל בתרי שיטי אינו כשר אליבא דר"י דלא עדיף מכדרלעומר וע"פ זה יישב דברי מרן ז"ל דכתיבנא לעיל ותמה על מרן בספר הקצר שכתב שם סעיף ל"ג שם ידידיה אם נחלק לב' תיבות כשר ומשמע מפשט דבריו דלכתחילה יכתוב בתיבה אחת אבל אם נחלק לב' תיבות בשיטה אחת בדיעבד כשר ואדרבה איפכא מסתברא דהרי רב ור"י נחלקו בשם ידידיה דר"י סבר דהוי תיבה אחת ורב סבר דנחלק לתרי תיבות ואפי' בתרי שיטות ויש ספק אי הלכה כרב או כר"י אבל בתרי תיבות בשיטה אחת כשר לכ"ע גם אליבא דר"י דומיא דכדרלעומר אבל בתיבה אחת יש צד לומר דהוא פסול אליבא דרב והרבה טרח מוהרי"א להכשירו ואם כן הכי הול"ל שם ידידיה חולקין אותו לתרי תיבות

ואם כתב בתיבה אחת כשר עכ"ל ודבריו תמוהים לע"ד ואשתמיט מיניה לשון רשב"ם ורש"י ז"ל ד"ה אחת הן שכתבו וז"ל כלומר תי' אחת הן ואין התיבה נחלקת לב' עכ"ד הרי שכתבו דלר"י אין התיבה נחלקת לב' ומשמע דאם כתב בב' תיבות פסול והשתא אי מספ"ל אי הלכה כר"י או כרב איך כתב דבב' כשר הא לר"י אפילו בתרי תיבות נמי פסול והרב תה"ד לא קאמר אלא לרב דוקא ומעתה צדקו דברי מרן בשלחנו הטהור שכתב דאם נחלק לתרי תיבות כשר משום דקיימא לן כרב אבל לכתחילה צריך לכתוב בתיבה אחת דאז לכ"ע ש"ד כמ"ש הרב תה"ד ולעיקר קו' מוהר"א ששון נראה ליישב בדוחק דס"ל למרן דאע"ג דהרב תה"ד ז"ל כתב ומסתמא כו' דהוי דומיא דהללויה לא פשיטא ליה מילתא טובא כיון דמצינן למימר הא כדאיתא והא כדאיתא ושאני הללויה כיון דאינו שם הו"ל כשאר תיבות דעלמא דפסקי' להו בתרי שיטי משא"כ ידידיה כיון דהוי שם א' אם נכתב בתרי שיטי מחזי כב' שמות ומש"ה כתב הרב תה"ד לשון ומסתמא והיינו דכתב מרן ז"ל נראה לי דהיינו דוקא בב' תיבות הוא דפסיקא ליה אבל בב' שיטות לא פסיקא מילתא דא"ל דלא עדיף מכדרלעומר דאינו נחלק בתרי שיטות מיהו אי קשיא בדברי מרן הא קשיא דאיך כתב ומ"ש מוהרי"א בשם ידידיה לחלוק בתרי תיבות כו' שהרי מדברי מוהרי"א נראה דמספ"ל אי הלכה כרב כיון דקאי ר"ח כותי' או כר"י ולר"י הרי כתבנו לעיל דאם נחלק לתרי תיבות פסול וכמ"ש רש"י ורשב"ם ז"ל וכן הקשה הרב מכתב מאליהו שער ד' סימן כ"ד והנראה לע"ד דס"ל למרן דאע"ג דלר"י דאמר אחת הן אם נחלק לתרי תיבות פסול מ"מ בהא לא קי"ל כותיה דר"י כיון דחזי' לסתמא דתלמודא פ' א"ט דפריך בפשיטות אלא מעתה כדרלעומר דפסיק ליה ספרא ב' שיטי ה"נ דתרי תיבות נינהו ולר"י ודאי דכדרלעומר צריך לכתוב בתיבה אחת דאפי' בשם ידידיה דיש לו מובן ההפסק דר"ל ידיד ה' אפ"ה ס"ל לר"י דלא פסקינן להו בב' תיבות כ"ש בשם כדרלעומר דלא פסקינן ליה בתרי תיבות לר"י ומסתייע לזה מ"ש לעיל דפשיטא ליה לשמואל דפסקינן להו לתרי תיבות מכח ההיא דא"ט וכיון שכן גם מוהרי"א נראה ודאי דמודה בהא ומאי דמס' ליה למוהרי"א כיון דפליג ריב"ל בהללויה אי קי"ל כוותיה היינו לענין תרי שיטי דסליק מיניה משום דבתרי שיטי לא חזינן לתלמו' בהדיא דקאמר דפסקינן להו לב' שיטי כסברת ר"י ואהא הוא דמספ"ל לענין תרי שיטי אי הדרן לכללין דעלמא אי הלכה כריב"ל ור"י בהא ולא כתבינן לי' בתרי שיטי או כרב כיון דר"ח קאי כותי' אע"ג דבשם כדרלעומר קאמר תלמודא בהדיא דלא פסקי' בתרי שיטי התם היינו משום דאין לו מובן ההפסק והיינו דכתב מרן מ"ש בשם ידידיה כו' נראה לי דהיינו דוקא בשיטה אחת כלומר דבב' שיטי כיון דמספ"ל למוהרי"א אינו נחלק ואמרינן דלא עדיף

מכדרלעומר אלא משוינן ליה לדינא דכדרלעומר דקאמר תלמודא בהדיא דאינו נחלק וא"נ מ"ש מרן ונראה לי היינו שחולק על מוהרי"א וס"ל דלא עדיף ידידיה דיש לו מובן ההפסק מכדרלעומר דקאמר תלמודא בהדיא דלא פסקינן בתרי שיטי דסוף סוף מיחזי כב' שמות וע"כ ההיא סוגיא אתיא אליבא דרב דלר"י הא קאמר אחת הן כדכתיבנא וכעין מ"ש מוהר"א ששון כנ"ל ודוק:

טעם המלך ה) עיין בתשובת שב יעקב ח"ר סימן נ"ו גם הוא הרבה לדבר מדברי רבינו פה וכ' דתליא בפלוגתא דברי רב ור"י בסוכה ובדבריו יש לפקפק שם הרבה ועי' בתשובת מהר"י מינץ סי' ת' ובתשו' פני יהושע סי' ו' בא"ח מה שמפלפל שם בענין בית אל ועי' במס' סופרים פ"ה הל' י' ובירושלמי פ"ג דסוכה ובירושלמי במגילה פ"א ויש לפקפק בזה כמה דברים והמעיין בכל אלה ימצא סתירה בסברות הרבה ועי' בתקון סופרים ועי' תשובת הרדב"ז סי' אלף תשס"ה לענין שמות שאינן נמחקין ובס' יד מלאכי מה שהשיג עליו ומדבריהם בפלפולם אי הוי יה שם או שבח יש להעיר מדברי הרשב"ם בפ' ע"פ ומני' יש נמי להעיר על תשו' שב יעקב הנזכרת וכבר האריך גם בזה הרב ברכי יוסף סי' רע"ו:

ודין דיהבי ליכי כו'. כתב ה"ה וכתבו הרמב"ן והרשב"א דקי"ל כר"י דאמר צריך לכתוב ודין כו' ומרן הב"י סימן קכ"ו כתב וז"ל והרי"ף והרא"ש הביא בעיא זו אלמא דס"ל דבעי' ודין כיון דבעיין לא אפשיטא מספיקא בעי למכתב ודין וכן הוא דעת הרשב"א עכ"ל ואולי נאמר דמ"ש מרן וכן דעת הרשב"א לא קאי אלא למ"ש בדעת הרי"ף והרא"ש דבעינן ודין מיהו מר כטעמיה ומר כטעמי' דטעמו דהרשב"א הוא משום דקי"ל כר"י כמ"ש ה"ה וכ"כ בחדושיו וטעמו של הרי"ף משום ספק כנ"ל:

הלכה טו

גט שמחק כו' ואם מן התורף אינו גט. עיין מה שהקשה הפר"ח סימן קכ"ה ס"ק ל"ו ועיין בספר בני יעקב דף קכ"ז ע"ב שכפי דבריו סרה מהר קושי' הפר"ח ז"ל יע"ש ודוק:

הלכה יז

במה ד"א כו' אבל אם יש שם עדים שנמסר בפניהם כו' ה"ז כשר. כתב ה"ה והוכרח לחלק בכאן כו' וכן סבור רבינו בשקרוע שתי וערב וכן נראה מן הירושלמי פרק המביא תניין שהקשה על המשנה ועל העלה של זית ולאו כמקורע הוא ותי' אמר ר"ז תני בונא בר שילא אפילו לא כתב אלא אני פ' מגרש את אשתי כשר וראיתי להפר"ח ז"ל סי' קכ"ה סק"מ שכתב וכונת הירושלמי היא דהכי קתני דכותבין את הגט על עלה של זית והא א"א לכתוב על עלה אחת אלא על עלין הרבה והו"ל כמקורע והתורה אמרה ספר

א' ותירץ אמר ר"ז כו' כלומר כיון שכותב התורף על עלה אחת אף שכותב הטופס על עלין הרבה אין חשש בזה וכי אמרינן ס' א' אמר רחמנא כו' הוא בתורף ולא בטופס ומשמע ליה לה"ה דכיון דכל הגט מצי למכתביה על כמה עלין אין לך קרוע יותר מזה והאמת שלא דק המגיד משנה בראי' זו כלל ודבר ברור הוא שאם הטופס לבד קרוע ש"ו דאף לדעת הרשב"א כשר דנהי דלכתחילה גזרינן טופס אטו תורף דומיא דשאר פסולי דאורייתא אבל בדיעבד מיהא כשר דאפי' תימא דכל מה שקרוע כמאן דליתא הא התורף נשאר קיים עכת"ד ודבריו תמוהים לע"ד שהרי בירושלמי אמתניתין קיימינן ומתניתין קתני על הכל כותבין אפילו לכתחילה וכמ"ש רבינו דין ב' והשתא לדעת הרשב"א ז"ל אפי' תימא דבטופס מקורע כשר בדיעבד אכתי תקשי לן מתניתין דקתני על הכל כותבין לכתחילה אלא ודאי דאפי' בתורף כשר בע"מ כדעת רבינו זה הנראה פשוט בכונת ה"ה וע"פ האמור ניחא לי מה שהקשה מוהר"א ששון סימן ל' וז"ל עוד יש לדקדק בדברי ה"ה דכיון דיליף לה מהירושלמי נמצא אם כן שלדעת הרמב"ם אפי' בקרוע ש"ו יכול ליתנו לה בע"מ דהא יליף לה מההיא דעל עלה של זית ואם כן בקרוע נמי יהיה הדין כן והמדקדק בדברי הרמב"ם יראה דדוקא אם נמסר לה הגט הוא דמכשרינן ליה ממ"ש אבל אם יש שם עדים שנמסר כו' הרי זה כשר מדבריו אלו נראה דדוקא אם נמסר לה מדלא כתב אם יש ע"מ יכול ליתנו לה עכת"ד ולפי מ"ש לק"מ דמאי דמשמע מדברי רבינו דלכתחילה אין נותנים לה היינו משום דרבינו איירי כשהתורף קרוע ש"ו שכ"כ ה"ז כשר אע"פ שהיה התורף כו' או שהיה קרוע ש"ו ובתורף ס"ל לרבינו דלכתחילה אין כותבין אבל בההיא דעלה של זית דהטופס לבד הוא דחשבינן ליה קרוע ש"ו משום הכי אפי' לכתחילה כשר ולא גזרינן טופס אטו תורף אלא בפיסולי דאורייתא והיינו דמייתי ה"ה ראיה מהירוש' לדעת רבינו דאי אפי' בתורף קרוע ש"ו כשר משום הכי מכשרינן בטופס לכתחילה אמנם לדעת הרשב"א דבתורף פסול מדאורי' היכי מכשרינן לכתחילה בטופס הא בפסולי דאורייתא גזרינן טופס אטו תורף אלא מיהו אכתי קשה דמאי ראיה מייתי ה"ה מהירושלמי נימא דס"ל להירושלמי גט מקורע כשר בטופס אפי' לכתחילה אע"ג דבתורף פסול מדאורייתא דומיא דפסול דס' א' דס"ל להירושלמי דאינו אלא בתורף אבל בטופס שרי לכתחילה דאמתני' קאי כדכתיבנא ותו קשה דאכתי מנין לו לרבינו דבקרוע ש"ו בתורף לכתחילה לא ינתן וכמו שדקדק מוהר"א ששון לכן הנראה לע"ד דס"ל לה"ה דמאי דפריך בירושלמי ולאו כמקורע הוא לאו היינו משום דבעינן ספר א' כמ"ש הפר"ח דא"כ מאי משני כיון דספר א' פסולה דאורייתא גזרינן טופס אטו תורף כשאר פסולי דאורייתא ומתניתין קתני על הכל כותבין אלא ודאי דהירושלמי לית ליה

הך דרשא דספר אחד אמר רחמנא כו' וכן מוכח בהדיא דלעיל מזה קאמר בירושלמי ר"י בעי כתבו על כוס של זהב ואמר לה מקום הכתב שלך ומקום השיטין שלי מהו ומדלא פריך עלה דת"ל דספר א' אמר רחמנא ומוקי לה במעורה כדמוקי תלמודא דידן בעייא דר"פ בפרק המבי' תניין ד"כ משמע בהדיא דס"ל להירושלמי דהכא לא דרשינן ס"א אמר רחמנא ואפשר דה"ט משום דס"ל דהאי ספר אצטריך לספירת דברים וכמו שהקשה התוס' ד"ה ספר לתלמודא דידן יע"ש והכי מוכח לישנא דירושלמי דפריך ולאו כמקורע הוא משמע דמשום פיסול מקורע דקאמר לעיל מזה נקרע פסול הוא דפריך דאי משום טעמא דבעינן ס"א הוא וכמ"ש הפר"ח הכי הול"ל הא בעינן ס"א וליכא וכן מוכח קצת מדברי התוספות ד"ה הנזכר דפיסולה דס"א הוי אפילו בטופס מדרבנן דומיא דשאר פסולי דאורייתא כדכתיבנא ממה שהקשה אמתניתין דפרק המגרש דקתני שייר מקצת הגט וכתבו בדף הב' כשר דהוה ליה למיפסל בב' דפין משום ס"א והשתא אם איתא לדעת הפר"ח ז"ל דמאי דפריך בירושלמי היינו משום פיסול' דס"א ואהא משני אר"ז כו' א"כ מאי ק"ל מההיא מתניתין נימא דמתני' דשייר מקצת הגט אייריי בכותב התורף כולו בדף א' וכדשני בירושלמי להההיא דעלה של זית אלא ודאי דס"ל להתו' דפיסולא דס"א הוי אפי' בטופס כשאר פסולי דאורייתא ומש"ה ס"ל לה"ה ז"ל דמאי דפריך בירושלמי ולאו כמקורע הוא היינו לומר דכיון דא"א לכתוב את הגט בעלה א' אלא בעלין הרבה הו"ל מקורע (וכ"כ הרב ל"מ ז"ל דקו' הירושלמי הוא משום מקורע) ואפי' בע"מ מיהא לכתחילה לא ינתן וכמ"ש רבינו ומתני' על הכל כותבין קתני אפילו לכתחילה ואהא משני אמר ר"ז כו' כלומר כיון דהתורף נכתב על עלה א' אף על גב דהטופס נכתב על עלין הרבה ונמצא דהטופס הוי כמקורע לא גזרו טופס אטו תורף לכתחילה כיון דתורף גופיה הוי מדרבנן הו"ל גזירה לגזירה ומש"ה קתני מתניתין על הכל כותבין אפי' לכתחילה והיינו דמייתי ה"ה ראיה דלדעת הרשב"א כיון דתורף פסול מדאורייתא טופס נמי פסול מדרבנן כשאר פסולים דאורייתא ומאי משני בירושלמי והיינו דהכריחו לרבינו ז"ל לומר דטופס קרוע בע"מ לכתחילה לא ינתן ממאי דפריך בירושלמי כנ"ל ומיהו לפום מאי דמסיק בתלמודא דידן דבעינן ס"א ולא ב' או ג' ספרים צ"ל דס"ל לתלמודא דידן דמתניתין דקתני עלה של זית לאו דוקא אלא מתני' אתא לאשמועינו דכותבין על העלין ולדוגמא בעלמא נקטי לומר דבעינן דבר המתקיים בעל' של זית וכן הוא מוכרח ממה שהקשה התוספות אמתניתין דפרק המגרש דשייר מקצת הגט כו' ולא קשיא להו כן ממתניתין דפרק המביא ועיין בספר משאת משה חלק א"ה סי' י"ו ודוק:

הלכה כא

היו שם ב' עדים כו'. משנה פ' המגרש ופרכינן בגמרא וליתכשר האי בראובן בן והאי בבן יעקב עד והתנן בן איש פ' כשר דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא וליתכשר האי ביעקב עד דהא תנן איש פ' כשר דלא כתי' עד ומבע"א בדידעינן ביה בהאי חתימה דלאו דיעקב היא ע"כ ויש לדקדק על רבינו שכתב ואם יצא מתחת יד שאין העדים נקראים עמו אינו גט ולא פי' דה"ד בשכותב ראובן בן אקמא ויעקב אבתרא אבל אם כתב ראובן אקמא וכן יעקב עד אבתרא ב' כשרים וכן נמי אם כתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתר' ב"כ כדמסיק בגמרא והרב ל"מ תי' דרבינו ס"ל דכל הסוגי' זו לא נאמרה אלא קודם התקנה שהתקינו שיהיו העדים מפרשים שמותיהם על הגט כדאמרינן בהשולח ומאי דהק' בגמרא הוא למתני' דנישנית קודם התקנה ומשום הכי פריך ממתני' דהתם דקתני בן פלוני עד כשר ורבינו מפרש מ"ש התקינו שיהיו העדים מפרשים שמותיהם שיחתמו פב"פ עד ולכך ודאי לדין השנוי בברייתא אין כאן קושיא דודאי לא מתכשר אלא בראובן בן יעקב עד דוקא ומשום הכי את שהעדים נקראים עמו כשר אע"ג דלא כתיב ביה פב"פ משום דבן יעקב עד אראובן קמא קאי עכת"ד ולע"ד תי' זה אינו מחוור דאכתי קשה דהי"ל לרבינו לפרש ולומר דהא דשאין העדים נקראים עמו אינו גט ואם נשאת תצא היינו דוקא בכותב בן ראובן אקמא ויעקב אבתרא אבל אם כתב ראובן אקמא ויעקב עד אבתר' ה"ז גט פסול מכח התקנה ואם נשאת לא תצא כשאר פסולים דרבנן ומה גם כפי מ"ש הוא עצמו בפ"א מהלכות אלו דס"ל לרבינו דבדיעבד כשר וא"כ אכתי קשה דאמאי לא הזכירו כיון דנפקא מינה טובא ועיין בספר בני יעקב דקמ"ב מה שנדחק ליישב דעת רבינו ולבסוף הניח דברי הרי"ף והרא"ש בצ"ע במה שהביאו משנ' כצורתה. מאי דאמרינן עלה בגמרא דגונדלי' חתי' ולא כתבו דאי כתיב ראובן אקמא וכן יעקב אבתר' ב' כשרים יע"ש ולפום ריהטא היה נראה לומר בדוחק מעין דרך הרב ל"מ דס"ל להרי"ף והרא"ש ורבינו דבתר דתקינו רבנן שיהיו מפרשים שמותי' דהיינו פב"פ כמ"ש הטור מסתמא אית לן למימר דבתקון חז"ל חתמו ולא חתמו בפ' עד אגט הב' בתורת עדות אלא לאו אדעתייהו ומשכו החתי' אגט הב' ומשום הכי כתב רבי' דאינו גט אמנם היותר נכון לע"ד דס"ל לרבי' ז"ל וסיעתי' במ"ש הר"ן בחידושיו וז"ל וליתכשר האי בראובן כו' וא"ת והיכי מתכשר האי בראובן לחוד הא בעינן עד כדתנן במתני' איש פ' לחוד סגי והא דתנן איש פ' בן איש פ' בלא עד כשר זו ואין צל"ז קתני א"נ דעד זה דכתיב לבסוף אתרוייהו מיהדר ומקשינן וליתכשר האי בראובן בן והאי ביעקב עד פי' השתא נמי קס"ד נראה דס"ל להר"ן דלמסקנ' אפי' אי כתב עד לא קאי אתרוייהו דעד אתרוייהו קא מיהדר והאי

גברא יעקב הוא בנו של ראובן וחתים בקמא בבן ראובן ובבתרא ביעקב עד שהוא שמו ומהדרינן דלא כתיב ביה עד כלו' דעד דמתני' דוקא הוא והילכך שמאלי פסול ימיני כשר (פי' משום דהאי חתימה דיעקב כיון דלא מהניי' לשמאלי מהנייא לימיני והרי הוא כאלו חתים תחתיו ראובן ן' יעקב) עכ"ל והשתא מש"ה לא חילקו הרי"ף והרא"ש ורבי' ז"ל בהכי משום דמאי דפריך תלמודא וליתכשר האי בראובן וכן נמי מאי דפריך וליתכשר בראובן בן כו' היינו משום דס"ד דעד דתנן במתניתין לאו דוקא או משום דקס"ד דעד אתרוייהו קאי אבל לפום מאי דמסיק דעד דמתני' דוקא כמ"ש הר"ן בכל גוונא מפסיל כך נראה לי נכון ודוק: ודע שמ"ש ז"ל במאי דפריך וליתכשר בראובן בן כו' דההוא גברא יעקב הוא בנו של ראובן חתים בקמ' כו' נראה שכונתו לומר לפי זה מאי דתי' בגמ' דידעינן בהאי חתימ' דלאו דיעקב הכונה לו' דידעינן בהאי חתימה דאינו נקרא שמו יעקב בן ראובן אלא ראובן בן יעקב וע"פ זה ניחא מה שהק' התוס' שם ד"ה וליתכשר לפי' רש"י ז"ל ועיין בהרב בעל ח"ה שם ועיין בספר בני יעקב דף קמ"ב ע"א שכפי דבריו ז"ל דברי הר"ן הללו אין להם שחר ודוק:

פרק ה

הלכה א

זה שנאמר בתורה ונתן בידה אין ענין הכתוב כו' ואחד ידה וא' חציר כו'. ריש פ' הזורק ואמרי' עלה בגמ' מנה"מ דת"ר ונתן בידה אין לי אלא ידה גגה חצירה כו' מנין ת"ל ונתן מ"מ ותניא נמי הכי גבי גנב ידו אין לי אלא ידו גגו חצירו מנין ת"ל אם המצא תמצא מ"מ וצריכא דאי אשמועינן גט משום דבע"כ מגרשה אבל גנב דליתא בעל כרחי' אימא לא ואי אשמועינן גנב משום דקנסיה רחמנא אבל גט אימא לא צריכה ע"כ וק"ל טובא דאמאי הוצרך תלמודא להאי צריכותא בפשיטות הול"ל דאי כתיב גנב גט לא אתי מיניה דאי לר"ל דאמר התם ופ"ק דמציע' דקטנה אין לה חצר ואמרינן התם בגמרא דה"ט משום דס"ל חצר משום שליחות אתרבאי קטנה אינה עושה שליח ואע"ג דגבי גט חצר משום ידה איתרבאי לא ילפינן ממונא מאיסורא כמ"ש רש"י בד"ה ומ"ס וא"כ לר"ל אי אשמועינן גנב דחצר קונה משום שליחות א"כ גבי גט נמי לא שמעינן אלא דחצר קונה מדין שליחות דומיא דגנב ונ"מ דבבע"כ או קטנה לא מהניא לה חצר משום הכי אצטריך ונתן בידה לאשמועינן דחצר קונה מדין יד ואי לר"י דאמר התם דקטנה יש לה חצר הא אמרינן התם דה"ט משום דיליף מציאה מגט אבל מקרא דאם המצא תמצא איכא למימר דמשום שליחות אתרבאי ואע"ג דאש"לדע חצר שאני דבע"כ מותיב וא"נ משום דלאו בר

חיובא הוא כדאמר התם וא"כ אי לא הוי כתיב גט הו"א דחצר דאיתרבאי משום המצא תמצא היינו משום שליחות ונ"מ דבע"כ או קטנה לא מהניא לה חצר משום הכי כתיב ונתן בידה לאשמועינן דחצר משום ידה איתרבאי וצ"ע כעת:

טעם המלך ו) דברי הרב אינן מבוררים דהיכן ראה דמ"ד דס"ל גבי גניבה חצר משום יד איתרבאי דלא למד הדבר זולת מגט ואי לאו דהוי קרא גבי גט הוי ס"ל משום שליחות אתרבאי ואף דרש"י שהביא הרב פירש כן היינו למ"ד משום שליחות אתרבאי אבל למ"ד משום יד אתרבאי מי נימא הכי ומרהיטת הסוגיא דב"מ משמע מאן דס"ל משום יד אתרבאי לא למד דיני מגט דבתחלת הסוגיא שם דקאמר הש"ס דפליגי אי חצר משום יד אתרבאי או משום שליחות אתרבאי והקשה הש"ס מהאי המצא תמצא הרי אכתי לא ידע הש"ס כלל מהאי דגט והיה סובר הש"ס דבגט גופא פליגי וכ"כ רש"י שם בתחלת הסוגיא בד"ה קטנה דבגט גופא פליגי ובמסקנת הש"ס מסיק הגמ' דפליגי במציאה ותוס' שם פירשו לפי שמציאה גופא מדרבנן נשמע עכ"פ דמ"ד דס"ל משום יד אתרבאי לאו משום דיליף מגט אלא דהאי מ"ד ס"ל דחצר לאו משום שליחות כלל אתרבאי אלא משום יד אלא דלא גרע משליחות והא דאמר הש"ס דפליגי אי יליף מציאה מגט מר סבר יליף מציאה מגט ומר סבר לא יליף מציאה מגט ואי כדברינו דהאי מ"ד סובר דבגניבה נמי משום יד אתרבאי ובלא גט מדוע אמר הש"ס דסובר יליף מציאה מגט נימא דסובר יליף מציאה מגניבה זה ליתא דהא ודאי אידך מ"ד אף דס"ל חצר דגניבה משום שליחות אתרבאי הא חצר דגט משום יד אתרבאי דבחצר כ"ע לא פליגי כדאמר הש"ס וא"כ ע"כ האי מ"ד לאו מגט יליף לכן אמר הש"ס דאידך מ"ד מגט יליף ועוד ה"ט דאמר הש"ס דפליגי אי יליף מגט לפי שבמציאת קטנה איירי והיינו שאמר דהאי מ"ד יליף מגט דמצינו נמי דיש לה יד דבגניבה אף שבאשה איירי דלא חילק בגניבה בין איש לאשה מ"מ בגדולה איירי והיכן מצינו שיש יד לקטנה וזה ברור וכן נמי בתירוצא אחריתא אמר הש"ס אי יליף קטן מקטנה והיינו מקטנה דגט אבל בגניבה ובגדול ודאי בלאו גט נמי ס"ל להאי מ"ד משום שליחות אתרבאי ולולי דברי רש"י שם ד"ה ממונא מאיסורא דפירשו וחצר דגניבה משום שליחות אתרבאי והיינו למ"ד דס"ל בתחלת הסוגיא משום שליחות אתרבאי הייתי אומר איפכא דהשתא כ"ע סובר משום יד אתרבאי כאשר אבאר. ומורי הגאון בנ"ב רוצה לומר דבמסקנא כ"ע סובר משום שליחות אתרבאי והוא דהקשה בחלק אה"ע סימן פ"ב אות ח' וז"ל אומר אני להבין ג"כ מה דאמרי' שם במס' ב"מ (י"א א') מ"ס ילפינן מציאה מגט ומ"ס לא ילפינן וכן עוד בכמה אוקימתות לפרש במאי פליגי ולכאורה יפלא למה נד ממה שאמרו בתחלת הסוגיא דפליגי בהא גופא דחזינן דאתרבאי

חצר משום המצא תמצא דמר סבר משום יד אתרבאי ומר סבר משום שליחות אתרבאי עכ"ל. ומזה רוצה מורי זצ"ל להוציא דבמסקנא כ"ע סובר משום שליחות אתרבאי וכבר עמדנו בזה באחת מן ההגהות להוכיח דזה ליתא דמוכח מכמה דוכתי דהש"ס דחצר משום יד אתרבאי ועוד נדבר על תרוצו לקמן. ואולם לדעתי י"ל אדרבה איפכא דכ"ע סובר במסקנא משום יד אתרבאי ובתחלת הסוגיא היה הש"ס רוצה לומר דפליגי אי משום שליחות אתרבאי דהיינו הש"ס רוצה לאוקמי עיקר הפלוגתא בגט וכמ"ש רש"י שם ועיין בפ"י אבל במסקנא כדאמר הש"ס בגט כ"ע לא פליגי כי אם במציא' והיינו במציאות קטן או קטנה ואי ילפינן מציאה מגט או ילפינן קטן מקטנה י"ל דכ"ע דחצר מ"הת משום יד אתרבאי ואפילו בגניבה ורק פליגי במציאה ובקטן או בקטנה וכאשר בארנו. ולפ"ז הסוגיא הכא בגיטין אליבא דכ"ע קאי דכ"ע סובר דחצר משום יד אתרבאי ולא דילפינן מגט אלא אף בלא גט אמרינן חצר משום יד אתרבאי ורק בה"א בש"ס בב"מ סבר הש"ס ופליגא ביה אי חצר משום שליחות אתרבאי אבל מה אעשה שמאור עינינו רש"י לא פירש כן וכי נרים חלילה עינינו לפרש כנגדו אף בדבר קטן. ודאתאן עלה אעתיק נמי מה שכתבתי בגליון נודע ביהודה להשיג על רבי ומורי הגאון זצ"ל בזה הענין והיינו מתחלה על קושייתו הנזכרת כתבתי שם וז"ל לא ידעתי היכן ראה מורי שנד הש"ס מתחלת הסוגיא בענין זה שפליגי בגניבה אי משום יד אתרבאי או משום שליחות והא דנקט הש"ס כי פליגי במציאה הלא ע"כ במציאה איירי דז"ז במאי פליגי לדינא בקטן או בקטנה בשלמא בתחלת הסוגיא היה סובר הש"ס דפליגי בגט וכמו שפי' רש"י ד"ה קטנה ועיין פ"י אבל השתא דהוכיח הש"ס דבגט כ"ע סובר משום יד אתרבאי ואפ"ה פליגי אי קטנה יש לה חצר וד' אמות אי לאו ולענין מאי ולא נשאר לן אלא מציאה דבגניבה לא שייך קטן וקטנה דאינם חייבין כלל וע"כ במציאה פליגי דגם בתחלת הסוגיא לא היה סובר הש"ס דעיקר פלוגתייהו בגניבה אלא דהש"ס רצה להוכיח מגניבה דבכ"מ חצר משום יד אתרבאי ודחה רבינא ורב סמי כל אחד לשיטתיה אבל עיקר הפלוגתא ודאי לא היה כלל בגניבה וא"כ היאך ראה מורי זצ"ל דהש"ס חזר מסברא ראשונה כה כתבתי שם בגליון נודע ביהודה וגם על תירוצו השגתי הרבה אלא שאין פה להאריך. ובמה שכתב מורי זצ"ל שם בהגהת עצמו דסוגיא דהכא דאמר אי אשמעינן גניבה כו' אינו קאי הש"ס על התורה אלא על הברייתות למה אשמעינן הברייתות בגניבה ובגט ודאי מסולק קושית הרב פה אלא שאין דעתי מסכמת עם מורי בזה והרואה יבחן שאמר שם זאת רק להחזיק דבריו הראשונים שם שלא רצה לחזור מהם ונכנס בפרצה דחוקה מאד מאד עיין היטב:

ואולם להמתיק דברינו הנזכרים לתרץ קושית המחבר פה למאן דסובר חצר משום יד אתרבאי לאו דיליף מגט אלא מסברת עצמו סובר כן אמרתי עוד להרחיב הענין בדבר נכון ומתקבל הנה מורי הגאון זצ"ל העלה בספרו נ"ב חלק אה"ע סי' פ' אות י"ב ואות י"ג דהא דחלקו רש"י ותוספות בב"ק (ע"ט א') במתני' דנתנו לבכורות בנו בהאי דאמרינן בכל מקום אין שליח לד"ע היינו דוקא אם השליח מזיד אבל אם השליח שוגג בין למ"ד ב"מ (י' ב') דתליא בבר חיובא בין למ"ד דתליא באי בעי עביד היינו דוקא אם השליח מזיד אבל אם השליח שוגג המשלח חייב דהא אם השליח שוגג לאו בר חיובא הוא וגם ודאי עביד ועיין בש"ך בח"מ סי' שמ"ה באריכות היינו לבתר דכתבה התורה גבי גנב דחצירו קונה ואמרינן חצר משום שליחות אתרבאי וקשיא על זה קושית הש"ס ב"מ (י' ב') הא אין שליח לדבר עבירה וע"כ או כרבינא משום דלא הוי בר חיובא או כר"ס משום דע"כ מותיב ביה אבל אי לא כתב רחמנא המצא תמצא לרבות חצר לא הוי מחלקינן והוכיח דבריו מדברי רש"י ב"מ (י"א א') ד"ה ממונא מאיסורא דכתבו וגבי ממונא כו' דשליחות הוא ומשום דאין שליח לדבר עבירה איצטריך למיכתב התם הרי שהוצרך קרא מפורש לרבות ואי לאו הכי הוי ממעטינן משום דאין שליח לדבר עבירה ואיך יאמר שמסברא ידעינן זאת עיש"ה באות י' ואות י"א. ואולם הגאון המשיב שם סי' פ"ח אות ו' ואות ז' הקשה ליה תינח למ"ד חצר משום שליחות אתרבאי אלא למ"ד חצר משום יד אתרבאי מא"ל לכן העלה הרב המשיב שם לומר דמ"ד חצר משום שליחות אתרבאי לומד כל דין אין שליח לדבר עבירה מהוא ההוא בקדושין (מ"ג א') וכיון דילפינן מהתורה ודאי לא הוי מחלקינן בין שוגג למזיד דמהיכי תיתי לחלק לכן צריך קרא גבי חצר לרבות ולהורות לן דיש שליח לכל חד וחד כדאית ליה אבל למ"ד חצר משום שליחות אתרבאי אי אפשר לומר כן דיליף אין שליחות לד"ע מהוא ההוא דא"כ לדידיה מנליה לחלק בין שוגג למזיד (והאי חלוקא בין שוגג למזיד הרי מוכרח ממתני' דנתנו לבכורות בנו כאשר יעדנו) וע"כ דהאי מ"ד לא יליף אין שליח לדבר עבירה מהוא ההוא אלא סובר דלכן אמרינן אשלד"ע דדברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין ומן הסברא מחלקינן בין שוגג למזיד דבשוגג לא שייך למימר דברי מי שומעין עיש"ה שהאריכו שניהם בסימנים הקודמים שם ובסימנים שאחריהם ואנכי העתקתי דבריהם פה בקצרה הצריך לענייננו כי דברי שניהם דברי טעם הם. ולפ"ז נבחנה נא אנן לפ"ז דמוכח דהאי מ"ד ס"ל לחלק בין שוגג למזיד מסברא דידיה דס"ל טעמא דאין שליח לד"ע מטעמא דברי הרב ודברי כו' א"כ ע"כ מוכח דלא כהרב פה דיליף דחצר דגניבה משום יד אתרבאי מהאי דגט ואי לאו גלי לן קרא גבי גט הוי אמרינן חצר דגניבה משום שליחות אתרבאי זה ע"כ ליתא דהא

לדידיה דבאמת סובר משום יד אתרבאי ואף אי יהבינן טעמיה דהרב פה דיליף מגט הא עכ"פ סובר משום יד אתרבאי וא"כ באמת מהיכי סובר לחלק בין שוגג למזיד והחילוק בין שוגג למזיד מוכח מהאי מתני' דנתנו לבכורות בנו וע"כ כהרב המשיב בתשובת נודע ביהודה אשר יעדנו דמסברא ידעינן הא והשתא דמוכח לדידיה דמסברא ידעינן אף אי לא גלי לן קרא גבי גט ע"כ נמי צריכין למימר חצר משום יד אתרבאי דליכא למימר חצר משום שליחות אתרבאי קשיא ל"ל קרא כלל (דהא דחצר שליח הוא ידעינן מכל שליח דלשיטת רש"י ותוס' ב"מ (י' ב ויי"א א) מוכח דס"ל דע"ז ודאי לא צריך קרא לגלות ואף שלא הוי בר דעת ועי' פני יהושע בב"מ שם וכן מוכח למי שמעיין שם). ותירוצא של רש"י שהזכרנו לעיל ב"מ (י"א א') ד"ה ממונא כו' דלכך איצטרך קרא משום דהו"א אין שליח לד"ע ל"ש דהא מסברא ידעינן דגבי חצר ל"ש לדבר עבירה משום דלא הוי בר חיובא כקושית מורי הגאון זצ"ל ואין לומר בסברת רבינו דמהאי נפקא זה נכון למ"ד חצר משום שליחות אתרבאי אבל השתא הרי קיימינן למ"ד משום יד אתרבאי וע"כ דבלא"ה ידעינן מסברא דהיכי דהשליח לאו בר חיובא כגון שוגג ואונס מחייב שולחו כאשר בארנו להאי מ"ד דע"כ סובר כן א"כ לפ"ז למ"ל קרא לרבות חצר וע"כ לגלות לן קרא דמשום יד אתרבאי ולאו משום שליחות וא"כ אף בלא גט להאי מ"ד ע"כ חצר דגניבה משום יד אתרבאי ושפיר הקשה הש"ס פה לכתוב רחמנא חצר ולא בעי גט להאי מ"ד דחצר משום יד אתרבאי ודוק:

הלכה ג

היתה עומדת בראש הגג כו'. עיין מ"ש ה"ה והר"ן כתב דסובר רבינו דברישא דמתני' איכא דרך עליה ודרך ירידה ומשו"ה לא תנא נמחק או נשרף ה"ז מגורשת משום דאיכא גוונא דלא הויא מגורשת כגון דרך עליה אבל בסיפא לעולם היא דרך ירידה וכי אוקימנא ל"ש אלא בנמחק דרך ירידה כו' ה"ק ל"ש אלא דרך ירידה בסיפא דמתני' אבל דרך עליה אינה מגורשת ומש"ה לא תני נמחק או נשרף ה"ז מגורשת עכת"ד ומוהרש"ך ז"ל הק' עליו דאם איתא דברישא דמתני' איכא גוונא דהוי מגורשת א"כ מאי דוחקיה לו' דבסיפא לעולם הוא דרך ירידה עד שהוצרך לומר דמאי דאוקימנא בעודפות הוא משום דלא לצמצם ולפי דרכו היה אפשר לפרש דמאי דקאמר ל"ש אלא שנמחק דרך ירידה קאי בין ארישא בין אסיפא ולעולם רישא וסיפא שוין ומאי דנקט נמחק או נשרף גבי סיפא ה"ט כמ"ש הרמב"ן יע"ש שהניחו בצ"ע ולע"ד לק"מ דמש"ה הוצרך הר"ן לומר הכי דבשלמא אי כמ"ש הר"ן ניחא דרבינו ז"ל בדין דריש' דהיתה עומדת כו' כתב דאינה מגורשת והיינו משום שהוא דרך עליה וכמ"ש שהרי אינו הולך לנוח וכ"כ מרן הכ"מ

ובדין הסיפא כתב סתם דאם הגיע לרשותה ושרפתו הרי זה גט משום דהולך לנוח כיון דמסתמא לעולם הוא דרך ירידה כמ"ש הר"ן מה שא"כ אי בדינא דסיפא נמי שייכא דרך עליה ועלה קאמר רבה בר אבוה ל"ש לא הו"ל לרבינו למסתם סתומי בדין הסיפא למימר דאם הגיע לרשותה ושרפתו ה"ז גט והול"ל במד"א בדרך ירידה וכדקאמר בגמרא ל"ש כו' אלא ודאי כמ"ש הר"ן דהשתא לא תקשי דאם כן בדין הרישא הול"ל דבדרך ירידה מגורשת דהא ליתא דהרי זה פי' רבינו במ"ש שהרי אינו הולך לנוח כנ"ל ודוק:

הלכה י

זרק לה גיטה לרשותה כו'. עיין בל"מ פ"ד מהל' מע"הק שכתב דרבינו סמך אההיא סוגייא דזבחים ד"ב דקאמר התם את"ל לאו כמונח דמי וכל את"ל פשיטותא הוא וכ"כ הרב בה"ז די"ט ותמה על הנ"י והרא"ש שכתבו דהך בעיא לא אפשיטא דהרי אפשיטא בזבחים ול"ק דאיכא למימר דהנ"י והרא"ש יסברו כההיא תי' שכתבו התוס' בפרק הזורק דע"ט ד"ה דרך עליה וז"ל א"נ התם בבית מקורה דומה יותר לנוח עכ"ל יע"ש וא"כ משום הכי התם פשיטא ליה דלאו כמונח דמי גבי היה מקבל הדם וכ"כ הרב ל"מ שם דלהאי תי' שכתבו התו' לא אפשיטא בעיין יע"ש ועיין ש"א סי' נ"א:

הלכה יב

היתה ידה קטפרס וזרק הגט על ידה כו'. שם אמרינן היתה ידה עשויה קטפרס וזרקו לה אע"פ שהגיע גט לידה אינה מגורשת אמאי הא כי נפל בד"א דידה קא נפל בדלא נח ותיגרש מאוירה דד"א תיפשוט כו' וראיתי להרשב"א בחי' שכתב וז"ל ק"ל דהא קי"ל דאויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי ואיכא למימר משום דבעיא ולא אפשיטא ליה וה"ק ליפשוט דלאו כמונח או תפשוט דר"א דד"א אין להן אויר עכ"ד הנה הרב מוהרש"ך ז"ל תמה ע"ד הרשב"א הללו וז"ל דברים הללו הם תמוהים דמה שייך כאן ההיא בעייא דאויר שאין סופו לנוח בהך מילתא דר"י דלא שייך לומר אויר שאין סופו לנוח אלא כגון ההיא דזרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר דאגלאי מילתא כיון שלא נח שזרקו בכח שלא היה סופו לנוח מתחילתו אבל בהך מילתא כשהיה הגט תוך אויר סופו היה לנוח אם לא היו באים המים או האש עכת"ק ולי עוד ק' דאפ"ת דסבירא ליה להרשב"א ז"ל דבכה"ג נמי קרינן ביה אויר שאין סופו לנוח אם כן תקשי ליה דמאי בעי רבא בפ"ק דמציעא אי אויר שאין סופו לנוח אי כמונח דמי או לא הא מתניתין היא בפרק הזורק היתה עומדת על ראש הגג כו' הוא מלמעלה והיא מלמטה כיון שיצא מרשות הגג נמחק או נשרף הרי זה מגורשת אלא ודאי דשניא ההיא אמנם הנראה לע"ד דס"ל להרשב"א דמאי דמשני בגמרא בדלא נח אין הכונה לומר דבנפל מידה נשרף דא"כ הכי

הו"ל לתלמודא לומר הב"ע בנשרף אלא ס"ל להרשב"א דהכונה לומר דלא נח בתוך ד"א שלה אלא דנשאתו הרוח חוץ מד"א שלה ואהא ק"ל להרשב"א דאם כן מאי פריך ותיגרש מאוירא הא הוי אויר שאין סופו לנוח וכההיא דזרק ארנקי ממש ותי' כו' אבל בנמחק או נשרף מודה הרשב"א ז"ל דהוי אויר שסופו לנוח מידי דהוי אקלטו אחר שכתב רש"י ז"ל במציעא ד"ה כמונח יע"ש שוב ראיתי להריטב"א בשיטה כ"י שהק' כקו' הרשב"א ותי' תי' הרשב"א ותי' עוד וז"ל א"נ דהתם כדאבעיא לן באויר שאין ראוי לנוח מתחילתו כגון שקדם הרוח והכא באויר ראוי לנוח מתחילתו כגון שקדם הגט לרוח ואי לאו הא דר"א הו"ל מגורשת גמורה דכמונח דמי וכ"ת לוקמא בהכי באויר שאין ראוי לנוח מתחילתו כגון שקדם הרוח יש לומר דלא אוקמא בהכי דאם כן תפשוט באויר שאין סופו לנוח מתחילה לאו כמונח דמי עכ"ד הרי בהדייא מבואר מדבריו כמ"ש דסבירא ליה דמשני בגמרא בדלא נח ר"ל דלא נח בתוך ד"א אלא חוץ לד"א ומשום הכי ק"ל שפיר ואהא תי' הריטב"א דהתם דאבעיא לן היינו באויר שאין ראוי לנוח מתחילתו שקדם הרוח ודוק:

הלכה יז

נתן הגט ביד עבדה והוא נעור כו'. כתב ה"ה שהוא מפרש דכי אקשינן והאמר רבא כל שאלו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה הכי אקשינן אמאי ה"ז גט גמור יש לנו לגזור ישן אטו נעור שב' מצויים תמיד ואמרו והלכתא שאינה מגורשת גמורה אלא בכפו' כו' והקשה הרב ל"מ דא"כ אמאי הוצרך לאתויי מההיא דרבא מינה ובה הו"ל להקשות דגזור ישן אטו שאינו ישן ותירץ דאי לאו ההיא דרבא הו"א דאינו ישן כו' כיון דהוי עומד ולא מהלך הוי גט ופסול מיהא מדרבנן הוי דגזרי' אטו מהלך וכיון דאין פיסולו אלא מדרבנן לא גזרינן אטו עומד דהיא גופא גזירה לכך מייתי דרבא לומר דאינו ישן אע"פ שעומד אינו גט מן התורה וא"כ נגזור ישן אטו שאינו ישן עכ"ל יע"ש ודבריו תמוהים לע"ד דאכתי תקשי דאמאי לא פריך בפשיטות דנגזור ישן אטו נעור דאינו גט מן התורה אפי' עומד מטעמא דהו"ל חצר המשתמרת שלא לדעתה דלה"ט אפי' עומד משתמרת שלא לדעתה קרינן ביה ואינו גט מן התורה וכדקאמר רבא נעור אינו גט כו' וא"כ אמאי אצטריך לאתויי ההיא דרבא לכן הנראה לע"ד בדוחק דאי לאו ההיא דרבא לא מצי פריך דנגזור ישן אטו נעור משום דאיכא למימר דרבא לא גזר ודוקא במהלך ממש אינו גט מן התורה משום דבעינן דומיא דידה אבל בישן דומיא דידה קרינן ביה ולא גזרו רבנן אמנם השתא דקאמר רבא כל שאלו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה ואע"ג דעכשיו אינו מהלך מ"מ החמירה תורה כ"כ לומר דבעינן דומיא דידה ממש וכמ"ש הרא"ש יע"ש פריך שפיר דהו"ל למיגזר אפי' ישן נמי ולומר דבעינן דומיא דידה ממש: ודע שהתוס'

בפ"ק דב"ק די"ב ד"ה והלכתא הק' לשיטת רבינו דמאי דקאמר רבא נעור אינו גט היינו דוקא באינו כפות דא"כ ל"ל משום טעמא דחצר המשתמרת שלא לדעתה ת"ל דהוי חצר מהלכת עכ"ל ויש לגמגם בדבריהם דמאי עדיפותא איכא לטעמא דחצר מהלכת אדהק' ז"ל דת"ל דהוי חצר מהלכת והרב ח"ה נראה שנרגש מזה שכתב וז"ל דטפי הו"ל למינקט האי טעמא כדנקט לה רבא בשמעתין והוא דוחק ושוב ראיתי להתוספות בפרק המביא תניין דכ"א ד"ה והלכתא שכתבו דת"ל משום מהלכ' דאז אפי' בידיו כפותים דהוי משתמרת לדעתה אינו גט יע"ש ונראה דאשתמיט מהנזכר דברי התוספות הללו והרא"ש הכריח בפרק הזורק כדברי מרן התוספות הללו וכתב עוד ולפי זה אם היו ידיו ורגליו כפותים לא בעינן ישן דעתה משתמרת לדעתו וגם אינו מהלך והכי איכא לאוקמי ההיא דלעיל פ"ב וכן ראיתי כתוב בשם ריצב"א ולי נראה הכא כיון דנעור ויש לו דעת לעצמו חשיב חצר המשתמרת שלא לדעתו ולא דמי לקלתה וספינה ובהמה עכ"ד וכ"כ הטור סימן קל"ט ותמהני על מרן הב"י בח"מ סימן ר"ב שכתב וז"ל ריו"ו בנתי' י' ח"ג כתב והוא שיהיה העבד כפות פי' ידיו ורגליו או ישן וכפות ברגליו ואיני יודע מנין לו עכ"ד ויש לתמוה איך אשתמיט מיניה דברי הרא"ש והטור דמבואר בהדייא דדעת ריו"ו כדעת ריצב"א דבעינן כפות ידיו ורגליו כי היכי דליהוי חצר המשתמרת לדעתה וחצר שאינה מהלכ' ומשום הכי בישן דהוי חצר המשתמרת לדעתה לא בעינן אלא כפות ברגליו גם בס"ס הנזכר כתב וז"ל ותמהני על רבינו שכתב בסמוך גבי עבד דכפות וישן בעינן וכאן לא הצריך אלא שתהיה כפותה ושמא ס"ל דדוקא לגבי עבד שהוא בן דעת יע"ש ואחרי המחילה אשתמיט מיניה דברי הרא"ש ז"ל אלו שכ"כ בהדיא דעבד יש לו דעת לעצמו והוי חצר המשתמרת שלא לדעתה ולא דמי לבהמה וצ"ע וראיתי להר"ן ז"ל בפרק המביא תניין שכתב וז"ל והק' בתוס' היכי אמרינן חצר מהלכת לא קנה והא חצר מידה אתרבאי וידה מהלכת היא ותירץ דידה אינו מהלכת שלא לדעתה ואינה משתמרת אלא לדעתה דומיא דחצר שאינה מהלכת אבל חצר מהלכת שמהלכת אלא לדעתה ומשתמרת שלא לדעתה לא דמיא כלל לידה עכ"ל וכ"כ הריטב"א ז"ל בשיטה כ"י משם התוספות יע"ש ולע"ד אני תמיה על קושייתם דהרי במציעא דף ט' פריך ליה ר"ה לרבא אלא מעתה היה מהלך בספינה וקפץ דגים לתוך הספינה ה"נ דחצר מהלכת היא א"ל ספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא מסגייא תותה יע"ש הרי דמשום דמינח נייחא לא מקרי חצר מהלכת וא"כ מש"ה חצר מהלכת לא קנה משום דל"ה דומיא דידה דידה מינח נייחה ואיהי היא דקא ממטי לה ומש"ה גבי ספינה דמינח נייחא קנה משום דהוי דומיא דידה וכ"כ התוספות ז"ל שם ד"ה ספינה וז"ל אע"ג כו' הכא חצר משום ידה

אתרבאי והוי שפיר דומיא דידה דמינח נייחא וממטי לה עם גופא ע"כ וכן נראה מדברי התוס' דפרק המביא תניין דכ"א ד"ה אטו שכתבו בתוך דבריהם וז"ל דאל"כ חצר מהלכת אמאי לא קנה תקנה מטעם שליח כמו שליח מהלך אע"ג דמטעם יד לא קני הרי דלא הוקשה להו אלא מטעם שליחות אבל משום דהוי דומיא דיד ל"ק להו דידה מינח נייחא ואפי' תימא שהתוס' שכתבו הר"ן והריטב"א הם תוס' אחרים מ"מ אין להכחיש המוחש דידה מינח נייחא ושמא הוצרכו להאי תי' שכתבו דידה מהלכת לדעתה היא כי היכי דלא תקשי דלסברת ר"פ ור"ה דהוה ס"ל דספינה מקרי חצר מהלכת אע"ג דהיא גופא מינח נייחא אדקשיא ליה מספינה הו"ל לר"פ ור"ה לאקשויי היא גופה חצר מהלכת אמאי לא קנה הא הו"ל דומיא דידה ודוק: ובמאי דתירץ ז"ל ק"ל טובא דא"כ מאי פריך התם במציעא רבינא לר"א אלא מעתה היתה מהלכת בר"ה וזרק לה גט לתוך חיקה או לתוך קלתה ה"נ דלא מיגרשה אמ"ל קלתה מינח נייחא ואיהי היא דקא מסגייא תותא והשתא לפי דברי הר"ן ז"ל מאי קו' התם גבי קלתה שאני דהוי חצר מהלכת לדעתה והוה ליה דומיא דידה דמהלכת לדעתה מה שא"כ בקני בהמה וקני כלים שעליה הו"ל חצר מהלכת שלא לדעתה ור"א נמי אמאי הוצרך לשנויי קלתה מינח נייחא ולא הוי חצר מהלכת אפי' נימא דאע"ג דמינח נייחא כגון ספינה חשיב חצר מהלכת אפי"ה מגורשת משום דהו"ל חצר מהלכת לדעת' ואפי' נדחק לפרש דהיא גופא היא מאי דשני ליה ר"א קלתה מינח נייחא כו' כלומר דאלו היה מהלכת לא הוה קנה משום דהו"ל מהלכת שלא לדעתה אבל עכשיו דמינח נייחא נמצא מהלכת לדעתה מה שאין זה במשפט הלשון כלל וא"נ דרב אשי עדיפא מיניה משני לה וכי היכי דלא תקשי ליה מספינה כדק"ל לר"פ ור"ה אכתי קשה טובא לרבינא דאדק"ל מזרק לה גט לתוך קלתה תקשי ליה היא גופא דחצר מהלכת אמאי לא קנה הא הו"ל דומיא דידה ואי משום דמהלכת א"כ מאי ק"ל אלא מעתה כו' וצ"ע ואין להקשות דאכתי תקשי ליה בחצר דגברא דאתרבאי משום שליחות לדעת הרי"ף ורבי' ז"ל דאמאי לא קנה הא שליח גופיה מהלך שלא לדעתו הוא די"ל דס"ל כמ"ש הרא"ש דלהכי אפקיה בלשון יד לומר דבעינן דומיא דידה דמהלכת מדעתה ושוב ראיתי בשיטה מקובצת למס' מציעא דף ל"ג ע"א שכתב משם הריטב"א וז"ל וחצר מהלכת לא קנה פירוש כשמהלכת שלא לדעת בעליו דומיא דבהמה הילכך אפי' למ"ד חצר משום שליחות אתרבאי לא דמיא לשליחות כי השליח אינו מהלך אלא לדעת שולחו בעודו שליח וכ"ש למ"ד משום ידה אתרבאי יע"ש:

פרק ו

הלכה א

השליח שעושה האשה לקבל את גיטה מיד בעלה הוא הנקרא שליח קבלה כו'. משנה פרק התקבל ודע שהטור ז"ל בריש סי' ק"מ נסתפק אם דינו כדין האשה לכל דבר לענין שאם זרק לחצרו או לתוך ד"א שתהיה מגורשת וכתב ומסתברא שדינו כדין האשה לכל דבר ומרן הב"י כתב וז"ל ולא ידענא מהיכא ס"ד לפלוגי בינייהו ומפשט דבריו נראה שדינו כדין האשה לענין שאם זרק הגט בתוך חצירו שתהי' מגורשת מיד כדין האשה ואם הדבר כן קשה טובא ממ"ש איהו ז"ל גופיה בסי' תמ"א דק"פ ע"ב בד"ה שאלה לגאון שכתב וז"ל ונ"ל שמה שהתיר העיטור לשליח קבלה למנות שליח היינו שיהא שליח להביאו בידו של שליח ראשון אבל לשתתגרש בקבלתו של ב' לא ודייקנא לה כו' הרי לך בהדייא דלכ"ע אינה מגורשת מיד ולדעת הרמ"ה שכ' הטור אינה מגורשת כלל ואף שאח"כ כתב הטור אלא שא"כ דבריו באו סתומים יותר לא בא אלא לומר דסתומים דבריו אמנם ודאי דלא דחה מ"ש דהראי' שהביא היא מכרע' וגם ממ"ש הטור ז"ל סי' הנז' וז"ל וגם מ"ש שאפי' נתנה רשות כו' לא נהירא ונראה דלא פליג אהרמ"ה אלא בשנתנה רשות דוקא הא לא"ה מודה דאינו יכול לעשות שליח קבלה וליכא למימר דכיון דחצר משום יד אתרבאי כי היכי דבשהגיע הגט לידו מגורשת מיד ה"נ מגורשת מיד כשהגיע לחצירו דהא ליתא שהרי כתב הרי"ף בפ"ק דמציעא די"ב וז"ל והלכתא קטנה יש לה חצר כו' אבל חצר דגברא משום שליחות אתרבאי וקטן הואיל ואין לו שליחות אין לו חצר וכן היא דעת הרא"ש והטור ז"ל ח"מ סי' רס"ח וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאיך כתב הטור שדינו כדין האשה ומאי קא ק"ל למרן הב"י ז"ל כי על כך ע"כ לומר דלישנא דהטור ז"ל לאו בדוקא וה"ק ובהא מספ"ל אם דינו כדין האשה לכל דבר לענין שאם זרק הגט בתוך חצירו שתהיה מגורשת ור"ל שתהי' מגורשת בהגיע גט ליד שלוח' והכי דייק לישנא ממה שלא כתב שתהי' מגורשת מיד והאי כדין האש' דקאמר ר"ל כי היכי דבאשה מגורשת ה"נ הכא אלא דהא כדאיתיה והא כדאיתי' א"ד לית ליה חצר ואינ' מגורשת כלל וקא מבעיא ליה להטור ז"ל אם חצר גרוע משליחות שכתב העיטור ושליח קבלה עוש' שליח דלפום ריהטא שליחות עדיפא שעוש' אותו בידים מה שא"כ חצר ומסיק דמסתברא שדינו כדין האש' פי' דמגורשת בהגיע הגט לידה ובהכי ניחא לי מה שתמ' הרב מש"ל ז"ל דהא בירוש' מבעייא ליה הא דגרסינן בירוש' על ההיא מתני' דפרק התקבל ר"א שאל חצירו של שליח מהו שתעש' כידו ועלתה בתיק"ו וכתב שם הרב שדה יאושע ז"ל וז"ל חצירו של שליח קבלה מהו שתעשה כידו מי אמרינן כיון

דחצר דאש' מידה אתרבאי והכל דבר אחד ה"נ בשליח שהוא כעצמ' א"ד כיון דשליח נמי מידה אתרבאי לא אמרינן רבוי דרבוי ע"כ וא"כ היאך כתב הטור ומסתברא כו' ומאי קא ק"ל למרן הב"י דהא בירושלמי מבעייא ליה יעויין שם שהניח בצ"ע אמנם כפי זה נחה שקטה תמיהתו דס"ל להטור דמאי דקא מבעייא ליה לר"א מהו שתעש' כידו ר"ל אי מגורשת מיד בזריקת הגט לחצר השליח כידו דמגורשת מיד בהגיע גט לידו והכי דייק לישנ' דירושלמי דקתני מהו שתעש' כידו א"ד דאינ' מגורשת אלא בהגיע הגט ליד השליח כדין שליח שכתב בעל העיטור וצדדי הבעייא הוא אי חצר דגברא הוי כחצר דאשה ומשום ידה אתרבאי וא"כ ה"נ מגורשת מיד א"ד לא ילפינן איש מאש' וכאבע"א דפ"ק דמציעא דף י"ב ומ"מ מוד' מיהא דחצירו של שליח הוי כשליח הובא' ופירוש זה נרא' יותר דלדעת הרב שדה יאושע ז"ל אדמבעיא ליה להירוש' בחצירו של שליח תבעי ליה אי שליח קבלה עוש' שליח או לא מי נימא דהוי"ל כאשה עצמ' א"ד כיון דשליח קמא מידה אתרבאי ושליח בתרא מיד שליח קמא אתרבאי הו"ל רבוי דריבוי ולא אמרינן וגם לפי דרכנו קשה דהוי"ל למבעי אי עוש' שליח קבלה לענין שתהי' מגורשת מיד אי ילפינן איש מאשה וכי היכי דאשה עוש' שליח ה"נ איש עוש' שליח קבל' א"ד לא ילפינן איש מאש' ואינ' מתגרשת בקבל' שליח שני אלא עד שיגיע הגט ליד שליח ראשון ויש ליישב ודוק:

טעם המלך ז) **מה** שהקשה הרב פה דברי הטור אהדדי מסימן קמ"ז משליח לקבלה שאין עושה שליח שני בזה קדמוהו הרב טורי זהב והב"ש סימן ק"מ ס"ק ב' הביאו בקצרה ואני אעתיק לשונו וזה לשון הטו"ז ולענ"ד יש לתמוה דהא עכ"פ אין השליח שוה לגמרי להאשה דהיא יכולה לעשות שליח. ושליח לקבלה אין יכול לעשות שליח אחר. וא"כ ה"נ נימא דבדידה ריבתה תורה שחצרה כידה אבל השליח אין לו זכות זה אלא שהוא עצמו יהיה דוקא במקומה ולא חצרו דדלמא חצרו מתורת שליחות הוא וצ"ע עכ"ל הרי בגוף הסתירה הרגיש הטו"ז איך שהטו"ז מסיים דלמא חצרו מתורת שליחות הוא והרב פה הרגיש נמי דיש לומר חצרו משום ידו וא"כ לא דמיא לשליח דשליח אלא חצרו עצם של שליח הוא. ואולם הביא ראיה מדברי הרי"ף והרא"ש דכתבו חצר דגברא משום שליחות הוא. ובאמת למי שיעיין בדברי הפוסקים ימצא בזה ערבובי דברים ועיין בנמוקי יוסף בשם הראב"ד ועי' בפני יהושע בב"מ (י"א א' וי"ב א) שנארג בכמה דברים. והנה אעתיק פה מה שכתבתי בגליון תשו' נו"בי חלק א"הע סי' פ"ב שכתב שם באות ח' וז"ל של מורי הגאון רשכב"ה זצ"ל וראיתי עתה שהקשה מעלתו עלי בקונטרס שלו אות ז' וז"ל אני תמה הא אנן קיי"ל חצר משום יד אתרבאי ומנ"ל לרבוי שליחות בשוגג עכ"ל

ודבר זה שנה ושלש בקונטרסו כמה פעמים דאנן קיי"ל חצר משום יד אתרבאי ואני אומר אלו בחלום ראה דבר זה דקיי"ל משום יד אתרבאי דאלו בהקיץ ואפילו מתנמנם לא היה רואה דבר זה מה שמבואר בכל הפוסקים כולם לא נחלקו כלל דחצר דאיש משום שליחות אתרבאי ולכך קטן אין לו חצר וכן הוא בש"ע סי' רמ"ג וסי' רס"ח וחצר דאיתתא הוא דאתרבאי משום יד ולכך קטנה יש לה חצר עכ"ל מורי הגאון זצ"ל. וכתבתי שם בגליון וז"ל לא בחלום ראה השואל כי רב גובריה הוא כי אם בהקיץ דרוב פוסקים ס"ל חצר משום יד אתרבאי דהא חצר של הקדש חצר דגברא הוא אפ"ה כתבו התוס' מעילה (י"ג א') ד"ה אבל דלכך אין חצר של הקדש קונה כיון דמשום יד אתרבאי ואין יד להקדש וכן משמע מדברי התוס' בבא בתרא (ע"ט א') ד"ה ואין מועלין וכן כתב רשב"ם שם עיין היטב וכן הביא הרב בעל מחנה אפרים הלכות קנין חצר ראי' מדברי הראב"ד פרק כ"ט מהלכות מכירה דפירש ואמר דאמרינן דקטן אין לו חצר היינו דוקא לענין מציאה דלית בה דעת אחרת מקנה אבל לענין מתנה דאית בה דעת אחרת מקנה יש לו חצר ויש לו ד' אמות דחצר משום יד אתרבאי ודוקא מציאה שאין דעת אחרת מקנה אותו אין לו יד ואין לו שליחות והיינו מתקנתא דרבנן וכן משמע מנמוקי יוסף ועיין פני יהושע ועי' בסמ"ע סימן רמ"ג ס"ק ל"ג ל"ד ל"ה. ולפ"ז מדברי הרי"ף והרא"ש נמי אין ראיה דמה שפסקו דקטן אין לו חצר דוקא קטן דלא ילפינן קטן מקטנה והיינו החכמים לא תקנו ליה כמו שפירש תוס' במקומו ב"מ (י"א א) אבל חצר דגדול משום יד אתרבאי וכן משמע מדברי הרא"ש עצמו ב"מ (י"ב א) דכתב אבל חצר אין משתמרת כו' דא"א להיות מטעם שליחות כו' הילכך מטעם יד קנה הרי חזינן דחצר דגברא משום יד קנה ורק בקטן אינו קונה דלא ילפינן קטן מקטנה ושליחות לית ליה דאין שליחות לקטן ואולם מדברי רבינו הרמב"ם (פי"ז מהל' גזילה הל' ט') משמע דחצר דגברא משום שליחות אתרבאי וכן מוכח לקמן לפ"ז דמה דקיי"ל בח"מ (סי' ר"ב סעיף י"ד) דחצר מהלכת לא קנה והרי כתבו התוס' גיטין (כ"א א') ד"ה אטו דזהו וקא אי חצר משום יד אתרבאי דאי משום שליחות אמאי חצר מהלכת לא קנה דומיא דשליח דמהלך הוא ואולם אם כך נקטינן לסברא ודאי קשה על הרמב"ם דהוא פוסק חצר משום שליחות אתרבאי כאשר הערנו והרי הוא פסק (פ"ג מהלכות מכירה) דחצר מהלכת לא קנה וע"כ דלאו זה בזה תליא ועי' בש"ך סי' רס"ח ס"ק ו' דמשמע נמי מדבריו חצר דגדול משום יד אתרבאי ועי' במ"א סי' קנ"ד ס"ק כ"ג הביא נמי דברי האגודה ריש מעילה דחצר דהקדש לא קנה משום דאין יד להקדש ועיין בתויו"ט במשנה דמעילה דהקשה ואף אי חצר משום יד אתרבאי הא אמרינן ב"מ (י"ב א) דלא גרע משליחות א"כ קשה חצר היכי דהגזבר עומד ע"ג דומיא דמציאה ומדהקשה

הרב תויו"ט מדאמרינן חצר משום יד אתרבאי ולא גרע משליחות ולא הקשה כפשוטו על האי מ"ד דסובר חצר משום שליחות אתרבאי ולא משום יד היאך מפרש למתניתן. על כרחך משמע דהרב תויו"ט סובר שבמסקנת הש"ס ב"מ (י"א א) דאמר הש"ס דפליגי אי משום יד אתרבאי או משום שליחות אתרבאי דמתחלה היה סובר הש"ס דבכל מקום פליגי ואפילו בגט וכן כתב רש"י בהדיא בתחלת הסוגיא ד"ה קטנה אין לה חצר אם זרק לה בעלה גט לתוך חצרה לא קנתה ועי' פני יהושע לכן העלה הש"ס דפליגי אי חצר בכלל אתרבי משום יד או משום שליח אבל שמסקנא הכי הוא דע"כ בכלל חצר ודאי לא משום שליח אתרבי דהא בגט ודאי משום יד אתרבי וחזר הש"ס ואמר לענין גט כ"ע ל"פ כו' כי פליגי לענין מציאה והיינו לפי פי' תוס' והפוסקים דרק מדרבנן פליגי מי נימא דבגניבה דמצינו מ"הת חצר דמשום שליח אתרבאי אלא כ"ע סובר משום יד אתרבאי ורק לענין מציאה פליגי והיינו מדרבנן וזה היפך מדברי מורי בסוף דבריו שהרגיש נמי דש"ס חוזר ולא פירש דפליגי אי משום יד אתרבאי לכן הוא אמר בהיפך דבמסקנא כ"ע ס"ל דגבי גניבה משום שליחות אתרבאי והיינו משום שליחות נמי ואנכי לבבי לא כן ידמה אבל במסקנא כ"ע סבירא להו דמשום יד אתרבאי ורק לענין מציאה פליגי ועיין עוד מה שכתבנו פ"ה הלכה א' ביותר ביאור דברים אלו לכן לא קשה על מ"ד דס"ל חצר משום שליחות אתרבאי מ"ט דמתני' דמעילה הא באמת ליכא מ"ד דחצר מן התורה משום שליחות אתרבאי (ולא קשה נמי מדוע הקשה הש"ס בתחלת הסוגיא על האי מ"ד דס"ל משום שליחות אתרבאי מברייתא המצא תמצא ולא קשה ממתני' דמעילה הא כבר הקשה כעין קושיא זאת הרב הש"ך בסי' שמ"ח וכן כונת הנמוקי יוסף בפ' מרובה במתני' דנתנו לבכורות בנו להקשות כן מדוע לא הקשה הש"ס ממתני' דנתנו לבכורות בנו עיש"ה ובים של שלמה פ' מרובה. אלא דלפענ"ד לא קשה כלל דלאו מברייתא הקשה הש"ס אלא מדרשא דהמצא תמצא ונייחא ליה להש"ס להקשות מעיקר הקרא דילפינן מניה חצר ומוכח דחצר משום יד אתרבאי דוק. לכן לא קשה כלל על מ"ד אחר מ"ט דמתני' דמעילה אלא קושית התויו"ט היא קשיא הא לא גרע משליחות עיין היטב. היוצא שאיפכא הוא דכ"ע סובר כמסקנת הש"ס דחצר משום יד אתרבאי ואולם מדברי רש"י (י"א א) ד"ה ומר סבר לא ילפינן כו' לא משמע כן אבל עכ"פ מדברי הפוסקים אין ראיה כלל דפסקו חצר דגברא היינו גדול משום שליחות אתרבאי ורק בקטן ובמציאה ומשום תקנתא דרבנן ואדרבה מקצת פוסקים והמה תוס' והרשב"ם והאגודה והסמ"ע והש"ך והמ"א והתויו"ט משמע להיפך לכן אין להשיב תואנה על הרב השואל כן העליתי בגליון נו"בי בקיצור דברים ופה הרחבתי הדברים קצת להקל על המעיין. וא"כ הדרן

לדברי רבינו פה שטוען להקשות על הטור אמאי פוסק דאם זרק גט לחצרו של שליח דמקודשת דאתיא שפיר דמשום יד אתרבאי ואפי' בחצר דגברא וזהו נמי כונת הירושלמי בעי רבי אליעזר חצרו של שליח מאי שתעשה כידו ע"כ היינו שהירושלמי היה מסופק אי חצר דגברא משום שליחות אתרבאי או משום יד ולא ידעתי מה עוד להעמיס בדברי הירושלמי ומה מן הדוחק בזה שנדחק בו הרב שדה יהושע ורבינו פה והכל נכון ודוק:

שוב ראיתי להביא ראיה נכונה ואמת לדברי דכן כונת הירושלמי דהנה מצאתי ראיה נאמנה לדברי הרמ"ה דאין שליח לקבלה עושה שליח מדברי הרמב"ן במלחמות פרק התקבל דאמר היינו טעמא דאמרינן בקדושין (מ"ד ב) דאין נערה ארוסה עושה שליח לפי שהוא עצמה אין לה יד לקבל גט אלא לפי שהגט זכות לאב שמכנסת עצמה לרשותו ירדה התורה לסוף דעתו של אב דניחא לי' דתהוי שלוחו אבל עכ"פ אין היא יכולה שתעשה שליח כיון דהיא רק שלוחו של אביה זה תוכן כונת דברי הרמב"ן שם עיי"ש ויש להבין דמאי בכך דמה לי אם יש לה יד מצד כחה או מצד שהיא שלוחו של אביה סוף כל סוף הרי גדולה היא ובכל מקום גדולה יכולה לעשות שליח וע"כ דהרמב"ן סובר כדעת הרמ"ה שהביא הטור דאין שליח לקבלה יכול לעשות שליח אף אם המשלח נותן לו רשות בפירוש שיכול לעשות שליח שני דאל"כ נימא כיון דהתורה ירדה לסוף דעתו של אב דניחא ליה דתהוי שלוחו נימא נמי דהתורה ירדה לסוף דעתו של אב דניחא לי' אפילו אם היא עושה שליח אלא ע"כ אפילו בנותן רשות אין שליח עושה שליח אמנם לבי מהסס בזה דא"כ אף אם אמר האב בפירוש לבתו נערה שתעשה שליח אינה יכולה לעשות שליח כיון שהיא שלוחו של אב לדעת הרמב"ן ולא ראיתי מי שיאמר כן ואדרבה מכל הפוסקים משמע בלי חולק שאם נותן האב רשות לבתו נערה ודאי מצי משוי שליח ועיי"ש בעצמות יוסף ובחדושי הרשב"א ואולם י"ל דשאני הכא אם האב נותן לה רשות בפירוש אמרינן דנתרוקן רשות של אב ושב ליד דידה לכן יכולה היא שתעשה שליח משא"כ אם לא אמר האב בפירוש אלא אמרינן התורה זכתה לה היד היינו טעמא דהתורה עשאה שלוחו של אב ואין שליח עושה שליח. ובאמת בזה נדחו דברי מהר"י מטראני בתשו' ח"ב בחלק א"הע סי' ז' דרוצה להביא ראיה מדברי הרמב"ן אלו דאפילו אם האב נותן רשות לבתו קטנה אינה יכולה לקבל גטה דלית לה יד כלל והוי כאומר טלי גיטך מע"ג קרקע דאלת"ה נימא התורה ירדה לסוף דעתו של אב ונתן לה רשות לקבל גיטה ולפי דברינו אלו זה ליתא דודאי אם אמר בפירוש יש לך רשות לקבל גיטך נתרוקן רשותו וחזרה יד דידה להיות יד אבל אם לא אמר בפירוש לא נתרוקן רשותו אלא התורה ירדה לסוף דעתו דניחא לי' לאב דתהוי שלוחו ואין קטנה נעשית

שליח כמו שביאר שם הרמב"ן בעצמו עייש"ה ובאמת אם אמר האב לבתו נערה לשון שליחות נמי היא לא מצי משוי שליח אם אמרינן דאין שליח עושה שליח אלא אם אמר הריני נותן לך רשות לקבל גיטך נתרוקן רשותו ויכולה לקבל גיטה ונער אפילו שליח מצית משוי לפי שהיא גדולה והדבר פשוט לפענ"ד:

ונחזור לענייננו דמדברי הרמב"ן משמע דאין שליח קבלה יכול לעשות שליח שני ואף אם יש לפקפק ולומר דלא מוכח היכא שיאמר המשלח בפירוש שיכול לעשות שליח שני שאינו יכול לעשות שליח כדעת רמ"ה אלא ה"ט דאמרינן דהתורה ירדה לסוף דעתו של אב דניחא ליה שתהוי היא שלוחו אבל כולי האי לא אמרינן שניחא ליה אפילו בשלוחה מ"מ מוכח עכ"פ כדעת הפוסקים אלו שבסתם ודאי אין שליח קבלה יכול לעשות שליח שני ואין לפקפק בזה. והנה הירושלמי פרק התקבל הכי רהיטא דשמעתתא נערה המאורסה היא ואביה מקבלין גיטה ר"ל אמר כמחלוקת בגיטין כך מחלוקת בקדושין ור"י אמר הכל מודין בקדושין שאביה מקדשה ולא היא על דעתיה דר' יוחנן אין לה דעת אצל אביה ואינה עושה שליח על דעתיה דריש לקיש יש לה דעת אצל אביה והיא עושה שליח מתניתין פליגי כו'. ר' אליעזר שאל חצרו של שליח מה שתעשה כידו ע"כ. ומשמע מרהיטת הסוגיא שם דהאי רבי אליעזר שייכי לסוגיא דהתם ועל פלוגתת ר' יוחנן וריש לקיש קאי ומאי שייטא להתם? ולפי דברינו יבואר על נכון דה"ט דאמר הירושלמי שם ולדעתיה דר' יוחנן אין לה דעת אצל אביה ואין עושה שליח היינו טעמא דחזינן דר' יוחנן אית ליה דלית לה יד לקבל קידושיה וש"מ דגבי גט אין לה יד לעצמה אלא שגבי גט ירדה התורה לסוף דעתיה דניחא ליה שתהוי שלוחו משום דמכנסת עצמה לרשותו אבל לא מטעם שיש לה יד לעצמה לכן גבי קדושין שמפקעת עצמה מרשותו לא אמרינן דנ"ל שתהוי שלוחו ולכן אינה יכולה לקבל קדושין וכן להיפך לריש לקיש ועיין בחדושי פני יהושע בסוגיא דקדושין (מ"ג ב' ומ"ד א') והיינו ממש דברי הרמב"ן דמפרש דה"ט דאין ארוסה נערה משוי שליח משום דאין לה יד לעצמה אלא שליח דאבוה היא וכאשר בארנו ועיין לעיל בהגהותינו פרק ב' מהלכות גירושין הי"ח באורך. ולפ"ז עכ"פ מוכח מדברי ר' יוחנן דאית ליה דאין נערה משוי שליח לפי שהיא רק שליח דאבוה היא שאין שליח עושה שליח כאשר בארנו דאל"כ אכתי מאי אינה יכולה לעשות שליח הא שליח עושה שליח לכן בעי ר' אלעזר חצרו של שליח מה שתעשה כידו כאשר בארנו כלומר אם חצרו הוא כידו דחצר דגברא משום ידו אתרבאי א"כ אם זרק הגט בחצרו הוי גט אבל אם חצר דגברא משום שליחות אתרבאי לא הוי גט דאין שליח עושה שליח כדמוכח מר' יוחנן ולהכי שפיר שייכי האי בעיא דר' אליעזר

לסוגיא דהתם דוק לאמתה של תורה:

ואגב אורחין אעתיק מה שכתבתי בגליון מגן אברהם (סי' קנ"ד ס"ק כ"ג) וז"ל המ"א שם מצא דבר בחצר בית הכנסת זכה בו ולא אמרינן דחצר ב"הכנ זוכה להקדש דחצר קונה מכח יד ואין יד להקדש (אגודה ריש מעילה) עיי"ש ועי' בשקלים פרק ז' עכ"ל מג"א. וכתבתי בגליון וז"ל שם כונת מג"א במ"ש ועי' בשקלים פ' ז' היינו מה ששנינו שם במתני' מעות שנמצא לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין כו' ואמאי חולין הוא תקנה הר הבית וע"כ דאין חצר של הקדש קונה וקשיא לי על דברי מג"א מאי ראיה מזה הא התם במעות איירי והרי כתבו התוס' ב"מ (כ"ו א) ד"ה בשתוך דחצר אינה קונה מעות כלל לפי שמעות הם דבר קטן ואין סופו למצוא ועוד קשיא לי על המג"א מדברי הרא"ש ונמוקי יוסף הובא בש"ך (סי' רס"ח ס"ק ב') דחצר גופא אינו קונה ביאוש שלא מדעת ולכן אם נאבד בתוך החצר אינו קונה דבא שם באיסורא ולפ"ז מאי ראיה מהך מתני' דשקלים ובאמת קשה לי קצת נמי הלא דין זה דאין בי"הכנ קונה מפורש ממש בש"ס ב"מ (כ"א ב) דתניא התם המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכ"מ שהרבים מצוין הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתייאשין ע"כ. וקשיא אף אם הבעלים מתייאשין תקנה לי' חצר של הקדש ומדוע הוא של מוצאו והרי הש"ס ב"מ (כ"ד א') מוקי לה להאי בתי כנסיות בבתי כנסיות של ישראל דיתבו בהו גוים ומרהיטא דלישנא דש"ס משמע שם דאי אמרינן דאיירי בבתי כנסיות של ישראל היינו בתי כנסיות שמתפללין שם ואי אמרינן נמי כיון דבאיסורא בא שם כדעת הנמוקי יוסף והרא"ש א"כ מהך דשקלים נמי ליכא ראיה דוק וצ"ע:

וצריכ' לעשותו בב' עדים כו' עיין במוהריב"ל ח"א סי' כ"ד שנסתפק אם צריך שתעש' האש' שליח קבל' בפני ב' עדים שיהיו שניהם כאחד א"ד מהני אפי' זה שלא בפני זה והסכימ' דעתו ז"ל דבכל מילי דאישות בעינן שניהם כאחד וכתב שהרשב"א והר"ן מסכימים לדעת א' ועי"ש מה שהקש' על מ"ש הרשב"א בחדושיו פרק השולח שנרא' שם מדבריו דמילי דאישות ומילי דממון שוין הן ויבואו ב' מהתוספת' שהביא הרי"ף ז"ל פרק מי שאחזו דקתני אחד בשחרית ואחד בין הערבים זה היה מעש' ואמרו אין מצטרפין וכתב בזה שני תשו' בדבר יע"ש ועיין בתשו' הריב"ש סימן רל"ב וכתב בס"ד וז"ל ואפי' מצד הביטול י"ל דלא בעינן ב' זה בפני זה דע"כ לא אדכרו ב"ד במתניתין דהשולח כו' עד וכיון שכן אפי' זה שלא בפני זה מצטרפין עכ"ל הנה מבואר דס"ל דאפי' במילי דאישות הלכה כריב"ק והוא הפך מן התוספת' שהביא הרי"ף ז"ל וכנרא' דאשתמיט

מיניה דמוהריב"ל ז"ל תשו' הריב"ש הלזו ועיין במוהר"א ששון סימן כ"ד ובהרב בעל בני יעקב דקע"ד ובמוהרח"ש בקונטריס עגונא דאתתא והדברים עתיקים ודוק:

הלכה ד

ואין שליח הולכה והובאה צריך עדים כו'. נראה שלדעת רבינו ז"ל אפי' אם הבעל מכחישו ואומר שלא נתנו לו אלא לפקדון השליח נאמן לומר שעשאו שליח וכמ"ש בפרק י"ב מה' אלו דפסק כר"ח ואע"ג דהתם איירי רבינו בשליח קבלה מינה נשמע לשליח הולכה דדא ודא חדא היא דמידי הוא טעמא משום דהא הימניה ה"ט נמי איתיה בשליח הולכה ואדרבה לדעת הר"ן ז"ל שם עדיף טפי שליח הולכה וסבירא ליה דבשליח הולכה אפילו ר"ה דפליג התם מודה ואע"ג דרבינו כתב בפ"ג מהלכות אישות דין ט"ו וז"ל אבל האיש שעשה שליח לקדש אינו צריך לעשותו בעדים לפיכך אם מודו השליח והמשלח אינם צריכים עדים כו' אשר נראה מדבריו דדוקא אם מודה המשלח שעשאו שליח הא לאו הכי בעל נאמן כבר כתב הרב בעל ל"מ שם דדוקא גבי גט נאמן משום דקא נפיק גיטא מתותי ידיה יע"ש האמנם הטור בסי' קמ"א כתב וז"ל ובשליח הולכה כו' כתב הרמב"ם שאין צריך לעשותו בעדים כו' לפיכך אם מודו השליח והמשלח אינם צריכים עדים כו' הנה הטור העתיק לשון רבינו שבה' אישות כאן משמע דס"ל כדעת רבינו דאפילו גבי גט נמי בעינן שיודו השליח והמשלח אבל אם מכחישו הבעל נאמן והוא תימא שהרי לדעת רבינו מבואר דאפילו במכחישו השליח נאמן ואפילו בעיר אחת וכמו שפסק בפ' י"ב דהלכה כר"ח וכבר ראיתי להרב בית שמואל סימן הנז' ס"ק י"ג שהוקשה לו כן על דברי הגמי"י שכתב בפ"ג מהלכות אישות דאם המשלח כופר אחר נתינת הגט והקדושין הו"ל ס' ואזלינן לחומרא ופסקו מרן שם ותי' דאפשר דמיירי דאין הגט ביד האשה ולא ביד השליח אלא השליח מסר לה הגט בפני ע"מ והעדים בפנינו והגט נקרע מ"ה אם הבעל מודה דהוא שלוחו ה"ז מגורשת ואם הוא מכחישו אע"ג דראו הגט בידו לא מהני וכמ"ש לקמן בהג' משם י"א דלא מהני מה שראו הגט בידו עכ"ד ותי' זה יתכן לתרץ דברי הגמי"י אך לדעת רבי' ל"י דרך זה שהרי לדעת רבינו ז"ל כל שיש עדים שראו הגט בידו השליח נאמן כמ"ש הטור שם לקמן ולכן היה נראה לומר דמ"ש הטור דבעינן הודאת המשלח היינו בשאין עדים חתומים על הגט או בשאין עדים מצויים לקיימו דבהא ודאי בעינן הודאת השליח והמשלח פן יבא הבעל ויאמר שהוא מזוייף ולפי זה צ"ל דס"ל להטור דלא כמ"ש ה"ה ז"ל בפ"ט מה' אלו דין ל"ב בדעת רבינו ז"ל דכל שאין עדים חתומים בגט אפילו יודה הבעל בשליחותו הו"ל ספק מגורשת אלא סבירא ליה דרבינו ז"ל מיירי התם כשהבעל מכחישו ועיין בלח"מ ז"ל בפרק ג' מהלכות אישות

ובהכי יש ליישב נמי דברי הגהות מיימוני ז"ל דמ"ש אם המשלח כופר אחר נתינת הגט והקדושין בגט דומיא דקדושין קאמר דליכא טעמא דגט יוצא מתחת ידו אך אכתי קשי' לי למ"ש מרן ז"ל שם מחודש כ"ב לחד תי' שמדברי הרא"ש ז"ל שכתב בריש גיטין וז"ל אבל כי אמר בפני נכתב כו' ל"מ בעל למימר לא שלחתיו אע"פ שאין עדים שעשאו שליח דכי היכי דהימנוהו לומר בנו"נ הימנוהו נמי לומר שעשאו שליח כיון שהגט יוצא מתחת ידו משמע דס"ל דכל היכא שאין אנו סומכים על דברי השליח כגון בא"י או בח"ל ולא נכתב ונחתם בפניו והוא מקוים בחותמיו אינו נאמן לומר שעשאו שליח ומש"ה כתב באותה תשו' אם יש עדים ששמעון בנה היה שליח של הבעל לומר שאפי' לא נכתב בפנינו אלא שמתקיים הגט לא יועיל ביטול הבעל א"ד וק' דכיון דהגט מקויי' בחותמיו או בא"י שעדים מצוי' לקיימו למאי ניחוש הא למזוייף ליכא למיחש שהרי עדים מצויים לקיימו לפקדון ליכא למיחש אפילו יבא הבעל ויטעון השליח נאמן לכ"ע ואפי' לר"ה בשאינן בעיר אחת כמ"ש התוס' והרא"ש בפרק התקבל ותו קשה ממ"ש מרן ז"ל באותו סי' מחודש כ"ח אההיא דבעל אומר לפקדון וז"ל ופירש רש"י דהב"ע בשהאיש והאשה יחד בעיר וכ"כ התוס' והרא"ש משום דאלת"ה תקשי לר"ה אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם במביא גט ממ"ה דצ"ל בנו"נ הא אכתי יערער הבעל שיאמר לפקדון נתתיו יע"ש והשתא לפי תי' מרן מנ"ל להרא"ש הא אכתי נימא דלר"ה הבעל נאמן ואפי' כשאינן בעיר אחת והתם שאני דכי היכי דהימנוהו לו' בנו"נ ה"נ הימנוהו שיאמר שעשאו שליח אבל בההיא דבעל אומר לפקדון אינו נאמן כיון שאין אנו סומכים עליו דומיא דא"י או בח"ל אם נתקיים בחותמיו ואי להא י"ל דמ"ש הרא"ש דמיירי דוקא בשלשתן בעיר לאו מכח הך קו' הוא אלא מסברא דנפשיה קאמר דכיון דכל טעמא דר"ה הוא משום דאם איתא דלגרושין יהביה ניהליה לדיד' הוה יהיב לה ממילא נשמע דדוקא בשלשתן בעיר אחת דשייך הך טעמא הוא דאינו נאמן הא בשאינן בעיר אחת נאמן מיהו קמייתא ק' שוב אחר זמן רב ראיתי להרב מחנה אפרים ה' אלו די"ב ע"ד שהקשה כעין מה שהקשינו וז"ל איברא דהרא"ש כתב דכי היכי דהימנוהו חכמים לומר בנו"נ הימנוהו לומר שהבעל עשאו שליח כו' וצריך להבין דכיון שהימנוהו חכמים לומר בנו"נ אם כן אמאי אצטרכינן תו ליהמני' לומר שעשאו שליח דלמאי איכא למיחש למזויף ליכא למיחש שהרי נתקיים הגט לנפיל' לא חיישינן כמ"ש הפוסקים לפקדון ליכא למיחש שהרי השליח נאמן במיגו דאי בעי יהיב לה עכשיו ואפילו לפי מ"ש התוספות פרק התקבל ד"ה שליש דאין זה מיגו טוב דשמא האשה לא תרצה לקבלו היינו היכא שהבעל טוען לפקדון אבל הכא דאין הבעל מכחישו הא ודאי אי בעי יהיב לה עכשיו עכ"ד ונראה שכוונת דבריו במ"ש ואפי'

לפי מ"ש התוס' כו' דלא תימא דהוצרך הרא"ש ז"ל לטעם זה דכי היכי דהימנוהו כו' לר"ה דס"ל דבעל נאמן אהא כתב דהא ליתא דע"כ לא פליג ר"ה וס"ל דהבעל נאמן אלא משום דלא חשיב מיגו טוב דשמא האשה לא תתרצה לקבל הגט כיון דבעל אומר לפקדון אבל הכא דאכתי בשעה שאומר בפני נכתב ליכא שום מערער הא ודאי אי בעי הוה יהיב לה ובהא אפילו ר"ה מודה כיון דאיכא מיגו ולע"ד כפי דבריו תקשי ליה דברי התוס' שם בפרק התקבל שהקש' בד"ה בעל נאמן דאם כן לר"ה מה הועילו חכמים בתקנתם אכתי יערער שיאמר לפקדון נתתיו ותי' יע"ש והשתא כפי דבריו מאי ק"ל הא כיון שכבר כתבו בדבור שאח"ז דע"כ לא פליג ר"ה אלא משום דלא חשיב מיגו דשמא האשה לא תתרצה לקבל אבל אי הוה חשיב מיגו הוי מודה ר"ה דשליש נאמן אם כן ה"נ כיון דליכא שום מערער חשיב מיגו טוב ונאמן אפילו לר"ה לומר שעשאו שליח במיגו דאי בעי הוה יהיב לדידה ואמאי הוצרכו ג"כ לדחוקי ולומר דהנהו דמצרכי מערסא לערסא סברי כר"ח הא אפילו כר"ה מצי אתיא לפי דבריו אלא ודאי נראה דס"ל להתוס' דה"נ לא חשיב מיגו דאין ביד השליח למוסרו לאשה דשמא לא תתרצה האשה לקבלו שאינה רוצית להתגרש ממנו וכיון שכן על כרחין צריך השליח לבא לב"ד כדי שיתנו לה הגט בע"כ ומה שהוצרכו התוס' התם לטעמא דכיון דבעל אומר לפקדון דמשמע דאלת"ה חשיב מיגו היינו משום דהתם מירי כשמעידין לפנינו דשויתי' האשה שליח לקבלה כמ"ש התוס' והרא"ש שם שהרי היא רוצה להתגרש בודאי משום הכי הוצרכו לה"ט דכיון דבעל אומר לפקדון שמא לא תתרצה לקבל הגט עכשיו אבל בשליח הולכה דעלמא בלאו ה"ט לא חשיב מיגו כמ"ש וא"כ מעתה אפשר ליישב דברי הרא"ש דהוצרך הרא"ש לטעמא דהימנוהו רבנן לפום מאי דקי"ל הלכתא כרבה בר אבוה וכרב ששת דמצרכי לומר בנו"נ מערסא לערסא ומשכונה לשכונה דהיו כעיר אחת וכמו שפסק הרא"ש ז"ל בפ"ק דגיטין ובשניהם בעיר אחת הא קים ליה להרא"ש ז"ל כר"ה דאמר הבעל נאמן כמ"ש פרק התקבל והתוס' ז"ל הוקשה להם כן והוצרכו לידחק דסברי כר"ח ועוד תי' יע"ש והרא"ש ז"ל לא שמיע ליה הנהו תי' וראי' ממה שפסק כר"ה ופסק כרבה בר אבוה וכר"ש וכן נמי לא פי' דמיירי באומר כתבו ותנו והלך לדרכו כמ"ש התוס' ומש"ה כתב דהתם ה"ט דכי היכי דהימנוהו לומר בנו"נ הימנוהו לומר שהבעל עשאו שליח מיהו אכתי קושיין לא מיתרצא בהכי למאי דכתב מרן דבח"ל אם נתקיים בחותמיו לא מהימן לומר שהבעל עשאו שליח ומסתמיות דבריו נראה דאפי' ממקום למקום מיירי דהא אההיא תשוב' דהרא"ש ז"ל קאי מרן דנר' דממקום למקום הוא כדקאמר לאח"ז בא בעלה ולכן נראה דסבירא ליה להרא"ש דאף ע"ג דקי"ל דכשאין שניהם בעיר שליח

נאמן היינו דוקא בשטוען הבעל לפקדון נתתיו שהרי הוא מודה שהושלש ושייך טעמא שהרי הימניה אבל אם טוען נפל ממני נאמן כיון שאינו מודה שהושלש הגט בידו לא שייך טעמא דהימניה ואף ע"ג דהרשב"א זלה"ה כתב בחידושיו פרק התקבל דלנפילה לא חיישינן ואפילו לר"ה והביאו ה"ה פי"ב מה' אלו דין י"א מ"מ הרא"ש ז"ל פליג עליה וכמ"ש הרא"ש בתשובה כלל ס"ח סי' י"ז והביאה מרן הב"י ז"ל בח"מ סי' נ"ה יע"ש וכ"כ הרב בית שמואל ז"ל ס"ק הנז' שלדעת הרא"ש אי טעין הבעל ממני נפל נאמן ומ"ש הטור סי' קנ"ב דאינו נאמן הבעל לטעון ממני נפל היינו דוקא כשהגט ביד האשה וגדולה מזו כתב הרב ש"ך בחה"מ סי' הנז' סק"ה שלדעת הרא"ש ז"ל הא דאמר ר"ח דשליח נאמן מיירי שהבעל אומר לפקדון נתתיו לך על תנאי כך וכך שאם תקיים היא התנאי תתן לה הגט ולא קיימה התנאי והשליח אומר לגרושין גמורין נתת לי שאף לדברי הבעל עשאו שליח אבל אם אומר לפקדון נתתיו לך שתתנהו לי בהא לא הוה פליג ר"ח דשליח נאמן ע"ש הן אמת שקשה לי על דבריו כי הוא ז"ל יחס סברת הרא"ש הלזו לדעת התוס' ממה שכתבו בפרק התקבל ד"ה שליש יע"ש וכיון שכן צ"ל לדבריהם דע"כ לא פליג ר"ח אלא בשהבעל אומר לפקדון נתתיו לך ע"ת וכמ"ש לדעת הרא"ש וא"כ ק' טובא ממה שהק' בדבור הקודם לר"ה מה הועילו חכמים בתקנתם שיאמר בנו"נ הא אכתי יערער שיאמר לפקדון נתתיו והשתא לפי דבריו תקשי להו קו' הלזו אליבא דר"ח נמי דאכתי איכא למיחש שמא יבא הבעל ויאמר לפקדון נתתיו שתתנהו לי דבהא אפי' ר"ח מודה וכן נמי ק' ממה שכתבו דהנהו דמצרכי מערסה לערסה סברי כר"ח הא אכתי קשה דניחוש שיאמר לפקדון נתתיו שתתנהו לי וצ"ע כעת: ומ"מ מדברי הרא"ש ז"ל מבואר דבטוען נפל ממני לכ"ע אין שליח נאמן כיון שאינו מודה שהושלש השטר בידו ואם כן היינו טעמא דהרא"ש ז"ל דס"ל דבא"י או בח"ל ונתקיים בחותמיו לא מהימן לומר שהבעל עשאו שליח משום דאיכא למיחש שמא יבא הבעל ויאמר נפל ממני דבהא לכ"ע מהימן ובהא ניחא נמי מה שהקשה הרב מח"א ז"ל שהוצרך הרא"ש ז"ל לטעמא דכי היכי דהימנוהו כו' משום דבלא"ה איכא למיחש שמא יבא הבעל ויטעון נפל ממני ולפי הנראה שאשתמיט מהרב הנז' תשובת הרא"ש הלזו ודברי הרב בית שמואל שכתבנו ובהכי יש ליישב נמי דברי הטור דמש"ה הצריך לדעת רבינו שיודה המשלח פן יבא ויכחישנו לומר שנתנו לשם פקדון דבהא הבעל נאמן כדעת הרא"ש ואפשר דדייק ליה בטור ממ"ש רבינו בה' אישות כמו שליח הגט משמע דסבירא ליה שדינו שוה לקדושין דבעינן הודעת המשלח כן נראה לי ובמ"ש עוד הטור אבל בירוש' יש עשה שליח להוליך לה את הגט צריך להחזיקו בפני ב' וא"א הרא"ש הביאו לפסק הלכה משמע דס"ל

שלדעת הרא"ש אפילו בשליח הולכה בעינן עדים ולא מהני הודאת המשלח עיין בהרב מכתב מאליהו שער ו' סימן י"א שתמה עליו דבפ' הא"מ הסכים הרא"ש לדעת רבינו דבשליח הולכה דקדושין לא בעינן עדים וכ"כ הטור סימן ל"ה ואע"ג דהתם לענין קדושין קאי מ"מ דבר ברור הוא דכ"ש לגרושין דאפי' הראב"ד שחלק על רבינו בקדושין הודה לו בגרושין ומכח זה העלה שאף הרא"ש אזיל ומודה לדעת רבינו דלא בעינן עדי' ויישב הירוש' ודחק עצמו בדברי הטור יעש"ב ולע"ד הא ליתא מכח אותה תשובה שכתב הטור סס"י הנז' המתחלת ראובן עשה לבנו שליח כו' תשו' אם יש עדים ששמעון בנה היא שליח כו' ומבואר מאותה תשובה שהבעל לא היה מכחיש בשליחות ואפי"ה הצריך עדים וכ"כ מרן שם יע"ש ושוב ראיתי להרב הנז' בשער נ"ז ססי' ך' שנתקשה בזה לפי שיטתו יע"ש ולעיקר קו' נראה ס"ל להרא"ש דדוקא בקדושין שבאין לאסור לא בעינן עדים אבל בגט שבא להתיר לא מהני הודאת המשלח ואע"ג דהרא"ש נסתפק בזה אם יש לחלק בין גט לקדושין לא נסתפק אלא בשליח קבלה אבל בשליח הולכה מודה וכ"כ הרב בית שמואל סימן ל"ה סק"ו ובס' דינא דחיי למורח"ב ז"ל עשין מ"ח דף ח"י ע"ג יע"ש ודו"ק ובמ"ש עוד הטור ויראה מלשונו שאפילו במקום א' אינו עולה ונראה לי שעולה כו' יש לדקדק לדעת הרא"ש דאם כן הירוש' פליג דידיה אדידיה דבפרק התקבל אמתני' דצריכה ב' כיתי עדים ב' שיאמרו בפנינו אמרה פריך בירושלמי ב' אומרים בפנינו אמרה ואין ב' אומ' בפנינו קבל והוא מודה ב' אומרים בפנינו קבל ואין ב' אומרים בפנינו אמרה והוא מודה יצטרף השליח ומשני תפתר בשהיה קרוב השליח הדא אמרה שהקרוב נעשה שליח ע"כ הרי בהדיא דס"ל לירוש' דשליח מצטרף עם אחר על השליחות ועל הקבלה ותו קשה דהרא"ש פליג דידיה אדידיה דבריש פרק המביא כתב דהיכא דאתיוה בי תרי לא מהימן בעל לומר לא שלחתים אלא אינהו מהימני לומר דהבעל שלחם גם בפ' המביא תניין כתב דאם הא' שליח והב' מעיד דבפניו נתן הבעל את הגט לחבירו להוליך לאשתו כשר הרי מבואר דס"ל להרא"ש ז"ל דשליח נעשה עד כל זה הקשה הרב בעל מכתב מאליהו ז"ל שער נ"ז סימן י"ב. ולע"ד נראה ליישב דמ"ש הרא"ש ז"ל בריש המביא דהיכא דאתיוה בי תרי תו לא מהימן לו' הבעל לא שלחתי' היינו כשאומרים שהבעל עשאן שלוחים כראוי דהיינו בעדים דומה למ"ש מרן דמ"ש הרא"ש דאי אמר בנו"נ נאמן לומר שהבעל עשאו שליח דהכונה לומר שעשאו שליח בעדים ה"נ דכוותא מ"ש דאתיוה בי תרי ואמרי שהבעל שלחם הכונה לומר שהבעל שלחם כראוי ומהימני אפילו בדלא אמרי בנו"נ מטעם מיגו דאי בעו אמרי בפנינו גרשה כמ"ש בגמר' וכן מ"ש דאם הא' שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל את הגט לחבירו דכשר היינו נמי כה"ג

דב' מעידין שנעשה שליח כראוי בעדים אבל לעיקר השליחות ס"ל להרא"ש ז"ל דאין השליח מצטרף משום דחשיב כבעל דבר עצמו ואין דבר שבערוה פחות מב' גם ההיא דהירושל' יש לפרש על ענין זה דמאי דפריך בירוש' היינו משום דמתניתין קתני צריכה שתי כתי עדים ב' שיאמרו בפנינו אמרה דהך לישנא משמע שצריך שיביא ב"ע לראי' שיאמרו בפנינו אמרה דאי על עיקר השליחות קאמר הכי הו"ל למתני האשה שאמרה התקבל צריכה לעשותו בב' עדים ועל זה פריך בירושל' שפיר דאמאי צריך ב' עדים לראיה שעשאו שליח אפי' אין כאן אלא א' והשליח עמו שיאמר שעשאו שליח כדינו בב' עדים מהימני שפיר מטעם מיגו דאי בעי אמרי בפנינו גרשה ואהא תירץ תפתר בקרוב דפסול לעדות דמהשתא ליכא מיגו דאי בעו אמרי בפנינו גרשה כנ"ל נכון ודו"ק:

הלכה ו

הכל כשרים לשליחות כו' חוץ מן הה' הנכרי והעבד כו'. כתב ה"ה ויש מי שכתב שלא פסליה אלא לשליח קבלה אבל להולכ' כשר כו' הקשה הרב ל"מ ז"ל דא"כ בפ' המביא דכ"ג דפריך ר"א לר"י דאמר אין העבד נעשה שליח לאשה לקבל גט מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין טעמא דמילתא דליתיה הא במילתא דאיתיה כשר והרי נכרי כו' מאי לאו משום דכתיב אתם גם אתם מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל כו' אדמק' ליה בטעמא ליקשי ליה בדינא דהוי קושיא אלימתא טפי ולימא הכי שליח קבלה הוא דאינו נעשה הא שליח הולכה נעשה ואמאי אתם גם אתם אמר רחמנא מה אתם ישראל כו' וא"כ אפי' שליח הולכה אינו נעשה כי היכי דבתרומה אין תרומתו תרומה א"ד יע"ש מה שתירץ בדוחק: ולע"ד נראה ליישב במאי דקשה לי עוד שהרי מבואר מדברי הרשב"א בחידושיו דמאי דהוכרח הר"י ן' מיגש ז"ל לפרש שיטה זו ולחלק בין שליח קבלה לשליח הולכה היא משום דקי"ל דאם איתא דלר"י כל אפין שוין ואפי' בשליח הולכה קאמר דאין העבד נעשה שליח אם כן תקשי ליה לר"י מתני' דמדפסיל לנכרי מכלל דעבד כשר כדפשיט לה רבי אמי מש"ה הוכרח לומר דלר"י דוקא לקבלה פסול אבל להולכ' כשר כדיוקא דמתני' והשתא קשה דא"כ אכתי תקשי ליה להר"י ן' מיגש קושיא הלזו לר"א דס"ל דאפי' במילתא דאיתיה פסול משום דכתיב גם אתם מה אתם ישראל כו' ומינה דלר"א עבד פסול אף להולכה מקרא דאתם וא"כ תקשי ליה לר"א מתני' דמדפסל נכרי מכלל דעבד כשר מיהא להולכה ומאי דנתרץ לר"א נתרץ נמי לר"י וליכא למימר דס"ל לר"א דקר' דגם אתם דממעטינן מיניה עבד משום מה אתם ישראל היינו דוקא בתרומה שנתרמה על ידו וניתרין שיריים באכילה דהוי ממש דומיא דשליח קבלה דמתגרשת על ידו משא"כ בשליח הולכה דאינה מתגרש' אלא ע"י הגט שנתן לה הבעל ואיהו לא

עביד אלא הולכ' בעלמא ואינה מגורשת ע"י כתרומה שנתרמה ע"י דהא ליתא דא"כ נכרי אמאי פסול להביא את הגט אי משום קרא דגם אתם מה אתם ישראל נימא דהיינו דוקא בתרומה שנתרמה ע"י ואי משום טעמא דליתיה בתורת גיטין וקדושין הא אמרינן דליתיה בשליח הולכה אלא ע"כ לומר דס"ל לר"א דנכרי פסול אף להולכה מקרא דגם אתם ואם כן קשה דמה"ט נמי יהא עבד פסול להולכה מקרא דגם אתם דממעטינן מיניה עבד לר"א משום דמה אתם ישראל כו' ובשלמא לר"י איכא למימר דטעמא דנכרי פסול להולכ' הוא משום קרא דגם אתם דממעטינן מיניה נכרי משום דלאו בני ברית נינהו ולא עבד משום דב"ב נינהו אבל לר"א ק' אשר ע"כ נראה לומר דס"ל לר"י ן' מיגש דר"א נמי אף ע"ג דדריש לקרא דגם אתם דומיא דאתם ממש מה אתם ישראל כו' וממעטינן מיניה תרוייהו נכרי ועבד אפי"ה ס"ל ודאי דנכרי גריע טפי מעבד משום דלאו בני ברית נינהו וליתנהו בכלל ישראל כלל מה שא"כ בעבד דהא מיהא בני ברית נינהו דשייכי בכלל ישראל ומש"ה קתני מתני' דנכרי פסול להולכה משום דממעטו מקרא דגם אתם ואף ע"ג דמקרא ליכא למילף אלא דומיא דתרומה משום דנתרמה ע"י דהוי כשליח קבלה אפ"ה ס"ל לר"א דכיון דעבד דבני ברית נינהו ושייכי בכלל ישראל ממעטינהו קרא גבי תרומה סברא היא דבנכרי כיון דליתנהו בכלל ישראל כלל אפי' בהולכה יהא פסול דבהדרגות שוין הן ויבואו ב' מה שא"כ בעבד כיון דבני ברית נינהו ושייכי בכלל ישראל איכא למימר דכי ממעטינהו קרא דוקא בתרומה שנתרמה ע"י ודכוותיה בשליח קבלה משא"כ בשליח הולכה ומש"ה קתני מתניתין דנכרי פסול אבל עבד כשר וא"כ מעתה קוש' הרב ל"מ ז"ל מתרצתא היא דמש"ה לא פריך ר"א שליח קבלה הוא דאינו נעשה הא שליח הולכה נעשה והא כתיב גם אתם כו' משום דאיכא למימר דדוקא בתרומה שנתרמה על ידו הוא דממעטינן מיניה עבד אבל לשליח הולכה לא כנ"ל ליישב דעת הר"י ן' מיגש ז"ל: ועוד נראה ליישב קושייתנו באופן אחר דלר"א לא קשיא לי' להר"י ן' מיגש משום דאיכא למימר דר"א ס"ל כר"ן דקאמר לעיל דנכרי כשר לכתיבה ודייק לה מדקא פסיל מתני' נכרי לענין הבאה מכלל דלענין כתיבה כשר וא"כ מש"ה נקט מתני' נכרי למידק מינה דנכרי כשר לענין כתיבה ולעולם דעבד נמי פסול אמנם לר"י ק"ל שפיר להר"י בן מיגש משום דליכא למימר דנקט נכרי למידק מינה דלענין כתיבה כשר משום דאכתי קשה לרבב"ח אליבא דר"י דס"ל דמתני' ר"א היא ונכרי נמי פסול לענין כתיבה וכמ"ש התוס' ומשום הכי הוצרך הר"י ן' מיגש לומר דלר"י עבד כשר להולכה ומעתה מתרצתא נמי קושית הרב ל"מ דמש"ה לא פריך ר"א לר"י שליח קבלה הוא דאינו נעשה הא שליח הולכה נעשה והא כתיב אתם כו' משום דאפשר דר"א ס"ל כר"ז אליבא דר"י

דקאמר זו אינה תורה דאמוראי נינהו אליבא דר"י כדאמרי לעיל ואם כן ליכא למידק מינה מדר"י דס"ל דלהולכה כשר מדיוקא דמתניתין מדפסיל נכרי מכלל דעבד כשר דאיכא למימר דנקט נכרי לדיוק' דלענין כתיבה כשר וא"נ אפי' נימא דר"א ס"ל כרבב"ח אליבא דר"י מ"מ ניחא ליה לאקשויי בטעמא ואליבא דכולהו אמוראי מלאקשויי ליה בדינא ואליבא דרבב"ח כנ"ל נכון ודו"ק ואי נמי אפשר לומר דלר"א לא ק"ל להר"י ן' מיגש משום דכיון דר"א ס"ל דדרשינן ההיקש לגמרי מה אתם ישראל כו' אם כן כיון דתני מתניתין נכרי ע"כ היינו משום דממעטו מקרא דמה אתם ישראל כו' ואם כן מינה נשמע דעבד פסול ממיעוטא דאתם ותני נכרי וה"ה עבד דאין חידוש בעבד טפי מנכרי וכן ראיתי למוהריב"ל שתי' כן למה שהקשה בדברי התוס' שהק' ליתני עבד וכ"ש נכרי ותיר' כו' דאכתי תקשי להו לס' ר"א דס"ל דעבד שתרם ברשות ישראל אפילו ברשות אין תרומתו תרומה ממתני' דקאמר נכרי שתרם בשל ישראל אפילו ברשות אין תרומתו תרומה ליתני עבד וכ"ש נכרי ותירץ כמ"ש יע"ש וראיתי למוהר"ב אנג"יל שהקשה על דבריו וז"ל ודבריו תמוהים שהרי התוס' הקשו לר"י דאמר אין העבד נעשה שליח לקבל גט לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין דאמאי נקט נכרי ליתני עבד וכ"ש נכרי והשתא לפי דבריו מאי קושיא כיון דטעמא לפי שאינו בתורת גיטין אין חידוש בעבד טפי מנכרי אלא ודאי דאע"ג דמחד טעמא ממעטינן להו אפי"ה איכא רבותא בעבד טפי מנכרי כיון דשייך קצת במצות עכ"ד יע"ש ואחרי המחילה איני רואה ריח קו' דלר"י קשיא להו שפיר להתוס' לפום מאי דמסקי' דר"י דריש להיקשא דאתם לומר מה אתם בני ברית ועבד לא ממעט' מיניה ואהא ק"ל דא"כ דאין העבד נעשה שליח לקבל גט מטעמא דליתיה בתורת גיטין אדתני מתני' נכרי דאיכא למיטעי דהיינו משום טעמא דמה אתם בני ברית ולעולם דעבד כשר דומיא דתרומה אע"ג דליתיה בתורת גיטין וכדס"ל לר' אמי ליתני עבד דפסול מטעמא דליתיה בתורת גיטין וכ"ש נכרי אמנם לר"א כיון דס"ל דדרשינן ההיקש לגמרי כיון דתני נכרי ממילא משתמע דעבד פסול מהיקשא דמה אתם ישראל וזה פשוט: והרב מכתב מאליהו שער ו' סימן ט"ז הקשה לשיטת הר"י ן' מיגש מהא דאמרינן בריש הא"מ אתם גם אתם ל"ל ומשני מבעי ליה לכדרבי ינאי מה אתם בני ברית כו' ופריך הא ל"ל קרא מדרבי חייא בר אבא נפקא דאמר אין העבד נעשה שליח כו' לפי שאינו בתורת גיטין כו' והשתא אם איתא דמטעמא דליתיה בתורת גיטין לא מיפסיל אלא לשליח קבלה מאי פריך דלישתוק קרא מגם אתם הא אצטריך קרא למיפסליה לנכרי מדין שליחות ונ"מ דאפי' להולכה דגט לא חזי משא"כ אי לא כתיב גם אתם ואתינן עלה מטעמא דליתיה בתורת גיטין הו"א דלשליחות הולכה חזי לדעת הר"י ן' מיגש ועם היות שאפשר לידחק

דלא פריך אלא דלגבי תרומה לא איצטריך קרא דהפרשת תרומה חשיבא כמו קבלת הגט מ"מ כעת צ"ע עכ"ד ולע"ד נראה דאין כאן מקום קו' על הר"י ן' מיגש שהרי קושי' הלזו תיקשי בפשטא דשמעתתא דמאי פריך מדר' חייא בר אבא נפקא דנימא דאצטריך קרא למעוטינהו מדין שליחות משום דנ"מ לשאר מילי לענין זכיה וריבית וכיוצא בהן דאע"ג דאיתנהו במשא ומתן וכמ"ש מרן הכ"מ פ"ב מה' שלוחין הלכה ב' יע"ש אפי"ה ממעטינהו קרא מדין שליחות אלא ודאי ע"כ צ"ל דמאי דפריך בגמ' היא דלגבי תרומה לא אצטריך קרא דמדרבי חייא נפקא ואם כן ממילא רויחא שמעתתא לדעת הר"י בן מיגש ז"ל וזה פשוט והטור בסימן קמ"א הביא מחלוקת זה יע"ש ובסימן ל"ה כתב לשון רבינו ולא הביא שום מחלוקת וכבר תמה בזה הרב בית שמואל סימן הנז' וז"ל ואיני יודע למה פסק כאן עבד פסול ובסימן קמ"א הביא דעת הפוסקים דבשליח הולכה הוי ס' גט ע"ש שהניחו בצ"ע ואשר אני אחזה דס"ל להטור ומרן דלענין קדושין כ"ע מודו וטעמא רבא איכא במלתא דדוקא גבי גט כיון דבע"כ מגרש לה נמצא דמשעה שכתב לה הגט הרי היא עומדת להתגרש בודאי ושליחות העבד אינו אלא מעשה קוף בעלמא משא"כ בקדושין כיון שאינה מתקדשת אלא מדעתה א"כ מכי עשאו שליח להתקדש עדיין אין כאן שם קדושין כלל דמי יימר שתתרצה ונמצא א"כ דעיקר הקדושין המה באים ע"י העבד ומשום הכי כיון דעבד ליתיה בתורת גיטין וקדושין לא מהני כנ"ל:

הלכה ז

אבל הפסולים בעבירה מן התורה פסולים להבאת הגט כו'. כתב ה"ה ומ"מ לא ידעתי מאין הוציא רבינו זה הפיסול כו' הנה הרב מש"ל תי' לזה בטוב טעם ודעת דה"ט דרבינו כלפי מ"ש הרא"ש דכי היכי דהימנוהו רבנן לומר בנ"ונ ה"נ הימנוהו לומר שהבעל עשאו שליח א"כ גבי פסולים בעבירה מן התורה אף ע"פ שנתקיים בחותמיו פסול מדרבנן מצד מינוי השליחות שאינו נאמן לו' שהבעל עשאו שליח וכ"ת למה פסול מדרבנן גרידא ליפסל מן התורה כדין שכתב רבינו שאם לא נתקיים הגט שאינו גט זה אינו כלום דכיון דהגט יוצא מתחת ידו ודאי שהבעל עשאו שליח עכ"ת תי' ז"ל והן דברים ראוים אליו וכפי דבריו יש ליישב מ"ש הטור סימן קמ"א וז"ל ואם היו פסולים כשנתמנו שלוחים וחזרו בתשובה קודם שנתנוהו לאשה כתב הרמ"ה שכשרין וכן מסתבר דבני כריתות נינהו ואינם פסולים אלא דחשבינן להו דמחמת ממון קא מסהדי שיקרא ע"כ ובסמוך ונראה כתב וז"ל כתב הרמ"ה שפסולים בין בארץ בין בח"ל ונראה מדבריו דס"ל כדעת רבינו שאפילו נתקיים הגט פסול וכמ"ש מרן הב"י וא"כ קשה דהיאך כתב דאם חזר בתשו' קודם שנתנו לה כשר מעטמא דליכא חשדא והרי לדעתו אפילו נתקיים הגט

בחותמיו דליכא חשדא אפי"ה פסול וא"כ ה"נ אמאי הא הו"ל כדין נכרי ועבד דבעינן תחילתו וסופו בכשרות וכן הקשה הרב מכתב מאליהו שער נ"ז סי' י"ז אמנם ע"פ דברי הרב ז"ל הנה נכון דטעמא דפסלי הרמ"ה ורבינו אף שנתקיים היינו משום חשדא שאינו נאמן מדרבנן לומר שהבעל עשאו שליח כיון דפסול לעדות משא"כ בחזר בתשובה דאז נאמן ודאי לומר שעשאו שליח דליכא חשדא כמ"ש הטור ואף לפי מ"ש לעיל הלכה ד' דבנתקיים הגט אינו נאמן לומר שהבעל עשאו שליח כמ"ש מרן לא כתב כן אלא לדעת הרא"ש אבל הרמ"ה לשיטתיה קא אזיל דס"ל דאף בא"י נאמן לומר שעשאו שליח וא"כ הה"נ בנתקיים הגט ונמצא אם כן דמה שהשיג הרא"ש על רבינו היינו משום דלטעמיה קא אזיל דס"ל להרא"ש דבנתקיים הגט או בא"י אין השליח נאמן לומר שהבעל עשאו שליח ואפי' בשליח דעלמא אלא צריך להביא שטר הרשאה על שליחותו ומשום הכי ק"ל שפיר דבנתקיים בחותמיו או בא"י דהיינו כדינו בשנתקיים שליחותו ע"י שטר הרשאה שבידו למה יהיה הגט פסול דאי בלא נתקיים שטר שליחותו מאי איריא הפסולים בעבירה אפילו שאר שלוחים דעלמא נמי ומהתימא על הרב מש"ל ז"ל שכתב וז"ל ועל הרא"ש אני מתפל' דבריש גיטין מסיק דנאמן לומר שהבעל עשאו שליח וכאן תמה על רבינו ולק"מ לפי מ"ש מרן ז"ל וכמ"ש:

הלכה ט

ויש לאשה לעשות שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה כו'. בפרק התקבל דס"ד ופסק כר"ח וכן פסק הרי"ף והביא ראיה מההוא גברא דשדר לה גיטה דלקמן דמדלא מספ"ל אלא משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל מכלל דפשיטא להו דהלכתא כר"ח והרשב"א בחידושיו כתב וז"ל והרמב"ן כ' ותמהני על רבי' האי והרי"ף שפסקו כר"ח מפני זה המעשה והא ר"ן אם איתא לדר"ח קאמר ולא איפשיטא ליה וכ"ת א"כ ת"ל משום דרב דילמא מעשה דרבי יצחק הכי הוה דשויה אשה להאי שליח לקבלה מעיקרא ושויה בעל לדידיה בתר הכי שליח הולכה עד מקום פלוני והתם הוי שליח לקבלה דאי למ"ד משום חצר ליכא ואי למ"ד משום בזיון ליכא וכתב עליו הרשב"א ואי לאו דמסתפינא אמינא דכל כה"ג דנסיב לה לכ"ע פסול משום דמתחילת השליחות הוה לי' שליח שלא ניתן לחזרה ובכי הא ליכא מאן דפליג כו' אלא ודאי הכא לא אסתפקא להו אלא בכה"ג דתחילת השליחות הו"ל שליחות הראוי לחזור ושלח להו ר"א לא חזרה שליחות אצל הבעל קרינן ביה אבל היכא דמתחלת השליחות אינו ראוי לחזור כו' לכ"ע לא הוי גיטא והילכך לא משכחת לה לבעיא זו אלא אליבא דר"ח ש"מ דהלכתא כותיה עכת"ד וק"ל טובא כפי דבריו ז"ל דכל דתחילת השליחות אינו ראוי לחזרה לכ"ע לא מהני א"כ היכי

קאמר בגמ' לעיל איכא בינייהו היכא דקדמה איהי שליח ופרש"י ז"ל דמשום חצרה הבאה לאחר מכאן ליכא ומשום בזיון איכא וכן פירש הרשב"א ז"ל שם והשתא נהי דליכא למיחש לחצרה הבאה לאחר מכאן מ"מ הו"ל למגזר בשקדמה איהי שליח משום שליחות עצמו שהאשה עשתה שליח לקבלה ובא הבעל ועשה אותו שליח עצמו שליח הולכה עד מקום פ' דבכה"ג לא מהני לכ"ע משום דלא חזרה שליחות אצל הבעל והתוס' הוקשה להם כעין קושיא זו בפרק המביא דכ"ד ד"ה חצרה וז"ל וא"ת ל"ל למנקט משום חצרה הול"ל משום שליחות עצמה כו' ואומר ר"י משום דאותו טעם שלא חזרה שליחות אינו ברור כ"כ דאיכא דמספ"ל יע"ש והשתא לפי מ"ש הרשב"א תקשי דהיכי קאמר א"כ היכא דקדמה איהי שליח אכתי הו"ל למיגזר משום שליחות עצמה דאינו גט לכ"ע בשקדמה איהי ושויה שליח לדעת הרשב"א דליכא למימר דלא אתו למטעי בין ב' שלוחים לאותו שליח עצמו דא"כ היכי גזר משום חצירה הבאה לאחר מכאן הא חצירה הוי כשליח עצמו ובדוחק יש ליישב דכל כה"ג הוי מילתא דלא שכיח שיעשה אותו הבעל שליח הולכה עד מקום פ' וכי מטי התם הוי שליח לקבלה ולא גזרינן אמנם התוס' ק"ל שפיר דל"ל משום חצרה תי"ל משום שליחות עצמו שהבעל עשה שליח להולכה והאשה תעשה אותו שליח עצמו שליח לקבלה דהא ודאי שפיר טפי דזמנין האשה טרודה במעשיה ועושה אותו שליח לקבלה וכעובדא דההוא דשדר גיטא לדביתהו אזל שליחא אשכחא דיתבא וקא לשה כו' ודו"ק. ובעיקר קושייתם דפרק המביא שהקשו דת"ל משום שליחות עצמה נר' לכאורה דאזלי לשיטת' שכתבו שם לעיל בד"ה והא לא חזרה שליחות אצל הבעל וז"ל שליח לא מקרי אלא המשתלח מזה לזה שראוי לחזור לשולחו לומר עשיתי שליחותך קודם שיעשה שליח לאחרים ובקונט' לא פי' כן עכ"ל והנר' שההפרש ביניהם שלדעת התוס' אף שהשליח לא עשה שליחות לעצמו אלא שלא גמר השליחות אלא לאחרים נתבטל השליחות ולדעת רש"י ז"ל דוקא לפי שנשתלחה לעצמה ונעשית היא בעל המעשה וכמו שדקדק בלשונו ז"ל שכתב שהרי לא נשתלחה אלא לעצמה ואח"כ נעשית היא בעל המעשה כו' וכ"כ הפר"ח בס' מים חיים יע"ש וא"כ נר' שלדעת רש"י לא קשיא להו מידי דכל שלא נעשית בעל המעשה לא קרינן ביה לא חזרה שליחות ואם עשה הבעל שליח להולכה האשה יכולה לעשות אותו שליח עצמו שליח לקבלה וכן ראיתי מי שכתב כן (ועיין בספר פני יהושע הנדפס מחדש) האמנם הא ודאי ליתא דאם כן תקשי ליה לרש"י ההיא דפרק התקבל גבי ההוא דשדר גיטא לדביתהו כו' דקאמר רבא התם ואם איתא לדר"ח עבדת בה עובדא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל הרי דאע"ג דלא נעשה השליח בעל המעשה אלא שלא גמר השליחות אלא לאחרים

קרינן ביה לא חזרה שליחות אצל הבעל וכ"כ רש"י ז"ל שם וז"ל לא חזרה שליחות אצל הבעל שליח שחזר ונעשה שליח למי שנשתלח לו ניתק משליחות כו' עד שלא היה שהות לחזור כו' יע"ש ואם כן נמצאו דברי רש"י סותרים אהדדי למ"ש בפרק המביא והיותר קשה על התוס' שכתבו ובקונטריס לא פירש כן כאלו אין בידם להכריח והי"ל לדחות פי' רש"י ז"ל מכח ההיא דפרק התקבל ולכן נראה דרש"י ז"ל טעמו ונמוקו עמו והוכרח לפרש ההיא דפ' המביא דפריך והא לא חזרה שליחות אצל הבעל דהיינו לפי שנשתלחה לעצמה ונעשית היא בעל המעשה ולא כפי' שפירש בפרק התקבל משום דק"ל דהיכי פריך בפ' המביא בפשיטות הא לא חזרה שליחות אצל הבעל כאילו היא הלכה פסוקה ובפרק התקבל ספוקי מספ"ל מילתא כדקאמר התם רחב"א כל הני שלחי ואזלי כי היכי דמספ"ל לדידהו ה"נ מספקא לן לדידן כו' ור"ן נמי ס"ל התם דלא בעינן חזרה שליחות אצל הבעל וא"כ הכי הול"ל הניחא למ"ד לא בעינן חזרה שליחות אצל הבעל אלא למ"ד בעינן חזרה שליחות אצל הבעל וכדפריך התם לקמן הניחא למ"ד אשה עושה שליח כו' וכן הקשה הרשב"א ז"ל בחידושיו פ' התקבל יע"ש ומש"ה הוצרך רש"י ז"ל לומר דמאי דפריך התם בפשיטות והא לא חזרה שליחות כו' הוא משום שנשתלחה לעצמה ונעשית היא בעל המעשה דכל כה"ג כ"ע מודי דלא מהני אמנם בההיא דפרק התקבל כיון דלא נעשה השליח בעל המעשה אלא שנעשה שליח למי שנשתלח לה מש"ה פליגי דרבא ס"ל דכל כה"ג נמי קרינן ביה לא חזרה שליחות ור"ן ס"ל דכיון דלא נעשה בעל המעשה לא ק"ב לא חזרה שליחות והתוספות לא ניחא להו בהאי פי' משום דכיון דתלמודא בפ' התקבל ובפרק המביא נקיט לה מילתא בחד לישנא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל כו' משמע דכולה חדא מילתא וחד פי' דלפי פירש"י לא הו"ל לגמ' בפרק המביא למפרך בהך לישנא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל דהך לישנא משתמע דכולה מילתא תלייא בלא חזרה שליחות אצל הבעל ואפי' שלא גמר שליחותו לעצמו אלא לאחרים לא מהני אלא הכי הול"ל והא לא חזרה שליחות לבעל אלא לעצמה אלא משמע דכולה חדא מילתא וחדא פי' ומשו"ה כתבו ובקונט' לא פי' כן בלתי הכרח משום דמההיא דפ' התקבל אין ראיה כמ"ש והתוס' ז"ל יתרצו לקו' הרשב"א כתי' ז"ל דכיון דמתחילת השליחות אינו ראוי לחזרה מודו כ"ע דלא מהני כנ"ל נכון ויציב. ומעתה נתבאר דמה שהקשו התוס' בדבור הסמוך ונר' דת"ל משום שליחות עצמו לאו משום דאזלי לשיטתם כמ"ש לעיל אלא אפי' לדעת רש"י ז"ל ק"ל שפיר שרש"י לא כתב כן אלא כלפי אותה סוגייא דפרק המביא דפריך בפשיטות והא לא חזרה שליחות כו' ול"ק הניחא כו' כמ"ש אמנם קושטא דמילתא אזיל ומודה דאפי' דלא נעשה בעל המעשה אלא

שלא גמר השליחות אלא לאחרים קרינן ביה לא חזרה שליחות אצל הבעל אליבא דרבא בפ' התקבל ורחב"א נמי ספוקי מספ"ל מילתא יע"ש וא"כ היינו דק"ל שפיר דאמאי ל"ק דטעמיה דרב משום שליחות עצמו כו' וס"ל כרבא דהא נמי קרינן ביה לא חזרה שליחות אצל הבעל וא"נ כרחב"א דמספקא ליה מילתא כנ"ל. ומן האמור בזה מתבארים דברי ה"ה בפרקין דין י"ג ד"ה הבעל שכתב וז"ל והס' הוא אם יכול זה האיש להיות נעתק משליחות הולכה שמינהו הבעל לשליחות קבלת האשה כיון שעדיין לא נגמר שליחות הבעל ע"כ ומשמע דלדעת ה"ה ז"ל טעמא דמילתא משום דלא גמר שליחות הבעל ולא כפרש"י משום דאין שהות להשיב לבעל לומר לו דעשה שליחותו ועיין בס' בית שמואל סימן קמ"א סק"א וכיון שכן קשה דא"כ היכי פריך בפ' המביא והא לא חזרה שליחות אצל הבעל הרי התם כבר נגמר שליחותו של בעל שהרי א"ל הוי שליח להולכה עד דמטית התם וכי מטית התם הוי את שליח לקבלה וקבלי את גיטך אכן כפי מ"ש הנה נכון דהתם שאני משום שנשתלחה לעצמה ונעשית היא בעל המעשה וכפירוש רש"י ז"ל והילכך אפי' שנגמר שליחותו של בעל לא מהני לכ"ע והיינו דבספ"ז מה' אלו דין כ"ג ד"ה האיש שנתן הביא שם ה"ה פרש"י לומר דבשיטתיה אזיל וזה פשוט. ומן האמור בזה נ"מ לענין דינא לפי' שפי' ה"ה דאם עשתה האשה שליח לקבלה ושויה בעל בתר הכי שליח הולכה עד דמטית למקום פ' וכי מטית להתם הוי שליח לקבלה דמהני לדעת ה"ה שהרי כבר נגמר שליחותו של בעל וגם לא גמר שליחותו לעצמו אלא לאחרים והפך דעת הרמב"ן והרשב"א שכתבנו ודוק ודע שכתב מרן הב"י בסס"י ל"ו משם מ"כ וז"ל שאלת הא דאמר רב אין האשה עושה שליח כו' ובמסקנא כי היכי דמספ"ל לדידהו כו' חולצת גבי קידושין כה"ג מאי כך דעתי נוטה גבי קידושין נמי חולצת יע"ש ועיין בהרב מ"ל ז"ל בה' אישות פ"ד הלכה ז' שהקשה החכם המגיה ז"ל לסברת מ"כ הלזו מהיא דגרסינן ביבמות דף ל"ד ל"צ דשוו שליח ושוו אינהו ופגע שליח בשליח ופרש"י וז"ל דשוו אינהו שני האחים שליח אחד להוליך את הקדו' לב' אחיות והן עשו שליח אחד לקבל קדושין ע"כ הרי מבואר דבקדושין לית דחש לה ודוחק לומר דהאי שנויא אליבא דר"ח דוקא דפליג עליה דרב ובס"ד כתב דלפי פי' הסמ"ג עשין ו' דק"ל ע"ב דמפרש הא דאמרינן בגמ' א"ב היכא דקדמה איהי שליח הפך מפי' רש"י דהיכא דקדמה איהי לבזיון ליכא למיחש ולטעמא דחצרה הבאה לאחר מכאן איכא למיחש יש ליישב קו' זו עכ"ד יע"ש ודבריו סתומים דאי כונתו לומר דלדעת הסמ"ג מצינן לאוקמה ההיא דיבמות בשקדמו אינהו ושוו שליח ואתיא ההיא סוגייא כמ"ד דטעמא משום בזיון א"כ ה"נ מצינן למימר איפכא ליישב לפרש"י דמיירי בשקדמו אינהו ושוו שליח ואתיא ההיא סוגיא

כמ"ד דטעמא משום חצרה הבאה לאחר מכאן והנראה דכונת דבריו לומר דלפי' הסמ"ג ז"ל דמפרש דבהיכא דקדמה איהי ליכא למיחש לבזיון אלא לחצרה הבאה כו' אתיא ההיא דיבמות ככ"ע והיינו משום דלטעמא דבזיון הבעל הוי גט בטל מן התורה דבקפיד' תליי' מילתא וכמ"ש הרשב"א בחידושיו אמנם לטעמא דחצרה אינו אלא מדרבנן ודבר תורה גט גמור הוא וא"כ איכא למימר דההיא דיבמות מיירי בשקדמו אינהו ושוו שליח דהשתא ליכא משום בזיון אלא משום טעמא דחצירה ואינו אלא מדרבנן דמדאורייתא קדושין גמורים הם הילכך חייבין עליהן ד' חטאות ותלמודא ה"ק ל"צ דשוו שליח ושוו אינהו שליח כו' כלומר דאע"ג דלכתחילה אין האשה יכולה לעשות שליח לקבל קדושין מיד שליח בעלה מ"מ אם עבר וקדש קדושיו קדושין והכא מיירי בשעבר וקדש אמנם לפי' רש"י דס"ל דבשקדמה איהי ושויה שליח איכא משום בזיון אם כן ההיא דיבמות לא מתוקמא אלא כמ"ד דטעמא משום חצרה וזה דוחק ואף לזו היה נראה שמעול' לא כתב המ"כ דאין האשה יכולה לעשות שליח לקבל קדושין מיד שליח בעלה דומיא דגט אלא לטעמא דחצרה הבאה לאחר מכאן ומשום דמספ"ל אי הלכת' כותי' אמנם לטעמא דבזיון דבעל ליכא למיחש לה בקדושין כלל ואמינא לה מילתא בטעמא משום דטעמא דבזיון הבעל פי' רש"י ז"ל דקסבר קלותי בעיניה שאינה מקבלתו בעצמה אלא ע"י שליח יע"ש ואם כן דוקא גבי גט איכא למימר הכי אמנם גבי קדושין הא ודאי לא טעי הבעל בכך דאם איתא דנבזה הוא בעיניה ומש"ה אינה מקבל' את הקדושין ע"י עצמה אם כן לא היה לה להתקדש לו דמי המכריח אותה כיון שאינה מתקדשת אלא מרצונה ואם כן אף לפי' רש"י ז"ל איכא למימר ההיא דיבמות אתיא ככ"ע ואפי' בשלא קדמה איהי ושויה שליח ומשום דגבי קדושין ליכא למיחש אלא משום טעמא דחצרה הבאה כו' ואינו אלא מדרבנן ואם עבר וקדש קדושיו קדושין מן התורה ותלמודא התם מיירי כשעבר וקדש כנ"ל אלא שמדברי מוהר"י הלוי ז"ל בתשו' סימן א' משמע דס"ל דאף לטעמא דבזיון איכא למיחש לה בקדושין נמי יעיין שם ולדעתי נר' כמ"ש ודו"ק: ועוד היה נ"ל להביא ראיה דבקדושין ליכא למיחש להא דרב מההיא דגרסינן ריש פ' האי"מ וז"ל האיש מקדש בו ובשלוחו השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא אר"י מצוה בו יותר מבשלוחו ובתר הכי קאמר כי אתמר דר"י אסיפא אתמר האשה מתקדשת בה ובשלוחה השתא בשלוחה מתקדשת בה מבעיא אר"י כו' והשתא מאי פריך אימא דה"ק האשה מתקדשת זמנין בה דוקא וזמנין בשלוחה וקאי אירישא דקתני הא"מ בו ובשלוחו וה"ק אם הא"מ בשלוחו האשה מתקדשת בה דוקא ואם הא"מ בו האשה מתקדשת בשלוחה דאי הוה תני בשלוחה לבד הוה משמע דאירישא דקתני בו ובשלוחו קאי וקאמר דאפי'

במקדש בשלוחו היא מתקדשת נמי בשלוחה והא ליתא ודוחק לומר דתלמוד' התם פריך אליבא דר"ח דא"כ כל כי האי הי"ל לפרש בשלמא לרב כו' ניחא וי"ל ודו"ק:

הלכה י

האשה שעשתה שליח לקבלה ואמר לו הבעל אין רצוני שתקבל לה גיטה כו' וכן אם אמ"ל הולך ותן לה כו'. כתב ה"ה זה מחלוקת ר' נתן ורבנן ואמרו בהלכות הלכה כר' נתן ודע שהתוס' ז"ל פ"ק דגיטין די"ב ד"ה כל האומר תנו כתבו בסוף דבריהם בשם ר"ת דע"כ לא אמרינן תן כזכי דמי אלא בחוב כגון ההיא דדף י"ד וההיא דשחרור דקתני מתני' דתן כזכי דמי הוי כעין מלוה דאמרינן ליה תן כזכי דמי דשחרור אי לאו דעבד ליה נייח נפשיה לא הוה משחרר ליה ומשום הכי חשיב כחוב ומדקדק ר"ת דיש חילוק בין מתנה למלוה דתניא לקמן הולך מנה לפ' שאני חייב לו תן מנה לפ' שאני חייב כו' חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר אלמא בחוב הוי כזכי וגבי מתנה פסקינן בהדיא בסוף פרקין כר"ש הנשיא דהולך לאו כזכי דמי עכ"ל ויש לדקדק לכאורה דא"כ דתן לאו כזכי במתנה קשיא מתני' דקתני בגיטי נשים ולא בשחרורי עבדים מפני שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין אלא בפניו דמשמע דדוקא משום דאין חבין הא לא"ה כגון שעשתה האשה שליח קבלה ואמר לה הבעל תן לה אם רצה לחזור אינו חוזר אע"ג דהוי כמתנה ובמתנה לדעת ר"ת תן לאו כזכי דמי מיהו אחר ההשקפה נראה דהא ל"ק שהרי כתבו התוס' בפרק התקבל דס"ג ד"ה רבי אומר דאע"ג דרבי אית ליה תן לאו כזכי דמי הכא מודה משום דכיון שאמר לו שליח אשתך אמרה התקבל לי גיטי סתמא דמילתא אדעתא דהכי יהיב ומיהו במאי דאיירי מתני' בעושה הבעל שליח ולא האשה ק"ק דלמה לי טעמא משום דאין חבין כי נמי נימא דחבין הכא חוזר מטעמא דתן לאו כזכי בגט ובמתנה לדעת ר"ת אלא דקושטא דמילתא נקט ועוד דנקט ה"ט לאשמועינן דאפי' באומר בהדיא זכי לא מהני מטעמא דאין חבין משא"כ לטעמא דתן לאו כזכי וכיון דלטעמא דתן לאו כזכי לא נ"מ לענין דינא משום הכי נקט טעמא דאין חבין משום דנ"מ לענין דינא וכ"ת אמאי לא נקט מתני' דינא באומר בהדיא זכי הא לק"מ דאתא לאשמועינן דתן כזכי דמי בגט שחרור אחר זמן רב ראיתי להרב מחנה אפרים ז"ל הלכות זכיה סימן כ"ח שהוק' לו כן כמ"ש ולדעתי לק"מ ודוק וראיתי להרב ח"ה שהקשה דא"כ לעיל דף ט' דפרכינן אברייתא דקתני בג' דרכים שוו גיטי נשים לשחרורי עבדי' דאמאי לא חשיב נמי תנו גט לאשתי ושחרור לעבדי דלא יתנו לאחר מיתה ומשני מילתא דאיתיה בשטרות לא קתני והשתא א"כ לר"מ נמי לא ליחשוב דאיתא נמי בשטר מתנה דיכול לחזור דתן לאו כזכי במתנה וכה"ג הק' הרשב"א עכ"ד ולדעתי נראה לי לומר דהתוס' דהכא אזלי לשיטתייהו

שם ד"ה ר' אליעזר היא וז"ל ואע"ג דקתני ר"מ ב"ד ה"ק למאן דסבר כר"מ ב"ד עכ"ל ואם כן ה"נ מצינן למימר הכא דאע"ג דר"מ אית ליה דהולך לאו כזכי דמי מ"מ איכא מאן דסבר דהולך כזכי במתנה והיינו י"א דס"ל לתלמודא כאוקמתא דר"י דלקמן דף ט"ו דהא דקאמר התם לאו בבריא כו' דחויא בעלמא הוא אמנם קושטא דמילתא כדקא ס"ד תלמודא וכדס"ל לר"י ואם כן ה"נ איכא למימר דברייתא למאן דס"ל כר"מ דס"ל דהולך כזכי אף במתנה וכי"א קאמר דמשכחת לה ב"ד וכדכתבו התוס' ודוק. אמנם הא ק"ל לדעת ר"ת דמתנה תן והולך לאו כזכי דמי דאם כן מאי פריך בגמ' פרק התקבל לרב דאמר נעשה שלוחו ושלוחה וחולצת למימרא דמספ"ל אי כזכי או לא והא אתמר הולך מנה לפל' כו' ואם בא לחזור אינו חוזר אלמא דס"ל כזכי דמי והשתא מאי קושיא נימא דהא דפשיטא ליה דכזכי דמי היינו בבעל חוב אמנם בגט דכמתנה דמי ספוקי מספ"ל ושוב ראיתי להרשב"א בחידושיו שהקשה כן משם הרמב"ן ותי' דגט נמי כיון דמחזר להתגרש ועושה שליח קבלה אף הוא גומר ומגרש והרי הוא כחוב דאמרינן בהו כזכי דמי וקשיא לי דאי גט הוי כחוב מאי האי דקאמר בגמרא לעיל הא שויתיה שליח לקבלה אם רצה לחזור לא יחזור ש"מ הולך כזכי ומאי קושי' הא בחוב כ"ע מודו דכזכי דמי ובהא ליכא מאן דפליג וצ"ע ומדברי התוס' פרק התקבל ד"ה רבי אומר נראה דס"ל שלא כדעת הרמב"ן שהקשה דבסוף פ"ק סבר רבי דלאו כזכי דמי ותירץ דשאני הכא דכיון דא"ל שליח אשתך אמרה כו' אדעתא דהכי יהיב ליה ומדלא תי' דגט הוי כחוב ובהא כ"ע מודו כמ"ש התוס' ש"מ דס"ל דגט כמתנה דמיא וכן הוא דעת הר"ן יע"ש ודו"ק: והר"ן ז"ל כתב וז"ל ולדעת הרי"ף ז"ל כיון דקי"ל כר"ן דהולך כתן בתן נמי קי"ל כותיה ואע"ג דאמרינן בפ"ק גבי עבד כל האומר תנו כאומר זכו דמי ה"ט משום דכיון דהרבה פעמים נותן דמי עצמו ויוצא הו"ל כחוב אבל בגיטי נשים ומתנה תן לאו כזכי דמי יע"ש וראיתי להרב מכתב מאליהו שער ו' סימן א' שתמה עליו דאכתי תקשי ליה מדקתני במתניתין וחכ"א בגיטי נשים ולא בשחרורי עבדים לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין אלא בפניו דמבואר בהדיא דאם עשאתו שליח מדעתה דליכא טעמא דאין חבין אינו יכול לחזור וע"כ צ"ל דמתני' רבי היא א"ד יע"ש ולע"ד כונת הר"ן פשוטה דודאי מתני' דקתני טעמא משום דאין חבין ע"כ רבי היא ומ"ש הר"ן ואע"ג דאמרינן גבי עבד כל האומר תנו כו' אמתני' ודאי ל"ק ליה דרבי היא אלא כונתו ז"ל להקשות על הרי"ף ז"ל שפסק מתני' הלזו כמ"ש שם דלא מצי רבי' למיהדר כו' וכמו שפסקו כל הפוסקים ואהא ק"ל להר"ן דהא אמרינן דטעמא דמתני' הוא משום דכל האומר תנו כזכו דמי וכיון שהרי"ף ז"ל פסק כר"ן איך פסק כמתניתין הלזו ואהא תי' דהתם הוי כחוב וזה פשוט: ודעת רבינו ז"ל

דתן כזכי דמי אף במתנה וכמ"ש בפ"ד מהלכות זכיה הפך דעת ר"ת וראיתי להרב ל"מ ז"ל בה' אלו שהק' לדעת רבינו מהא דאמרינן בריש התקבל ת"ש לפיכך אם אמר הבעל אי אפשי כו' אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור טעמא דאמר אי אפשי הא לא"ה לא ש"מ הולך כזכי דמי והשתא מאי קושיא ומנ"ל לתלמודא דהולך ותן שוין הן נימא דהוי כמו מתנה ואע"ג דהולך לאו כזכי תן כזכי דמי ומתני' דקאמר דהוי כזכי הוא משום דקאמר תן וכ"ת לימא תן לחודיה אדרבא נימא דמתני' להכי קתני לאשמועינן דהולך לאו כזכי ובשלמא לפי' המפרשים ניחא אבל לרבי' ק' יע"ש שהניחו בצ"ע ולי נראה ליישב דס"ל לתלמודא דע"כ תן והולך בגט שוין הם דאי איכא לאפלוגי בינייהו א"כ ברישא דמתני' לא הו"ל למנקט תנא האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך והו"ל למנקט תן ולאשמועינן חדושא דתן כזכי ואי שויתיה שליח לא יחזור אלא ודאי דתן והולך שוין הם ויבואו ב' וכיון דתני הולך לא תני תן ואהא מייתי ראיה דמאי דשווין תן והולך בגט היינו לומר דכזכי דמי דמתני' דקתני לפיכך כו' טעמא דאמר אי אפשי הא לא"ה לא ש"מ הולך כזכי דכיון דתן כזכי הולך נמי כזכי דאי תן כזכי והולך לאו כזכי אם כן אמאי לא תני רישא דמתני' האומר תן גט זה לאשתי אלא ודאי דשוין הם וכיון דתני הולך לא תני תן דחדא מינייהו נקט ותריץ דילמא בהילך כלומר דתני בכולה מתני' הילך וברישא נמי תני הילך זה הנ"ל ליישב בדעת רבינו ולדעת ה"ה שכתב דתן בגט לא הוי כזכי הק' הרב מח"א ה' זכיה ומתנה סימן הנזכר דבפ"ד מהלכות זכיה כתב רבינו דבמתנה תן כזכי יע"ש ולע"ד לק"מ דס"ל להה"ה דבמתנה נמי אי לאו דעבד ליה נייח נפשיה לא הוה יהיב ליה וכמ"ש הוא ז"ל סמוך ונראה מה שא"כ גבי גט האמנם הדבר הק' דמנ"ל להה"ה לומר כן דהא אפשר דס"ל לרבי' כדעת הרשב"א דהולך ותן תרוייהו קאמר כמ"ש הרב מכתב מאליהו סי' הנזכר וצריך עיון: ובמ"ש רבינו ואמר לו הבעל אין רצוני שתקבל כו' הק' הרב ל"מ ז"ל דכיון דהוא פוסק כמ"ד לאו כזכי דמי א"כ למה כתב אי אפשי שהרי בגמ' דקדקו שם דמדקאמר מתניתין א"א משמע דאי אמר הולך ותן לה כזכי דמי דלא כר"ן ותירץ דרבינו רצה להודיענו דדוקא כשאומר הולך אז כשאמר אי אפשי גילה דעתו דהולך דקאמר לאו זכיה הוא אבל כשאמר התקבל או זכי לה דא"א לומר שאינו לשון זכיה אז ודאי אמרינן דלשון חזרה הוא והוי התקבל ממש וחזר בו ממ"ש אי אפשי עכת"ד: ולע"ד הא ליתא שהרי תלמודא משני התם דילמא בהילך ופירש"י ז"ל דלמא בהך סיפא לא תתני הולך אלא הילך דהילך ודאי הילך כדקאמרה היא ואי לאו דאמר אי אפשי הו"ל שליח לקבלה הרי דאע"ג דהילך לשון קבלה הוא לכ"ע אפי"ה אם אמר אי אפשי הוה ליה שליח הולכה ומ"ש דבאומר התקבל דא"א לומר דאינו לשון זכיה אז

אמרינן דהוי חזרה הא נמי ליתא שהרי אמרי' התם לא לעולם אימא לך הולך לאו כזכי דמי והתקבל אצטריכא ליה סד"א הואיל ובעל לאו בר שוויה שליח קבלה הוא אע"ג דמטא גיטה לידה לא ליהוי גיטא קמ"ל דהתקבל והולך קאמר הרי דאע"ג דאמר התקבל אי לא שויתיה איהי שליח לקבלה אמרינן ודאי דהתקבל והולך לה קאמר וא"כ ה"נ כיון דאמר אי אפשי אמרינן ודאי דהתקבל והולך לה קאמר ולא הוי חזרה כיון דמצינן לתרץ דבוריה ולפי דבריו קשה דאמאי לא משני תלמודא לעולם הולך לאו כזכי דמי והא דקתני אי אפשי לאשמועינן רבותא דדוקא בשאמר אי אפשי אלא הולך ותן לה אם רצה לחזור יחזור אבל אם אמר אי איפשי אלא התקבל לה אם רצה לחזור לא יחזור ומתני' לדיוקא אצטריך אלא ודאי משמע דכיון דאמר אי איפשי אפי' אמר התקבל התקבל והולך לה קאמר הפך דעת הרב ז"ל ולעיקר קו' צ"ל דבתחלה נקט רבי' כלישנא דמתניתין ולבסוף אשמועינן דאפי' לא אמר אי איפשי עקר שליחות הקבלה וכן הוא לשון הטור ז"ל סי' ק"מ וז"ל עשאתו שליח לקבלה וכשבא לבעל אמר איני רוצה כו' ואפי' לא אמר איני רוצה כו' לא הו"ל כזכי ע"כ יע"ש וק"ק לי על רבינו ז"ל אמאי השמיט דינא דמתניתין דאם אמר התקבל אם רצה לחזור יחזור ואמרינן בגמ' דאתא לאשמועינן דלא תימא הואיל ובעל לאו בר שווייה שליח לקבלה הוא אע"ג דמטי גיטא לידה לא ליהוי גיטא קמ"ל ויש ליישב ומ"ש רבינו וכן אם אמר ליה הולך ותן לה כו' עיין מ"ש הרב מכתב מאליהו סי' הנזכר שכפי דבריו סרה מהר קו' הרב ל"מ ז"ל במ"ב ודוק:

הלכה טז

שליח שנוטל הגט וקודם שיגיע כו' או שאמר לאחרים גט ששלחתי לאשתי בטל הוא ה"ז בטל. כתב ה"ה וז"ל עוד שם ת"ר כו' והלכתא כרבי וכדעת מי שפסק בגמרא כמותו ע"כ ק"ק דאמאי ל"ק דסתמא דתלמודא קאמר התם בהדיא דהלכתא כנחמן דהיינו הא דר"ן דקאמר הלכה כרבי בשתיהן וכן נמי ק' להרא"ש ז"ל שכתב גבי ההיא פלוגתא דר"ן ור"ש דר"ן אמר בפני ב' כתב והלכתא כר"ן דר"י קאי כוותיה כנראה דהוא ז"ל מסברא דנפשיה קאמר דהלכתא כר"ן משום דקאי ר"י כותיה ובפשיטות הי"ל דבגמ' קאמר בהדיא דהלכתא כר"ן איברא דלהרא"ש ז"ל היינו יכולים לומר דס"ל דהלכתא כר"ן דקאמר בגמ' קאי אההיא דיתומים שבאו לחלוק ואידך הלכתא כר"ן קאי אמילתיה דר"ן דקאמר הלכה כרבי בשתיהן ושוב אחר זמן ראיתי להרשב"א ז"ל בחדושיו שפי' כן משם ר"ת ושמח לבי כמוצא שלל רב אמנם לה"ה עדיין קשה דאפי' יפרש הא דקאמר בגמ' והלכתא כנחמן דהיינו ההיא דיתומים קשה מאידך דקאמר בגמ' והלכתא כנחמן דהיינו ההיא דביטול בפני ב' ואי סבירא לתלמודא דלית הלכתא כרבי מאי נ"מ ויש

ליישב דמצינן למימר דהאי והלכתא כנחמן קאי אההיא דפרוזבול דהלכתא כר"ן דהוי בפני ב' ולא קאי אההיא דביטול משום דלביטול לא נ"מ מידי השתא כפי תקנת רבן גמליאל משום הכי כתב ה"ה דהלכתא כרבי וכדעת מי שפסק כמותו דהא ודאי מסברא אית לן למימר דהלכתא כר"ן אחר זמן רב ראיתי להרב כנה"ג סי' קמ"א בהגהת ב"י אות פ"ו שהקשה לדברי הרא"ש כמו שהקשיתי ותי' מה שתירץ לדעת ה"ה יע"ש והנראה דאשתמיט מיניה דברי הרשב"א ז"ל וכ"כ המרדכי דלפי דבריהם ז"ל אין כאן מקום קו' כלל ודוק:

וכל המבטל בפני אחרים צריך שיבטל בפני ב' כו' הנה מרן הב"י סימן קמ"א דקדק מדברי רבינו הללו דדוקא בשמבטלו בפני אחרים בעינן ב' ברם במבטלו בפני שליח לא בעינן עדים כלל שכ"כ וכל המבטל בפני אחרים וכתב שהוא הפך הירוש' דגרסינן בירושלמי אמתניתין דריש פרק השולח עשה שליח להוליך לה גט צריך ליתנו לה בפני ב' ואין השליח עולה משום ב' הלך השליח לבטל את הגט צריך לבטלו בפני ב' והשליח עולה משום ב' ע"כ וכן דעת בעל העיטור בדיני שלישות דכ"ט שכתב אחר שהביא דברי הירושלמי הללו וז"ל ש"מ אין ביטול מועיל בלא עדים והשלישי נאמן כדגרסי' בגמ' דילן השליש נאמן מב' אימתי כשהשלישות יוצא מתחת ידו אין השלישות יוצא מתחת ידו הרי הוא כשאר בני אדם עכ"ל גם ריי"ו נתיב כ"ד ח"ג תפס כהירושלמי הלזו שכתב וז"ל וכן אם הלך השליח לבטל השליחות צריך לבטלו בפני ב' כי לעול' השליח במקום הבעל ולפיכך צריך ב' מלבד השליח כך פשוט בירושלמי דגיטין פ' השולח עכ"ל וראיתי להרב מכתב מאליהו שער ז' סימן א' שכתב שלכאורה דבריו תמוהים דבהדיא אמרי' בירושל' והשליח עולה משום ב' עוד הקשה דאיך כתב הרב העיטור דאין ביטול מועיל אלא בפני ב' והא בתר הכי כתב על ההיא מימרא דירושלמי וז"ל וש"מ מדקאמר אין השליח עולה במקום ב' אבל עד אחד עולה ונמצא לפי זה דמאי דקתני בירושלמי אבבא תנינא והשליח עולה במקום ב' היינו שהוא חשוב כב' ואם כן איך כתב דבעינן ביטול בפני ב' ותו במאי דקאמר והשליח נאמן כדגרסינן בגמרא דילן ומה ענין זה לזה דהתם הגט בידו אז אמרינן דנאמן לומר דעשאו שליח קבלה דאי בעי הוה עביד ביה מאי דקאמר שהיה נותנו לאשה משא"כ הכא דהשליח אומר שהבעל עשאו שליח לבטל את השליח הראשון מה שלישות יש בידו ואינו ענין לכאן יע"ש מה שתי' ואף לפי תי' אחת מהנה לא נשברה ונ"ל לומר דרי"ו והרב העיטור משום דק"ל דאיך קתני בירושלמי והשליח עולה במקום ב' דמשמע ודאי שר"ל שהוא חשוב כב' ולעיל מזה קתני צריך לבטלו בפני ב' משום הכי הוצרכו לפרש דר"ל השליח הראשון שהגט בידו שאומר שבטלו השליח

שעשה הבעל לבטלו כהלכתו דהיינו בפני ב' ואיידי שהעדים אינם בפנינו עולה במקום שנים שחשוב כב' שאומרים שבטלו השליח הב' לשליח הראשון ולעולם דביטול בב' בעי וזהו שכתב הרב העיטור ש"מ אין ביטול בפני ב' והשליח נאמן ר"ל השליח שהגט בידו כמ"ש ועל זה הביא ראיה מתלמודא דידן דהשליח נאמן מב' כשהשלישות בידו ה"נ נאמן לומר שבטלו כהלכתו ואינו רוצה ליתן את הגט לאשתו מיגו דאי בעי עביד ליה כנ"ל נכון ודוק ודע שהתוס' הקשו שם דמאי נ"מ בהך פלוגתא לבתר תקנת ר"ג וכן נמי בסוף הסוגיא דקאמר והלכתא כנחמן דהיינו הך דהכא כמ"ש רש"י דמאי נ"מ ותי' דנ"מ לרבי יע"ש ויש לדקדק קצת לפי זה דא"כ למאי אצטריך בגמרא לומר והלכתא כנחמן תרי זימני ולומר דהלכתא כנחמן דאמר הלכה כרבי בב' הא מקמייתא נפקא ויש ליישב:

הלכה יח

האומר לעשרה כתבו גט ותנו לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה. בפרק השולח דל"ג גרסינן התם אההיא פלוגתא דרבי ורשב"ג דרבי ס"ל דהאומר לעשרה כתבו כו' יכול לבטל זה שלא בפני זה ורשב"ג סבר אינו יכול במאי קמפלגי רבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואי אזלי הנך כתבי ויהבי ליכתבו וליהבו רשב"ג סבר בטלה כולה והנך לא ידעי וכתבי ויהבו ליה ושרו א"א לעלמא ואבע"א דכ"ע בטלה כולה והכא ה"ט דרשב"ג דקסבר מילתא דמתעבדא באפי י' צריכי בי עשרה למישלפיה מבעיא להו כולכם מהו טעמא דרשב"ג משום דקסבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והני כיון דאמר להו כולכם לא מצו כתבי ויהבי א"ד טעמא דרשב"ג משום דקסבר כל מילתא כו' הילכך אפי' כולכם נמי עכ"ת הסוגיא וראיתי לעמוד על מ"ש הרשב"א ז"ל בחידושיו וז"ל לישנא משמע בין אותם עשרה בין עשרה אחרים מדלא קאמר הני אלא מיהו נראה דהני עשרה דוקא קאמר מדאמרינן לקמן אמר רבב"ח כו' ואי ס"ד אידך נמי כרשב"ג ל"ל מיטמרי ליבדרו אבדורי ואם איתא דלא בעינן הני מאי קאמר ליבדרו אבדורי דילמא כי משכחת כל חד וחד באפי נפשי' מכנף בי עשרה ומבטל ליה אלא ש"מ דהנהו דוקא קאמר ולכאורה כלישנא דצריך י' קאתי דאי כלישנ' דבטלה כולה מאי קאמר ואי ס"ד כרשב"ג ל"ל אטמורי כו' לעולם כרשב"ג וה"ט דאי מבדרי דלמא משכח להו כי מבדרי ויתבי ומבטל לכולהו אלא א"כ תדחה כו' וכתב עוד אח"כ מצאתי להרמב"ן שפי' דצריכי בי עשרה אותם י' קאמר דאי לא תימא הכי בין לישנא קמא להאי איכא בינייהו נמי היכא דבטל ב' בפני י' שאינם הם דלמ"ד משום דאזלי וכתבי ולא ידעי איכא ולמ"ד דצריכי בי י' למשלפא כיון דעשרה נינהו מישתלפה אלא ש"מ הנהו עשרה דוקא קאמר עכ"ל וצ"ע לכאורה דמאי ראיה מייתי הרמב"ן ז"ל דבעינן הני דוקא מדלא קאמר ביטל

בפני עשרה כו' טעמא דרשב"ג משום דלא ידעי והילכך אפי' בפני י' נמי א"ד טעמא דרשב"ג משום דצריכי עשרה והא איתא עשרה דהא לא מצי למימר הכי דאף ללישנא קמא טעמא דרשב"ג היינו משום דהנך לא ידעי ואזלי וכתבי ויהבי ליה ובפני ג' מודה רשב"ג דיכול לבטל דהא קלא אית לי' וכדאמרי' לעיל וא"כ היכא שביטל בפני עשרה שאינם הם אף לטעמא קמא ליכא דהא קלא אית ליה וכן נמי קשה דאמאי לא הכריח הרשב"א דבעינן הני דוקא מהא דרבב"ח דבעי לאוכחי מינה תלמודא דהלכ' כת"ק בהא דאי סלקא דעתך כרבן שמעון בן גמליאל למה לי אטמורי ליבדרו אבדורי ומאי ראיה לעולם כרשב"ג ואפי"ה בעינן דמיטמרו דאי ליבדרו איכא למיחש דילמא בטיל לכל חד וחד בפני עשרה שלא הם דע"כ כלישנ' דצריך עשרה קא אתי דאי כלישנ' דבטלה כולה מאי ראיה נימא דה"ט דאי מבדרי בטיל ליה בפני ג' ואז בטיל דקלא אית ליה ודחיית הרשב"א לא קיימא באנפין ואפשר לומר ע"צ הדוחק דס"ל להרמב"ן ז"ל דהאי דקאמר בגמ' רשב"ג סבר עדות שבטלה כו' והנך לא ידעי וכתבי ויהבי ושרו אשת איש לעלמא אינו ר"ל דלא ידעי דבטליה כמ"ש רש"י אלא דהנך לא ידעי הך דינא דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וסבורים דלא בטלה דלאו כ"ע דינא גמירי ודו"ק ועי' בתוס' ד"ה הנז': אמנם עדיין קשה להרשב"א דאמאי לא הכריע דע"כ הא דקאמר בגמרא ואי ס"ד אידך כרשב"ג כו' ליבדרו אבדורי היינו כלישנא דבעינן י' דמישתלפיה דאי כלישנא דבטלה כולה מאי ראיה מייתי אימא דמשום הכי קאמר דליטמורו דאי לבדרו שמא משכח לחד מינייהו ומבטל להו בפני ג' לכולהו דאז ליכא למיחש לממזרים דהא קלא אית ליה ובהא מודה רשב"ג דביטלו מבוטל ולתקנת עגונות נמי ליכא כיון דבטליה בפני קצת מן העדים אפי' דליתניהו לכולהו בפניו וע"כ כן הוא דאי איכא למיחש לעגונות מאי קאמר אבעיא להו כולכם מהו טעמא דרשב"ג משום דבטלה כולה והא ליכא ומאי נ"מ הא איכא טעמא דעגונות דכ"ע מודו ביה וכמ"ש התוס' אלא ודאי דקאי כלישנא בתרא ואי לא בעינן הני נימא דאי מבדרו איכא למיחש דילמא מבטל לכל חד בפני עשרה אלא ודאי דהני דוקא ודחייתו לא שייכי כאן וכן נמי ק' להתוס' שכתבו בד"ה ליבדורי דמצי קאי אף ללישנא קמא ולע"ד הא ליתא וצ"ע ודע שמדברי רש"י נר' קצת כדעת הרמב"ן דבעינן הני דוקא שכ' בד"ה ואי בעית אימא כו' עד שיבטל בפני כולם ומדשני בלישני' ולא נקט כלישנא דתלמודא משמע שבא לפרש די' דקאמר תלמודא היינו בפני כולם ודו"ק:

הלכה כא

השולח גט כו'. עיין מ"ש ה"ה ועי' מ"ש התוס' פרק האומר דף נ"ט ע"ב ד"ה מתורת גט ועי' בתוס' פרק השולח דף ל"ב ע"ב ד"ה התם דיבור ודיבור וכתבו עוד שם דמדקאמר פ"ב גבי נכתב ביום ונחתם בלילה דלא הכשיר ר"ש מכאן ועד עשרה ימים דחיישינן שמא פייס פי' שמא ביטל את הגט כדפי' ר"ת אין ראיה כדפרישית בפ"ב עכ"ל ויש לדקדק דמשמע מדבריהם אי אמרינן דאם בטלו בפי' מהני וכסוגי' דפרק האומר ניחא ההיא דפ"ב דגיטין וכ"כ הרשב"א ז"ל שם בחידושיו פ"ב די"ח וז"ל ותי' ר"י דהא דקי"ל כר"ן דחוזר ומגרש בו בשלא ביטל הגט אלא השליחות וכדמשמע מתוך גי' הספרים שבריש האומר כו' יע"ש ויש לדקדק דאפי' לפי גירסתם עדיין קשה שהרי מדפרכינן בפ' האומר הלכתא אהלכתא ולא פרכינן לר"ן ממתני' דפרק השולח דמהני ביטול שליח ע"כ דס"ל לתלמודא דביטול הגט חשיב כמעשה זוטא דומיא דנתינת מעות ליד האשה ומש"ה ק"ל הלכתא אהלכתא דקי"ל כר"י דחוזרת אע"ג דאיכא מעשה דנתינת מעות ליד האשה וכמ"ש הרב ח"ה ז"ל וכן כתב הרשב"א ז"ל והרב החידושין ז"ל א"כ משמע דאי הוה קי"ל כר"ל דאינה חוזרת משום דאיכא מעשה דנתינת מעות ליד האשה הוה ניחא לן הא דר"ן דהתם נמי כתיבת הגט חשיב מעשה דומיא דנתינת מעות וכיון שכן קשה דהיכי הוה ניחא להו הא דפ"ב דגיטין לפום גי' דשמעתין הא אפילו לשמעתין הא דמהני ביטול הגט בפי' היינו לר"י אבל לר"ל לא מהני וא"כ ההיא דפ"ב דגיטין דר"ל הוא דקאמר התם לא הכשיר ר"ש מכאן ועד עשרה ימים קשה טובא ואולי י"ל דס"ל ז"ל דהא דפרכינן בשמעתין הלכתא אהלכתא דמשמע דאי הוה פסקינן הלכתא כר"ל לא הוה קשיא ליה הלכתא אהלכתא היינו משום דהוה מצינן למימר דס"ל לר"ן דכי היכי דחזרה לא מהני בקדושין משום דאיכא מעשה דנתינת המעות ליד האשה ה"נ ביטול הגט לא מהני דכתיבת הגט חשיב כמעשה אבל אה"נ דר"ל מצי סבר דאע"ג דגבי קדושין לא מהני חזרה היינו משום דאינו מחוסר מעשה אחריו כלל דזמן ממילא קא אתי אבל גבי גט אע"ג דכתיבת הגט חשיב מעשה כיון דמחוסר מעשה אחריו דהיינו נתינה מהני ביטול כנ"ל ודו"ק:

הלכה כב

באיזה לשונות מבטל הגט אמר בטל הוא אי אפשי בו כו'. לא אמר כלום כו'. בפרק השולח מבעיא לן הרי הוא חרס מהו וא"ל רבינא לרב אחא כו' מ"ש מהרי הוא הקדש מהרי הוא הפקר ע"כ ודע שרבינו ז"ל בפ"ד מה' זכיה דין ח' כתב וז"ל המקבל את המתנה וזכה בה ואחר שבאה לידו והוא שותק חזר בו ואמר איני רוצה בו כו' או הרי היא בטלה

כו' לא אמר כלום והשיג עליו הראב"ד דוקא הרי היא בטלה אבל אמר בטלה היא אינה מתנה והכי איתא בגיטין ובכריתות עכ"ל ותמה עליו ה"ה ז"ל שהרי לא הוזכר בגמ' חילוק בין הרי היא בטלה לבטלה היא אלא בין תיבטל לבטלה היא אבל בין הרי היא בטלה לבטלה היא משמע דליכא לפלוגי בינייהו והר"ן ז"ל תמה גם כן על רבינו שכתב דהרי היא בטלה לא אמר כלום דיש לתמוה למה ואיני מבין תמיהא זו על רבי' מאי היא ומאי קו' הא איכא למימר דרבינו גריס בכריתות ובגיטין דבטלה היא לא אמר כלום וס"ל כפי' ר"י שכתבו התוס' בפ' השולח ומש"ה כתב דהרי היא בטלה לא אמר כלום ודו"ק:

וראיתי להרב ל"מ שתמה על ה"ה דמאי קו' שהרי בגיטין פרק השולח חילקו בין הרי הוא כחרס לחרס הוא דבגט חרס הוא לא מהני דלא משמע אלא לשון עבר אבל הרי הוא כחרס מהני דמשמע לעתיד ומינה שמעינן במתנה דבעינן ל' עבר דהרי היא בטלה לא אמר כלום וכן נמי תמה עוד שם שלדעת ה"ה דלא חילק בין הרי היא כו' לבטלה היא מההיא דהרי היא חרס דמפליג תלמודא בינייהו יע"ש ולע"ד אין מקום לתמיהתו וקוש' ה"ה ז"ל היא על אופן זה דהא משמע דליכא לפלוגי בינייהו מדלא מפליג אלא בין תיבטל לבטלה היא ומאי דקא מבעיא ליה לתלמודא בהרי הוא כחרס היינו אי ב' לשונות במשמע ולישנא דמהני ביה קאמר היינו להבא דעד השתא בגיטין אמרינן וקאמר רבינא דמ"ש מהרי הוא הקדש דמהני וע"כ היינו טעמא דלישנא דמהני ביה קאמר ודומיא לבטלה היא וז"ש אבל בין הרי היא כו' לבטלה היא זו לא שמענו כלומר דכיון דלא חזינן דמפליג בהכי דהוי רבותא טפי משמע ודאי דלית לן לפלוגי בינייהו וחזר דינא לדין בטלה היא דב' לשונות במשמע ולישנא דמהני ביה קאמר ומעתה ג"כ אין מקום לתמיהתו על ה"ה ז"ל מההיא סוגיא ודו"ק:

עוד ראיתי להרב ל"מ שכתב דרבינו סובר דהסוגייאות לא פליגי כדכתב הר"ן דמ"ש בסוגייא דכריתות דבריו קיימין הוי לענין דהוי הפקר ומ"ש לא אמר כלו' הוי ג"כ להך עניינ' כלומר לא אמר כלו' לענין הפקר אלא הדרא למריה קמא ומ"ש בהשולח גבי בטלה היא דבריו קיימין הוא לענין הדרא למריה קמא ומ"ש לא אמר כלום הוי לענין דלא הדרא למריה קמא והוי הפקר כמ"ש הר"ן בפ' השולח עכ"ל ולפי שספר הרי"ף והר"ן אינו מצוי בידי העתקתיו מהרב הנז' וק"ל להאי פי' דאם איתא להאי דבאי אפשי וכל הני דרב ששת הפקר מיהא הוו ומאי לא אמר כלום לענין שתחזור לבעלים משום דאי אפשי להבא משמע ובבטלה היא דבריו קיימין ותחזור לבעלים דלשעבר במשמע א"כ ק' דמאי משני אביי אמאי דפרכינן מברייתא לרב ששת דבטל ב' לשונות במשמע וגבי גט לישנא דמהני ביה קאמר וגבי מתנה לישנא דמהני ביה קאמר דעדיין ק' דנימא דגבי מתנה

להבא משמע ולישנא דמהני ביה קאמר דהיינו שתצא מידו והפקר הוי ומנ"ל דלשעבר קאמר ותחזור לבעלים וצ"ע: אחר זמן רב בא לידי שיטה כ"י מהריטב"א שכ' וז"ל אמר אביי בטל ב' לשונות במשמע כו' פירש רבינו נר"ו דלשון בטל הוא משמע הכל שכבר היא בטל ושהוא מבטלו עכשיו והכל הוא בכלל הלשון דתרוייהו משמע בלשון בטל היה בטל יהיה והיינו דאמרינן דגבי גט לישנא דמהני ביה קאמר דכיון דמלישנא דבטל הוא משמע הכל אע"ג דגבי גט בטל היה לא עביד כלום מ"מ משמעות דאית ביה נמי דבטל יהיה מהני וגבי מתנה דלא מהני עתיד מהני לישנא דמעיקרא דמשמע כלישנא דבטל הוא כך פי' רבינו נר"ו ונכון הוא אבל רש"י ז"ל פי' בלישנא דבטל לא אמרי ליה אינשי אלא אדעתא דחד או שכבר היה בטל או ליבטיל השתא הילכך גבי גט דבעינן דלבטליה אמרינן דלישנא דמהני קאמר והיינו דליבטל שהרי אין אדם מוציא דבריו לבטלה ומסתמא מאי דקאמר רוצה הוא שיועיל וכיון דאפשר דההוא לישנא משמע דליבטיל אמרינן דליבטל קאמר וה"ה גבי מתנ' דמהני לישנא דמעיקרא אמרינן דבטל היה קאמר עכ"ל וא"כ אי האי אחרים דמייתי הר"ן מפרשים כפי' רש"י דלישנא דבטל לא אמרי ליה אינשי אלא אדעתא דחד קשיא שפיר דגבי מתנה נמי נימא דליבטיל השתא ואהנו דבריו קאמר דהוי הפקר ומנ"ל לומר דבטיל הי' קאמר והדרא למרא קמא אמנם אי מפרשי לה כפי' הריטב"א שכתב דבטל הוא משמע הכל בטל הוא ובטל יהא א"ש דמשו"ה אמרי' גבי מתנה דהדרא למרא קמא כיון דמשמע נמי דבטל הוא ודוק מיהו אכתי קשה להר"ן דהוא מפרש כפרש"י ומייתי האי שיט' דאחרים ולא קשיא ליה מידי לפי פי' ז"ל וצ"ע קצת ודע דרש"י בפ' המביא גריס התם כגירסת דפרק השולח אי אפשי בה לא אמר כלום בטלה היא כו' דבריו קיימין ולא פריך מאי אי אפשי בה דלא אמר כלום דכי אמר ר"ל במטלטלים דכיון דאתו לידיה הוי א"א לשון הפקר ומפקירם אבל זה לא הפקיר את השדה אלא אומר איני חפץ אלא מסיפא פריך דקתני בטלה היא דבריו קיימים והדרא למרא קמא אלמא היכא דאהנו דבריו הדרא למרא קמא ומשני לא דבריו קיימים ולא הדרא ודידי' נמי לא הויא אלא כל המחזיק בה זכי בה וראיתי להרב חדושי הלכות בפרק השולח שהקש' לשיט' הלזו וז"ל צ"ע דא"כ אמאי לא משני הכי בשמעתין הא דבטל היא ודבריו קיימין היינו דלא הדרא למרא קמא והוי הפקר ולא תקשי מידי אבטל הוא דהכא לענין גט עכ"ד ולע"ד לק"מ דהא לפי שיטת רש"י ה"ט דאי אפשי בה לא אמר כלום משום דלהבא משמע והוא כבר קבל לפיכך לא אמר כלום והפקר נמי לא הוי כדר"ל דהיינו דוקא במתנת מטלטלים ובטלה היא דקתני בברייתא דבריו קיימין ה"ט דלשעבר משמע והודאת בע"ד כמא' עדים דמי וזה מבואר בדברי רש"י שם

בפרק המביא למעיין שם ואפי' למאי דתריץ התם בפרק המביא דדבריו קיימים דקתני בברייתא ה"ק דבריו קיימים ולא קני לה ולמרא נמי לא הדרא אלא כל המחזיק זכה בה ע"כ ה"ט דברייתא משום דלשעבר משמע והודאת בע"ד כמאה עדים דמי וא"כ כבר סילק זכותו ממנה ולמרא נמי לא הדרא משום דכיון דנתנה לו הרי סילק עצמו (דהשתא לא אסיק התם ההיא דקאמר דכי יהיב איניש מתנה אדעתא דמקבליה ליה מיניה וכמ"ש רש"י ז"ל שם) ומשום הכי הוי הפקר אמנם אי בטלה היא להבא משמע היכי קתני בברייתא דבריו קיימין לא אמר כלום הול"ל דומיא דא"א דקתני בברייתא דלא אמר כלום משום דלהבא משמע והוא כבר קבלו וא"כ משו"ה בפרק השולח מקשה שפיר וזה פשוט לע"ד: אמנם הדבר הקשה אצלי הוא לפי מ"ש התוס' בפ' השולח ד"ה מבוטלת וז"ל ומיהו לספרים דגרסי התם והכא אא"ב בטל' היא אינה מתנה דבריו קיימין א"ש והא דלא מקשי מאי אפשי בה כמו שמקשה אבטלה משום שפשוט לו דדבריו קיימין דאי אפשי הוי לשון הפקר כלומר ולעולם דלהבא משמע והנרא' ודאי דלפי גי' זו הכי הוו גרסי התם והכא מקבל מתנה שאמרו כו' מתנה זו מבוטלת תיבטל לא אמר כלום אא"ב כו' דבריו קיימין והשתא קשה מ"ש דהא דלא פריך מאי אפשי בה משום דפשוט לו דהוי לשון הפקר ולעולם דלהבא משמע וקשה טובא דא"כ אמאי קתני רישא מתנה זו מבוטלת תיבטל לא אמר כלום אי משום דלהבא משמע כמ"ש רש"י ז"ל מ"ש מאא"ב דאע"ג דלהבא משמע הוי הפקר כמ"ש דהא ודאי ליכא למימר דלגירסא זו לא הוו גרסי ברישא לא אמר כלום והכי הוו גרסי מתנה זו מבוטלת תיבטל אא"ב כו' דבריו קיימין דאין זה במשמע לשון דברי התוספ' כלל וצ"ע אם לא שנדחק לומר דלפי גירסא זו ה"ט דאא"ב משום דהוי לשון הפקר מתנה זו מבוטלת תיבטל כו' להבא משמע ולא הוי לשון הפקר כלל ומשום הכי לא אמר כלום ועדיין צ"ע:

פרק ח

הלכה א

המגרש על תנאי אם נתקיים התנאי כו' ושם נתבאר שמגרש על תנאי כו'. כתב ה"ה ויראה לי לדעתו ז"ל שהוא סבור דלענין דינא לא אמרה ר"י אלא במזכיר מיתה לגמרי לפי שידוע שאין שטר לא"מ כו' אע"פ שאמרו דסבר לה כר"י לאו למימר כו' אלא דר"י הנשיא סבר לה כר"י בעלמא כו' יע"ש הנה דברי ה"ה ז"ל תמוהים בעיני דא"כ מאי פריך בגמרא פ' מי שאחזו ומי מספקא ליה לרב הונא אי אמרה ר"י בע"פ או לא והא תנן ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד יב"ח ומת בתוך יב"ח אינו גט ותני עלה ורבותינו

התירו' להנש' ואמרי' מאן רבותינו ב"ד דשרו מישח' וסברי לה כר"י דאמר זש"ש מוכיח עליו והשתא כפי דבריו דשמואל הכי קאמר סברי לה בהא כר"י דסבר בעלמא זש"ש מוכיח עליו כן סבירא להו לרבותינו בתנאי דאם לא באתי א"כ מאי קו' נימא מספק' ליה לר"ה אי אמרה ר"י בע"פ אי לא אמרה ושמואל ה"ק סברי לה בהא דהוי ע"ת בע"פ והוי תנאי דאם לא באתי כר"י דסבר בעלמא זש"ש מוכיח עליו ולעולם דר"י לית ליה זש"ש מוכיח עליו בתנאי דבע"פ ועיין בהרב בעל פ"מ ח"א סימן ל"ד שדבריו תמוהים כמו שיראה המעיין ועיין בהרב מש"ל ז"ל והנראה לע"ד ליישב ולומר דתלמודא הכי פריך ומי מספקא ליה לר"ה אי אמרה ר"י בע"פ והתנן הרי זה גיטך אם לא באתי כו' ותני עלה ורבותינו התירוה להנשא הרי בהדיא דע"כ לא פליגי רבנן דמתני' ארבותינו אלא בתנאי דאם לא באתי ורבנן דמתניתין סבירא להו דבתנאי דאם לא באתי כיון דיכול להתקיים ע"י קיום התנאי אז מודה ר"י דלא אמרינן זש"ש מוכיח עליו וכמו שכתב ה"ה ז"ל ורבותינו סבירא להו דלא שנא דאי לא תימא הכי אלא דרבנן דמתני' סבירא להו דבתנאי דבע"פ לא אמרינן זש"ש מ"ע אף בתנאי דמיתה ורבותינו סבירא להו דבין בתנאי דבע"פ בין בשאר תנאים אמרינן זש"ש מ"ע א"כ אמאי אשמועינן מתניתין הך דינא דר"י מודה ביה דלא אמרינן זש"ש מ"ע מדחזינן דפליג ר"י בסיפא ולא פליג ר"י ברישא בתי' דאם לא באתי דאיכא למטעי דמשום דהוי תנאי שאפשר להתקיים הגט בקיום התנאי הוא דקאמר דמודה ר"י דלא אמרינן זש"ש כמו שכתב ה"ה ז"ל הוה ליה למתני' לאשמו' האי דינא בתנאי דמיתה ולמימר דכיון דהוי בע"פ אפי' ר"י מודה דלא אמרינן זש"ש מדחזינן דפליג עליה בסיפא ולא ברישא וממתניתין גרידא לא הוה מצי לאקשוייה אר"ה מדחזינן דאשמועינן מתניתין הך דינא בתנאי דאם לא באתי ולא אשמועי' האי דינא בתנאי דמיתה משום דהוי בעל פה דאי ממתניתין איכא למימר דמנלן לומר דאיכא למיטעי ולאפלוגי בין תנאי דמיתה לשאר תנאים כמו שכתב ה"ה ז"ל כי היכי דנימא דמדחזי' דמתניתין אשמועינן האי דינא דר"י מודה בתנאי דאם לא באתי ולא אשמועינן האי דינא בתנאי דבע"פ ומשום דהוי בע"פ ש"מ דבתנאי דמיתה אפי' בגט דהוי בע"פ סבירא ליה לר"י דאמרינן זש"ש אימא דטעמא דמתניתין משום בע"פ ולא שנ' לן בין שאר תנאים לתנאי דמיתה דתרוייהו שוי' הם וכיון דאשמועינן מתניתין גבי תנאי דאם לא באתי דלא אמרינן זש"ש ע"כ משום דהוי בעל פה והיינו כר"ה דסבירא ליה דר"י לא אמרה בע"פ ומנלן לאפלוגי בהכי כי היכי דתיקשי לר"ה משום הכי מייתי הא דתני עלה ורבותינו התירוה להנשא דמדחזינן לברייתא דהוצרך למתני הך דרבותינו התירוה להנשא אהך מתניתין דאם לא באתי ולא תני לה גבי מתניתין דזה גיטך הקודמת התם

הוה ליה למתני ורבותינו מתירין אותה להינשא והיינו דדייק תלמודא וקאמר ותני עלה כלומר עלה דוקא ולא תני ליה במשנה הקודמת אלא ודאי דהיינו טעמא משום דאי תני לה גבי מתניתין דאם מתי איכא למטעי דמשום דהוי תנאי דמיתה הוא דסבירא להו לרבותינו כר"י דאמר זש"ש אבל בשאר תנאים כיון דיכול להתקיים הגט ע"י קיום התנאי הוה אמינא דסבירא להו דלא אמרינן זש"ש משום הכי תני לה גבי מתניתין דאם לא באתי לאשמועינן דאפילו בשאר תנאים סבירא להו לרבותינו דאמרינן זש"ש ומכ"ש בתנאי דמיתה וכיון שכן דעכ"ל דהוה מסתבר לחלק בין שאר תנאים לתנאי דמיתה כדמוכח מברייתא א"כ אם איתא דר"י לא אמרה בע"פ אמאי אשמועינן מתניתין הך דינא דר"י מודה בתנאי דאם לא באתי לאשמועינן אפילו בתנאי דמיתה דמודה ר"י כיון דהוי בע"פ אלא ודאי דכולי עלמא סבירא להו דר"י אמרה בע"פ אלא דבשאר תנאים הוא דפליגי וק' לר"ה כנ"ל ודוק. וע"פ האמור מקום אתנו ליישב דברי הרמ"ה ז"ל שכתב הטור ח"מ רנ"ח וז"ל כתב הרמ"ה הא דאמרינן זש"ש מוכיח עליו היינו דוקא בכותב נכסיו לאחר מיתה אבל כותב נכסיו לאחר ל' יום דתו לא מקני ליה אלא לאחר שלשים וכיון שמת תוך ל' נפלו נכסי קמי יתמי וההקנאה דלאחר ל' יום לאו כלום הוא דאע"ג דכתיב ביה זימנא לא אמרינן זש"ש כו' דבשלמא הכותב נכסיו לאחר מותו כיון שהמיתה מברר את הזמן לא צריך לכתוב שום זמן משא"כ בכותב נכסיו לאחר ל' יום עי"ש ותמהו עליו כל גדולי האחרונים דנראה מבואר מדבריו שהוא פוסק כר"י אלא שהוא סובר דלענין דינא לא אמרה ר"י אלא בתנאי דמיתה לא בתנאי דלאחר ל' יום ואין אלו אלא דברי תימה דבהדיא אמרינן סוף פ' מי שאחזו דרבותינו התירו' להינשא משום דסבירא להו כר"י אע"ג דהתם מיירי בתנאי דאם לא אבא עד יב"ח ותו קשה דהרי כתב הטור אה"ע סימן קמ"ד לענין הרי זה גיטך אם לא באתי תוך ל' יום שהר"ם מחלק בין כתב התנאי בכתב בין בע"פ דבע"פ אינו גט כלל ומתיבמת ואם כתב התנאי בכתב הוה ספק וחולצת ולא מתיבמת עכ"ל הרי מבואר בהדיא שהוא ז"ל תופס דאמרינן זש"ש אפי' בתנאי דאם באתי וכן הק' הרב מ"מ שער ח' דקמ"ד ועיין להרב בעל כנ"הג ח"מ סימן הנז' בהגהת הטור אות ה' מה שתי' בזה שדבריו תמוהים שיר' הפך מסוגיא דפ' מי שאחזו דע"ב עי"ש ועיין בהרב ב"ח שם. ואולם ע"פ האמור נחה שקטה תמיהת' דהרמ"ה ז"ל הוקשה לו דהא חזינן במתני' דאם לא באתי שר"י נחלק בדין אחר במשנה סמוך לזה ולא נחלק על זה שאמרו אינה מגורשת כמו שכתב ה"ה ז"ל ומשום הכי הוכרח לומר דהך מתניתין סבירא ליה דבתנאי דאם לא באתי כיון דהוכרח לכתוב זמן להודיע הדבר מאימתי מתחילין הני יב"ח בהא כ"ע מודו דלא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו ור"י מודה ביה מדפליג בסיפא ולא

פליג ברישא ורבותינו סבירא להו דבהא נמי אמרינן זש"ש דלא פלוג ושמואל הכי קאמר סבירא ליה בהא דתנאי דאם לא אבא כר"י דסבר בעלמא זש"ש בתנאי דמיתה כמ"ש ה"ה ומשום הכי בממונא פסק כסתם מתני' וממונא תיקום בחזקת יתמי ברם לענין איסורא בכותב התנאי בכתב חשש לסברת ר"י נשיאה אבל לענין בע"פ לא חיישי' למידי דאפי' ר"י נשיאה מודה וע"כ לומר כן למ"ש שם מרן הב"י שהרמ"ה פוסק כדברי רבי יאודה דסבירא ליה דלא אמרי' זש"ש והכא אפי' למאן דפוסק כר"י קאמר דבתנאי דלאחר ל' מודה ואם כן איך כתב הטור באה"ע סי' קמ"ו משם הרמ"ה דבכותב התנאי בכתב חולצת אלא ודאי ר"ל דלענין איסורא חשש לסברת ר"י בכותב התנאי בכתב כנ"ל ונמצא א"כ דבהא פליגי הרמ"ה וה"ה דהרמ"ה ס"ל דטעמא דמתני' הוא משום דהוי תנאי דאם לא אבא דע"כ צ"ל זמן לראות מאימתי מתחיל אבל בשאר תנאים אע"ג דלא הוי תנאי דמיתה אפי' רבנן דמתני' מודו דאמרינן זש"ש וה"ה סבירא ליה דטעמא דמתני' משום כיון דיכול להתקיים הגט ע"י קיום התנאי לא אמרי' זש"ש ואפי' בשאר תנאים אלא דוקא בתנאי דמיתה מיהו הא ק"ל טובא בדברי ה"ה ז"ל ולמ"ש דכן דעת הרמ"ה דאם כן מאי האי דקאמר ס"פ מי שאחזו הכ"מ באומר לכשתצא חמה מנרתקה דהא לכשתצא קאמר לה כו' לא נחלקו אלא באם תצא מס"ל כר"י והו"ל כמהיום ומר לא ס"ל כר"י והו"ל כאם מתי גרידא ואם איתא דרבנן דמתני' סבירא להו דר"י לא אמרה בשאר תנאים אמאי לא קאמר ומר דהיינו רבנן דר"י נשיאה דלא הודו לו ס"ל דע"כ ל"ק ר"י אלא בתנאי דמיתה ברם בתנאי דאם תצא ע"כ צ"ל זמן לידע אהיכא קאי תנאי דאם תצא ולא אמרינן זש"ש ואולי נדחוק ונאמר דהכי קאמר ומר דהיינו מאן דפליג אר"י נשיאה לא ס"ל בהא כר"י דאמר בעלמא זש"ש משום דס"ל דבהא לא אמרה ר"י ודו"ק וראיתי להרב מכתב מאליהו שער הנז' שכתב ליישב דברי הרמ"ה וז"ל אשר ע"כ נראה ברור שדברי הרמ"ה לקוחים מדברי אביי דקאמר הכל מודים באומר לכשתצא חמה כו' לכי נפקא קאמר וכי מיית בלילה הוי גט לאחר מיתה כו' ופרש"י הכל מודים לגבי מתני' נמי הרי זה גיטך לכשלא אבא לאו גט כו' עיי"ש אשר מבואר מדבריו דאפי' ר"י מודה באומר לכשתצא דלא אמרי' זש"ש ותמהו עליו מדאמרי' לעיל דע"ב הרי זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום ואמר ר"ה ולדברי ר"י חולצת אלמא בהא נמי אמרה ר"י ובגמרא פריך פשיטא כו' והרמ"ה כדי ליישב זה גזר אומר שהחילוק שיש בין תנאי דמיתה לתנאי דזמן דבאומר לאחר מיתה ס"ל לר"י זש"ש כו' שהזמן הכתוב בשטר אין לו צורך כלל שהמיתה מבררת ומשום הכי קאמר התם ר"ה דלדברי ר"י חולצת אבל בתנאי דזמן כיון דע"כ הוצרך לכתוב זמן בגט לידע מאימתי מתחיל הזמן בהא לא אמרי' זש"ש ומעתה נתבארו דברי הרמ"ה דכל זה

שאנו מחלקים בין תנאי דמיתה לתנאי דזמן היינו דוקא בלאחר ולכשתצא אבל באם תצא אע"ג דזמן אצטריך לגופיה אמרינן זש"ש וטעמא דמילתא משום דבאומר לאחר זמן פ' כבר לשונו מוכיח דלאחר זמן קאמר וכ"ת זמן מוכיח כיון דהוצרך לכתוב זמן לא מוכחא מידי דהיום קאמר משא"כ בתנאי דמיתה דזמן מוכיח דמאי דקאמר לאחר מיתה היינו מהיום ולאחר מיתה ברם באם תצא ואם לא אבא דמשמע מעכשיו ומשמע לאחר זמן אמרינן זש"ש הגם דאצטריך לגופה דזהו שכתב הרמ"ה דבאומר לאחר ל' יום לא הוי זמן הוכחה כיון דבפי' קאמר לאחר ל' זהו תורף תי' ז"ל ולע"ד קשה לי עליו דאיך אפשר לומר דהרמ"ה מיישב דמאי דקאמר ר"ה הרי זה גיטך לאחר מיתה לדברי ר"י חולצת היינו משום דהוי תנאי דמיתה ולמאי אצטריך זמן משום הכי חולצת דהא בגיטין אף בתנאי דמיתה זמן אצטריך לגופיה דגט שאין בו זמן פסול דלא פלוג רבנן כמ"ש מרן הכ"מ וא"כ חזר הדין לתנאי דזמן בשאר שטרות ואי לזאת י"ל דברי הרב דהרמ"ה ס"ל כדעת רש"י שכתב פרק המביא תניין דכתב בו שבוע שנה או חודש כשר לכותבו אפי' לכתחילה וכן כתב מרן הכ"מ בה' אלו פ"א דין נ"ו ע"ש ומשום הכי אמרינן זש"ש מוכיח עליו דהיה סגי שיכתוב בו שבוע שנה או חודש וכן כתב ה' בח"ה פ"ק דכתובות ד"ב ד"ה דילמא עי"ש ומ"ש מרן דבגט אפי' ר"י מודה דלא אמרינן זש"ש משום דגט דאין בו זמן פסול לא כתב כן אלא לדעת רבינו משום דרבינו ס"ל דכתב בו שבוע דכשר היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחילה לא יכתוב כמ"ש מרן האמנם הא קשה לי עליו שהרי הטור ז"ל סי' הנז' הביא דברי הרמ"ה בסתם בלי חולק כנראה דס"ל להטור כדברי הרמ"ה ואילו באה"ע סימן קמ"ו כתב וז"ל ש"מ שאמר זה גיטך לאחר מיתה אינו כלום שאין גט לאחר מיתה כו' עי"ש וכיון דהטור ס"ל כדברי הרמ"ה ולדעת הרמ"ה צ"ל דזה גיטך לאחר מיתה חולצת ועד כאן לא קאמר אבייי אלא דוקא באומר לכשתצא חמה כמ"ש הרב הנז' אם כן איך פוסק כאן דבאומר לאחר מיתה אינו גט הפך דברי הרמ"ה שהביא הוא בח"מ ולכן הנראה לי עיקר כמ"ש עוד נראה לי ליישב דעת הרמ"ה דקשיתיה לדעתיה קו' הגאונים דרב פליג מדידיה אדידיה דאלו בפרק י"נ ובפרק מי שאחזו קאמר הלכה כר"י ואלו בפ' המגרש אמרינן אתקין רב מיומא דנן ולהלן לאפוקי מדר"י ומיישב דברי הגאונים כמו שיישב הרי"ף פ' י"נ דהתם ממונא והכא איסורא וס"ל דהיינו טעמא דבאיסורא לא ס"ל לרב כר"י משום דבגט הוכרח לכתוב זמן דגט שאין בו זמן פסול משום בת אחותו ומשום פירי כמ"ש מרן הכ"מ ור"י נמי מודה בהכי דהא לא חזינן ליה לר"י דאמר זש"ש אלא בממונא וכיון שיש לחלק בין ממון לאיסור אם כן מינה נימא דר"י גופיה לא אמרה בגיטין אלא דרבותינו ס"ל דלא שנא ושמואל הכי קאמר ס"ל בגט מאי דסבר ר"י במתנה כמ"ש

הכ"מ ומינה יליף הרמ"ה ז"ל בתנאי דלאחר ל' יום בשאר שטרות כיון דע"כ צ"ל זמן לא אמרינן זש"ש ובממונא אוקי ממון בחזקת יתמי ובאיסורא חייש לסברת ר"י נשיאה ע"ד שכתבנו אלא שדברי הרב כ"מ תמוהים מסוגיא דפ' מי שאחזו דפריך התם תלמודא ומי מספ"ל לר"ה אי אמרה ר"י בע"פ והתנן כו' ותני עלה כו' והשתא אמאי ל"ק דמספקא ליה לר"ה אי אמרה ר"י בגט או לא ומעתה ל"ק מההיא דרבותינו דאפשר דר"י אמרה בגט ורבותינו ס"ל לגמרי כר"י וס"ל דשמואל אתיא כפשטיה או דילמא שר"י לא אמרה בגט ורבותינו סברי בגט מאי דסבר ר"י במתנה ומשום הכי חולצת לר"ה ותו קשה דאם איתא דרב ס"ל דבגט לא אמר ר"י זש"ש מוכיח עליו א"כ מאי פריך בגמרא ללישנא בתרא דקאמר ר"ה לדברי ר"י חולצת ופריך פשיטא מדרבנן במהיום ולאחר מיתה חולצת לר"י בזמן ולאחר מיתה חולצת ומאי קו' הא קמ"ל דלא תימא דדוקא בשטר קאמר ר"י זש"ש משא"כ בגט ומתיבמת כס' הרב קמ"ל דדא ודא חדא היא ולזה י"ל דבגמרא פריך שפיר לר"ה פשיטא מדחזינן לר"ה דאשמועינן האי דינא בסיפא דמתני' ואי כל עיקרו של ר"ה אתא לאשמועינן דר"י אמרה בגט דלא כרב ארישא דמתני' הול"ל לדברי ר"י הרי זה גט מדלא אשמועינן ברישא ש"מ דהא פשיטא ליה דר"י אמרה בע"פ ואם כן אשמועינן בסיפא פשיטא ודו"ק ומיהו קמייתא קשה ואולם כד מעיינינן חזינן לקו' הלזו ישנה ג"כ למ"ש הר"ן דהא דמפליגינן בין גט לממון לאו למימרא דבגט לא קי"ל כר"י כלל ומתיבמת דאיך אפשר דבממון פסקינן כוותי' ובאיסורא לא חיישינן לה אלא כלומר דבגט חייש לס' דרבנן דפליגי אר' יוסי דחולצת והשתא קשה דאמאי ל"ק בגמרא דמספקא ליה לר"ה אי הלכה כר"י בגט או לא משום דאיסורא הוא חייש לס' דרבנן וחולצת וכס' רב רביה ולכן הנראה לי דכ"ז שכתבו הר"ן ומרן כ"מ ז"ל אינו אלא למאי דקשיא לן דרב אדרב ולמאי דתי' הרי"ף ז"ל דהכא ממונא והכא איסורא דהר"ן ס"ל דלאו למימר דבאיסורא לא חיישינן לה כלל אלא לומר דבאיסורא חייש למאי דפליג אר"י וחולצת מרן כ"מ בדעת רבינו סבירא ליה דבגט לא אמרה ר"י ומתיבמת. ואולם כל הך שקלא וטריא דפרק מי שאחזו הוא מקמי דהוה ידעינן הא דרב אתקין מיומא דנן הוי ס"ל לתלמודא דלא שנא בגיטין ולא שנא בממון ס"ל לרב דאמרי' זש"ש ומש"ה אקשי ליה מינה לר"ה אמנם לבתר דמייתי תלמודא פ' המגרש ההיא מימרא דרב דאתקין מיומא דנן לאפוקי דר"י וחזינן לי' לרב גופי' דקאמר הלכה כר"י ע"כ דהיינו משום דהכא ממונא והכא איסורא למר כדאי' ליה ולמר כדאית ליה ולא מצינן למימר דטעמא משום דהוי בע"פ דא"כ מאי אהני ליה לתקוניה מהיום וכי היכי דזמן לא מהני בתנאי בע"פ משום דדילמא הדר ביה מזמן השטר כמ"ש רש"י ה"נ באומר מהיום לא מהני בתנאי דבע"פ דדילמא הדר ביה וכן כתב

מוהריב"ל לדעת רש"י ועיין בס' מ"מ וא"כ מעתה אזלה לה כל ההיא שקלה וטריה דפרק מי שאחזו ודו"ק אך הדבר הקשה למ"ש הרמב"ן פרק י"נ וז"ל קשה לרבינו כו' וניחא לי התם ממונא והכא איסורא ואיכא דקשיא ליה דהא בגיטין אקשינן מהא דרבא כו' אלמא אפילו לענין גט ס"ל כר"י ולא קשה דאנן הכי קאמרינן כיון דאיסורא הוא חשש רב לספיקא ולפי מאי דכתיבנא קשיא להרמב"ן וצ"ע ודע שהרב גד"ת ז"ל שער ס"ג ח"א סי' ד' הביא ראיה לדברי הרמ"ה ז"ל מסוגיא דפרק הרבית דף ס"ו דפריך למניומי דאמר אסמכתא לא קניא ממתניתין דקתני הלוהו על שדהו וא"ל אם אתה נותן לי מכאן עד ג' שנים הרי היא שלי הרי הוא שלו ומשני אבע"א ר"י היא דאמר אסמכתא קניא ואב"א בדא"ל מעכשיו וע"כ דהתם בזמן איירי דאי לא מנא ידעי אימת שלמי הני ג' שנים והו"ל לאוקמי בדאיכא שטר וכיון דאיכא שטר איכא זמן והו"ל כמעכשיו דזש"ש מוכיח אלא ודאי כסברת הרמ"ה ז"ל ומינה קשה לדעת הראב"ד שהביא הטור א"ה סימן קמ"ד דאף בתנאי דאם לא באתי בתוך ל' יום דאמרינן זש"ש אמנם נראה לע"ד דהא ודאי לק"מ ומינה לא תסתעייה להרמ"ה דהאי אבע"א בעי לאוקמא מתניתין אליבא דכ"ע ודלא כר"י גרידא דאמר אסמכתא קניא ואם כן לא מצי לאוקמא מתני' כר"י דאמר זש"ש מוכיח דאם כן אתיא כר' יוסי ולא כרבי יאודה דפליג אר' יוסי דזש"ש והאי אב"א בעי לאוקמא ככ"ע ואב"א קמא דאוקמי מתני' כר"י לא בעי למימר משום זש"ש דעדיפא מיניה קאמר דר"י אית לי' אסמכתא קניא ודו"ק מיהו מה שהביא ראיה מההיא דאמרי' בגמרא דרב יאודה קרעיה לשטריה דר"ן דעבד ר"נ עובדא כשמעתי' דאסמכתא קניא אלמא אפי' בשטרא דהוה כתוב אם לא תפרעני כו' איכא אסמכתא דלא מעכשיו אע"ג דבהכרח אית בית זמן יע"ש הא ודאי ראיה אלימתא היא ולדעת הראב"ד דפליג אהרמ"ה צריך לתרץ מה שתירץ הרב מוהריט"ץ סימן רפ"ג ועיין בס' משאת משה סימן ל' ודו"ק:

לפיכך אינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על תנאו כו'. כתב ה"ה זה מוסכם מכל הפוסקים חוץ מבה"ע שכתב שאפילו בע"מ יכול לבטלו ולהתנות עליו תנאי אחר כו' וכ"כ הטור סס"י קמ"ג וז"ל כתב א"א הרא"ש בתשובה אחד שנתן גט מעכשיו אם לא יבא תוך ב' שנים שיכול לבטל התנאי ותנשא מיד כו' עד אפי"ה יכול לבטלו דכיון שבא הגט בידה מגורשת ולא בעינן דעת' וכ"כ בעל העיטור שיכול לבטלו כ"ז שלא יתקיים ע"כ והנה המבואר מתשובת הרא"ש ז"ל בהדיא הוא דדוקא לבטל התנאי ולהיות הגט קיים הוא דיש יכולת ביד הבעל משום דאתי דיבור ומבטל דיבור לקיים המעשה אבל לבטל התנאי שיהא הגט בטל אף בקיומו של תנאי אין יכול לבטלו כדי לבטל המעשה וזה מבואר למעיין שם ואם כן יש לתמוה על הטור איך השוה דעת בה"ע ז"ל לדעת

הרא"ש אביו ז"ל הא לדעת בה"ע אפילו לביטול הגט יכול לבטלו בע"כ וכמבואר מדברי הרשב"א ז"ל בחידושיו פ' מי שאחזו דע"ו יע"ש וראיתי להרב המאסף ז"ל בהגהת הטור סימן הנז' אות ק"ד שכתב משם הרשד"ם שבמקום וכתב בה"ע צריך להגיה וכן כתב הרמב"ם וכתב עוד ומצאתי להרב מ"ץ בסי' כ"ח חלק ג' מכ"י כתב על דברי הרשב"ם וז"ל ואני בעניותי לא זכיתי להבין דבריו שמ"ש הרב בעל הטורים וכ"כ בה"ע לא להשוות סברתם בהחלט בא אלא לו' שכמו שסובר הרא"ש דיש בידו לבטל בלא דעתה ורצונה כן סבר הרבה"ע אבל לעולם דבה"ע סבר דאפילו לבטל המעשה יש יכולת בידו מה שאין כן דעת הרא"ש ולא היה יכול לכתוב וכן דעת הרמב"ם לפי שאינו שוה דעת הרא"ש זכרונו לברכה דסבר דיכול הוא לבדו לבטל בלי דעתה מה שאין כן לדעת הרמב"ם דצריך שהיא תמחול ותסכים ע"כ ולע"ד מה שהקשה למוהרשד"ם זכרונו לברכה במה שהגיה וכן כתב הרמב"ם אינה קו' כלל דאיברא ודאי שכ"כ ה"ה לדעת רבינו אמנם מדברי הרא"ש בתשובה נראה בהדיא שסובר בדעת רבינו דאפי' אם אינה מתרצית אפי"ה ביטול התנאי מועיל לקיים את הגט שהרי עמ"ש הוא ז"ל כלל מ"ו ס"ד שביד הבעל לבטל התנאי הביא דברי רבינו ז"ל שכתב הר"ז גיטך ע"מ שתתן לי כלי פלוני ואבד אותו כלי כו' אינו גט עד שיבטל התנאי וכתב וז"ל הרי שכתב הרמב"ם דאף במקום שאין נתינת הדמים מועל' ביטול התנאי מועיל דמילתא דפשיטא היא דדיבור מבטל דיבור לקיום המעשה עכ"ל ואי ס"ל בדעת רבינו כדעת ה"ה ז"ל דבעינן הסכמת שניהם מאי ראיה מייתי וא"כ עפ"ז כתב הטור שכן דעת הרמב"ם כמ"ש אביו בתשובה ואפשר שגם ה"ה ז"ל יודה דבביטול התנאי לקיום הגט מודה רבינו ז"ל שיכול לבטלו אפילו שלא מדעתה ומ"ש ה"ה חוץ מבעל העיטור שכתב שיכול לבטל תנאו ולהתנות עליה תנאי אחר היינו משום שגם זה שמבטל תנאו הראשון ומתנה תנאי אחר מבטול הגט הוא שאף שיתקיים תנאי הראשון לא תהא מגורשת ומש"ה כתב חוץ מבעל העיטור ומ"ש ה"ה בפ' זה דין ח"י שדברי רבינו שם הם באחד מב' פנים או בתנאי דאם כו' או אם הוא בתנאי שבע"מ הוא בשהתנאי הב' הוא מדעתה ורצונה הוכרח לזה משום סיפא דברייתא דהתם דקתני הר"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה שלש מאות זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים דהתם נמי כיון שמוסיף על תנאו מביטול הגט הוא שאף שיתקיים התנאי הראשון לא תהיה מגורשת אבל מרישא דברייתא דקתני רצתה נותנת רצת' משמש' אין הכרח כלל דכיון דלאו מביטול הגט הוא יכול להתנות תנאי אחר דאתי דיבור ומבטל דיבור כמ"ש הרא"ש ז"ל וכ"כ מוהרימ"ט ח"א סימן מ"ט שכן הוא דעת רבינו עמ"ש אינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על תנאו ולא כתב שאינו יכול לבטל תנאו יע"ש: וראיתי

להרב מכתב מאליהו ז"ל שער ח' סימן י"א שהק' ממ"ש הטור ז"ל ס"ס קמ"ד וז"ל וכתב הרמ"ה ודוקא שאמר כל זמן שאעבור ולא אמר מעכשיו אבל אמר מעכשיו או ע"מ כשלא עבר חל הגט למפרע ואינו יכול לבטל תנאו ולפי מ"ש בשם א"א הרא"ש דאף בתנאי דמעכשיו יכול לבטל אין חילוק ע"כ אשר מבואר שהוא תופס בדעת אביו הרא"ש דכי היכי דיכול הבעל לבטל התנאי לקיום הגט ה"נ יכול לבטלו לביטול הגט והוא תימא שהרי מדברי הרא"ש מבואר דדוקא לקיום הגט הוא דיכול לבטל א"ד יע"ש וכמו כן ק"ל ממ"ש הטור עוד בסי' קמ"ג וז"ל א"ל בפני ב' כשאמסור לך גיטך יהיה ע"ת שתשמש את אבא ב' שנים ולא מסרו מידו לידה ואח"כ א"ל בפני עדים אחרים ע"מ שתתני לי ר' זוז ומסרו לה כו' והשתא כפי מ"ש שדעת אביו הרא"ש דיכול לבטל התנאי אפי' לביטול הגט למה זה הוצרך לפרש ברייתא דע"מ שתשמשי בהתנ' עליה קודם שמסרו הא אפי' בשמסרו נמי מהני תנאה ולפחות היה לו להזכיר סברת הרא"ש אביו ז"ל כדרך שכתב בסימן קמ"ד אחר זמן רב ראיתי להרב ב"ש סימן קמ"ד ס"ק כ"ט שהקשה כן ותי' דהתם שאני דלצעורה קא מכוון וכמ"ש מרן הב"י מחודש ל"ד. איברא דק"ל לפ"ז ממ"ש הרא"ש בתשובה כלל הנזכר ס"ה וז"ל שכתבת מגרש את אשתו וא"ל הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי כו' אם יכול לבטל התנאי או לא והבאת ההיא דמי שאחזו ת"ר א"ל בפני ב' הר"ז גיטך ע"מ שתתני לי ר' זוז וחזר וא"ל כו' וכתבת בשם רש"י פירש דוקא בשלא מסר הגט לידה ודקדקת מדבריו שהוא סובר שאינו יכול לבטל התנאי כו' ומ"ש בשם רש"י לא כל הימנו לבטל תנאו ולא לחזור ולהתנו' לא כך כתב כו' ע"ש והשתא אם איתא דכל תנאי דלצעורא קמכוין מודה הרא"ש דאינו יכול לבטל התנאי אף לקיום הגט ק"ט אמאי לא כתב הרא"ש דהתם שאני דלצעורא קמכוין ומש"ה כתב רש"י דאינו יכול לבטל תנאו ויש ליישב בדוחק דלא ניחא ליה להרא"ש ז"ל למימר הכי משום דפלוגתא דרבנן ורשב"ג במתני' היא דרשב"ג ס"ל דלהרוחה קמכוון ורבנן ס"ל דלצעורא קמכוין וכמו שפירש"י והתוס' ז"ל שם והשתא אם נאמר דמ"ש רש"י דבלא מסרו איירי ה"ט משום דלצעורא קמכוין נמצא דרש"י ז"ל לא כתב כן אלא אליבא דרבנן דרשב"ג וכל כי האי הי"ל לפרש ולא למסתם סתומי ואולם לדברי הטור ז"ל לא תקשי דמש"ה הוצרך לפרש ברייתא בדלא מסרו משום דלעיל בסמוך הביא מחלוקת הרי"ף ורבותינו ז"ל אי ק"ל הלכה כרבנן או כרשב"ג ולא הכריח ואדרבא מפשיטות דבריו נראה קצת שהוא נוטה קצת לדעת הרי"ף ומש"ה הוצרך לפרש בדלא מסרו לידה ומילתא פסיקתא נקט אליבא דכ"ע דבמסרו תלייא בפלוגתא דרביותא ואולם ראיתי להרשב"א בחי' לפ' מי שאחזו דף ע"ד ד"ה הא דבעא מיניה כו' הכריח מסוגייא דהתם דאפי' לרשב"ג עיקר

תנאו משום הרוחה ואף לצעורא נמי מכוין כמ"ש והשתא א"כ מצינן למימר דדברי רש"י ז"ל אליבא דכ"ע הם משום דכ"ע מודו דלצעורא נמי קמכוין והדרא קו' לדוכתא ולכן הנראה ליישב דעת הטור דס"ל בדעת הרא"ש ז"ל דביטול התנאי לקיום הגט אפי' שלא מדעתה יכול לבטל וביטול התנאי לביטול הגט דוקא בע"כ אינו יכול לבטל אבל מדעתה ורצונה מיהא יכול לבטל וכיון דס"ל דביטול התנאי לקיום הגט יכול לבטל אפי' בע"כ ממילא נשמע דביטול התנאי לביטול הגט דוקא בע"כ לא מהני הא מדעת שניהם ש"ד דחד דרגא נחתי' וא"כ בסימן קמ"ד כלפי מ"ש הרמ"ה ז"ל דאם א"ל מעכשיו כו' אינו יכול לבטל תנאו אשר מבואר דס"ל שאפי' מדעת ב' אינו יכול לבטל דאל"כ אכתי ניחוש שמא פייס מדעת שניהם וכ"כ הרב ב"ש סי' קמ"ד סכ"ט שכן דעת הרמ"ה יע"ש ומשום הכי כתב שלדעת הרא"ש ז"ל כיון דס"ל דלקיום הגט אפי' בע"כ יכול לבטל אין חילוק ואפי' במעכשיו יכול לבטל מדעת ב' ואכתי איכא למיחש שמא פייס מדעת ב' כנ"ל ואי ק' לך א"כ אמאי הוצרך הטור לאוקמי ההיא ברייתא דע"מ שתשמשי את אבא בשלא מסרו לידה היה ליה לפרש' בשמסרו לידה ובנתרצו ב' כמו שפרשה הרמב"ן הא לא קשיא משום דמשמע ליה דברייתא סתמא בכל גוונא אייריי אפי' במתנה מדעתו כמו שאר תנאים וכן כתב הרב מ"מ רס"י י"א דאף רש"י והתוס' דמוקמי לה בשלא מסרו אפשר דמודו לעיקר הדין להרמב"ן והרשב"א ויש לתמוה על הרב הנז' דבסי' י"ד כתב דממ"ש הרא"ש בתשובה דהך ברייתא מיירי בשלא מסרו כדעת רש"י נרא' דלית ליה לא כהרב העיטור ולא כהרמב"ן ז"ל ולפי מ"ש בסימן י"א אין ראיה כלל דאיכא למימר דהיינו משום דברייתא סתמא קתני ונמצא הרב ז"ל סותר את עצמו ועל פי זה יש ליישב מה שהקשה הרב בית שמואל סי' קמ"ד ס"ק י"ד וז"ל ולכאורה ק' מ"ש הרא"ש בתשובה כלל ל"ה סימן ח' דיכול להוסיף על התנאי או לגרוע בשלמא להוסיף על התנאי שכתב שם שפיר דאז מחזיק הקדושין כי בתחילה התנה ע"מ שיהיו תוך י"ב חודש א"כ אם לא בא מבטל הקדושין ואח"כ כשמרחיב הזמן אז מחזיק הקדושין אבל מ"ש לגרוע מבטל המעשה יע"ש ואולם כפי האמור ניחא דהתם שאני דמגרע תנאו מדעתה ומרצונה כמ"ש הרא"ש שם בריש התשו' וז"ל דכל מעשה שנעשה בתנאי ונתרצו ב' לבטל התנאי המעשה קיים ואהא קאי מ"ש דכי היכי דיכול לבטל תנאו כן יכול לשנות תנאו ולהוסיף או לגרוע ובנתרצו שניהם כנ"ל וראיתי להרב מח"א ה' גרושין דט"ו שהק' דדברי הרא"ש ז"ל לכאורה סתרי אהדדי דמתחיל' כתב דמשום שלא היה התנאי כדי לצעורא מחילת התנאי הוי כקיומו ומדיהיב טעמא לבסוף משום דאתי דבור ומבטל דבור חזר הדין דאפי' בתנאי דלצעורא קמכוין הביטול מועיל מכח זה כתב דהרא"ש חדא ועוד קאמר מדא

דמחילת התנאי כקיומו כיון שלא היה התנאי כדי לצעורא ועוד דביטול התנאי עדיף טפי ממחילה כמ"ש הרשב"א ואפי' בתנאי דלצעורא קמכוין מהני ביטול לדעת הרא"ש יע"ש וזה שלא כדעת מרן הב"י שכתבנו לעיל: ולע"ד דברי מרן עיקר ואמינא לה ממ"ש הרא"ש ז"ל שם בסוף התשובה וז"ל ולהכי קתני פ' מי שאחזו הרי זה גיטך ע"מ שתתני ר' זוז הרי זו מגורשת ותתן וגבי קדושין פ' האומר קתני הרי את מקודשת לי ע"מ שאתן לך ר' זוז הרי זו מקוד' והוא יתן דגבי גט לא מצי למתני ע"מ שאתן לך ר' זוז הרי זו מגורשת והוא יתן דאפשר לה להיות מגורשת אע"פ שלא יתן אם ביטל התנאי אבל גבי קידושין נקט ע"מ שאתן משום דאינה מקודשת אלא מדעתה א"ד יע"ש והשתא אם איתא למ"ש הרב בעל מח"א דביטול התנאי מועיל אפי' בתנאי דלצעורה קמכוין א"כ עוד היום תיקשי ליה היכי קתני בע"מ שתתני ר' זוז ה"ז מגורשת והיא תתן הרי אפשר לה להיות מגורשת אע"פ שלא תתן אם ביטל התנאי דומיא דעל מנת שיתן דלא תני לה מה"ט כמ"ש הרא"ש אלא ודאי דס"ל להרא"ש דדוקא בע"מ שאתן מהני ביטול משום דלרווחה דידה קמכוין אבל בעל מנת שתתני דלצעורה קמכוין לא מהני ביטול וכבר היה אפשר ליישב דברי הרא"ש ז"ל בדרך דוחק ודברי מרן עיקר ודוק: ודע שלדעת הרב העיטור דביטול התנאי מועיל לביטול הגט ואפי' שלא מדעתה כמ"ש ה"ה נראה לי דהיינו דוקא בתנאי דקום עשה כגון ע"מ שתעשה דבר לפלוני דכיון דאינה יכולה לינשא כל זמן שלא קיים תנאי אכתי אגידה ביה ויכול לבטל הגט אבל בתנאי דשב וא"ת דלא אגידה ביה כלל ויכולה לינשא מיד אינו יכול לבטל הגט דאל"כ איך מתירין אותה לינשא מיד ליחוש שמא יבטל הגט ואפי' אם נאמר דבע"ה ס"ל כדעת המחמירים שהביא ה"ה דאפי' בתנאי דשב וא"ת אינה יכולה לינשא מיד מ"מ בהא מודה דאינו יכול לבטל את הגט ודבר זה נלמד מאותה שכתב הרא"ש בתשו' כלל מ"ה סי' כ"ז דמתנה ע"מ שלא תנשאי לפ' אינו יכול לבטל התנאי אח"כ וכתב המבי"ט בח"ב סימן א' דה"ט משום דהוי התנאי בשב וא"ת דכיון דמותרת לינשא מיד על סמך קיום תנאה לא אגידה ביה כלל ומשום הכי אינו יכול לבטל את התנאי וכן כתב מוהרימ"ט משם מוהר"ם קאשטילאש יע"ש ואם כן הרי הדברים ק"ו לביטול הגט שאינו יכול לבטלו בתנאי דשב וא"ת האמנם לפי מה שדחה מוהרימ"ט ז"ל דברי מוהר"ם קאשטילאס וכתב שאין טעם לחלק בכך כיון דמן התורה אחד זה ואחד זה גט גמור מעכשיו היא ותנשא לכתחלה ולא אגידה ביה כלל אלא דרבנן הוא דאחמיר משום דחכמים אסרוה לינשא לא מיקרייא אגידה ביה טפי מע"מ שלא תנשאי לפ' נראה ג"כ דלדעת בעל העיטור אפילו בתנאי דשב וא"ת יכול לבטל התנאי לביטולו של גט מה"ט גופיה דכיון דבשאר תנאים מדאורייתא מותרת

לינשא ולא אגידה ביה כלל ואפילו הכי ס"ל לבעל העיטור דיכול לבטל ה"ה בתנאי דשב וא"ת ומשום דחכמים אסרוה לא מקריא אגידה ביה טפי וכמ"ש מוהרימ"ט אמנם לע"ד נר' שיש להכריח דבתנאי דשב וא"ת מודה הרב בה"ע מאותה שאמרו בפ"ק דיומא די"ג ע"ב ומי סגי ליה בתקנתא ביתו אמר רחמנא כו' אלא לחדא אמר לה הרי זה גיטך על מנת שלא תמות חבירתך ולחדא א"ל הרי זה גיטך על מנת שלא תכנסי לב"ה ופריך ודילמא לא מייתא חבירתה ולא עיילא לב"ה והו"ל גיטא דתרוייהו גיטא וקם ליה בלא בית והשתא כפי דעת בה"ע אמאי לא משני דכי חזי לה כהן דלא מתה בעבודה מבטל לה לגיטה דחבירתה דכיון דנתנה לה ע"מ שלא תכנסי בי"ה לב"ה כ"ז שלא עבר י"ה אכתי יכול לבטל כיון שעדיין לא נתקיים התנאי אלא ודאי דכל שהתנאי הוי בשב וא"ת מודה בה"ע דאינו יכול לבטל את הגט ואין להקשות דאכתי אמאי לא מוקי לה תלמודא בשאמר לה לחדא הרי זה גיטך ע"מ שלא תמות חבירתך ולחדא א"ל הרי זה גיטך על מנת שתכנסי לב"ה דכי חזי כהן דלא מתה חבירתה בעבודה מבטל לה לגיטא דחבירתה כיון דתנאי דקום עשה הוא הא ל"ק דבע"מ שתכנסי לב"ה איכא למיחש דלמא עיילא לב"ה שלא מדעת כ"ג וקם בלא בית ומה שדחה מוהרימ"ט דברי מוהר"ם קאשטילאס דכיון דמן התורה אחד זה ואחד זה מותרת לינשא מיד ורבנן הוא דאחמור לא מיקריא אגידה ביה נראה דאין זה דחייה כלל דכל דמדרבנן מיהא אגידה ביה לא מקרי ד"ת דבר הכורת בינו לבינה וכבר כתבתי בזה באורך בפרק זה הלכה י"א והבאתי ראיות לדבר וע"ש: ודע עוד דמסוגייא הלזו יש להוכיח בהדיא הפך מ"ש מוהרימ"ט סי' ג' דבתנאי דשב ואל תעשה אפילו נתבטל התנאי נפסלה לכהונה ולא אמרינן כיון שלא נתקיים התנאי לא חל הגט מעיקרו משום דבתנאי דשב ואל תעשה יש בידה לקיים תנאו ומיקרי שפיר גרושה מאישה ומוהרימ"ט דחה דבריו מכח הסברא יע"ש ותמהני עליהם איך אשתמיטתיה מינייהו סוגיא הלזו דאם איתא היכי קאמר תלמודא ודילמא לא מייתא חבירתה ולא עיילא לב"ה הא אפילו עיילא לב"ה ומבטל לתנא' נפסלה לכהונה ועי' בתשובה להרא"ש כלל מ"ה סי' כ"ה שהוכיח מסוגיא זו דכהן המגרש ע"ת אם ימות אם עמד מותרת לו ואפילו ריח הגט אין בו יעוין שם גם מסוגי' הלזו נראה שיש לגמגם קצת לפי מ"ש מוהרימ"ט בסימן הנזכר דביטול התנאי לקיום הגט נתגרשה למפרע משעת הנתינה ואם נתקדשה לאחר באותו זמן תפסי קדושין ממאי דמסיק שם דמגרש לה הכי לחדא אמר לה הרי זה גיטך על מנת שלא תמות חבירתך ולחדא א"ל על מנת שאכנס לב"ה כו' אי חזי דבעי למימת קדים ועייל לב"ה ואמאי ל"ק דמבטל לתנאיה ועל מ"ש הטור והרא"ש בתשו' דבתנאי שלא תנשאי לפ' אין תקנ' אלא א"כ יחזור ויקדשנה פעם

אחרת ויתן לה גט שני כתב מוהרמ"ט ז"ל סי' מ"ט שמדברי התוס' ריש פ' המגרש ד"ה אפילו לא נתגרשה נר' שחולקים על זה ממ"ש בס"ד ובירוש' פריך לה וליתני י"ז נשים לר"ח ומשני דמן התורה אסרתו ברם הכא הוא אסרה עליו פי' כו' א"נ דמן התורה אסרתו ואין לה היתר להתיבם אבל בא"א הדבר תלוי ביד המגרש שאם ירצה יתירנ' ליבם כו' וכן הביא ראיה שואלו של המבי"ט ח"ב סי' א' מדברי התוס' הללו לומר שהם חולקים על דעת הרא"ש והמבי"ט ז"ל שם בסוף התשובה כתב ומדברי התוס' אין ראיה כלל דהירוש' לא קאי אלא אתנאי דחוץ לר"א משום דשיורא הוא ואכתי שם א"א עליה לאותו פ' אבל בע"מ מודו התוס' להרא"ש ז"ל דאין תקנה אלא א"כ יקדשנה ומה שדחה מוהרימ"ט תי' הלזו מסוגיא דהמגרש כבר יישבו הרב מכתב מאליהו בטוב טעם ודעת יע"ש: אמנם לע"ד קשה דאם איתא דהך תי' דהירושלמי לא מצי קאי אלא בתנאי דחוץ אכתי תקשי ליה להירושלמי דליתני י"ו נשים ובשגרשה בע"מ שלא תנשאי דלא שייך תי' דהירוש' ואולי י"ל דהך ירושל' אתיא כמ"ד בפ"ק דיבמות דט"ו נשים דפוטרות צרותיהן נפ"ל מאחות אשה והילכך בע"מ שלא תנשאי ושלא תבעלי לא ק"ל כהירוש' משום דלא דמי לאחות אשה דבשעת נפילה הו"ל אחות אשה אבל הכא בשעת נפילה אכתי לא הויא אשת איש עד שתבעל וכמ"ש התוס' שם אבל בחוץ ק"ל שפיר דכיון דשיורא הוא דמי לאחות אשה דבשעת נפילה הויא א"א לגבי יבם ודו"ק: מיהו ק"ל דברי הטור ז"ל דבסימן קמ"ג סכ"ד כתב בדברי הרא"ש ז"ל דאין תקנה אלא אם כן יקדשנה ויחזור ויגרשנה וע"כ ה"ט דכיון דבשעת גרושין אינ' אשתו ולא אגידא ביה דהרי כבר גרשה ואינו יכול לחזור ולגרשה בלי שום תנאי ואעג"ב דכשמבטל התנאי מתבטל הגט הראשון ואיגלאי מלתא דבשעת כתיבת הגט הב' היתה ראויה ליגרש איגלאי מילתא למפרע לא אמרי' וכמ"ש הרב מכתב מאליהו ואלו שם סעיף כ"ג כ' וז"ל א"ל ע"מ שתנשא לפ' כו' נשאת לאחר קודם שנשאת לאותו פ' תצא ואם תקיים התנאי שתנשאי לאותו פ' הוי גט למפרע כו' יע"ש והשתא תקשי דאיך מתגרשת מן הראשון הא אין קדושי א' חלין עד שתנשא לאותו פ' ואע"פ דכשמקיים תנאה נמצא דחלו הקידושין למפרע ובשעת כתיבת הגט היתה מקוד' וקרינן ביה אשה גרושה מאישה מ"מ איגלאי מילתא למפרע לא אמרינן דהא מיהא בשעת כתיבה לא היתה אשתו וליכא למימר דס"ל להטור דאם נשאת קודם תצא בלא גירושין משום דקדושי א' אינן חלין עד שיחולו קדושי ב' ואם כן באותה שעה הרי היא מקודשת לב' ונמצא דלא חלו קדושי ראשון כלל דאם כן היכי פריך תלמודא התם אטו בדידה קיימא לאיגרושא ועיין בחידושי הרשב"א שם מ"ש בשם ר"י הזקן וצ"ע: תו קשה לי מ"ש הטור ז"ל שם משם הרמ"ה וז"ל וה"מ בשנשאת לב' אבל אם

נתקדשה תצא ולא יחזיר אלא לאחר מיתת הבעל או שיתן לה הבעל גט ב' בלא תנאי ע"כ אשר נר' מדבריו דבאותו גט עצמו אין תקנה בשיחזור הבעל ויטלנו מידה ויחזור ויתננו לה ויש לתמוה דמ"ש מע"מ שתתני לי ר' זוז דקתני בתוספתא דאם חזר ונתנו לה מגורשת והדבר צריך ישוב כעת. ומ"ש רבינו אפילו מת הבעל קודם שיתקיים התנאי ה"ז מקיים תנאה אחר מותו וכבר נתגרשה משעת נתינה כתב הרב מכתב מאליהו שער נ"ז סי' ג' שהיא משנה ערוכה בשלהי פרק מי שאחזו מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט והא התם אין התנאי מתקיים אלא בתשלום יב"ח וכבר מת בתוך יב"ח ואפילו הכי הוי מגורשת יע"ש ולע"ד נראה שאין ראיה דהתם שאני דמשעה שנטה למות שעה אחת קודם מיתתו חל הגט מאותה שעה כיון שודאי לא יבא הוה ליה כאלו נתקיים קודם מיתתו משעה שאינו ראוי לשוב לביתו עוד משא"כ בשאר תנאים דבשעת מיתה אכתי בספיקא קאי אי יחול הגט או לא יחול אם קיימה התנאי לאחר מיתה הוה ליה כגט לאחר מיתה ויש להוכיח כן מההיא דפ"ק דיבמות שכתבנו לעיל דמסיק שם אלא לחדא א"ל כו' מאי א"ל דילמא מייתא חבירת' בפלגא דעבודה כו' אי חזי לה דקא בעיא למימת קדים איהו ועייל לב"ה כו' ומדקאמר קדים איהו ועייל לב"ה משמע בהדי' דלאחר מיתה אם ילך לב"ה אינה מגורשת למפרע וה"ט כמ"ש דכיון דבשעת מיתתה בספיקא קאי אם ילך לב"ה או לא אם קיים התנאי אחר מיתתה לא מהני ולא דמי למתניתין כמ"ש אלא שכפי זה יש לתמוה על רבינו שכתב סתם דבכל התנאים שהן במעכשיו אפילו מת הבעל מקיים אחר מותו ולפי מ"ש אין הדין כן בשאר תנאים וראיתי להתוס' ישנים שהק' שם ממתניתין דאם לא באתי וז"ל וא"ת לאחר מיתה אם ילך לב"ה מגורשת למפרע כדאמרינן פרק מי שאחזו ותי' דלא דמי דהתם קיימתה לתנאה אחר שעברה יב"ח אבל הכא מתה קודם שנתקיים התנאי ודבריהם סתומי' כספר החתום והנראה שכונתם דבמתני' דאם לא באתי כיון שבשעת קיום התנאי היא קיימת משום הכי חל הגט למפרע משא"כ בע"מ שאכנס דבשעת קיום התנאי שהוא חלות הגט כבר מתה על מי יחול הגט ומשום הכי לא מהני ואפשר שזה דעת רבינו וכפי האמור זכינו לדין דמי שנתן גט לאשתו ואמר לה הז"ג ע"מ שאתן מנה לפ' וכיוצא בזה ומתה היא קודם שקיים הבעל התנאי ואחר מיתתה בא הבעל לקיים התנאי אינה מגורשת למפרע ואם נשאת קודם התנאי הולד ממזר כנ"ל אחר זמן רב שכתבתי זה לי עשרים שנה נדפס ובא ספר דברי אמת להרב המובהק כמוהר"י בכר דוד זלה"ה וראיתי שם בקונטריס י"א סי' מ' שהאריך הרבה בענין זה והביא ההיא דפ"ק דיומא שכתבנו לעיל ולאפס פנאי לא יכולתי לעמוד על דבריו יע"ש:

ויש לה להנשא לכתחלה כו' כתב ה"ה בפרק מי שאחזו הזכירו ברייתי' שאמרה כו' ולאחר לא תנשא עד שתתן ובפ' המגרש כו' ומתוך סוגיא זו דחה רבינו הברייתי' הנז' מהלכה כו' הנה ה"ה ז"ל הוכרח לזה לומר שרבינו דחה ברייתא זו מהלכה ממה שלא הביא רבינו דין זה לקמן בדין האומר ע"מ שתתני לי ר' זוז האמנם זו היא שקשה לומר שדחה ברייתא מפורשת מפני אותה סוגיא שבפרק המגרש מאחר שאפשר לקיים שתיהן כמ"ש המפ' ועיין במוהראנ"ח ז"ל ח"א סי' כ"ח מ"ש לתרץ בזה שדבריו צ"ע ולי לע"ד נראה דס"ל לרבינו דהך ברייתא דקתני ולאחר לא תנשא עד שתתן בפלוגתא דתנאי איתמר בירושלמי בפ' המדיר דגרסינן התם אמתני' דהמקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת וז"ל אית תנאי תני מותרת לינשא בלא גט ואית תנאי תני אסורה לינשא בלא גט מאן דאמר מותרת שמתוך שהיא יודעת שאם תלך לחכם והוא מתיר את נדרה היא מקלקלת את עצמה לפום כך מותרת לינשא ומ"ד אסורה לינשא שמא תלך אצל החכם ותתיר את נדרה כו' ועיין בהר"ן ז"ל שם וס"ל לרבינו דמדחזינן דתלמודא פריך בפשיטות א"ה בכולהו תנאי דעלמא לא תינסיב כו' ע"כ דס"ל לתלמודא דהך ברייתא דקתני ולאחר לא תנשא עד שתתן לא ס"ל כותיה משום דהך ברייתא אתיא כתנאי דתני התם אסור לינשא בלא גט דס"ל דחיישי' שמא תקלקל את עצמה מיהו אנן קי"ל כהנהו תנאי דס"ל דמותרת לינשא משום דלא חיישי' שמא תקלקל את עצמה ומה גם למ"ש הרשב"א בפ' הא"מ ד"ן ע"א דבגמ' דילן פ' המדיר משמע כאידך תנא דאמר מותרת לינשא בלא גט דכל שהיא צריכה גט לא קתני אינה מקודשת אלא תצא שלא בכתובה וכדקתני בסיפא כו' דהשתא ס"ל לתלמודא דלא קי"ל כהך ברייתא אלא כמתני' דפרק המדיר והכא נמי לא חיישינן דלית לן לחלק בין קום עשה לשב וא"ת ומאי דפריך תלמודא פרק מי שאחזו לר"י מהך ברייתא היינו לענין אי אומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי דבהא לא אשכחן דפליגי אבל בסיפא דקתני ולאחר לא תנשא ס"ל לתלמודא דלא קי"ל כהך ברייתא כנ"ל נכון: ודעת הר"ן ז"ל פרק מי שאחזו כדעת יש מי שמכריח שכתב ה"ה ז"ל לחלק בין תנאי שהוא בקום עשה לתנאי שהוא בשב וא"ת וראיתי למוהראנ"ח סימן ו' שתמה עליו וז"ל וצריך להבין בדבריו דהוא ז"ל מייתי עלה אההיא דע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך שאין חוששין שמא תבעל להם ותנאי זה שב וא"ת הוא ואפי"ה טעמא דאמר לאבא ולאביך שהיא אסורה להם הא ע"מ שלא תבעלי לפ' משמע דהוה חיישינן אע"ג דהוי שב וא"ת וכד מעייני' שפיר לאו מילתא היא דע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך כיון דלא אמר לשלשים יום אין זה כריתות דהא תלוי ועומד לעולם שאם תבעל להם אינו גט ומשום הכי אמרינן דכיון דאסורה להם אין חוששין

שמא תבעל להם ואין גט זה תלוי ועומד לעולם והו' ליה כריתות ולא אתא לאפוקי אלא דלא נימא דאין זה כריתות את"ד יע"ש: ולע"ד יש לתמוה עליו במה שר"ל בדעת הר"ן ז"ל דע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך לעולם דאי לאו משום טעמא דאין חוששין שמא תבעל אין זו כריתות דתלוי ועומד לעולם דהא ליתא אלא לדעת רבינו ז"ל דס"ל דע"מ שלא תנשאי לפ' לעולם אינו גט משום דלא הותרה במה שנאסרה אכן דעת הר"ן ז"ל שם פ' המגרש דע"מ שלא תנשאי לפלוני מגו' משום דהו"ל כאומר ע"מ שלא תשתי יין כל ימי פ' דה"ז גט משום דלכי מיית אותו פ' לא אגידא ביה וא"כ ה"נ באומר ע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך לעולם בלאו ה"ט דא"ח שמא תבעל נמי הרי זה כריתות כיון דלכי מיית לא אגידא בי' וא"כ ע"כ לדעת הר"ן ז"ל כי דייקי' בברייתא הא ע"מ שלא תבעלי לפ' לא לענין שלא תנשא לכתחילה הוא דדייקינן מיניה אבל גט מדאורייתא מיהא הוי ולעיקר קוש' ז"ל לא ידעתי איך אישתמיט מיניה דברי התוס' ז"ל שם בר"פ המגרש ד"ה שר"א מתיר שכתבו דע"מ שלא תבעלי לפלוני חשיב כתנאי התלוי ביד אחרים דשמא יבוא עליה באונס יע"ש ועוד י"ל דהך ברייתא ס"ל דע"מ שיורא הוי ואפי' באומר ע"מ שלא תבעלי לפ' עד ל' יום אינה מגורשת וכ"כ הר"ן פ' המגרש יע"ש והרשב"א ז"ל בפרק המגרש הקש' לשיטה הלזו וז"ל וא"ת דהרי משמע דר"י סבר דאפי' בתנאי דשב ואל תעשה חיישינן מדקאמר באל אישן היום אם אישן למחר אל ישן היום שמא ישן למחר ואע"ג דפליג עליה ר"ן מסתמא כר"י קי"ל לחומרא יע"ש וראיתי למוהר"ש חסון ז"ל בס' משפטים ישרים סימן ע"ט שתי' לזה דשינה קום עשה חשיב דשינה ממילא אתיא והוא צריך לעשות טצדקי לנדוד שינה מעליו וכמו שאמרו דאי בעי מבריז נפשיה בסלואתא וא"כ נמצא כמתנה לעשות מעשה ועל פי זה יישב מה שהקש' הרשב"א ז"ל לשיטה זו ממ"ש התם בפ' המגרש אטו בדידה קיימא לאיגרושי דמשמע דאי בידה קיימא מותרת לינשא אע"ג דקום עשה הוא דהתם אליבא דר"ן הוא דקאמר וכדקאמר ולהך דפליגת עליה דר"י קא מדמית ליה אכן לדידן דקי"ל כר"י כל שהוא בקום עשה חיישינן והם דברים תמוהים בעיני דמסוגייא דפ' ב' דנדרים מבואר דאפי' בתנאי דשב ואל תעשה כההיא דאומר קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג דלר"י אסורה ליהנות דחיישינן שמא תעבור על תנאה וכן מבואר בשיטה כ"י להריטב"א שכתב דאין לחלק בזה מכח סוגייא דנדרים ועיין במוהראנ"ח ז"ל ע"ד מה שהעמיק הרחיב בפרט זה ולפי הנרא' כי בזמנו עדיין לא נתפשטו חדושי הרשב"א למס' גיטין שכפי דברי הרשב"א ז"ל אין צורך למה שכ' הוא ז"ל כמו שיראה הרוא': ודעת רש"י ז"ל כתב הרשב"א שהוא כדעת המחמירים שכתב ה"ה דאפי' בתנאי דשב וא"ת אסורה לינשא ממ"ש בההיא

דע"מ שלא תבעלי לפ' דאינו גט שמא תבעל לו כלומר שאין מתירין אותה לינשא עד שיקום התנאי כלומר לאחר שימות אותו שנאסרה לו יע"ש נרא' שהבין בדברי רש"י דמ"ש אינו גט לאו למימרא דאינו גט כלל אלא אינו גט לענין שאסיר' לינשא קאמר משום דחיישינן שמא תבעל ויש לתמוה שדבריו סותרים למ"ש לקמן אההיא דע"מ שלא תבעלי לאבא ולאביך שתמה על דברי רש"י ז"ל וז"ל ואינו מחוור דע"מ שלא תבעלי לפלוני הוה ליה כאומר ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פ' דהכא והכא בתנאיה קיימא כל ימי חיי פ' ומשעה שמת נתקיים התנאי עכ"ל והשתא כפי מ"ש כאן דאינו גט שכ' רש"י היינו לענין שהיא אסור' לינשא מדרבנן משום חששא א"כ מאי ק' ליה מההיא דשלא תשתי יין כל ימי פ' הא התם נמי ה"נ דס"ל לרש"י דמדרבנן אסור' לינשא כמ"ש בהדיא פ"ק דיומא וצ"ע:

הלכה ד

כתב התנאי בגט אחר שגמר לכתוב התורף כו'. כתב ה"ה זה לא נתבאר בדברי הגמרא ולדבריהם הא דאמרי' בגמ' אמר להם רבא להנהו דכתבי גיטי שתוקו לבעל עד דכתביתו לתורף דגיטא הוא מפני שלא יזכיר דבר הפוסל בגט בתנאי חוץ או שלא יצוה להם לכתוב התנאי בגט אבל בע"מ על פה אפי' לפני התורף כשר ע"כ וכן כתב מרן הב"י סי' קמ"ז וק"ל דא"כ מאי האי דקאמר תלמודא פ' המגרש דפ"ד אמר רב ספרא כתבו בתוכה תנן פשיטא כו' רבא אמר ל"ש אלא לאחר התורף אבל לפני התורף אפי' ע"פ נמי פסול ואזדא רבא לטעמיה דא"ל רבא להנהו דכתבי גיטי כו' והשתא אם איתא לפירוש ה"ה דרבא מש"ה קאמר שתוקו כדי שלא יצוה להם לכתוב דאז פסול לדברי הכל מאי ואזדא רבא לטעמיה דקאמר התם שאני דחיישינן דילמא יצוה להם לכתוב אבל לפני התורף נימא דסובר כר"ז דשרי וכן כתב הרשב"א שם בחידושיו וז"ל ואוקי ר"י פלוגתייהו בלפני התורף דרבי סבר דכיון שנכתב בתוכו גזרינן אטו חוץ אבל בע"פ אפי' חוץ לא פסול יע"ש ונרא' לומר דלדעת ה"ה ז"ל הכי מייתי דכיון דחזינן ליה לרבא התם דבלפני התורף גזר ע"מ אטו חוץ כדקאמר רבא לקמן מחלוקת לאחר התורף אבל לפני התורף ד"ה פסול והיינו משום דגזרינן ע"מ אטו חוץ דרבנן גזרי מיהא חדא גזירה ומש"ה לאחר התורף כשר לרבנן משום דהוי גזירה לגזירה לאחר התורף אטו לפני ולפני אטו חוץ ולא גזרו רבנן ומש"ה קאמר שתוקו כו' ה"נ גזר הכא בלפני התורף בע"פ אטו כתב דחדא גזירה גזרינן ברם לר"ז כיון דאיהו סבר דלרבנן בלפני התורף כשר בשאר תנאים דלא גזרינן ע"מ אטו חוץ ה"נ לא גזרינן ע"פ אטו כתב אלא מיהא אכתי ק' דהו"ל לתלמודא לאתויי מאי דקאמר רבא התם בברייתא דבלפני התורף ד"ה פסול והיינו משום דגזרינן

ע"מ אטו חוץ וה"נ גזרינן על פה אטו כתב והכי היל"ל ואזדא רבא לטעמיה דתניא כו' דהא מאי דקאמר שתוקו לפירוש זה הוא משום מימרא זו וכיון שכן עיקר המימרא הו"ל לאתויי עוד כתב ה"ה ודעת רש"י והתו' כדעת רבינו שלא להכשיר שום תנאי בגט לפני התורף אפי' בע"פ כו' ודבריו תמוהים דהא התוס' ז"ל כתבו בד"ה כל התנאים דהיכא דנתקיים התנאי לכ"ע לא גזרינן ע"מ אטו חוץ ועי"ש בד"ה אבל שכתבו דלרבא פסול אפי' ע"מ ואפי' ע"פ בשלא נתקיים התנאי ע"כ ומעתה צ"ל דמ"ש התוספות לעיל ד"ה שתקוה שתוקי לבעל בכל שאר תנאים איירי כדפירש בקונטרס היינו משום דלכתחילה אמר להו שתקוה שמא יזכיר שום תנאי ויחזור בו ואז אפי' בע"פ אסור מיהו בנתקיים התנאי ודאי דשרי ומתוך מ"ש יתבאר לך שמ"ש שם הרב ח"ה אין דבריו נכונים ודוק ושוב ראיתי למוהרימ"ט ז"ל חלק ראשון סימן ס"ו שכתב מעין מ"ש: כתב עוד ה"ה ז"ל ומ"ש רבינו כאן ולמעלה בסמוך ס' גירושין לא ראיתי כן לא' מן המפרשים ז"ל אבל יצא לו מן הירושלמי כו' ועיין במוהרימ"ט מה שתמה על זה ובס' מכתב מאליהו דף קפ"ב ולעיקר קו' הרב המגיד ז"ל ראיתי למוהרימ"ט סימן הנז' שכתב ליישב דעת רבינו וז"ל נרא' לע"ד שיצא לו ממ"ש בשמעתין רבא אמר מחלוק' לאחר התורף דרבי סבר גזרינן אטו לפני התורף ואי סלקא דעתין דלפני התורף פסול היינו מדרבנן גזרה אטו חוץ היכי ס"ד דגזרו אחר התורף אטו לפני התורף היא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזר גזירה לגזיר' והתוס' שם כתבו דלר' כולה חדא גזירה ונרא' שלא כ"כ אלא לפי שיטתם דבלא נתקיים התנאי מיירי כולה שמעתתא אז ודאי גזרינן אבל לשיט' רבינו דאיירי בנתקיים אם זה משום גזיר' הוה ליה גזירה לגזירה ועוד דטפי הוה עדיף למימר גזרינן ע"מ לאחר התורף אטו חוץ דחוץ פוסל אף לאחר התורף אלא מוכח דבלפני התורף אפי' בע"מ פסול מדאורייתא וספק גירושין ולהכי גזר אטו לפני התורף אבל לא שייך ליגזר אטו חוץ דלאחר התורף אפי' חוץ אין פסולו אלא מדרבנן הואיל וחזר ומחקו עכ"ל ודבריו תמוהים בעיני מכמה אנפי חדא דאפי' יסבור רבינו דהוי פסולה דאורייתא מ"מ מנ"ל דהוי ס' מגורשת נימא דאינה מגו' כשאר פסולים דאורייתא ועוד דאכתי קשה דמאין יצא לו דאם התנה בע"פ נמי פסול מדאורייתא נימא דמאי דקאמר שתוקו היינו משום דגזרינן על פה אטו כתב דלפני התורף הוי פסולא דאורייתא לדעתו ז"ל ועוד איכא לאתמוהי טובא במ"ש אבל לא שייך למיגזר אטו חוץ דלאחר התורף אפי' חוץ אין פיסולו מדאורייתא אלא מדרבנן ואחר המחילה אשתמיט מיניה מ"ש רבינו בסמוך דין י"ו ז"ל כל המגרש על תנאי שמבטל הגט כגון שהתנה לה שלא תאכל בשר כל ימי חייה או שתהי' מותרת לכל אדם חוץ מפ' או שהתנה עליה שאר תנאים קודם כתיבת התורף אם היה תנאו כתוב

בגט וחזר ומחקו הרי זה ספק מגורשת והרי כשכתב או כשהתנה עליה שאר תנאים כתב רבי' קודם כתיבת התורף משמע דעד השתא אפילו בלאחר התורף מיירי וכמ"ש ה"ה שם וליכא למימר דקודם כתיב' התורף דכתב רבינו קאי לכולהו דא"כ קשה דלמאי הלכתא כתב כל המגרש על תנאי שמבטל הגט הא תרוייהו שוין ומאן דכר שמיהו ועוד דא"כ דינא דמתניתין דקתני כתבו וחזר ומחקו פסול ואוקמא רבא בלאחר התורף אמאי השמיט רבינו ז"ל אלא ודאי כמ"ש ה"ה ז"ל דבתנאי המבטל הגט אפי' אחר התורף ס"ל לרבינו ז"ל דהוי ס' מגורשת הפך מ"ש מוהרימ"ט ז"ל וכיון שכן אזדא לה תי' ז"ל דמה יענה לדין זה שכתב רבינו דהוי ס' מגורשת: עוד כתב הרב הנז' ועוד מוכח דהוי פיסולא דאורייתא דאי הוי דרבנן דגזרינן ע"מ אטו חוץ א"כ בשעת נתינה טפי הו"ל למיגזר אמר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני דפשיט רבינו לעיל דהכל מודים דכשר ולשיטת רבינו כי א"ל על מנת שלא תנשאי לפלוני ליגזר אטו חוץ כדגזרינן בקודם התורף אלא ע"כ קודם התורף הוי פיסולא דאורייתא א"ד וגם בזה דבריו מן המתמיהים שהרי חזינן לר"ז דס"ל דרבי גזר ע"מ בלפני התורף אטו חוץ ומוקי מתניתין דקתני כתבו כו' בחוץ אבל על מנת לא פסול בלאחר התורף ואי כדברי הרב הא מתניתין ע"כ רבנן היא דאי ר' היכי קתני וחכמים אוסרים ואוקימנא בחוץ אבל ע"מ שרי ולרבי ניגזור נמי בשעת נתינה ע"מ אטו חוץ כדגזר בקודם התורף אלא ודאי דבשעת נתינה לא גזרינן וכיון שכן ה"נ נימא לדעת רבא כדס"ל לר"ז סוף דבר שדבריו מרפסן איגרי ועיין במוהריב"ל ח"ב סימן ט' וסימן י' ובמוהרימ"ט צהלון סימן ק"י ועי"ש שמה שהביא ראי' להכשיר כשאומר הבעל לסופר לכתוב בלי שום תנאי אע"ג דאומר לשליח תנהו לו על תנאי ממתני' דמי שאחזו דקתני אם לא באתי כו' אין משם ראיה אלא בתנאי דזמן דכיון דאינו חל אלא לאותו הזמן ובאותו זמן הרי היא מגורשת בלי שום תנאי ולא מיקרי שנשאר לו זכות בגופו של גט דהשתא לא הוי גט כלל וכשיחול לא נשאר לו זכות בגופו של גט משא"כ בשאר תנאים ועיין במוהרימ"ט סי' הנז' ובס' מכתב מאליהו שער ח' סי' ל"ב:

הלכה ט

התנה עליו ואמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי אינה מגורשת כו'. כתב הר"ן ר"פ האומר וז"ל גרסינן בירוש' רבי אבהו בשם ר"י ה"ז עולה ל' יום כל ל' יום ה"ז עולה לאחר שלשים יום יוצאה לחולין כו' הרי את מקודשת לי לשלשים יום הרי היא מקודשת כלומר לעולם מה בין הקדש ומה בין אשה מצינו הקדש שיוצא בלא פדיון ולא מצינו אשה יוצאה בלא גט הרי זה גיטך ל' יום אינו גט שאין זה כריתות אמר ר' יצחק בר' אלעזר הדא דתימא מקודשת בשקדשה בכסף אבל קדשה בשטר הואיל ולא למדו קדושי שטר

אלא מגרושין מה בגרושין אינה מגורשת אף בקדושין אינו מקודשת וכבר כתבתי בפרק המגרש בבעיא דבעא מיניה רבא מר"ן היום אי את אשתי מהו דפשטיה בה כיון דפסקה פסקה דמסתברא דהכי קי"ל ולפי זה אף בקדושי שטר מקודשת לעולם ובירושלמי סברי דאינה מגורשת דלא כפשטין אבל לדברי הרמב"ם בפ"ח מהלכות גירושין דאינה מגורשת אף בקדושין אינ' מקודשת כלל עכ"ד ונמצא א"כ מדברי הר"ן דלדעת רבינו אם קדשה בשטר אינה מקודשת דומיא דגירושין דאינ' מגורשת ומאי דפריך בפ"ד דנדרים דף כ"ט רב המנונא בפשיטות אלו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר א"א אשתי מי נפקא בלא גט היינו כשקדשה בכסף אבל קדשה בשטר מודה רב המנונא דאינ' מקודשת דומיא דגרושין ולדעת הרא"ש והחולקים על רבינו וס"ל בהיום אי את אשתי ולמחר א"א דמגורשת משום דכיון דפסקה פסקה ה"ה גבי קדושין אף בשקדשה בשטר מקודשת לעולם משום דכיון דחלו הקדושין בתוך שלשים יום שוב לא פקעי הקדושין בכדי בדבורא בעלמא ועל פי זה אני תמיהא על הרב כנה"ג חאה"ע שנדפס מקרוב בסימן ל"ח שיטה א' שכתב וז"ל המקדש את האש' ואמר לה הרי את מקודשת לי לשלשים יום ולאחר ל' יום הרי את מותרת לכל אדם יש שנסתפק אי חיילי קדושין ואי חיילי לסוף שלשים יום אי מותרת בלא גט ולע"ד הדבר פשוט דחיילי קדושין ואם קדשה בתוך שלשים יום לא תפסי בה קדושין ולאחר שלשים יום יוצאה בלא גט ול"מ למ"ש בעל ת"ה הביאו הרב"י בטור זה סימן קנ"ז דף רכ"ו שיש נוהגים להתנות בשעת קדושין שלא תזקק ליבם אם תפול לפניו כו' דלפי הנוהגים כן ה"ה באומר לאש' ה"א מקודשת לי לשלשים יום דחיילי קדושין ולאחר ל' יום פקעי קדושין דמ"ש תנאי שלא תזקק ליבם לתנאי שלא תהא מגורשת לאחר שלשים יום דהא דמהני תנאי שלא תפול ליבם הטעם הוא דכיון דהתנה שאם ימות לא תהא זקוק' ליבם הרי הוא כמו שהתנה שכל זמן שהוא קיים יהיו המעות שנתן לשם קדושין אבל אם ימות יהיו למפרע הקדושין שנתן לשם מתנ' ה"נ ג"כ הרי הוא כאומר עד זמן פלוני יהיו המעות לשם קדושין ולכשיעבור זמן פ' יהי' לשם מתנה עכ"ד ואחרי המחילה אישתמיט מיניה סוגית הגמרא דנדרים ודברי הר"ן דפרק האומר דנראה בהדי' דדין זה תלוי בפלוגתא דרבוותא דלדעת רבינו אם קדשה בכסף הויא מקו' לעולם משום דלא פקעי קדושין בכדי וכשקדשה בשטר אינה מקודשת דמקשינן הויה ליציאה ולדעת הר"ן והחולקים על רבינו בין קדשה בשטר או בכסף הויא מקודשת לעולם ומ"ש הרב ז"ל דיוצא' בלא גט זה אינו לשום סברא ומה שהביא ראיה מדברי הרב ת"ה אינה ראיה כלל ולא ידעתי איך השוה הנושאים דין מקדש ע"ת לדין מקדש לזמן דבשלמא התם כתב הרב דאם ימות אח"כ שאינה זקוקה ליבם משום דקדשה

על תנאי שלא תהא זקוקה ליבם אם תפול לפניו והשתא אם נאמר דיהא זקוקה נמצא דלמפרע נתבטלו הקדושין משעת קדושין דהכי אתני לה דאם ישאר זקוקה שלא יהיו קדושין ולא מקיימא מצות יבום בהכי מש"ה אמרי' דאינה זקוקה ברם הכא דקדשה לל' יום ואתני ואמר דלאחר שלושים יום לא יהא קדושין מאותה שעה ואילך אז אמרינן כיון דחלו לל' יום שוב לא פקעי קדושין בדבורא בעלמא ופשוט ועיין בחדושי הרשב"א למס' קדושין שנדפס מקרוב שכתב כדעת הר"ן דלפי סוגייא דידן אפילו בקדושי שטר מקודשת ודע שמ"ש הר"ן בפ' המגרש דתקצ"ח וז"ל אבל הרמב"ם כ' דאינה מגורשת וכן דעת הרי"ף מדהשמיטה מן ההלכ' ואינו מחוור דמידי ספק מגורשת לא נפקא דאי בעיין לא מפשטא לרב כו' אין כונתו לומר דדעתו ז"ל נמי הכי הוא דהוי ס' מגורשת אלא כונתו להקשות על הרי"ף ורבינו דמנ"ל הך סברא דאינה מגורשת כלל והא כיון דלא קיימא פשיטותא דרבא אם כן נשארה הבעייא בדוכתא והוי ספק מגורשת ושפיר שייך למימר לאפוקי כלומר ולעולם לאפוקי מרבא דפשיטא ליה דמגורשת אלא נשארה הבעיא בדוכתא והוייא ספק מגורשת ומשו"ה תקון ולעלם אמנם אה"נ דדעתו ז"ל דהוייא מגורשת ודאי ומאי דקאמר לאפוקי הוי לשופרא דשטרא והמכריח לנו לומר כן הוא מ"ש בפרק האומר דכתיבנא לעיל כמובן ומעתה יש לגמגם על מרן ז"ל בסימן קל"ז שנראה מדבריו שהבין בדעת הר"ן דהוי ספק מגורשת ועיין בס' מכתב מאליהו שער ח' סימן ל' ועיין בהרב מש"ל פ"ז מהלכות אישות דין י' דפשיטא ליה בדעת הר"ן דהוי ספק מגורשת ולע"ד לא כן ידמה ועיין בהרב מוצל מאש סי' ל"א ובמ"ש מור"ם בא"ה סי' קנ"ז שנראה סיוע לדברינו ודו"ק:

הלכה יא

הרי זה גיטך ע"מ שלא תלכי לבית אביך כו'. כתב ה"ה וז"ל והק' המפר' ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אמאי אין זה כריתות והא קי"ל כו' ויש מן המפ' החולקים עליו בזה דברייתא לאו בדוקא כו' עיין בהר"ן פרק המגרש שכ' תי' זה משם אחרים מתרצים דלבית אביך לאו דוקא אלא שאמר לה לבית זה שהיא של אביך יע"ש וראיתי להרב מש"ל שהקשה וז"ל וק"ל דנהי דבאומר בית זה קי"ל דאם מת ומכרו אסור מ"מ הא איכא קולא אחריתי דהיינו לענין אם נפל דאפי' חזר ובנאו מותר בו משום דפנים חדשות באו לכאן וסבור הייתי לומר דשאני הכא דקאמר תרתי בית זה שהוא של אביך וכמ"ש הר"ן וה"ה ז"ל וכיון שכן אזלינן לחומרא בתרוייהו כו' אך ק' דהר"ן בפ' השותפין כתב דאם אמרו ביתך זה משום זה אתה תופסו בין לחומרא דמכירה בין לקול' דנפילה והביא ראיה מן הירושלמי וא"כ ה"נ בנ"ד דאמר ע"מ שלא תלכי לבית זה שהוא של אביך אם נפל

נתבטל התנאי ואמאי לא חשיב כריתות וצ"ע א"ד ז"ל ובעניותי לא ידעתי אדק"ל להרב מחלוקת נפל אמאי ל"ק ליה בפשיטות לשיט' הר"ן דס"ל דהאומר ביתך זה משום זה אתה תופסו וע"כ ודאי דכונתו לומר דתפסינן לשון אחרון עיקר בין לקולא בין לחומרא ואם כן מינה נשמע דאם אמר קונם בית זה שהוא ביתך שאני נכנס דמשום ביתך אתה תופסו בין לקולא בין לחומרא דהא ודאי אין הפה יכולה לומר דלעולם דתפסינן לשון זה עיקר בין האומר זה בלשון אחרון בין האומרו בלשון ראשון דא"כ נמצא הלכתא בלא טעמא דמאי אולמיה לשון זה מלשון ביתך וכן מבואר בהדיא ממ"ש הר"ן בפ' אין בין המודר דמ"ב ע"ב גבי האומר נכסי אלו דהולכין אחר לשון אחרון והביא ראיה מהא דביתך זה שאמרו בירושלמי וכיון שכן תמה על עצמך היכי ניחא ליה להר"ן קו' בהכי לומר דמיירי באומר לבית זה שהוא של אביך דהא אכתי הקו' במקומה עומדת דתופסין לשון אחרון דשל אביך עיקר בין לקולא בין לחומרא ואם מת או מכרו מותר ליכנס דלאו בית אביה היא. הן אמת דהיא גופא צריכה רבה לידע עיקר טעמו של הר"ן ז"ל דס"ל דמשום זה שהוא לשון אחרון אתה תופסו בין לקולא בין לחומרא דמ"ש מההיא דהמשכיר בית לחבירו י"ב דינרים לשנה דינר זהב לחודש דבפרק השואל דקי"ל התם דספיקא הוי אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון וכמ"ש שם הרא"ש והטור וכל הפוסקים אין גם א' חולק בזה ואם כן ה"נ הי"ל דספיקא הוי ואזלינן לחומרא בתרוייהו וכמו שכן הוא דעת הרא"ש שם בפרק השותפין וכבר ראיתי להרב כהונת עולם בהלכות נדרים סי' רי"ו שתמה על הר"ן כן ומה שתירץ הם דברים דחוקים כאשר יראה הרואה ולי אפשר לו' דס"ל להר"ן ז"ל דשאני ההיא דהמשכיר י"ב דינרים לשנה דלשון אחרון סותר לגמרי ללשון ראשון דכשאתה אומר דינר לחדש אין הפה יכולה לדבר י"ב דינרים לשנה והילכך מספ"ל איזה לשון תפסינן עיקר משא"כ באומר ביתך זה דלשון זה אינו סותר לביתך שהרי לבית זה שפיר קרו ליה אינשי ביתך וזה במשמע זה ביתך דלבית זה קרו ליה נמי ביתך וכיון שכן נמצא דזה פי' דביתך הוא דהילכך תפסינן לשון אחרון עיקר כנ"ל ומ"מ קושיא קמייתא אכתי במקומה עומדת דה"נ נימא דלשון אחרון דשל אביך עיקר בין לחומרא בין לקולא כיון דשל אביך אינו סותר לגמרי בית זה דלבית אביה בית זה נמי קרו ליה אינשי ואשר נראה לי שדעת האחרים שהביא הר"ן ז"ל כדעת רבינו שכ' מרן הב"י י"ד סימן רי"ו דס"ל דהאומר ביתך זה תפסינן לשון ראשון דביתך עיקר בין לקולא בין לחומרא והילכך דכותא נמי באומר קונם לבית זה שהיא ביתך תפסינן לשון ראשון דבית זה עיקר ואם מת או מכרו אסור ומכל מקום אף שהר"ן חלוק בזה אפילו הכי לא נמנע מלהביא תירוץ זה משום דלפי דעת הר"ן ז"ל מצינן למימר דמיירי

באומר ע"מ שלא תלכי לבית אביך זה דלשון אחרון דזה עיקר אך מאי דקשיא לי הוא על הרשב"א ז"ל דבפ' המביא תניין דף כ"ב כתב וז"ל מסתברא דלאו דוקא נקט לשון זה כו' אלא הכא באומר לה שלא תלכי לבית זה של אביך לעולם כו' יע"ש ואלו מדברי הרשב"א בחידושיו לנדרים בפ' אין בין המודר גבי ההיא דנכסי אלו מבואר שדעתו ז"ל כדעת הר"ן דתפסינן לשון אחרון עיקר ושמא נאמר דלבית זה שהוא של אביך שכתב הרשב"א לאו דוקא ואשגרת לישן הוא אלא מיירי באומר ע"מ שלא תלכי לבית אביך כנ"ל. עוד כתב הרב הנז' וז"ל ודע דקושטי' זו אינו אלא אליבא דהר"ן כו' אך אין דין מוסכם דהא איכא הרא"ש ז"ל דס"ל דהאומר ביתך זה נקטינן כחומר' דתרוייהו ולפי"ז ניחא דלא הוי הכא כריתות ואם תאמר הא הרא"ש ל"ק אלא משום דמספ"ל איזה לשון עיקר ומשום דהוי ס' דאורייתא אזלינן לחומרא וא"כ לגבי גט היכי פסיק ותנא דלא הוי גט הול"ל דהויא ס' מגורשת וסבור הייתי לומר דלמ"ד דס' דאורייתא לחומרי שהוא מן התורה ובהסכמת רוב הפוסקים אפשר דהכא אינה מגו' כלל משום דכיון דמספ"ל אי תפסינן לשון ראשון או האחרון נמצא דמן התורה אינה יכולה לילך לבית אביה בין אם מכרו לאחר בין אם נפל מספ' ויש לי ראיה לדין זה מאותה שכתב הר"ן כו' ומ"מ לבי מהסס הרבה בדין זה דבשלמא ההיא דהר"ן ז"ל אליבא דחד מיהא חל הנדר כו' אבל הכא כפי כל הצדדין הוי כריתות דהא לא מספ"ל אי תפסי' תרוייהו ואם כן הול"ל דהויא מגורשת ודאית את"ד יעש"ב. והנה מ"ש דלמ"ד ס' דאורייתא לחומרא מדאורייתא אפשר דהכא אינה מגורשת אשר מבואר מדבריו דלמ"ד הוי דרבנן ליכא לספוקי כלל דודאי מגורשת ד"ת לע"ד אחר המחילה לא כן אנכי עמדי דבנ"ד ודאי לכ"ע הוי דאורייתא שהרי דבר ידוע הוא דפלוגת' דרבינו וסיעתיה אי ספיק' דאוריי' לחומרא הוי מדאורייתא או מדרבנן אינו אלא בדליכא חזקה כלל אבל בדאיכא חזקה דהיתירא או דאיסור' לכע' אזלינן בתר חזק' וכמבואר ובא בקונט' ס"ס להפר"ח ז"ל יעש"ב ובשאר הפוסקים ז"ל הלא בספרתם וא"כ נחזי אנן בנ"ד ודאי דאית חזקה דאיסורא שהרי באומר קונם ביתך זה כל זמן שלא מת או שנפל הבית ודאי איסורא הוא וליכא לספוקי בה כלל וכי מת או נפל הוא דמספ"ל אי מותר ליכנס בה או לאו הילכך אית לן למימר דאוקי אחזקת איסור דמעיקרא ומן התורה ודאי אסור ליכנס בה. גם מאי דפשיטא ליה להרב ז"ל דאי אין איסורו אלא מדרבנן הוי ודאי מגורשת דבר תורה כיון דמן התורה מותרת לילך נמצא דמדאורייתא הוה ליה דבר הכורת בינו לבינה ואף שמדרבנן מיהו אסורה לילך ונמצא דאכתי אגידא ביה כל ימיה מחמת תנאו מ"מ מן התורה מיהא כורת בינו לבינה הוא לא כן ידמה לע"ד אלא כל שמחמת תנאו אסורה לילך אע"פ שאין איסורו אלא מדרבנן

אינו גט כלל ד"ת דכיון שהקפידה תורה דבשעת נתינת הגט יהיה דבר כורת בינו לבינה והשתא מיהא מכח גזירת רז"ל אגידא ביה כל ימיה נמצא דאין כאן דבר הכורת בינו לביני ודוגמא לדבר ראה תראה בהרב מחנה אפרים ה' קנין משיכה סימן ב' יעש"ב ויש לי ראיה ברורה לזה מאותה ששנינו בפרק המגרש דף פ"ה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך כו' לעבד ולנכרי ה"ז גט כשר ופרש"י שם כו' והשתא קשה לדעת רבינו ז"ל דס"ל דאיסור ישראלית לעבד אינו אלא מדרבנן וכמ"ש הרדב"ז ז"ל בתשובה ח"א סימן קפ"ח ועיין בהרב כנה"ג חא"ה סימן ד' בהגהת הטור אות ח' יע"ש תקשי לן דהיכי קתני מתני' הרי זה גט הא מדאורייתא גט בטל הוא דשיורא הוי כיון דאי לא הוה משייר לעבד היתה מותרת להנשא להן דרך אישות והאי משום איסור אישות שבה אסורה להנשא לו מדאורייתא והרי בחייבי לאוין דמדאורייתא אסורה להנשא להן שלא מחמת תנאו אפי"ה חשיב שיור מטעמא כיון דחייבי לאוין תפסי קידושין ולהאי לא תפסי קדושין מחמת אישות שבה ק"ו הדברים בעבד דחשיב שיור כיון דישראלית לעבד מותרת להינשא לו ד"ת ולהאי אסורה מחמת אישות שבה אלא ע"כ לומר דאע"ג דמן התורה ישראלית לעבד שרי אפילו הכי כיון דחכמים אסרו לא חשיב שיורא ונמצא גט כשר מן התורה דמה שהקפידה תורה הוא דבכל עת וזמן נתינת הגט שיהא דבר הכורת בינו לבינה והשתא מיהא לעת כזאת כורת בינו לבינה הוא מכח גזירת רז"ל ולא זו בלבד לדעת רבינו צריכים אנו למ"ש אלא לכ"ע נמי דינא הכי ואמינא לה מההיא דאבעיא לן התם חוץ מזנותיך מהו בנשואין הא לא שייר א"ד שייר בביאה א"ל תניתו' לאבא ולאביך במאי אלימא בנשואין אבא ואביך בני נשואין נינהו אלא לאו בזנות והשתא קשה למאי דס"ד השתא דאלו לאבא ולאביך דקתני מתני' שלא תבעלי בזנות קאמר אם כן כי קתני מתני' נמי לעבד ולנכרי בזנות נמי הוא דקאמר דאי בנשואין עבד ונכרי בני נשואין נינהו כדפריך אחלוקת אבא ואביך וכיון שכן היכי קתני מתני' דהגט כשר הא מדאורייתא ישראלית לגוי דרך זנות מישרא שרי דב"ד של שם גזרו עליו דמן התורה לא אסירא רק דרך חתנות וא"כ מן התורה אין זה דבר הכורת בינו לבינה אלא משמע ודאי דכיון דהשתא מיהא בלא"ה אסור' מכח גזירת רז"ל שפיר קרינן ביה דבר הכורת בינו לבינה ואם כן אף אנו נאמר דכי היכי דבמידי דמדאורייתא חשיב שיורא עבדינן עיקר אדרבנן ולא חשיב שיורא ושרינן אשת איש לעלמא ה"נ אית לן למימר במידי דמדאורייתא חשיב דבר הכורת בינו לבינה ומכח איסור רז"ל לא חשיבא דבר הכורת עבדינן עיקר אדרבנן דלעת כזאת מכח גזירת רז"ל כל ימיה אגידא ביה ומעתה מ"ש הרב הנזכר דכיון דלכל הצדדין הוי כריתות כיון דלא מספ"ל אי תפסי' תרוייהו הול"ל דהויא

מגורשת ודאי' נראה דליתא דכיון דהשתא מיהא מדרבנן אסורה בתרוייהו לא חשיבא כריתות כנ"ל: האמנם מצאתי להרשב"א ז"ל דברים סותרים למ"ש שכתב בפרק המגרש דפ"ג ד"ה אלא בע"מ וז"ל ואפילו אמר לה נמי הרי את מותרת לכל אדם ע"מ שלא תנשאי לפלוני מכאן ועד שלשים יום אין זה כריתות מה"ט נמי דילמא מיית האי דנשאת לו בתוך ל' יום כו' ואע"ג דהכא בלא תנאו אסורה לינשא עד שלשה חדשים כו' ואם כן נמצא שאין תנאו מבטל כלום מ"מ ד"ת מותרת לינשא מיד כו' וכיון שכן אין זה כריתות האמור בתו' את"ד הנה מבואר שדעתו ז"ל דעבדינן עיקר אדאורייתא ולא אדרבנן וכפי דבריו ז"ל לא ידעתי מה יענה להההיא דחוץ מזנותיך וצ"ע ועיין בתשו' מוהרימ"ט ח"א סימן ן' שנראה ג"כ סותר למ"ש וכפי מ"ש מהר"י אבועאלפייא ז"ל הן דברים מצודקי' עוד כתב הרב הנזכר וז"ל ודע שראיתי להרשב"א ז"ל בפ"ב דגיטין שהקשה דאפשר דנפל הבית בחייה ותירץ דשמא מיתה שכיח אבל נפילה לא שכיח ולא חיישי' אי נמי יש לומר דאע"פ שנסתר הבית לא אמרינן בכי הא נפל אזדא כו' והנה אליבא דהר"ן אפשר לתרץ התירוץ הראשון דלנפילה לא חיישינן דלא שכיח כו' אך קשה דאם הר"ן ז"ל סבירא ליה כתירוץ קמא דמילתא דלא שכיח אם כן מה הוקשה לו לתי' התוספות שתירץ דכל יוצאי חלציו קרויים בית אביו דאכתי אפשר דימותו כל זרעו והוי כריתות אימא דמיתת כל זרעו הוי מילתא דלא שכיח ובהדיא אמרינן בפ"ק דיומא דלמיתה דחד חיישינן למיתה דתרי לא חיישינן משום דהוי מילתא דלא שכיח באופן שדברי הר"ן צ"ע א"ד והיא קושיא חזקה ולפי חומר הנושא נראה לי ליישב דס"ל להר"ן דע"כ לא אמרינן דהאומר ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פ' ה"ז כריתות מטעמא דילמא מיית אלא דוקא בתולה הדבר בחיי חבירו דכיון דסוף האדם למות הו"ל כאלו נתן קצבה לדבר ובהדיא כתב הטור סי' קמ"ג דהאומר ע"מ שלא תנשאי לפ' עד זמן פל' אפי' נתן זמן הרבה לדבר יותר ממה שהוא חיי האדם כל שהוא דבר קצוב ש"ד ודכותה נמי באומר כל ימי חיי פל' כיון שסופו למות הו"ל כאלו נתן קצבה לדבר והילכך אמרינן דכיון דלמיתה קאי ודילמא מיית בחייה הוי כריתו' משא"כ באומר ע"מ שלא תלכי לבית זה דלאו לנפילה קאי שהרי אפשר שלא יפול כל ימי עולם ומשום דאיכא לספוקי באפשר שיפול לא חשיבא כריתות ובהכי ניחא לי הא דתניא בתוספתא הביאה הרשב"א פרק המגרש ע"מ שלא תעלי באילן זה ע"מ שלא תעלי בכותל זה נקצץ האילן ונסתר הכותל הרי זה גט וקשה דלמה זה קתני בתוספתא נקצץ האילן כו' הא אפי' לא נקצץ ונסתר הכותל נמי הוי גט כיון דאפשר שיפול דומיא דע"מ שלא תשתי יין כל ימי פלוני דהרי זה גט מיד מטעמא דדילמא מאית אכן כפי מ"ש הנה נכון דהכא שאני דלאו לנפילה

קאי דאפשר שלא יפול כל ימי עולם והילכך לא הוי גט אלא עד שיפול דבההיא שעתא מיהא אכתי לא אגידה ביה ובהכי ניחא לי דברי התוס' שתי' לקו' הלזו דשאני האומר ע"מ שלא תלכי לבית אביך דכל יוצאי חלציו קרויים בית אביה וקשה להו לרבוותא ז"ל לתי' הלזו דהתינח שתי' לחלוקת מת אכן לחלוקת מכר דקי"ל דמותר אכתי במקומה עומדת אכן כפי מ"ש הנה נכון דמחלוקת מכר לא ק"ל מעיקרא כיון דלאו למכירה קאי ולא דמי למיתה כמ"ש עיין בהרב ש"ך י"ד סימן רי"ו ס"ק [י"ב] יע"ש ודוק: עוד כתב הרב הנזכר וז"ל ודע שדין זה של הרשב"א שכתב דאף באומר בית זה אם נפל אסור הוא דין מחודש ולא ראיתי לשום אחד מהראשונים שיאמר כן ואני תמיה בדין זה מהירושלמי שהביא הר"ן דמוכח מינה דבבית זה אם נפל מותר שוב ראיתי להרב ב"ח שכתב דאליבא דהרא"ש והטור אף באומר בית זה אם נפל אסור ופירש הירושלמי כפי הנחה זו כו' ואם כן ליכא תיובתא להרשב"א מהירושלמי א"ד יע"ש ודבריו תמוהים בעיני שהרי מדברי הב"ח מבואר שלדעת הרא"ש והטור דס"ל דאף באומר בית זה אם נפל אסור הוא משום דאינהו מפרשי הירושלמי דתרתי קמבעייא ליה היכא דאמר ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך או משום זה ונ"מ לענין מת או מכרו והא קא מבעייא ליה אם נפל ובנאו אזדא ליה בין באומר ביתך בין באומר זה ופשיט ליה מברייתא דהאומר תנו בית חתנות לבני ונפל יורשים חייבים לבנותו דבין באומר ביתך בין באומר בית זה לא אמרי' נפל ובני אזדא ליה ומשום דהרא"ש לא גריס בירושלמי כדגריס הר"ן ז"ל בסיפא דברייתא תנו בית זה לבני ונפל אין חייבין לבנות את"ד יעש"ב ואלו הרשב"א ז"ל בחדושיו לנדרים פרק השותפין הביא גירסת הירושלמי כגירסת הר"ן דגריס בסיפא דברייתא תנו בית זה כו' גם בפרק אין בין המודר דף הנזכר כתב ובירוש' אבעיא לן באומר ביתך זה משום מה אתה תופסו ומסקנא משום זה אתה תופסו כדברי הר"ן ומבואר הוא שלפי זה הוא מפרש שאין כאן אלא בעייא א' ומ"ש בירוש' נפל ובני אזדא ליה היינו לצד דקאמר משום זה אתה תופסו וכמו שביאר זה באורך מרן הב"י ז"ל שם וא"כ תימה על עצמך איך הפה יכולה לדבר שהרשב"א מפרש הירושלמי כפירוש הרא"ש וצ"ע: וראיתי למו"ה בספר לשון למודים הלכות נדרים סי' קי"ט שהק' לקושית התוס' הלזו משם ראיתי מקשים דמאי קו' דאף ע"ג דהאומר קונם לביתך שאני נכנס אם מת או מכרו מותר הכא שאני כיון דאמר לעולם הוי לאחר מיתה וכמ"ש התוס' עצמם ריש פרק הכותב ד"ה הו"א עד עולם אפירות קאי ור"ל בין בחייה בין במותה ודחו פירש"י שם שכתב שנה או שנתים יע"ש מה שתי' והנה לדעת מוהריב"ל ז"ל ח"א סי' [ק"כ] שכ' דהאומר ע"מ שלא תשתי יין סתם הרי זה גט משום דסתמו יום אחד משמע וכמו שצדד שם באורך וכן הוא דעת

הר"ש בן הרשב"ץ כמ"ש בסמוך נראה דלק"מ דהתם גבי עד עולם לישנא יתירא דעד עולם ע"כ לטפויי לאחר מיתה הוא דאתא דאי בחייה דוקא בלא עד עולם נמי אינו אוכל פירות כל ימי חייה כדקתני מתניתין דהתם משא"כ הכא דלעולם אצטריך לגופיה דאי הוה קאמר ע"מ שלא תלכי לבית אביך סתם לא היתה אסורה אלא יום א' בלבד להכי אמר לעולם אבל לאחר מיתת אביה מנ"ל לטפויי ואפילו נאמר דס"ל להתוס' ז"ל כדעת ה"ה שאכתוב בסמוך דכל שהתנאי הוא בשב וא"ת סתמו לעולם משמע לכ"ע י"ל דלא ניחא להו בהכי משום דא"כ כי קתני סיפא כל שלשים יום הרי זה כרי' לישמועינן רבותא אפילו בדאמר סתמא דבשלמא לתירוץ שתירץ דשאני הכא דקאמר בית אביך דכל יוצאי חלציו כו' אין להקשות אדתני סיפא באומר שלשים יום לישמועינן באומר ע"מ שלא תלכי לבית פלוני לעולם דאיכא למימר דכולה בדידה קמיירי אכן אם נאמר דשאני הכא דאמר לעולם קשה דליפלוג וליתני בדידה ושוב ראיתי להרב החידושין זכרונו לברכה שם שתירץ כן והוקשה לו מסיפא כמ"ש י"ש מה שתי' ודוק ועיין בתוספות ריש פ"ג דתמורה ד"ה לא מבעייא שכתבו דלישנא דשטרא דייק טפי מלשון המשנה י"ש:

ודע שהתוספות בערובין דט"ו ע"ב ד"ה ע"מ הקשה כקושיתם דפרק המביא תניין וראיתי שם בדפוס אמשטרדם שנדפסו בשנת התע"ו בראש הספר הובא שם תי' משם תוספות ישנים על הגליון וז"ל ושמא דאפילו הכי אין זה כריתות כיון דבשעת גירושין אינו יודע שימות אביה קודם עכ"ד ויש לתמוה עליהן מסוגיא דפרק המגרש דפ"ג דאמרינן התם אמר רבא הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני הרי זה כריתות ומפרשינן טעמא דילמא מאית ומקיים תנאה ואם כן ה"נ נימא כיון דבשעת גירושין אינו יודע שימות אותו פלוני קודם אין זה כריתות דומיא דהתם וצ"ע: כתב הרב מש"ל ז"ל וז"ל ונראה דה"ה במתנה בקיום מעשה כגון האומר הרי זה גיטך ע"מ שתדורי בבית זה לעולם דאינו גט משום דכל ימיה אגידה ביה יע"ש ועיין בתוס' פרק מי שאחזו דע"ה ע"ב ד"ה מת הבן שכתבו כן בהדיא והנראה דאשתמיט מיניה מדלא הזכירו על דל שפתיו ובאומר ע"מ שלא תשתי יין או שלא תלכי לבית אביך סתם ולא הזכירו לעולם הנה הרב מוהריב"ל ז"ל ח"א דף קמ"ד כתב דלרב אשי דס"ל גבי האומר על מנת שתשמשי את אבא שתניקי את בני דכל סתם כמפרש יום א' דמי כ"ש בע"מ שלא תשתי יין דסתם כמפרש יום א' דמי ולצעורה קא מכוין והא צערה יעש"ב וראיתי להרב בעל מכתב מאליהו שער ח' סימן כ"ד דתהי עלה ממ"ש רבינו בסמוך הרי זה גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני אינו גט הא למה זה דומה לאומר ע"מ שלא תלכי לבית אביך כו' הרי שדימה אומר ע"מ שלא תנשאי סתם לאומר ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם

דכל סתם כמפרש לעולם דמי יע"ש ולע"ד נראה דלא דמי דשנייי' ההיא דע"מ שלא תשתי יין דכל יום ויום יכולה לשתות ואיכא למימר דכי אמר לה שלא תשתי יין אשתי' דיום א' קאמר דלצעור' קמכוין והא צער' משא"כ גבי ע"מ שלא תנשאי לפלוני דלא שייכא כלל דאטו בכל יום ויום יכולה לינשא לאותו פ' כי היכי דנימא כי אמר לה ע"מ שלא תנשאי יום א' קא' דנשואין לא שייכי ביומי' אלא בפע' בפע' הילכך כי אמר שלא תנשא לעולם משמע אמנם הדבר הק' לי מהתו' שכתב הרשב"א בפ' המגרש דקתני ע"מ שלא תעלי באילן זה ע"מ שלא תעלי בכותל זה נקצץ האילן כו' ה"ז גט הרי דאע"ג דהתנה סתם ולצעורה קמכוין אפי"ה קתני דבאומר סתם לעולם משמע וכן הביאה הרשב"א ז"ל בתשו' והרשב"א ז"ל בחדושיו וכן הוא בכל הדפוסים אשר חפשתי ומ"ש הטור סימן קמ"ג ובתוספתא איתא בהדיא ע"מ שלא תעלי באילן זה לעולם אשגרת לישן הוא ומשום דלא נ"מ מידי לענין דינא לא דק בלישניה ובר מן דין מה שהשוה הנושאים הא דע"מ שלא תלכי לבית אביך להההיא דע"מ שתשמשי את אבא רב המרחק ביניהם דשאני תנאי דקום עשה מתנאי דשב וא"ת כמ"ש הרב מכתב מאליהו וכ"כ בפי' ה"ה בפ"ז מה' אישות והביא דבריו מרן הב"י ז"ל סי' ל"ז יע"שב אחר זמן רב נדפסו תשו' הר"ש בן הרשב"ץ וראיתי לו שם בסימן שפ"ג וז"ל וכל זה הוא אפי' אמ"ל שלא תנשאי לעולם אבל בסתם יש לעיין מה דינו ואע"פ שהרמב"ם ז"ל כתב סתם ולא אמר לעולם מ"מ נראה שהוא ז"ל לא דבר אלא בשאמר לעולם ודבר הלמד מענינו כו' ואין לחלק בין תנאי שהוא בשב וא"ת לתנאי דקום עשה כו' ואם איתא לא הוה שתיק תלמודא מיניה ודברי הרמב"ם אינם מכריעין את"ד הנה מבואר שדעתו כדעת מוהריב"ל ואפי' בע"מ שלא תנשאי לפ' סתם ס"ל דיום א' דוקא קא' הפך ממ"ש ולמעשה ודאי יש לחוש לדעתם כנ"ל: עוד כתב ה"ה ז"ל ודעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל הוא כדברי המפרשים האחרים ואמרו שע"מ שלא תנשאי לפלו' ה"ז כריתות וכדין המתנה כל ימי חיי פ' או כל זמן פ' דלכ"ע הוי כריתות כו' הנה ממ"ש ה"ה דהאומר ע"מ שלא תנשאי לפלוני הו"ל כדין המתנה כל ימי חיי פלוני נראה ברור דבאומר לה ה"ז גיטך ע"מ שלא תנשאי לכל העולם אלא לפ' דלכ"ע אינו גט כלל ואפילו לדעת הרמב"ן והרשב"א דדוקא באומר שלא תנשאי לפלוני איכא למימר דילמא מיית ולא אגידא ביה כלל אבל באוסרה לכ"ע ואינו מתירה אלא לאחד ודאי ליכא למימר דילמא מייתי כ"ע וגדולה מזו נראה דלפי מה שתי' הרשב"א ז"ל לקו' התוספות והמפרשים ז"ל להההיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך דמיירי באומר לבית זה ואע"ג דאפשר דנפל הבית לנפילה דלא שכיח לא חיישינן כו' יע"ש ל"מ באוסרה לכ"ע ואינו מתירה אלא לאדם אחד דלא הוי גט כלל אלא אפילו באומר ע"מ שלא תנשאי

לפלוני ולפל' אינו גט משום דמיתה דתרי הוי מילתא דלא שכיח ולא חיישי' כדאיתא פ"ק דיומא ואפילו למה שנראה מדברי הר"ן ז"ל דאפילו למיתה דכל זרעו דלא שכיח חיישינן ולא מקרי אגידא ביה וכמ"ש לעיל משם הרב מש"ל ז"ל מ"מ באוסרה לכ"ע הא ודאי אין הפה יכול לדבר דילמא מייתי כ"ע ונמצא א"כ דכל ימיה אגידא ביה ולא מקרי דבר הכורת בינו לבינה וראיתי להרשב"א ז"ל בחי' פרק המגרש אמאי דאמרי' התם ולמאי דאוקימנא בחוץ מ"ט דר"א אמר קרא והיתה לאיש אחר אפילו לא התירה אלא לאיש אחד כתב וז"ל מהכא משמע דלר"א אפי' אמר לה ה"ז גיטך ולכל אי את מותרת אלא לאדם אחד ה"ז מגורשת א"ד ולכאורה נראה שיש להוכיח מדבריו הפך ממ"ש דכיון דלר"א אפילו באוסרה לכ"ע ומתירה לאדם אחד ה"ז גט א"כ מינה נשמע באומר ע"מ דמדר"א בחוץ נשמא לרבנן בע"מ: ואולם אחר העיון נראה דלא דמי כלל וע"מ לרבנן גריעא טפי מחוץ לר"א ואמינא לה מילתא בטעמא דבחוץ לר"א שאני כיון דלא אגידא ביה כל ימיה דאם עברה ונשאת לאיש אחר דעלמא לא נתבטל הגט כלל ומותרת היא לינשא אחר כך למאן דשרי לה שהרי אין כאן תנאי אלא שיורי קא משייר דלכ"ע תהיה באיסור אשת איש כמקדם ואותו פ' יחול עליה שם גירושין והילכך כי עברה ונשאת לאיניש דעלמא אכתי הגט במקומו עומד למאן דשרי לה ונמצא דלגבי דידיה דבר הכורת בינו לבינה מקרי והתורה אמרה דגט ע"י שיור הוי גט מה שא"כ בע"מ לרבנן כיון דתנאה הוי דאם עברה ונשאת לאיניש דעלמא נמצא הגט בטל למפרע ואפילו למאן דשרי לה אם כן לא קרינן דבר הכורת בינו לבינה דכל ימיה אגידא ביה שמא תנשא לאיניש דעלמא ולומר דילמא מייתי כ"ע הא ודאי ליכא למימר וזה פשוט אצלי כביעתא בכותחא ויש סעד למ"ש ממ"ש הרשב"א ז"ל שם באותו פ' לדחות ס' רבינו ז"ל דס"ל דבאומר ע"מ שלא תנשאי לפלו' לעולם לא הוי גט וז"ל ועוד מדאמרינן בריש פרקין בחוץ הוא דפליגי רבנן עליה אבל בע"מ מודו ליה משמע דע"מ דומיא דחוץ שהיא אסורה לו לעולם קתני וכגון דאמר ע"מ שלא תנשאי לפ' לעולם ואפ"ה קאמר דמגורשת עכ"ד ויש לדקדק דאמאי הוצרך להוכיח דבע"מ שלא תנשאי לפ' לעולם ה"ז גט ממאי דקאמר בגמרא אבל בע"מ מודו ליה דמשמע דעל מנת דומיא דחוץ והי"ל להוכיח בפשיטות ממאי דס"ל לר"א דבחוץ אפילו שהיא אסורה לו לעולם ה"ז גט דמדר"א דשרי בחוץ אפילו באוסרה לעולם נשמע לרבנן דע"מ לרבנן כחוץ לר"א אלא מבואר דס"ל דמהא ליכא למשמע דע"מ לרבנן גריעא טפי וכדבר האמור ומש"ה לא ק"ל אלא מלישנא דתלמודא דקאמר בחוץ הוא דפליגי אבל בע"מ מודו דמשמע דאפילו באומר ע"מ שלא תנשאי לעולם דומיא דחוץ:

ואין להקשות לפי מ"ש דבאומר שלא תנשאי לכל העולם אלא לפלוני דלכ"ע אינו גט

כלל א"כ אדקשיא ליה להרשב"א לדעת רבינו מטעמא דע"מ דומיא דחוץ תקשי ליה לדידי' דכיון דבחוץ לר"א אפילו אינו מתירה אלא לאדם אחד הוי גט היכי קאמר בגמרא אבל בע"מ מודו דמשמע דומיא דחוץ אלא ע"כ לומר דלאו דומיא דחוץ ממש קאמר אלא הא כדאיתי' והא כדאי' דבחוץ לר"א אפי' באוסרה לכל העולם ובע"מ לרבנן במתירה לכל אדם ואוסרה לאדם אחד וא"כ אף אנו נאמר לדעת רבי' ז"ל דע"מ לאו דומיא דחוץ ממש קאמר אלא בחוץ אפי' לעולם שרי לר"א ובע"מ דוקא באוסרה לזמן שרו לה רבנן אבל בלעולם אפילו לרבנן לא הוי גט הא ל"ק כלל משום דאע"ג דלר"א אפי' באוסרה לכל אדם ומתירה לאדם אחד דינא הכי כדנפקא לן מקרא דוהיתה לאיש אחר מ"מ מתני' לא קתני אלא באוסרה לאדם אחד ואם כן כי קאמר תלמודא אבל בע"מ מודו אדינא דמתני' קאי ושפיר הוי דומיא דחוץ אבל לדעת רבינו ז"ל ק"ל שפיר כנ"ל פשוט: ואמנם מצאתי להרשב"ץ בתשובה ח"א סימן ד' שנשאל אם יכול לגרשה ולאוסרה על הרבה בני אדם והשיב וז"ל מסתברא לי שיכול לאסור דהא ר"א דשרי בחוץ בעי בגמ' מ"ט ואמרינן אמר קרא והיתה לאיש אחר אפילו לא התירה אלא לאיש אחד כו' ומדר"א בחוץ נשמע לרבנן בע"מ מכ"ש דטפי עדיף ע"מ לרבנן מחוץ לר"א דחוץ הוי שיורא ולא ע"מ את"ד יע"ש: הנה נראה מדבריו שדבריו ז"ל סותרים למ"ש ואולם המעיין בדבריו ז"ל יראה שאין סתירה למ"ש שדבריו ז"ל הם דוקא באוסרה לכל העולם עד זמן פ' וכמו שכתוב בשאלה אם יכול לאוסרה על הרבה בני אדם עד זמן ך' שנה או יותר דהשתא משום טעמא דכל ימיה אגידא ביה ליכא כל שנתן קצבה לדבר אלא דקא מספ"ל דכיון דאסרה להרבה בני אדם חשיב כמו שיור ובשיור אפילו שיירה לזמן לא הוי גט כמבואר מדברי הרשב"א ז"ל בפרק המגרש ומדברי הריטב"א בפ"ק דקדושין ואהא השיב הרב ז"ל דמדר"א בחוץ נשמע לרבנן במכ"ש וזה מבואר ממ"ש שם סמוך ונראה וז"ל וכיון דבחוץ לר"א לא הוי שיור בגט היכא דשייר אפילו חד כ"ש בע"מ לרבנן דלא הוי שיורא כו' הנה מבואר דמטעם שיורא הוא דהוה קא מספ"ל וכמ"ש: אמנם באומר ע"מ שלא תנשאי לעולם אלא לפ' לכ"ע ודאי דאינו גט מטעמא דכל ימיה אגידה ואחר כותבי כל זה מצאתי למוהר"ש חסון ז"ל סי' ע"ט דפ"ג ומתוך דבריו ז"ל נראה שנשאל על נדון זה שאמר ע"מ שלא תנשאי אלא לפ' וכתב הרב ז"ל שדבר זה במחלוקת הוא שנוי אי ע"מ הוי שיור או לא כמ"ש הר"ן וכתב עוד וז"ל ואין לחלק בין כשמתירה לכ"ע ואוסרה לפ' ובין כשאוסרה לכ"ע ומתירה לפלוני והביא ראיה מדברי הרשב"א ז"ל שכתבנו לעיל ומבואר מדבריו שנדון שלו היה שאסרה על כל העולם כל ימי חייה ממה שהביא אח"כ בסי' ק"ג סברת רבינו ז"ל כמו שיע"ש והם דברים תמוהים ומ"ש הוא אמת ויציב כנ"ל וראיתי להריטב"א ז"ל

בחדושי גיטין כ"י שכתב בפ' המגרש וז"ל ע"מ שלא תשתי יין לעולם דאגידא ביה כל ימי חייה אין זה כריתות וה"ה נמי דר"א מודה בהא דאין זה כריתות אע"פ שחולק בחוץ דשאני התם דאי מיית ההוא גברא שוב אינה מעכב' כלל בשבילו משא"כ הכא שהיא אגידא ביה לעולם כו' וכ' עוד וה"ה למאן דשרי בע"מ שלא תנשאי לפל' לעולם דה"ז כריתות דהו"ל כאלו אמר כל ימי חיי פלוני ושלא כדברי הרמב"ם תדע שהוא כן דהא ודאי ע"מ כחוץ ובחוץ לעולם משמע ואפ"ה קא שרי ר"א משום דאפשר דמיית והויא שעה דקיימא בלא תנאי ע"מ למאן דשרי נמי דכוותה היא עכ"ד אשר מבואר מדבריו דטעמא דר"א דשרי בחוץ הוא משום דילמא מיית ולפ"ז באומר ה"ז גיטך ואסורה את לכל אדם אלא לפלוני לפי' ר"א לא הוי גט שהרי ליכא למימר דילמא מייתי כ"ע והוא תימא שהרי מקרא דוהיתה לאיש אחר ילפינן לה דאפי' לא התירה אלא לאיש א' הוי גט וכמ"ש הרשב"א וכ"כ הוא ז"ל שם כדברי הרשב"א והוא פלאי וצ"ע:

הלכה יב

הרי זה גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני אינו גט כו' אבל אמר לה ע"מ שלא תנשאי עד ן' שנה ה"ז גט כו'. זה דעת רבינו דס"ל דבחוץ הוא דפליגי ר"א ורבנן אבל בע"מ מודו דתנאה הוי וכן הוא דעת הרי"ף ז"ל האמנם הרמב"ן והר"ן ס"ל דאף בע"מ פליגי רבנן וס"ל דשיורא הוי ולדבריהם ז"ל אין תקנה לתת גט ע"י תנאי זה וראיתי להרב מוצל מאש סי' ס"ז שיצא לדון בדבר חדש וכתב דיש תקנה בדבר לתת הגט על ידי שליח הולכה ויעשה התנאי לשליח שיהיה שליח הולכה ע"מ שלא תנשא לפ' והגט הוא גט כריתות בלתי שום שיור רק שהשליח יודיע לאשה שאין שליחותו אלא ע"מ שלא תנשא לפ' ואם תנשא לפ' בטל שליחותו ואם כן אין כאן שיור בגט ואם תנשא לפלוני הגט לא נתבטל ויכול לחזור וליתנו לה אלא שנתבטל השליחות והאריך בדבר וזה הלכה העלה דשפיר אריך למיעבד הכי יע"ש ולפי קוצר דעתי הלכה זו מקופחת ויש לפקפק בה טובא ואמינא לה ממ"ש התוס' ביבמות דף י' ד"ה שהקשו ללוי דתני פלוגתא ליתני אשת איש דפוטרת צרתה כגון דאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני דפליגי בהמגרש ר"א ורבנן דלר"א הוי גט ואסורה לפ' ואם נשאת לאחר ומת פוטרת צרתה והאריכו בקו' זו ותי' דאע"ג דלוי תני פלוגתא ובפלוגתא קמיירי לא תני אלא פלוגתא דס"ל לתנא דמתניתין כותיה כו' יע"ש וכ"כ בפ' המגרש והשתא לפי דברי הרב מוצל מאש דבעושה התנאי בשליחות לכ"ע ש"ד א"כ אכתי תקשי להו קושייתם אתנא דמתניתין ואליבא דכולי עלמא בשהתנה ע"י שליח גם בס"ד כתבו דבירוש' פ' המגרש פריך לה דלתני ט"ז נשים כר"א כו' ולפי דברי הרב ז"ל הי"ל להירוש' להק' אליבא דרבנן ובמתנה בשליחות

תו ק"ל דלפי דבריו ז"ל נראה דבאומר ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין לעולם דס"ל דאין זה כריתות ה"נ דיש תקנה לתת את הגט ע"י שליח הולכה ויעשה התנאי בשליחות ושפיר קרינן ביה דבר הכורת כיון דאין כאן תנאי בגט ואם תשתה יין הגט לא נתבטל ויכול לחזור וליתנו לה אלא שנתבטל השליחות ש"ד דומיא דעל מנת שלא תנשאי דבחדא מחתא ממעטינן להו מטעמא דאין זה כריתות וכיון שכן קשה טובא מההיא דגרסי' פ"ק דיומא די"ג אמתני' דקתני אף אשה אחרת מתקנין לו ואוקימנא לה דכניס לה ומגרש לה על תנאי ופרכינן לו טובא ואמרי אלא דאמר לה ע"מ שתמותי מתה הא קיימא הך מתה הך קיימא הא ופרכינן ודילמא לא מתה ולא חדא מיניהו והו"ל ב' בתים ועוד כה"ג מי הוי גט והאמר רבא הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חייכי אין זה כריתות והשתא לפי דבריו ז"ל קשה דאמאי לא משני דמגרש לה ע"י שליח ועושה התנאי לשליח שיהי' שליח הולכה ע"מ שתמות היא וליכא למימר כיון דאכתי קשיא לן אידך דילמא לא מתה ולא חדא מינייהו והו"ל ב' בתיי משום הכי לא חש תלמודא לשנויי לה בהכי דהא ליתא דאם איתא כדמסיק תלמודא התם דמגרש לה לתרוייהו וטרח ליישובי בה טובא אמאי לא משני דמגרש להו לתרוייהו ע"ת דלחדא אמר לה ע"מ שתמותי והתנאי ע"י שליח ולחדא א"ל הרי זה גיטך ע"מ שלא תמות חברתיך דאי מתה הך קיימא הא ואם מתה הא קיימא הך אלא משמע ודאי דאין תקנה לה ע"מ שתמותי ואפילו ע"י שליח ועוד נראה דיש לפקפק בתקנה זו דשייך לומר בזה כל מידי דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח וצ"ע ובאומר ע"מ שלא תנשאי לפ' והלכה ונתקדשה לו אם נתבטל התנאי ובטל הגט למפרע או לא הוו נשואין עד שתכנס עמו לחופה על דבר זה נשאל מוהריק"א ז"ל בדיני גיטין סימן י"ג וכ' דלכאורה נראה דאע"פ שנתקדשה לו לא עברה על תנאו כל זמן שלא נכנסה עמו לחופה שעל זה מורה לשון נשואין אך להיותי מיראי ההוראה לא מלאני לבי להתיר יע"ש והרב המבי"ט ח"א סי' של"ד כתב בפשיטות דאינו נקרא נשואין עד שנכנסה לחופה ושכן כתב הרשב"ץ ז"ל בתשובה יע"ש ואנכי הרואה שיש לדקדק מדברי התוס' הפך דבריהם ממ"ש בפ"ק דיומא ד"ה הנז' ובפ' המגרש וז"ל ולמאן דס"ל מאחות אשה ניחא דלא דמי לאחות אשה דע"מ שלא תנשאי שרייא ליה בזנות וע"מ שלא תבעלי יכולה היא להתקדש לו ובע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי אי חשיב שיור כו' והשתא אי ס"ל דנשואין לא מיקרי אלא על ידי חופה אמאי לא כתבו בפשיטות דע"מ שלא תנשאי לא דמי לאחות אשה משום דיכולה להתקדש לו כמ"ש בע"מ שלא תבעלי ואמאי הוצרכו לומר בע"מ שלא תנשאי חד טעמא ובע"מ שלא תבעלי חד טעמא אלא מוכרח דלאירוסין נמי קרו ליה אינשי נשואין וכן מוכח בהדיא ממ"ש עוד ובע"מ שלא

תנשאי ולא תבעלי נמי כו' והשתא אמאי לא כתבו דבע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי לא דמי לאחות אשה כיון שיכולה להתקדש לו וליכא למימר דבאומר ע"מ שלא תנשאי גרידא ה"נ דס"ל דאם נתקדשה לו לא עברה על תנאו משום דלשון נשואין אינו מורה אלא בנכנסה לחופה אבל באומר שלא תנשאי ולא תבעלי גלי דעתיה דלאירוסין נשואין קרי ליה דאי נשואין ממש כפשטיה קאמר אם כן הו"ל לאתנויי שלא תבעלי גרידא אלא ודאי דלטפויי קדושין הוא דאתא דהא ליתא דאכתי נימא דנשואין כפשטייהו משמע ואתא לטפויי נכנסה לחופה ולא נבעלה אלא מבואר דס"ל דלקדושין נמי נשואין קרו ליה אינשי ועיין בתשובת הרשב"א הביאה מרן הב"י ז"ל אה"ע סי' כ"ז שכתב דהאומר הרי את נשואתי לא שמענו שתהא מקודשת דלא תקרא נשואה עד שתבעל או תכנס לחופה יע"ש נראה מדבריו שחולק אדברי התוס' שכתבנו ועיין במ"ש מרן שם בב"ה ובהר' מכתב מאליהו ז"ל שער ח' סימן [כ"ב] ובתשו' מוהר"ש חסון סימן ע"ט ובספר אורים גדולים למוד צ"ג יעוין שם ודוק:

ה"ז גיטך ע"מ שלא תנשאי כו'. אם אמר לה ע"מ שלא תבעלי לפלו' כתב רבינו ירוחם הביאו הרב מכתב מאליהו דף קע"ה וז"ל וכתבו התוס' כי בע"מ שלא תבעלי לפלו' לא תנשא לכתחילה כי אינו בידה לקיים התנאי כי שמא תבעל בע"כ ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ורש"י כתב דאינו גט אבל בע"מ שלא תנשאי לפ' בידה הוא כי אינה נשאת אלא מדעתה עכ"ד ומרן הב"י סי' קל"ז כתב דרי"ו ס"ל כדעת רש"י ז"ל דדוקא ע"מ שלא תנשאי לפ' הוא דהוי גט משום דלא הוי שיור דהותר' עצמה בזנות אבל ע"מ שלא תבעלי הוי שיורא ולא הוי גט והרב מכתב מאליהו תמה על דבריו דאי כונת רי"ו כמ"ש מרן ז"ל הי"ל לאתויי סברא הלזו לעיל מזה שהביא רי"ו ז"ל סברת התו' דע"מ שלא תבעלי הוי שיור שם ה"ל להזכיר דרש"י ס"ל דאינו גט ולא הי"ל לאתויי בכאן שאינו ענין למה שהביא משם התוס' שלא תנשא לכתחילה מטעם שמא תאנס ותבעל ויתבטל התנאי ועוד שהכניס דברי רש"י ז"ל בין הדבקים שאח"ז חזר ואמר אבל בע"מ שלא תנשאי בידה כו' שכל זה הוא מדברי התוס' ומתוך כך כתב בס"ד דרי"ו ז"ל כוון למ"ש רש"י פ' המגרש דפ"ד גבי מאי דאמרינן התם ע"מ שלא תבעלי לאב' ולאביך אין חוששין שמא נבעל' שכתב וז"ל אין חוששין כו' כלומר מותר' לנשא מיד ואין חוששין שמא תבעל להם ויבטל הגט אבל אמר לה ע"מ שלא תבעלי לפלו' אינו גט דחיישי' שמא תבעל לו דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם יע"ש שדבריו תמוהים כמו שפיר' ואין משפט הלשון סובלתו כלל ועוד שכפי דבריו לדעת רש"י אפי' ע"מ שלא תנשאי לפלו' אינו גט וממ"ש רי"ו אבל בע"מ כו' נראה בהדיא דקאי אתרוייהו בין לדעת רש"י בין

לדעת התוס' ולכן הנ"ל לומר כדי ליישב לשון רש"י ז"ל דממה שכתב אינו גט מבואר דמדין תורה קאמר דאינו גט ולא משום דחיישי' שמא תבעל ונמצא גט בטל וכדעת התוס' ואלו ממ"ש שמא תבעל משמע דמשום חששא הוא ואם כן לא הוי גט בטל ואם נשאת אמאי תצא וגם מ"ש דומיא דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם כו' אין לו מובן דלא דמי כלל דהתם כל עיקרו משום דלא הוי כריתות דאכתי אגידה ביה ומש"ה לא הוי גט משא"כ הכא דטעם פסולו הוא משום דחיישינן שמא תבעל ונמצא גט בטל ואי מיית האי גברא הוי גט כשר ומותרת לינשא וכבר תמה כן הרב הנזכר ועיין בהרב ח"ה ואשר אני אחזה לומר דרש"י ס"ל דע"מ שלא תבעלי לפלוני אינו גט כלל ואסורה לינשא לעולם ואם נשאת תצא משום דחיישינן שמא תבעל אח"כ ונמצא גט בטל ובניה ממזרים וכיון שכן אין זה כריתות דלא אמרה תורה כריתות המביא לידי פיסול וכמ"ש רש"י ז"ל לעיל דפ"ג ד"ה שאין זה כריתות ומדר"ע נשמע לדידן דכי היכי דס"ל לר"ע גבי ע"מ שלא תנשאי לפלו' דאינו גט כלל משום דאתי לידי תקלה דאם הלכה ונשאת לאחד מן השוק ונתארמלה ונשאת לזה שנאסרה עליו נמצא גט בטל ובניה ממזרים ומש"ה לא הוי גט כלל דלא אמרה תורה כריתות המביא לידי פיסול כמ"ש רש"י (ונ"ל דכונת רש"י ז"ל הוא כמ"ש הרשב"א בחידושיו וז"ל כלומר דאפי' לעלמא אינו כורת דאכתי אגידה ביה דאם עברה על תנאו הגט בטל ובניה ממזרים אלמא אין זה כריתות ומ"ש רש"י דלא אמרה תורה כריתות המביא לידי פיסול כונתו לומר משום דאכתי אגידה ביה ואע"פ שהרשב"א ז"ל כתב שאין כן כוונת רש"י מ"מ מדברי רש"י שלפנינו אין הכרח כמ"ש) מינה נשמע לדידן בע"מ שלא תבעלי לפלוני דהגט בטל מהאי טעמא דדילמא תבעל ונמצא גט בטל ואין זה כריתות וס"ל לרש"י ז"ל דהא דפרכינן לעיל א"ה בכולהו תנאי דעלמא לא מנסיב היינו דוקא בתנאים שיש בידה לקיימן כגון ע"מ שלא תנשאי לפ' או ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלו' דאינה חשודה לקלקל את עצמה ואין חוששין שמא תזיד ותעבור ומש"ה ס"ל לתלמודא דהוי גט מן התורה כי מיית אידך משא"כ באומר ע"מ שלא תבעלי לפלוני דאיכא למיחש שמא תאנס ותבעל בע"כ וכיון שכן לא אמרה תורה כריתות המביא לידי פיסול ומעתה נתבארו דברי רש"י ז"ל במ"ש אבל אמר ע"מ שלא תבעלי אינו גט שמא תבעל כלומר ונמצא הגט בטל ומש"ה לא הוי גט דלא אמרה תורה כריתות המביא לידי פיסול משום דאכתי אגידה ביה כדכתיבנא: וכתב עוד דומיא דעל מנת שלא תלכי לבית אביך לעול' כלומר דכי היכי דהתם אינו גט משום טעמא דאכתי אגידה ביה ה"נ הכא אינו גט מה"ט שמא תבעל בע"כ ונמצא הגט בטל ואכתי אגידה ביה כמ"ש הרשב"א וא"נ אפי' למ"ש הרשב"א דרש"י לאו משום טעמא דאכתי אגידה

ביה קאמר דהכי מייתי דע"מ דכי היכי שלא תלכי כו' אינו גט משום דאכתי אגידה ביה ואין זה דבר הכור' ה"נ אינו גט משום דהוי כריתות המביא לידי פיסול ומעתה כונת רי"ו מבוארת דבתחילה כתב וכתבו התוס' כי בע"מ שלא תבעלי כו' כי אינו בידה לקיימה ורש"י כתב דאינו גט דהיינו מהא דכתיב. וכתב עוד אבל בע"מ שלא תנשאי לפלוני בידה הוא כו' כלומר דאפי' רש"י ז"ל מודה דהוי גט מן התור' ודוקא בשאינו בידה הוא דס"ל דאינו גט וכדכתיבנ' והשתא ניחא שהכניס דברי רש"י בין הדבקים זה הנ"ל ליישב לשון רש"י ורי"ו ודוק: ודע שמ"ש רבינו דבע"מ שלא תנשאי לפלוני אינו גט דומיא דהאומר ה"ז גיטך ע"מ שלא תשתי יין לעול' אין זה דין מוסכם והרבה מן המפרשים חלוקים עליו ויש לתמוה על רבינו ז"ל דבפ"ו מהלכות אישות הלכה י"ג כתב וז"ל האומר לאשה הרי את מקודשת לי חוץ מפלו' כו' ה"ז מקודשת מס' (וכתב ה"ה דאע"ג דאמרינן בתר דבעיא הדר פשט' ויצאה והיתה מקיש הויה ליציא' וכשם שאינה מגורשת לרבנן כך אינה מקודשת מ"מ הא אמרי' התם אמר אביי את"ל איתא לדר' אבא בא אחר וקדשה כו' ומפרש רבינו את"ל איתא לספיקא דר' אבא דמפליג בין קידושין לגירושין ואע"פ שבגט אינה מגורשת בקדושין אפשר שהיא מקו' ומש"ה פסק דהוי מקודשת מס' והכריחו לרבי' ז"ל לפרש כן אע"ג דר"א גופיה פשיטא ליה דגירושין וקדושין שוין הם משום דאי כפרש"י נמצא דשקיל וטרי אביי אליבא דר' אבא דלית הלכתא כותיה) אבל אם א"ל ע"מ שתהיה מותרת לפלו' ה"ז מקודשת וכתב ה"ה כבר כתב' בהלכות דבע"מ אפי' רבנן מודו דהוי גיטא וה"ה לקדושין ויש לתמוה דהא רבי' ז"ל ס"ל דבע"מ שלא תנשאי לפלו' אינו גט משום דאכתי אגידה ביה ודוקא באו' ע"מ שלא תנשאי לפלו' עד נ' שנה הוא דהוי גט משום דע"מ לא הוי שיור וכיון דקבע זמן לא אגידה ביה וכיון שכן היל"ל דה"ז מקודשת מס' דדילמא דוקא בגירושין אינו גט משום דבעינן כריתות וליכא אבל בקדושין קנין כל דהו בעי' א"ד בעינן ויצאה והיתה וכדקא מבעי' ליה לר' אבא אליבא דרבנן והי"ל לרבי' לפרש דדוקא אם א"ל הרי את מקודשת ע"מ שתהי' מותרת לפלו' עד זמן פ' ה"ז מקודשת דומיא דגרושין וצ"ע כעת ועיין במוהר"א ששון ז"ל סי' קי"ח ודוק:

הלכה יג

הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלו' כו' נשאת לאחר כו' בטל ותצא כו'. עיין מה שהשיג עליו הראב"ד וכן תמה עליו הרשב"א בחידושיו והר"ן ז"ל ומה שתי' ה"ה הם דברים תמוהים כמו שיראה הרואה וראיתי להרב מכתב מאליהו שער ח' סימן ח"י שרצה ליישב דעת רבינו והוא זה דקשיא לי' לרבינו כפי פשט השמועה וכיון דאין קדושי ראשון חלין עד שיבואו קדושי שני איך מתגרשת מן הראשון קודם שתנשא לשני הא אפילו ריח

הגט אין בו דהתורה אמרה ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו אישה ועוד קשיא ליה קו' התוס' כו' ומכח כל אלו הקו' מפרש רבינו דמ"ש בגמ' הכא בדיד' קיימא לאו למימרא דבדידי' קיימא דבדידיה נמי לא קיימא לגרושי דכיון דלא חלו עדיין הקדושין איך אפשר שתתגרש אלא נקט בדידה משום דבדידה קא אסיק וכיון שכן מעתה סליק דינא כהוגן דמההיא שעתא שנשאת לאחר נתבטל התנאי ונתבטל הגט דהיכי ליעביד תתגרש מאותו אחר א"א כדאמרן תנשא לבעל התנאי בלא גרושין גם זה א"א דאם תנשא לבעל התנאי הוו קדושי ראשון קדושין למפרע והוי לגבי בעל התנאי א"א גמורה באופן דהוו ב' אופנים בנוש' אחד ולא יכונו זהו שיטתו של רבינו עכת"ד ולע"ד דבריו ז"ל לא האירו חדא דאין משמע לשון הגמ' כן דמדאמרי' אטו בדידה קיימא לאגרושי משמע בהדי' דבדידי' קיימא ומ"ש הוא ז"ל דנקט בדידה משום דבדידיה קא עסיק הוא דוחק גדול ועוד אחרת דכל עיקר תי' הוא בהניח יסוד מוסד דכיון דאין קדושי ראשון חלים עד שיבואו קדושי שני איך אפשר שתתגרש קודם חלו' הקדושין ואע"ג דכשתנשא לשני נמצא דלמפרע חלו הקדושין מ"מ כיון שבשעה שגרש' עדיין לא חלו הקדושין לא קרינן ביה ואשה גרושה מאישה והא ליתא שהרי כתב רבינו פ"ז מה' אישו' הלכה י"ב וז"ל האומ' לאשה הרי את מקודש' לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום ה"ז מקודש' מספק לב' לפיכך ב' נותנים גט בין בתוך שלשים יום בין לאחר שלשים יום הרי לך בהדיא דס"ל לרבינו דאעפ"י דעדיין לא חלו הקדו' מ"מ יכול לגרשה ממ"נ דאי תנאה הוי הרי בבא הזמן חלו הקדושין למפרע משע' כתיב' הגט וקרינן ביה גרושה מאיש' ואי חזרה הוי אין כאן קדושין כלל שכבר קדמו אחר ואם כן ה"נ נימא הכי ולמה זה כתב רבינו דבניה ממזרי' יגרש אותה ממ"נ דאם יקיים תנאה נמצא דחלו הקדושין למפרע ומשע' כתיב' הגט היתה מקודשת ואם לא יקיים תנאה אינה צריכה גט דהויא א"א ולא תפסי בה קדושין ואולי שדעתו ז"ל דהתם שאני דהוי התנאי בשב וא"ת אמנם בתנאי דקום עשה מודה רבינו דאינו יכול לגרש קודם קיום התנאי ועיין בהרב מש"ל פ"ו מה' אלו הלכה ג' ועוד כתבתי בזה באורך בפ"ז מה' אישות הלכה הנז' עש"ב ודוק:

הלכה יד

הרי זה גיטך והנייר שלי כו'. עיין מ"ש בזה באורך בפ"ו מהלכו' אישו' הלכה ב' בקונטריס משפטי התנאים ע"ש ודוק ולענין מה שהשמיט רבי' בעיא דר"פ המביא תניין דף כ"א עיין בספר מכתב מאליהו שער ח' סימן ט"ו ובס' בד"ה ובס' כנה"ג חלק א"ה הנדפס מקרוב ובספר שער אפרים ס"י:

הלכה יט

התנה עליה שתעשה דבר זה סתם כו'. הנה דבריו ז"ל הם תמוהים דהא מסוגיא דפרק מי שאחזו מבואר דלרב אשי דאי' ליה כל סתם כמפרש יום אחד דמי מתני' דקתני מת הבן ה"ז גט בשלא שמשתו כלל מיירי וכיון שרבינו פסק כרב אשי האיך כתב דאם מת הבן ולא שמשתו כלל אינו גט וכבר תמה עליו ה"ה ז"ל וראיתי להרב מכתב מאליהו שער ח' סימן י"ג שכתב ליישב דעת רבינו דס"ל כסברת התוספות שהביא הרשב"א ז"ל בחידושיו דהא דאמר ר"א כל סתם כמפרש יום א' דמי יום אחד דוקא בעינן ולא סגי בשמשתו שעה א' ועל פי יסוד זה מפרש רבינו מאי דפריך בגמ' בשלמא לרבא רישא בדלא פריש ומשום הכי הוי גט וסיפא בדפריש ומשום הכי אינו גט אלא לרב אשי ע"כ ריש' דקתני מת הבן בשלא הספיק' להניקו יום שלם ומ"ש רישא ומ"ש סיפא כי היכ' דבסיפא אינו גט משום שלא הספיק' להניקו כ"ז שקצב א"כ ברישא נמי אינו גט מפני שלא הספיקו להניקו יום שלם דהא אמרינן סתם כמפרש יום א' דמי ואסיקנא בקשיא ולא בתיובתא שמעינן דאיתיה לדרב אשי ושני רישא מסיפא אמנם בשלא הניקתו כלל כ"ע מודו דאינו גט וכמו שכתב רבינו את"ד יע"ש ואין תי' נוח לי כלל דכפי דבריו קשה טובא אמאי השמיט רבינו דינא דמתני' דאם מת הבן קודם ששמשתו יום שלם כיון דשמשתו שעה אחת הרי זה גט כיון דאיכא למיטעי דאינו גט דומיא דסיפ' וכדפריך בגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא וכדקתני במתני' ולעיקר הקו' עיין בה"ה ז"ל מה שתי' וכן תי' הר"ן ז"ל ודוק:

הלכה כב

א"ל הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ולא קבע זמן כו'. כתב ה"ה שדעת רבינו שאעפ"י שא"א שיתקיים התנאי בשו' פני' כיון שמת הבעל אין מחזיקין הגט בבטל עד שיהא התנאי מבוטל בפועל וא"א להיות מבוטל בפועל כיון שלא קבע זמן כו' הקשה הרב מש"ל ז"ל מהא דתנן פרק מי שאחזו הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני כו' מת הבן או האב אינו גט ומדקתני אינו גט משמע דאינו גט כלל ומתיבמת והשתא לפי דברי ה"ה הרי לא נתבטל גט זה בפועל שהרי אם היה קיים האב היתה יכול' לקיים תנאה כל זמן שתרצה שהרי לא קבע זמן לתשמיש ותי' דכל המתנ' ע"מ שתעשה איזה דבר עד זמן פלוני דעתו הוא שתקיים התנאי תכף ומיד דדוקא המתנה ע"מ שתתני לי מאתים זוז שהפעולה אינה נמשכת בזמן אלא בפעם א' שתתקיים תנאה סגי משו"ה אמרינן דכל זמן שתתקיים תנאה מהני אך באומר ע"מ שתשמשי את אבא שתי שני' דעתו הוא על השנים הראשונו' וכמ"ש הר"ן בפ' הנושא

משם הרשב"א דהנושא את האשה ופסק עמה לזון את בתה חמשה שנים דחייב לזונה חמשה שנים הראשונות וכיון שכן כל שמת האב בשני שנים הראשונות הרי נתבטל בפועל דהוי כקובע זמן ואפילו בחיי האב כל שלא שמשתו ב' שנים הראשונות נתבטל הגט א"ד יע"ש ולדעתי קש' לי על דבריו שא"כ משמע דהאומר ע"מ שתשמשי את אבא למאן דפוסק כרב אשי דכל סתם כמפרש יום אחד דמי אם מת האב קודם ששמשתו אין הגט בטל שהרי כיון שלא תלה הדבר בזמן הרי דינו כאומר על מנת שתתני לי מאתים זוז דכל זמן שתתקיים תנאה מהני וא"כ לא נתבטל התנאי בפועל ורבינו ז"ל פסק לעיל דין י"ח דהאומר ע"מ שתשמשי את אבא סתם כמפרש יום אחד דמי ואם מת קודם ששמשתו אינו גט משמע דאינו גט כלל ומתיבמת ואין לומר דכיון דסתם כמפרש יום א' דמי הוה ליה כאילו פי' בהדיא ע"מ שתשמשי את אבא יום א' שדעתו על יום א' הבא ראשון דומיא דע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים הא ליתא שהרי כתב רבינו דאם הניקה את הבן יום א' בתוך הזמן שהבן יונק והוא בתוך כ"ד חדש ה"ז גט ואם איתא הי"ל לרבינו ז"ל לומר דחייב להניקה תיכף ומיד אלא עכ"ל דאף על גב דסתם כמפרש יום א' דמי אפי' הכי כל שלא פירש בהדיא אינו חייב להניקה תיכף ומיד אלא כל זמן הראוי ליניקה יכולה לקיים תנאה וא"כ בע"מ שתשמשי את אבא נמי יכולה לקיים התנאי כל זמן שתרצה וא"כ אמאי כתב רבינו דאינו גט ומתיבמ' ותו דמשמע מדבריו דאם מת הבן תוך כ"ד חדש אינו גט כלל ומתיבמ' תכף ומיד ואמאי הא כיון שיכולה לקיים התנאי עד כ"ד חדש הרי לא נתבטל הגט בפועל והו"ל בתוך זמנו כאלו לא קבע זמן וכמו שדקדק זו רבינו בדבריו בדין הקודם שכתב מת בתוך ל' יום הואיל ושלמו השלשים ולא נתנה אינה מגורשת משמע דדוקא בשלמו הל' יום שכבר עבר תנאה בפועל הוא דאינו גט כלל. אבל בתוך שלשים יום כיון שיכול לקיים תנאה עדיין לא נתבטל התנאי בפועל מקרי וא"כ קשה דאיך כתב רבינו מת הבן אינו גט דמשמע דמיד קאמר והי"ל לומר דאם שלמו כ"ד חדש ולא נתנה אינה מגורשת ותו קשה לדבריו שהרי הטור ז"ל סי' קמ"ג כתב משם הרמ"ה דהאומר ע"מ שתשמשי את אבא ושתנקי את בני יום אחד אם שמשתו והניקתו יום א' בליל שבת ויומו ה"ז גט כו' והוא שיהי' יום א' בתוך שתי השנים של הולד הרי דאפילו במפרש יום אחד אינה חייבת להניקו תיכף ומיד וא"כ הכי נמי בע"מ שתשמשי את אבא ב' שנים דמ"ש יום אחד מב' שנים ואין לומר שהרמ"ה ז"ל חולק אסברת הר"ן שכתב משם הרשב"א גבי הפוסק את האשה לזון את בתה ה' שנים וס"ל דאינו חייב לזונה ה' שנים הראשונו' דהא ליתא שהרי הטור ז"ל בסימן קי"ד כ' בהדיא כדברי הרשב"א דחייב לזונה ה' שנים הראשונות בלי חולק א"כ איך כתב בסתם דברי הרמ"ה ז"ל בסימן קמ"ג

ולא חלק עליו אלא משמע ודאי דס"ל ז"ל דיש לחלק בין המתחייב לעשות פעולה א' עד זמן פלוני למתנה עם חבירו ע"מ שתעשה פעולה אחד עד זמן פ' וכמו שצדד הרב ז"ל ולכן נ"ל לומר דע"כ לא כ' ה"ה ז"ל דכל שלא נתבטל התנאי בפועל אין הגט בטל אלא דוקא בע"מ שתתני לי ר' זוז משום דכיון דהתנאי בידה לקיימו ומשום הכי ס"ל לרבא דמותרת להנשא קודם שתקיים התנאי כמ"ש ה"ה ז"ל בריש פרקין ולמיתה ודאי איהו לא חייש למיתה דידי' כמ"ש הר"ן ז"ל על ההוא דאם לא באתי מעכשיו ועד י"ב חדש ואם כן כיון דבשעת התנאי בדעתו לקבלם מסתמא ודאי גמר לגרשה מאותה שעה שתהיה מגורשת ותנשא לאחר מיד ובלבד שתקיים התנאי כל זמן שתרצה והילכך כל שלא נתבטל התנאי בפועל עדיין שם גרושה עליה דכשכפל תנאו ואמר אם לא תתני אינו גט אין כונתו אלא לכשיבטלנו בפועל וכל שלא בטל התנאי בפועל אין כאן ביטול התנאי אמנם באומר ע"מ שתשמשי את אבא כיון שהוא תנאי התלוי ביד אחרים שהרי אפשר שימות האב או שיאמר אי אפשי שתשמשני א"כ מסתמא ודאי לא גמר לגרשה עד שיקיים התנאי בפועל והילכך כיון שמת האב שאי אפשר לקיימו הרי נתבטל הגט ובהכי ניחא לי מה שראיתי להרב מכתב מאליהו ז"ל שער ח' סימן ח' שתמה על דברי ה"ה ז"ל במה שהביא ראי' מדין האומר הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי עד י"ב חדש ומת בתוך הזמן שאע"פ שא"א שיבא והרי היא מגורשת לא תנשא במקום יבם עד אחר י"ב חדש דאין מחזיקין אותה בגרושה עד שיהא מקויים בפועל והדבר תמוה לכאורה שהרי דעת רבי' דכל תנאי שהוא במעכשיו או בע"מ יש לה לינשא לכתחילה קודם קיום התנאי ואיך כתב ה"ה דאין מחזיקין אותה בגרושה עד שיקיים התנאי בפועל יע"ש: אמנם כפי מ"ש יש ליישב על נכון דלא כתב הרב המגיד ז"ל כן אלא דוקא בתנאי התלוי ביד אחרים דהתם כיון דשורת הדין שאינה מותרת לינשא עד שתקיים התנאי דבתנאי התלוי ביד אחרים אף רבינו ז"ל מודה כמ"ש ה"ה ז"ל בריש פרקין ואם כן מסתמא ודאי לא גמר לגרשה עד שתקיימנו בפועל וכל שלא נתקיים התנאי בפועל אע"ג שא"א שיתבטל התנאי כשמת בתוך י"ב חודש אינה מגורשת וא"כ מינה נשמע לאומר ע"מ שתתני לי ר' זוז כיון שבידה לקיימו ומותרת לינשא מיד גמר בדעתו לגרשה מיד ובלבד שתקיים והילכך מסתמא ודאי מ"ש אם לא תתני לי אינה מגורשת אין כונתו אלא לומר שכל שיבטלנו בפועל לא תהיה מגורשת ומש"ה כל שלא נתבטל בפועל אע"פ שא"א שיבא הדבר לידי קיום אין כאן ביטול דומיא דקיום התנאי דתנאי התלוי ביד אחרים דבעינן קיום בפועל כן נ"ל כונת הרב המגיד ז"ל ועוד נראה דיש לחלק דמ"ש רבינו דמותרת להנשא מיד היינו משום דכיון דבידה לקיימו עכשיו כל שבידו לאו כמחוסר

מעשה דמי והו"ל כאלו קיימתו כבר משא"כ במעכשיו אם לא אבא עד יב"ח שאין התנאי תלוי בידה לקיימו עכשיו אלא דבר התלוי בזמן הוא והילכך כל שלא נתקיים בפועל אינה מגורשת כיון שאין בידה לקיימו עכשיו ואי קשיא לך לפי מ"ש דבאומר ע"מ שתשמשי את אבא אינה יכולה לינשא עד שתקיים התנאי לדעת רבינו ז"ל מ"ש מע"מ שתתני לי מאתים זוז דס"ל לרבינו דיכולה לינשא מיד ואי משום דחיישינן שמת ימות או שיאמר א"א שתשמשני אם כן התם נמי ניחוש שמא לא ירצה הבעל לקבלם ונתינה בע"כ לא שמה נתינה או שמא ימות הבעל או היא י"ל דלשמא לא ירצה הבעל לקבלם לא חיישינן כיון דמעיקרא התנה ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא משוי נפשיה הדרנא ותו דכיון דאינו אלא פיסול דרבנן לא חיישינן וכמ"ש הרב בעל מחנה אפרים בה' גירושין יע"ש ולשמא מת נמי לא חיישינן דכיון שאין קיום התנאי תלוי בזמן מיוחד אלא בפעולה מסתמא ודאי היא מקיימת התנאי תיכף ומיד אמנם בע"מ שתשמשי או שתניקי כיון שהתנאי תלוי בזמן מיוחד חיישינן שמא ימות לאלתר כדקיימ"ל הלכה כר"י ור' יוסי ורבי שמעון בפרק כל הגט ועיין במהוראנ"ח ז"ל ח"א סי' ו' ותמצא כדברי מה שכתב מרן הב"י ז"ל בסימן קמ"ג על מה שכתב הטור התנה עמה ע"מ שתשמשי את אבא כו' אבל לדעת אדוני אבי צריכה לשמש את אביו כל ימיה ולהניק את בנה שתי שנים ותוך הזמן אינה רשאית לינשא שמא לא תקיים תנאה וז"ל ומ"ש תוך הזמן אינה רשאית לינשא הרמב"ם חולק בזה אם הוא תנאי במעכשיו או ע"מ אין זה סותר מ"ש דשאני התם שכבר התחילה לשמש או להניק את בנה דהשתא ליכא למיחש משום שמא ימות דאפילו מת בתוך הזמן כל שהתחילה לשמש או להניק מגורשת ואין כאן אלא משום דחיישינן שמא היא לא תקיים תנאה והילכך לדעת רבינו ז"ל כל שבידה לקיימו לא חיישינן ומגורשת אמנם באומר ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים פשיטא ודאי דלכ"ע לא תנשא דחיישינן שמא ימות בתוך שלש שנים כנ"ל ועיין להרב דרישה ופרישה סימן הנז' וראיתי למוהריב"ל ז"ל חלק א' כלל ג' סימן י"ח שהקשה לדברי רבינו ז"ל דכיון דס"ל דמאי דקאמר ת"ק בברייתא לא תהא זקוקה ליבם היינו דחולצת ולא מתייבמת א"כ תקשי לי' מ"ש התוס' בפ' האומר ד"ה דכ"ע תנאה הוי וז"ל וא"ת מאי מקשה לר"י דילמא דכ"ע סברי לי ואפילו ליורשי ובהא פליגי דת"ק סבר כרב יאודה דאמר לכשתתן ולא הוי גט ורשב"ג סבר כר"ה ומשום הכי קאמר דנותנו ליורשיו שהגט חל למפרע ולא מצינן לתרוצי אליביה מה שתי' התוס' דמשמע ליה לתלמוד דהלשון דקאמר לא נתנדה זקוקה ליבם ר"ל מתייבמת אם ירצה שהרי הוא ז"ל סבור דמאי דקאמר לא נתנה זקוקה לייבם היינו דחולצת ולא מתייבמת א"ד יע"ש ולע"דנ דאדרבא מכאן

יצא לו לרבי' ז"ל לומר לת"ק דרשב"ג חולצת ולא מתייבמת משום דק"ל קו' התוס' ז"ל וס"ל דלר"י דאמר לכשתתן אינה מגורשת כלל אלא לכשתתן ושלא כדעת התוס' דס"ל דר"י מספק' ליה אי האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וכ"ה דעת רבי' חננאל והרשב"א ז"ל שם ומש"ה הוכרח לומר דמשום הכי לא משני תלמודא הכי משום דס"ל דלישנא דת"ק דקאמר לא נתנה אינה מגורשת כדקתני בכל דוכתא משמע דדוקא לענין שיהיה זקוקה ליבם הוא דקאמר ועיין במהראנ"ח ז"ל ח"א סי' ס"ו שדקדק כן בסוגיא והילכך אי פלוגתייהו הוא אי אמרינן לי ואפי' ליורשי ניחא דס"ל לת"ק דכיון שלא נתבטל התנאי בפועל לא נתבטל הגט ומש"ה חולצת ולא מתיבמת כמ"ש ה"ה אמנם אם נאמר דפליגי באומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אם כן לת"ק דרשב"ג כיון שמת קודם שנתקיים התנאי אינה מגורשת כלל וא"כ הוה ליה למתני לא נתנה אינה מגורשת כן נ"ל נכון ובר מן דין נראה דאשתמיט מיניה מ"ש הרשב"א ז"ל בחיד' פרק מי שאחזו שהקשה קושי' התוס' ותי' דאם איתא דפלוגתייהו אי תנאה הוה או לא הו"ל למנקט פלוגתייהו במחיים וכגון שנאבד או שנקרע הגט ע"ש ואדרבא לדברי התוס' ז"ל י"ל דמאי קשיא להו ואמאי לא תי' כתי' הרשב"א ז"ל וכבר ראיתי למוהר"י הלוי בתשו' סימן ז' שנתקשה בזה וי"ל דלא ניחא להו בתי' הרשב"א ז"ל משום דאכתי איכא למימר דפלוגתייהו אי תנאה הוי או לא ומאי דנקט פלוגתייהו במת משום דמלתא אגב ארחייהו בעי לאשמו' דאמרי' לי ואפי' ליורשי כנ"ל עוד ראיתי למוהר"י הלוי ז"ל שהקשה לדברי התוס' דפלוגתייהו הוי אי תנאה הוי או לא א"כ תקשי לר"י ולר"ה גנובי גנבא ולימא ר"ה הלכה כרשב"ג ור"י הלכה כת"ק וכן פריך לה בפרק יש נוחלין כו' יע"ש והנה מה שהוצרך להביא עצות מרחוק לזה מפרק יש נוחלין הוא דבר תמוה שהרי שם באותו פרק בדף הקודם פריך התם בהדיא ונימא רב הלכה כרבנן ושמואל הלכה כר' כו' ולעיקר קו' נראה דלא קשיא דאם הוה אמר רב יהודה כתנא קמא הו"א דלכולה עלמא על מנת כמעכשיו ובלי ולא ליורשי הוא דפליגי ורב הונא נמי משו"ה לא אמר הלכה כרשב"ג משום דהוא ס"ל דבלי ולא ליורשי הוא דפליגי ודכ"ע תנאה הוי וכ"כ מוהרי"ק ז"ל בכללי הגמ' והרב בעל יבין שמועה בכלל י"ט דלפעמים פריך בגמ' לימא כתנאי ומהדרינן לית להו מילתא דהך אמוראי והיינו משום דמעיקרא פריך דהוה ליה לומר הלכה כפלוני ולא לאקבועי מימרא באפי נפשה כאלו לא נחלקו תנאים מעולם ואהדר ליה דכבר אפשר לפ' דלכ"ע ל"ל הך ס' אבל איהו ס"ל דבהכי פליגי ומש"ה קבעה באנפי נפשה יע"ש וזה פשוט כתוב בהגהות מיימוניות עמ"ש רבינו הואיל ושלמו השלשים יום ולא נדרה אינה מגורשת וז"ל אבל מתוך לשון התוספות משמע דהלכה כרשב"ג דאמר כל עיכוב שאינה הימנה הרי זה גט

עכ"ל ויש לדקדק שהרי התוס' פ' מי שאחזו דף ע"ה ע"ב ד"ה כלל אמר רשב"ג הקשה מההיא דקאמר רבא נתינה בע"כ ל"ש נתינה ולא הוי גט אע"ג דאין העכבה הימנה ותי' דהכא לרווחא עשה כן וכיון שמת ולא אצטריך הוה ליה כאלו נתקיים התנאי אבל התם שתתני לי מאתים זוז בדעתו שיקבל' ולבסוף כשאינו רוצה לקבלם לא נתקיים התנאי יע"ש ומשמע שכונתם ז"ל לחלק בין תנאי התלוי בידו שמתחלה בדעתו היה לקבלם לתנאי התלוי ביד אחרים דכיון שאינו תלוי בידו לא נתכוון מתחלה אלא לשאם יצטרך וכמבואר מדברי הרשב"א יע"ש וא"כ ה"נ כל שמת ולא נתקיים התנאי אינה מגורשת כיון שהתנאי תלוי בידו ואפילו לרשב"ג וי"ל דס"ל ז"ל דלא כתבו התוס' כן אלא דוקא בנתינה בע"כ או באומר מחולים לך שבידו עדיין לקבלם והילכך כל שאינו מקבלם לא נתקיים התנאי אבל במת שאין בידו לקבלם לרשב"ג מגורשת דאע"ג דמתחילה בדעתו היה לקבלם לא נתכוון זה אלא בשיכול לקיימם דהיינו כל זמן שהוא חי ודע שכפי דברי ההגמ"י ז"ל נראה דבנותן מתנה לחבירו ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת לכ"ע דמתנה קיימת דלרווחה קמכוין ומת אין העכבה הימנו ואין צריך ליתן ליורשיו וכן כתב הרב מחנה אפרים ז"ל הלכות זכייה ומתנה סי' כ"ב ותמה על הרשב"א ז"ל בתשו' הביאה מרן הב"י ח"מ סימן ר"ז שכ' דבמתנה נמי אמרינן לי ולא ליורשי והמתנה בטלה וכתב עוד וז"ל והא רבנן עם רשב"ג בלי ולא ליורשי פליגי דרשב"ג סבר לי וליורשי קאמר דמשמע דטעמא דרשב"ג משום דיכול ליתן ליורשיו ולא אמרינן דאפי' תימא דרשב"ג סבר לי ולא ליורשי מ"מ הרי זה פטור כל שאין העכבה הימנה היינו דוקא בגיטין וכמ"ש לעיל דכיון שבידו הדבר תלוי בדוקא אתני ולצעורה קמכוין אבל במתנה דלהרווח' התנה כל שמת ה"ז פטור א"ד יע"ש והנה מ"ש דאמאי לא אמרינן דטעמא דרשב"ג משום שאין העכבה הימנה איני מבין כונתו דהיכי היה מצי תלמודא לומר דטעמא דרשב"ג משום שאין העכבה הימנה דא"כ אמאי קאמר דנותנת לאביו או לאחד מן הקרובים אפילו שלא יתן ליורשיו כל שאין העכבה הימנה ה"ז גט ואי כונתו ז"ל להקשות לרשב"ג גופיה דאמאי קאמר נותנת לאביו הא כיון שאין העכבה הימנה ה"ז גט אליבא דרבנן דרשב"ג הא נמי ל"ק כיון דס"ל לרשב"ג דלי ואפי' ליורשי במשמע ע"כ צריכה ליתן ליורשיו וכל שאינה נותנת הרי העכבה הימנה גם מ"ש דכל תנאי התלוי בידו בדוקא אתני ולצעורה קא מכוין נראה שהבין בדברי התוס' ז"ל שכונתם לחלק בין תנאי התלוי בידו דאז לצעורא קא מכוון לתנאי התלוי ביד אחרים וכן הבין בדבריהם הרב מכתב מאליהו ז"ל שער ח' דף קס"ט ע"ב ומדברי הג"מיי שכתבנו מבואר שאין כונתם ז"ל למ"ש הם ז"ל שכפי דבריהם באומר ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת אפילו לרשב"ג אינה מגורשת דלצעורה קא מכוין

ולפי הנראה אשתמיט מינייהו ולדברי הרשב"א שכתב דאפילו במתנה אמרי' לי ולא ליורשי והמתנה בטילה צ"ל דס"ל ז"ל דהיינו טעמא דכל תנאי שהוא תלוי בידו מתחילה בדעתו היה לקבלם וכל שלא קבלם מאיזה סיבה שיהיה ואפילו מחמת מיתה הרי לא נתקיים תנאו ובגיטין אפילו רשב"ג (מודה) ושלא כדעת ההג"מיי ז"ל ועיין בספר בית שמואל סי' קמ"ג ס"ק הנ"ל ודו"ק:

פרק ט

הלכה ג

הלכה והניחתו בצידי ר"ה כו'. כתב ה"ה ומתוך מה שכתב בפרק ב' מהלכות מכירה בדין האומר לחבירו כו' ומ"ש כאן בדין הגט נראה שהו' סבור כו' דאי בשאומר מעכשיו כבר נתבאר כו' והא דר"ן סובר רבינו שהוא במעכשיו דאי לא תקשי אמסקנא דגמרא דפרק האשה שנפלו כו' הנה דברי ה"ה ז"ל סתומים כס' החתום כיון שכבר כתב דהא דרמב"ח ע"כ בדלא אמר מעכשיו דאי בשאומר מעכשיו מספ"ל אי תנאה הוי או חזרה ואי חזרה הוי א"כ מעכשיו שאמר לאו כלום הוא ואי תנאה הוי אפילו נקרע מגורשת אם כן מה"ט נמי איך אפשר לומר דהא דר"ז איירי במעכשיו הא כיון דמספ"ל אי תנאה הוי או חזרה. ואי חזרה הוי א"כ מעכשיו שאמר לאו כלום הוא ואי תנאה הוי מאי ארייא עומדת באגם אפילו בר"ה נמי ואם נאמר דס"ל דלר"ן שיורא הו' וכדס"ל לר"י בפרק האומר דקדושין ומשום הכי בעי אגם וכמ"ש התוס' בפרק האשה שנפלו כו' אם כן לרמב"ח נימא הכי דס"ל כר"י דשיורא הוי ולעולם דאיירי במעכשיו ועיין בספר מכתב מאליהו שער ח' סימן מ"ט וא"ל דלרמב"ח לא מצינן למימר הכי מדחזינן דבעי למיפשט דאינה מגורשת מדרב ושמואל שמשמע דאליבא דרב ושמואל מבעיא ליה ורב ושמואל בפרק האומר לית להו הא דר"י דשיורא הוי וזה ודאי ליתא דאיכא למימר למאי דבעי למפשט מדרב ושמואל היינו לומר דצידי ר"ה כר"ה דמו אבל במאי דס"ל לרב ושמואל במעכשיו ולאחר שלשים יום ה"נ דפליג עלייהו וכ"כ הרב מש"ל ופשוט ולכן נראה שדעת ה"ה כדעת הראב"ד ז"ל שכתב הרשב"א ז"ל בחידושיו דפרק המגרש דהא דר"י דס"ל דשיורא הו' פליג אדר' אבא דהתם דס"ל דאיתקש הויה ליציאה דהמקדש והאומר לאשה ה"א מקודשת חוץ מפלוני אינה מקודשת אלא ס"ל לר"י דלהא לא איתקש הויה ליציאה ובקדושין קנין כל דהו קני והמתבאר מדבריו שם דלר"י בגרושין האומר לאשה ה"א מגורשת מעכשיו ולאחר ל' יום אינה מגורשת משום דהו"ל גט שיש בו שיור ע"ש וא"נ ה"ט דרבי' דס"ל דהא דרמב"ח ע"כ לא מצי איירי במעכשיו משום דאי ס"ל כר"י

אם כן האומר מעכשיו ולאחר ל' יום אינה מגורשת כלל ואפי' בעומד הגט ברשותה אבל מימרא דר"ן מצינן למימר שפיר דאיירי במעכשיו משום דס"ל כר"י כנ"ל נכון ומתוך מ"ש נראה דק' למ"ש הר"ן ז"ל שם בפרק הכותב שדעת הראב"ד ז"ל דבעיא דרמב"ח איירי במעכשיו וכדעת התוס' ז"ל דא"כ תיקשי ליה דמאי ס"ל לרמב"ח אי ס"ל כרב א"כ אפי' בר"ה נמי הו"ל ספק מגורשת ואי כשמואל אפי' נקרע או נאבד נמי מגורשת ובשלמא לדעת התוס' איכא למימר דס"ל דרמב"ח ס"ל כר"י דשיורא הוי ואע"ג דגבי גט לר"י לא מהני שיור כדאיתא בפרק האומר כבר כתבו התוס' שם דהיינו דוקא במהיום ולאחר מיתה משום דאין גט אחר מיתה אבל במעכשיו ולאחר שלשים יום מהני וכמ"ש כל זה הרב מש"ל ז"ל אכן לדעת הראב"ד קשה וכבר עלה על דעתי לומר דהראב"ד ס"ל כדעת הרשב"א שכתב בתשו' סי' תש"ז דלרב ושמואל אפי' אי תנאה הוי אין תנאי זה כשאר תנאים דעלמא אלא לכי שלמו שלשים יום התחילו משעת נתינה וגמרו עד שלשים יום והכריח הדבר מדאמרי' בפ' האומר לאחר ל' יום פקעי קדושי ב' וגמרי קדושי ראשון ואם איתא מאי גמרי דקאמר יע"ש ומשמע ודאי דה"ה לענין גרושין נמי דינא הכי כמ"ש ואם כן איכא למימר דס"ל לרמב"ח כשמואל דתנאה הוי ואפי"ה ס"ל דבר"ה אינה מגורשת משום דכיון דבשעת גמר גרושין ליתא לגיטא ברשותה אינה מגו' ושוב ראיתי דמ"ש הרשב"א בפרק המגרש משם הראב"ד אין זה הראב"ד בעל ההשגות אלא הרב אב ב"ד וכמבואר בדברי הר"ן בפרק האומר מדברי הרשב"א בפרק המגרש דפ"ג ע"ב ד"ה הא דפריך ר"י כו' יע"ש ומן האמור בזה נראה דקשה טובא למ"ש הר"ן משם הרשב"א דלענין גט אם אמר מעכשיו הרי זה ספק מגורשת בין הניחתו בצדי ר"ה או בר"ה כו' יע"ש וקשה דכפי מ"ש הרשב"א דלשמואל נמי אפי' אם תנאה הוי לא גמרי קדושין עד ל' יום אם כן בהניחתו בר"ה אמאי מגורשת הא בשעת גמר גירושין ליתא לגיטא ברשותה ובשלמא בצידי ר"ה איכא למימר דכיון דהוי מקום הראוי למשיכה וכבר התחילו הגירושין משעת נתינה משום הכי מגורשת וכדס"ל להתוס' ז"ל לר"י דס"ל דשיורא הוי דבאגם מהני דכיון דהא מיהא התחילו הגירושין מעכשיו ומה מאד מתקו לחכי דברי ה"ה שכתב דברי הרשב"א בצידי ר"ה משמע דבר"ה אפי' הרשב"א מודה וכמ"ש וצ"ע כעת ואין להקש' לפי מ"ש בדעת ה"ה דרמב"ח ס"ל דר"ן איירי במעכשיו א"כ מנ"ל לרמב"ח דר"ן ס"ל כר"י דשיור' הוי וטעמיה דר"ן משום דאגם לאו כרשות הרבים דמו נימא דטעמיה דר"ן משום דס"ל דתנאה הוי וכשמואל דס"ל הכי ולעולם דאגם כר"ה דמי הא ל"ק משום דס"ל לרמב"ח דאם איתא דטעמיה דר"ן משום דתנאה הוי א"כ מאי אורייא אגם אפי' בר"ה נמי ודחיקא לי' לומר דאגם לאו דוקא ואורחא דמילתא נקט ומה שכתב ה"ה בה' מכירה

דאגם אורחא דמילתא נקט אינו אלא לפי הא"נ שכתב כאן וכמו שאכתוב לקמן ועיין במוהרש"ך ח"ב סי' קפ"ו מ"ש בזה שכפי מ"ש סרה מהר תלונתו מיהו הא ק"ל לפי מ"ש הרב המגיד דר"ן אייריי במעכשיו ומשום דס"ל דשיורא הוי ומשום הכי בעינן עומדת באגם דוקא אם כן תיקשי ליה דרבינו בפ"ז מה' אישות פסק כרב דמספק"ל אי תנאה הוי או חזרה ואילו בפ"ב מהל' מכירה פסק דמעכשיו ולאחר ל' יום לא הוי ס' תנאה או חזרה וליכ' למימר כמ"ש הרב לח"מ דס"ל לרבינו דע"כ לא פליגי רב ושמואל אלא התם משום חומרת קידושין אבל בממון מודה לשמואל דתנאה הוי דהא חזינן דר"ן ס"ל כר"י בממון נמי וע"כ משום דס"ל דבכוליה מלתא אמרוה רב ור"י ותו דמההיא דפרק י"נ דפריך התם וכי אמר לה מהיום ולאחר מיתה מאי הוי הא תנן מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט כו' מוכח בהדיא דבממון נמי אמרוה רב ור"י גם ליכא למימר כמ"ש הרב הנזכר בה' אלו דס"ל לרבינו דדוקא בגט מספקא ליה אי תנאה הוי או חזרה משום דלא שייך לומר גופה מהיום כו' אבל בממון י"ל דגופה מעכשיו ופירי לאחר שלשים יום קאמר דומי' דמהיום ולאחר מיתה משמע טפי שרוצה להקנות גוף מהיום ומסתברא דכיון דאמר לאחר מיתה להבריח נכסים משאר היורשים קא אתי ומקני ליה לגוף מהשתא עכ"ד ואם כן כיון דלר"ן ע"כ ס"ל דלית ליה הך סברא דמעכשיו ולאחר שלשים יום א"כ מנ"ל לאפושי פלוגתא ולומר דלרב דקי"ל כותיה דס' הוי מודה בממון דאמרינן גופה במעכשיו פירו' לאחר שלשים יום ואפשר לומר דס"ל להרב דרמב"ח ור"ן ס"ל דאפילו בממון נמי אמרי' דשיורא הוי ומתני' דפרק י"נ ר"י היא דס"ל בגיטין דתנאה הוי מיהו אם לא קיימא לן כוותייהו אלא מסתמא דתלמודא התם דמשום דבממון כ"ע מודו דגופה מהיום ופירי לאחר מיתה קאמר ואם כן הכי נמי במעכשיו ולאחר שלשים יום איכא למימר דגופה מעכשיו ופירי לאחר מיתה קאמר כנ"ל ודוק ובפ"ב מהל' מכירה הלכה כתב וז"ל ומ"ש רבינו אפילו היתה עומדת באגם הכונה ברשות שאינו שלו וה"ה לר"ה אלא דאורחא דמילתא נקט התם בגמרא אגם שהוא מקום מרעה כו' עי"ש והרב לח"מ הקשה עליו וז"ל ויש לתמוה עליו דבגמ' דמו גט בלא מעכשיו למשיכת פרה במעכשיו ובגט בעינן שיהיה בצדי ר"ה כו' כמ"ש בה"ג ואיך כתב כאן דמשיכת פרה דלאו דוקא אגם ואם היה אומר ה"ה דדברי רבינו שלא בדקדוק היה אפשר לומר דע"כ לדעת רבינו ז"ל מפני שהוא סובר דמעכשיו ולאחר שלשים יום תנאה הוי וכיון שכן אפילו אינה עומדת באגם כו' אבל הוא ז"ל כתב דבגמרא נקט אורחא דמילתא וזה אי אפשר ליישבו לפי דברי הגמרא שהרי בסוגיא דהכותב מוכח איפכא דדוק' אגם גם בפרק האשה א"א לומר כן דהתם הם דברי ר"י ור"י ס"ל דשיורא הוי את"ק יע"ש. ולע"ד נר' שדברי ה"ה

ז"ל דה' מכירה אזלי כפי הא"נ שכתב כאן דהא דר"ן היא בכל גוונא ואנן לא קי"ל כותיה בפרה וס"ל להה"ה דהא דמשמע בפרק הכותב דאגם דוקא היינו משום דר"ן איירי אפילו בשאינו אומר מעכשיו ומש"ה בעי' אגם כיון שאינו קונה אותו אלא לאחר ל' יום אבל במעכשיו לא בעינן אגם אלא אפילו בר"ה קנה כיון שקנהו למפרע משעת משיכה ומ"ש ה"ה דאורחא דמילתא נקט התם בגמ' לא קאי אלא אסוגי' דהאשה שנפלו דמיירי התם באומר מעכשיו וכדמסיק שם וס"ל להה"ה דאע"ג דהך מימרא ר"י קא"ל ר"י אית ליה בפ' האומר דקדו' דשיורא הוי היינו דוקא בגט וקידושין דלא שייך למימר בה גופ' מהיום ופירי לאחר מיתה אבל בפרה מודה ר"י דאמרי' גופא מהיום ופירי לאחר זמן וכמ"ש הר"ן שם והרשב"א ז"ל בתשו' סי' י"א וכן כתב הרב הנז' ז"ל בפירקין בדעת רבינו. אמנם לפי אותו הצד שכתב ה"ה ז"ל דר"ן איירי במעכשיו ע"כ צ"ל דאגם דפרק האשה שנפלו בדוקא דהא דר"ן דאיירי במעכשיו ואפ"ה ס"ל לתלמודא בפרק הכותב דדוקא באגם הוא דקנה אבל בר"ה לא וע"כ היינו טעמא משום דס"ל לר"ן דמעכשיו הוא ושלא כדעת הר"ן והרשב"א וא"כ במימרא דר"י ג"כ ס"ל דאגם דוקא כיון דאיהו ס"ל דשיורא הוי כנ"ל. וראיתי להרב כנה"ג ז"ל חח"מ סי' קכ"ז בהגהת ב"י אות י"ג שהקשה וז"ל ויש לתמוה על הרשב"א שכתב בתשובה סי' י"א דבמשוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר ל' יום אי קיימא באגם קנה ואפילו לא אמר מעכשיו כדאיתא בפ' הכותב וממ"ש בחי' שכתב הר"ן בשמו מוכח דמימרא דר"ן הוא בדאמר מעכשיו ותי' וז"ל ונר' לי ליישב דברי רבינו ובזה יתיישב דברי הרשב"א ז"ל דמאי דמוכח בפ' הכותב דדוקא אגם קנה אבל בר"ה לא היינו למאי דס"ד דר"ח ורמב"ח דמימר' דר"ן בלא מעכשיו וגם שאלתו היתה בדלא אמר מעכשיו אבל לדידן דקי"ל דבלא אמר מעכשיו לא קנה מכח סוגיא דהאשה שנפלו מתפרש' מימרא דר"ן בדאמר מעכשיו צ"ל ע"כ דאגם דנקט ר"ן לאו דוקא ומ"ש הרשב"א בתשובה דבמשוך פרה זו ולא תיקני אלא לאח' ל' יום דאי קיימ' באגם קנה ואפי' לא אמר מעכשיו כדאית' בהכות' לא דמפרש' מימר' דר"ן בדלא אמר מעכשיו אלא ממה שהיו מפרשי' אותה רמב"ח ור"ח בדלא אמר מעכשיו ואפי"ה קני בעומדת באגם שמעינן דבאגם קנה בלא מעכשיו מיהו אנן קי"ל דבאומר מעכשיו היא ואפי"ה עומדת בר"ה ומ"ש ה"ה בה"ג שרבינו סובר דמימרא דר"ן במעכשיו לא שסובר כבעיית הגמר' דהבעיין מפרש מימרא דר"ן הוא במעכשיו אלא הכונה לו' שרבי' סבור לענין דמימרא דר"ן היא במעכשיו ועכ"ז ס"ל דבגט אפי' לא אמר מעכשיו מהטעם שאומר אח"כ דהטעם הזה קאי אף אמפרש מימרא דר"ן במעכשיו את"ד יע"ש: ולע"ד כל דבריו תמוהים דמה שרצה להשוות דברי הרשב"א שכ' בתשובה למ"ש בחידושיו הא ליתא שהרי מדברי הרשב"א

שכתב הר"ן נראה בהדיא דס"ל דכל שלא אמר מעכשיו אפילו באגם לא קנה שכ"כ וז"ל הילכך לענין אי אמר לה מעכשיו ה"ז מגורשת ואינה מגורש' בין הניחתו בצדי ר"ה כו' ואי לא אמר מעכשיו אינה מגור' כלל דצדי ר"ה וסימטא ואגם אינם רשות שלה שיקנה לה מדין חצר ע"כ ואם כן הרי הדברים ק"ו במשוך פרה זו ולא תקנה עד לאחר ל' יום דס"ל להרשב"א דלא קנה אפילו באגם שהרי לדעת רבינו ז"ל דבמשוך פרה זו לא קנה כמ"ש בה' מכירה עכ"ז גבי גט ס"ל דמגו' וכ"כ ה"ה ז"ל משם הרשב"א ז"ל בפי' וז"ל וכל שלא אמר מעכשיו בגט אינה מגורשת ובפרה לא קנה ואלו בתשובה כתב דבעומדת באגם קנה אפי' בלא מעכשיו אלא ע"כ לו' דהרשב"א בתשוב' חזר בו ממ"ש בחידושיו וס"ל כדעת הר"ן דבאגם אפי' בלא מעכשיו קנה ותו דכיון דמכח סוגיא דפ' האשה שנפלו הוא דמוקי' למימרא דר"ן במעכשיו הרי מאותה סוגי' נראה בהדי' דבלא מעכשיו ואפילו בעומדת באגם לא קנה דהכי פרכי' והא כי אתא רבין אמרינן לא קנה ומשנינן ל"ק הא דאמר ליה מעכשיו הא דלא"ל מעכשיו וליכא למימר דמימרא דר"י דאמר לא קנה בשאינ' עומדת באגם היא דא"כ מאי דוחקי' דתלמודא לומר הא בדאמר מעכשיו ולומר דאגם לאו דוקא לימא הא והא בדלא אמר מעכשיו הא באגם הא בר"ה גם מ"ש עוד דמ"ש ה"ה דמימרא דר"ן היא במעכשיו הכונה לומר דר' סבור לענין דינא דמימרא דר"ן היא במעכשיו ואגם לאו דוקא כמ"ש ה"ה ועכ"ז ס"ל דבאגם אפילו בלא מעכשיו הא נמי ליתא דכיון דמכח סוגיא דהאשה שנפלו מוקמינן מימרא דר"ן במעכשיו ואמרינן דאגם לאו דוקא א"כ נשארה בעייא דרמב"ח בדוכתא וליכא למיפשט מדר"ן מידי דאיכ' למימר דכל שלא אמר מעכשיו צידי ר"ה כר"ה דמו ומאי דקאמר ר"ן דבמשוך פרה זו קנה לאו משום דחשבינן ליה לאגם כרשותו אלא משום דאמר מעכשיו ואפילו בר"ה קנה ואגם אורחא דמילת' נקט וכיון דרמב"ח ור"ח לא מפשטא להם הבעייא אלא משום דס"ל דמימרא דר"ן בלא מעכשיו ואגם דוקא א"כ לדידן דמוקמי' דמימרא דר"ן במעכשיו ואגם לאו דוקא מנ"ל להוכיח דצידי ר"ה כר"ה דמו אלא ודאי דמ"ש ה"ה דמימ' דר"ן איירי במעכשיו היינו לבעיין ג"כ דס"ל דמיירי במעכשיו דוקא אבל בלא מעכשיו אפילו אגם לא קנה וס"ל לר"ן דמעכשיו ולאחר ל' יום שיורא הוי ומשום הכי בעינן אגם והשתא מייתי שפי' רמב"ח דכי היכי דבמשיכה דבעינן מעכשיו מטעמא דכבר כלתה משיכה ובר"ה לא קנה אפי' הכי בעומדת באגם קנה דחשבינן ליה כאילו היא רשותו ה"נ גבי גט דלא בעינן מעכשיו אף ע"ג דבר"ה אינה מגורשת באגם חשיב רשותה ומגורשת והילכך אף על גב דאנן לא קי"ל כותיה דר"ן במאי דס"ל דמעכשיו ולאחר ל' יום שיורא הוי מ"מ במאי דס"ל דאגם לאו כר"ה דמו קי"ל כותיה משום דלא אשכחן מאן דפליג עליה ולכן

מחוורתא דמילתא כמ"ש שדברי ה"ה דהל' מכירה אינן אלא כפי הא"נ שכתב כאן כנ"ל ודוק: ודעת הר"ן בפרק הכותב הפך דעת רבינו ז"ל דבעומדת באגם אפי' בלא מעכשיו ובמשיכה קנה וק"ל קצת ממ"ש בפרק האומר דקדושין דתרמ"ז וז"ל דדוקא בקידושי כסף אבל בקדושי שטר אם נקרע השטר אינה מקודשת כו' ואפילו איתיה בעיניה נמי דוקא בישנו ביד' וברשותה אבל בר"ה לא ע"כ גם בפ' ג' דנדרים דנ"ז ע"ב ד"ה והלכתא כ' וז"ל וקנין סודר ע"כ במעכשיו הוא דאי מעכשיו לא קנה בתר הכי נמי לא קנה דהדר' סודר' למאריה והו"ל כאומר משוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר ל' יום דלא קנה כל היכא דלא קיימא בחצירו ע"כ ולפי מ"ש בפ' הכותב מאי אורייא חצירו אפילו אגם נמי ויש ליישב ודוק. והטור ז"ל סימן קצ"ז כתב כלשון רבינו ז"ל שכתב פ"ב מהלכות מכירה וצריך לומר ע"כ דאגם דנקט לאו דוקא אלא ה"ה ר"ה וכמ"ש ה"ה לדעת רבינו ז"ל דאם נאמר דאגם דנקט הטור דוקא ע"כ צ"ל דהיינו משום דס"ל דמעכשיו ולאחר שלשים יום שיורא הוי ולא אמרי' דגופא מהיום ופירי לאחר ל' יום קאמר ומטעמא שכתבו התוס' ז"ל והא ליתא דאם כן צ"ל דלרב דס"ל דס' הוי אי תנאה או חזרה קאמר ה"נ באומר משוך פרה זו כו' אפילו בעומדת באגם לא קנה ואלו הטור ז"ל באה"ע סימן מ' הביא מחלוק' דר"ח והרי"ף בזה וכתב שדעת ר"ח והרי"ף לפסוק כר"י ודעת הרא"ש ז"ל לפסוק כרב יע"ש וכיון שכן היאך פסק הכא בסתם דבעומדת באגם קנה והיל"ל שלדעת אביו הרא"ש ז"ל אפי' באגם לא אלא מבואר הדבר דס"ל דבממון לכ"ע גופיה מהיום ופירי לאחר ל' יום קאמר ושלא כדעת מרן הב"י שם והפרישה שכתבו דאגם דנקט דוקא ומשום דס"ל דשיורא הוי דליתא וכמ"ש ולפ"ז צ"ל דמ"ש הטור בסי' קצ"ז אבל אם אמר לו קנה על מנת שתיקנה מעכשיו ולאחר ל' יום לאו דוקא באומר ע"מ וכמ"ש הב"י והפרישה שם אלא ה"ה בלא ע"מ אלא דאורחא דמילתא נקט דסתם קנין קנה ע"מ להקנות הוא וכ"כ הש"ך ז"ל סי' הנז' תק"ח אלא שמ"ש שם דהיינו משום דקיימא לן כותיה דשמואל הוא תמוה דסבר' זו לא אמרה אדם מעולם לפסוק כשמואל ומה שנחלקו הפוסקים הוא אי קי"ל כר"י דשיורא הוי או כרב ד"ת הוי אלא ה"ט כמ"ש דבממון לכ"ע גופה מהיום ופירי לאחר ל' יום קאמר ובהכי ניחא מה שהקשה הדרישׁ' סי' הנז' לדברי הרא"ש דנדרים ודוק מיהו הא קשה טובא מ"ש הטור ז"ל סי' ר"י בהדיא דהמזכה לעובר דאם אמרה לכשתלד קנה לדעת הרא"ש כתב וז"ל והוא שלא מת המזכה כו' ומיירי נמי בשלא הקנה לו בק"ס כו' אלא במשיכה וישנו ברשות הזוכה או עומד באגם כו' יע"ש והוא תימה שהרי במשוך פרה זו ולא תקנה אלא לאחר ל' יום אפי' בעומדת באגם לא קנה כמ"ש סי' קצ"ז ועיין בהרב מש"ל ז"ל שנראה שכוון להקשות מ"ש וליכא למימר דהטור ז"ל

שם מיירי באומר מעכשיו ולכשתלד דא"כ אפי' בק"ס נמי מהני כמ"ש דברי הפריש' שם מבואר תי' לזה שנרא' מדבריו שמפרש דברי הטור ז"ל באומר מעכשיו ולכשתלד וכתב עוד דאע"ג דכל שאומר ע"מ כאומר מעכשיו בק"ס נמי מהני שאני התם דמעתה ראוי לקנין רק שהתנה שלא יחול הקנין עד לאחר ל' יום מה שאין כן הכא דעתה לא שייך ביה קנין כלל יע"ש ואין להקש' לזה דא"כ הוא לדעת הטור מה יענה הטור לקו' התוספת בפ' האשה רבה בפ"ק דמציעא גבי ההיא דהאומר שדה זו לכשאקחנ' קנויה לך מעכשיו דלר"מ דס"ל אד"מ דשלב"ל ל"ל מעכשיו והתוספת ז"ל תי' דאצטריך לומר דאפי' אם נקרע השטר מהני יע"ש ולדעת הטור ז"ל לא יתכן תי' זה שהרי כיון שאינו ראוי לקנין עתה אפי' מעכשיו לא מהני כמ"ש במזכה לעובר דאפי' במעכשיו אם נקרע השטר לא מהני די"ל דהא לא קשיא די"ל דס"ל כתירוץ הר"ם שכתבו בפ' ב' דקדושין דס"ג ע"א בגין דכתב לה יע"ש ודוק:

הלכה ח

התנה עליה שיהי' גט אם לא בא כו' שאין אונס בגיטין כו'. מימרא דרבא פ"ק דכתובות ופסק כלישנא קמא ואמרינן התם בגמרא מנ"ל לרבא הא לימא מהא דתנן הרז"ג אם לא באתי כו' ומת בתוך י"ב חדש אינו גט מת הוא דאינו גט הא חלה הרי זה גט ודילמא חלה נמי אינו גט והיא גופא קמ"ל דאין גט לאחר מיתה הא תנא ליה רישא ה"ז גיטך אם מתי כו' דילמא לאפוקי מרבותי' כו' דאמרי זש"ש מוכיח עליו כו' נמצא מתבאר מתוך סוגיא זו דלדידן דקי"ל כרבא דאין אונס בגיטין מתניתין דקתני הרי זה גיטך אם לא באתי כו' מת בתוך י"ב חדש אינו גט לדיוקא אצטריך מת הוא דאינו גט הא חלה הרי זה גט משום דאין אונס בגיטין ולא צרכינן לומר דאצטריך מדר"י דאמר זש"ש מוכיח עליו דלאפוקי מרבותי' דאמרינן זש"ש אתא לאשמו' מתניתין ומעתה יש לתמוה על הר"ן ז"ל שכ' בפ' מי שאחזו אמתניתין דהרי זה גיטך אם לא באתי כו' וז"ל ותמהני הך מתני' מיותרת היא דתרי גווני דידה שאם מתי אינו גט ומעכשיו אם מתי ה"ז גט תנא לעיל שמעינן להו ונ"ל דהכי קאמר דסד"א נהי דאם מתי דלאחר מיתה משמע ה"מ היכא דתלה במיתה דכיון דלא מגרש לה אלא כי היכי דלא תפול קמי יבם אף הוא אינו רוצה שיחול אלא לאחר מיתה דסבר הוא דיש גט לאחר מיתה אבל הכא דתלה באם לא באתי סד"א דמעכשיו משמע קמ"ל כו' עכ"ל ויש לתמוה עליו איך אישתמיט מהר"ן ז"ל סוגיא הלזו דק"ל לתלמוד' גופא קושית הר"ן ז"ל ומתרצינן דלאפוקי מרבותי' אתא לאשמו' וכתבו התוס' שם ד"ה דילמא דההיא לאשמועינן לאפוקי מרבותי' דאי' לאוקמי' בשאין כתוב זמן יע"ש ולדידן דקיי"ל דאין אונס בגיטין וכמ"ש הר"ן שם לעיל דף קפ"ו מתניתין לדיוק' אצטריך

דדוק' מת אינו גט הא חלה הרי זה גט משום דאין אונס בגיטין וצ"ע כתב מרן הב"י סי' קמ"ו וז"ל והגמ"יי כתב דאפי' בידי שמים אין אונס בגיטין וכתב עוד שבספר המקצעות כתב דבי"ש יש אונס בידי אדם אין אונס. וכ"כ המרדכי וכתב עוד המרדכי אבל בתשובת הגאון ראיתי לחומרא דיש אונס כלישנא בתרא ודבריו צ"ע דהא משמע מדבריו דלבעל המקצעות הלכה כלישנא קמא דאין אונס אחל' אמרה וחלה היינו אונס דבי"ש. ובעל המקצעות כתב דבי"ד יש אונס וא"כ ע"כ ס"ל דהלכה כלישנא בתרא ואני אומר שגם דבריו צל"ע דאם איתא דבעל המקצעות ס"ל דהלכה כלישנא בתרא אלא דס"ל דדוקא בידי שמים דהוי אונס אבל בידי אדם מודה דאין אונס א"כ מאי פריך בגמרא ללישנא בתרא מהכא דשמואל דפסקיה מברא ואמר שמואל לא שמה מתי' דהתם שאני דהוי אונס בידי אדם שלא נזדמן ספינה לעבור כמ"ש מרן שם וכתב דבעל המקצועות מפ' דפסקיה מברא דקאמר שמואל הפך פי' רש"י והמפרשים שפירשו שלא נזדמן מעבורת לעבור אלא הוא מפרש דפסקי' מברא הוא שגדל הנהר מהפשרת שלגים ואינו יכול לעבור דזה הוי אונס בידי שמים כמ"ש מרן שם דא"כ מאי האי דמתרצינן אונסא דשכיח שאני דהו"ל לאתנויי ולא התנה איהו דאפסיד אנפשיה הא גדל הנהר מהפשרת שלגים הוי אונס דשכיח ולא שכיח כמ"ש הרא"ש בפ' ג' דנדרים דכ"ז ע"א ד"ה שאני והוא מוכרח מהסוגיא שם כמו שיראה המעיין וכ"כ רי"ו ז"ל וצ"ע:

הלכה ט

התנה עליה שתתגרש כו' חוששין שמא פייסו ומחלה. הנה דעת רבינו כדעת הרא"ש דמאי דפריך בפרק מי שאחזו וליחוש שמא פייס ה"פ כיון שהי' הולך ובא אע"פ שלא נתייחד עמה ניחוש שמא פייסה בדברים ומחלה לו התנאי אמנם רש"י ז"ל פיר' דמאי דפריך וליחוש היינו משום חשש גט ישן וכתב הר"ן ז"ל וז"ל וליחוש פירש"י שמא פייס ונתייחד' עמו ובעל והו"ל גט ישן ואע"ג דקי"ל בפרק מ"ש שאם נתגרשה בו תנשא לכתחלה ה"ק היכי אמרת דה"ז גט דמשמע גט שראוי להתגרש בו לכתחלה ליחוש שמא יבא בעל ויערער והוה ליה גט ישן עכ"ל: ויש לדקדק עליו טובא דאמאי אצטריך למימר משום דה"ז גט לכתחל' משמע הא בלא"ה פריך שפיר אברייתי' דקתני ולגט ישן אין חוששין דניחוש שמא פייס והוי גט ישן והיכי קאמר אין חוששין ואברייתא גופא תקשי ליה להר"ן ז"ל דקאמר ולגט ישן אין חוששין דכיון דקיי"ל דאם נתגרשה תנשא מאי נ"מ אי הוי גט ישן וכדק"ל להרמ"ה ז"ל וכמ"ש הרא"ש פרק מי שאחזו אלא ע"כ הברייתא דקא' הוי גט אפי' להתגרש לכתחל' קאמר ומש"ה הוצרך לומר ולגט ישן אין חוששין ולאו ה"ט משום דהרי זה גט משמע גט שראוי להתגרש בו לכתחל' כמ"ש הר"ן

דאפי' נימא דהרי זה גט משמע נמי דיעבד הכא ע"כ ברייתא דידן ה"ז גט לכתחלה קאמר מדקאמר ולגט ישן אין חוששין כו' וכיון שכן אמאי קבע קוש' אפרש"י ועיין בהרב בני יעקב דף קס"ד ע"ב מה שתי' בזה ואין לשון הר"ן סובל פירושו כמו שיראה הרוא' וכבר היה אפשר לומר דקוש' הר"ן לפרש"י היא דכיון שפירש דמאי דפריך וליחוש שמא פייס היינו משום גט ישן א"כ ע"כ מאי דפריך שם לישנא בתרא אמתני' דאם לא באתי וליחוש שמא פייס היינו ג"כ משום גט ישן כדפריך ללישנא קמא וכן מבואר מדברי התוס' בפרק המביא תניין די"א כדכתיב' דלרש"י ז"ל מאי דפריך לישנא בתרא משום דכיון דתלמוד' בחדא לישנא ובחדא מחתא מקשי לה משמע דתרוייהו שוין הן ויבאו ב' והא הוא דק"ל להר"ן ז"ל דכיון דקי"ל דנתגרש' תנשא לכתחל' מאי פריך וליחוש שמא פייס נימא דהרי זה גט אם נתגרשה בו קאמר ותי' משום דה"ז גט משמע דראוי להתגרש כו' אמנם הברייתא ודאי דלא ק"ל להר"ן משום דקתני בהדיא ולגט ישן אין חוששין כו' ע"כ דהרי זה גט דברייתא לכתחלה קאמר וכן מבואר מדברי התוס' פרק המביא תניין דף י"ח ד"ה שמא כמ"ש דלרש"י מאי דפריך ללישנא בתרא ליחוש שמא פייס היינו ג"כ משום גט ישן שכתבו וז"ל פי' בתוספות שמא נתייחד' עמו והוי גט ישן ואין נרא' לר"ת כו' ועוד דלמה לי' למיפרך שמא פייס ומשום גט ישן התם דקאי אההיא דהרי זה גיטך כ"ז שאעבור מכנגד ל' יום ואם לא באתי מכאן עד י"ב חדש כיון דאם בא בלי שום יחוד בטל הגט ונראה לע"ד פשוט שקושייתם ללישנא בתרא דמתני לה אמתני' דאמרי' בגמרא דמאן דמתני' לה אמתניתין כל שכן אברייתא נמצא דמאי דפריך ללישנא בתרא וליחוש שמא פייס אברייתא ומתני' קא פריך וז"ש התם דקאי אההיא דהרי זה גיטך כל זמן כו' ואם לא באתי אבל ללישנא קמא ודאי דלא ק"ל מידי משום דהכי אמרינן התם דמאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' לא וה"ט כמ"ש רש"י דלא חיישינן לשמא בא בצנעה ואברייתא הוא דאיכא למיחש כיון שהיה הולך ובא ניחוש שמא נתייחד עמה באותן הימים שהיה הולך ובא והו"ל גט ישן ובהכי נתיישב מה שהקשה מוהריב"ל בחידושיו יע"ש שלע"ד נראה פשוט כדכתיבנא ומ"מ זה שכתבנו דלפרש"י ז"ל מאי דפריך ללישנא דמאן דמתני להו אמתני' ליחוש שמא פייס היינו ג"כ משום גט ישן וכמ"ש התוס' נראה דהא ודאי ליתא דהרי מתני' דאם לא באתי באומר מעכשיו איירי כדקתני בהדיא ובמגרש בתנאי מעכשיו ליכא משום גט ישן וכמ"ש התוס' פ' מי שאחזו דע"ג אמתניתין דלא תתייחד וכן נראה מדברי רש"י ז"ל שם גם הרשב"א והר"ן ז"ל שם כתבו כן בהדיא יע"ש וא"כ ע"כ צ"ל לפירוש רש"י ז"ל דמאן דמתני לה אמתני' דפריך ליחוש שמא פייס ה"פ ליחוש שמא נתפייס ובא בתוך הזמן ונתבטל תנאו ולאו משום גט ישן וכיון שכן יש לתמוה על

התוס' ז"ל במה שהבינו בדעת רש"י ז"ל דמשום גט ישן קפריך אפי' בתנאי דמעכשיו נמצא רש"י ז"ל סותר את עצמו וגם התוס' ז"ל ל"ק להו לפרש"י אלא משום דל"ל למיפרך כו' ותיקשי להו עדיפא מינה דבתנאי מעכשיו ליכא משום גט ישן וצ"ע ומעתה דברי הר"ן ז"ל מוקשין ועומדין והדרא קו' לדוכתא ומ"ש דקו' הר"ן ז"ל היא אמתני' דאם לא באתי ליתא שהרי בתנאי דמעכשיו ליכא משום גט ישן וכמ"ש הר"ן בהדיא לכן נראה לי לומר דהר"ן ז"ל ה"ט דל"ק ליה אברייתא דקתני כו' משום דהר"ן ז"ל ס"ל כדעת רש"י ז"ל שכתב בפרק הזורק דהא דקי"ל דאם נתגרשה תנשא לכתחילה היינו דוקא בהלך בעלה למה"י וכ"כ הר"ן שם בהדיא יע"ש וא"כ אברייתא ליכא לאקשויי דאיך קאמר ולגט ישן אין חוששין כיון דקי"ל דאם נתגרשה תנשא וכמו שהקשה הרמ"ה דאיכא למימר דברייתא מיירי בבעלה בעיר ובבעלה בעיר אפי' אם נתגרשה בגט ישן לא תנשא לכתחילה ומש"ה הוצרך לומר בברייתא ולגט ישן אין חוששין כו' וכ"כ הב"י ז"ל דקס"א ע"א משם תלמידי הרמ"ה יע"ש: אמנם למאי דפריך בגמ' וליחוש שמא פייס לפירוש רש"י דהיינו משום גט ישן ק"ל להר"ן דהא קי"ל דאם נתגרשה תנשא לכתחילה ואע"ג דבבעלה בעיר אם נתגרשה לא תנשא היינו דוקא בדידעינן בודאי דנתייחד עמו דבהא איירי מתניתין דפרק הזורק כדקאמר איזהו גט ישן כל שנתייחד אבל היכא דלא ידעינן בודאי דלא נתייחד תסגי דניחוש שמא נתייחד כי היכי דלא תתגרש דומיא דהלך בעלה למה"י אבל אם נתגרשה לית לן למיחש כולי האי דלא תנשא לכתחילה כיון דאפי' בודאי נתיחד אם נתגרשה תנשא לכתחילה אם הלך בעלה למה"י כנ"ל אע"פ שהוא קצת דוחק מיהו מה שתי' הר"ן דה"ק היכי אמרת הרי זה גט דמשמע כו' יש להקשות עליו ממ"ש רש"י בפ' ר"ג דנ"ב על ההיא מימרא דאיתא התם האומר לסופר כתוב גט זה לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט ופירש"י דגט ישן מיהא הוי הרי דלישנא דהרי זה גט פרש"י דר"ל אם גרשה וצ"ע. והרא"ש בתשו' כלל מ"ה סי' יב כתב וז"ל וההיא דכל זמן שאעבור יש לפרשו בכל ענין או שפייס ובטל הגט שהרי לא אמר מעכשיו או שמא בא בתוך שלשים ונתבטל הגט כך פי' ר"ת ע"כ לשונו והקשה עליו מוהריב"ל בחידושיו פרק המביא תניין וז"ל ואיכא למידק בדבריו דהיכי קאמר דמאן דמתני לה אברייתא פריך ב' דליחוש שמא בא בצינעא וליחוש שמא ביטל כיון דלא קאמר מעכשיו והיכי מצי לאקשויי ליחוש שמא בא בצינעא שהרי לכאורה מאן דמתני לה אברייתא לא מתני' אמתני' משום דלא חיישינן לשמא בא בצינעא ע"ש מ"ש בדוחק: ולע"ד אשתמיט מיניה מ"ש הרשב"א פרק מי שאחזו דע"ו וז"ל ור"ת פי' לאחר שלשים יום אמאי תנשא לאחר ליחוש שמא נתפייס ובא בחשאי והא דאמרינן מאן דמתני אמתני' כ"ש אברייתא היינו

כ"ש דהיה הולך ובא ואז יותר ראוי לחוש שמא בא כדרכו ולא ראינוהו כן פרש"י דהיינו כ"ש דמאן דמתני לה אמתני' עכ"ל ע"ש א"כ א"ל שדעת הרא"ש כדעת הרשב"א ומאן דמתני לה אבריי' ולא מתני לה אמתני' היינו טעמא כיון דלא היה הולך ובא לית לן למיחש שמא בא בצינעא ואברייתא דוקא דהיה הולך ובא הוא דאיכא למיחש שמא בא כדרכו וזה פשוט ומ"מ מ"ש הרשב"א דכן פי' רש"י דהיינו כ"ש דמאן דמתני לה אמתני' הם דברים תמוהים דדברי רש"י אין ענין לפר"ת כלל דמ"ש רש"י וז"ל כ"ש אברייתא וכיון דהיכא דלא בא חיישינן שמא פייס כ"ש אברייתא שהי' הולך ובא ע"ש אין הכונה לומר שכיון שהיה הולך ובא אפילו אם עברו ל' ולא ראינוהו שבא דחיישינן שמא בא כדרכו כמו שפי' ר"ת אלא הכונה לומר דכיון דלא בא כלומר שלא ראינוהו שבא שמא בא בחשאי ונתיחד עמה כל שכן אברייתא שהיה הולך ובא דאיכא למיחש באותן הימים שהיה הולך ובא שמא פייס ונתייחד עמה וזה מבואר בדברי רש"י ז"ל שם בד"ה שמא פייס אבל לעולם דל' יום שעברו ולא בא סבירא ליה לרש"י דמאן דמתני לה אברייתא ליכא למיחש שמא בא בחשאי כדרכו כיון שלא ראינוהו שבא ואי איכא למיחש משום אותן הימים שהיה הולך ובא הוא דאיכא למיחש וכיון שכן איך כתב הרשב"א וכן פירש רש"י וצ"ע:

פרק י

הלכה טז

ומותרת האשה להנשא כו' או מעדי מיאוניה. כתב ה"ה והטעם בירושלמי שאין ב' מצויין לחטוא בשביל א' כו' וכן כתב הטור אה"ע סי' י"ב וז"ל מיאנה או שחלצה בפני בית דין יכול א' מהן לישאנה כיון שהם ג' אין האחרים חוטאין בשבילו וכתב הב"ח שם וז"ל משמע דס"ל דדוקא בג' וכן כתב הר"ן ר"פ האשה שנתארמלה משם ר"ח דדוקא בג' והביאו ב"י סס"י י"ז גבי ניסת לא' מעידיה אלא דק' דלקמן סימן קנ"ב בדין ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה דאם נשאת לא תצא כשנשאת לא' מעידיה הי"ל לרבינו לפרש דהיינו דוקא כשהיו ב' לבד איתו עד שנשאת אליו כמו שפי' הר"ן משם ר"ח גבי הך דב' אומרים נתגרשה כו' וכן בסי' מ"ז גבי שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה דבנשאת לא' מעידיה לא תצא הי"ל לפרש דדוק' בדאיכא ב' לבד אותו עד שנשאת לו ולכן נראה דמ"ש רבינו כיון שהן ג' האמת נקט דמיאון וחליצה אינו אלא בג' כמו שיתבאר עכ"ל ומה מאד תמוהים דבריו בעיני דמאי ראיה מייתי מהתם דהא אם נאמר דמ"ש הטור כיון שהן ג' דוקא נקט ג' אבל ב' לא היינו לענין שלא תנשא לכתחילה

אבל אם נשאת ודאי לא תצא דאפי' בע"א המעיד שמת בעלה כתב בריש סי' הנזכר דאם נשאת לא תצא שכתב וז"ל המביא גט ממ"ה כו' או שמעיד על בעלה שמת או שאמר הרגתיו הרי זה לא ישאנה משום חשד ואם כנס לא יוציא וא"כ בשנים המעידים פשיטא ודאי דאם נשאת לאחד מהם לא תצא וא"כ משו"ה בסי' מ"ז וקנ"ב דשם מיירי הטור ז"ל לענין שאם נשאת לא תצא ולכתחל' לא תנשא לא הוצרך לפרש דמיירי בדאיכא שנים לבד אותו עד שנשאת וכיון שנשאת אפי' בעד אחד המעיד לא תצא ותדע דבסי' י"ז כתב הטור וז"ל אשה אומרת מת ואשה אומרת לא מת או עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת כו' בכולן לא תנשא ואם נשאת למי שאינו מעיד תצא ואם נשאת לא' מעדיה ואומר ברי לי שמת לא תצא עכ"ל הרי באפי' בעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת כתב הטור ז"ל דאם נשאת לאותו עד לא תצא וכ"כ מרן הב"י שם שדעת הטור כדעת רבי' דעד א' אומר מת ועד אחד אומר לא מת אם נשאת לאותו עד לא תצא וכן נראה ממ"ש הוא עצמו בסי' הנזכר יע"ש וא"כ לפי דעתו אכתי ת"ל דבע"א אומר מת אמאי כתב דאם נשאת לאותו עד לא תצא הא לכ"ע בעד אחד איכ' חשדא וכדקתני מתניתין מת הרגתיו לא ישא את אשתו אלא ודאי כמ"ש ומ"ש הר"ן בשם ר"ח גבי ב' אומרים נתגרש' וב' אומרים לא נתגרש' דאמרי' לא תנש' ואם נשאת לא תצא דהיינו דוקא בדאיכא ב' לבד מאותו עד שנשאת לו דמשמע דאי ליכא שנים לבד מאותו עד תצא אע"ג דבפ"ב דיבמות אבעיא לן כנס מהו שיוצי' ופשיט ר"א ממתני' דהנטען על השפחה דאם כנס אינו מוציא ה"ט דס"ל להר"ן ור"ח דהא דא"ל כנס מהו שיוציא ה"ד אחלוק' חכם שאסר את האשה בנדר על בעלה משום דליכא חשדא דאסיר' ליה משום א"א דאפי' מה שחושדין אותו דשלא כדין עשה מ"מ כבר גירשה בעלה והרי היא מותרת לו מדאורייי' אמנם בחלוקת המביא גט ממ"ה ואמר בפני נכתב ובפני נחתם וכן בעד המעיד מת או הרגתיו דהלעז שחושדין אותו שמעיד עדות שקר כדי לישא אותה אסור' משום א"א אם כנס יוציא וכן הוא דעת התו' שם והרשב"א כמ"ש ה"ה וכ"כ מהרח"ש בקונט' עגונה דאיתתא דע"ה שדעת הר"ן ור"ח כדעת התוס' והרשב"א אמנם הטור דס"ל דאפי' במביא גט ממ"ה או בעד המעיד על בעלה שמת אם נשאת לא תצא מש"ה לא הוצרך לבאר בסי' מ"ז וקנ"ב דמיירי בדאיכא ב' לבד מאותו עד שנשאת לו וזה פשוט ויש לי לדקדק על דברי התוס' וסיעתייהו דס"ל דבעד אחד אומר מת אפי' אם נשאת תצא מהא דגרסינן ביבמות דפ"ח ע"א אמ"ר ל"ש אלא שנשאת בע"א אבל נשאת בב' ה"ז לא תצא כו' ופרכינן עלה ס"ס ב' וב' נינהו והבא עלי' באשם תלוי קאי ומשנינן בשנשאת לא' מעידיה כו' ע"ש והשתא ק' דא"כ כי קאמר רב ל"ש אלא שנשאת בעד אחד ע"כ בשנשאת לאותו העד מיירי דאי

בשנשאת לאיש אחר אפי' נשאת בב' נמי תצא וא"כ בשנשאת לאותו העד היכי קתני מתני' ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה ומאי אירייא דבא בעלה אפי' לא בא בעלה נמי כיון שנשאת לאותו העד תצא וי"ל דאצטריך למיתני בא בעלה היכא שנשאת לאותו העד כדינו דהיינו שהיו לו נשים ומתו וכדתנן וכולן שהיו להן נשים ומתו כו' ואשמועי' דאם בא בעלה תצא מזה ומזה אלא דאכתי ק' דא"כ מאי ק"ל אברייי' דמוקמי' לה בשנשאת לא' מעידיה ואמאי לא נימא דברייתא מיירי בשנשאת לא' מעידיה כדינו וי"ל דלא ניחא להו בהכי דכל כי האי הי"ל לברייתא למיתני בהדיא ולא למיתני סתמא אם נשאת לא תצא משא"כ אמתני' דיבמות דעיקר דינא דמתני' בשבא בעלה הוא דבא לאשמועינן ולא נחית לאשמועי' דאם נשאת לא תצא א"ל דבנשאת כדינו מיירי מתני' כנ"ל ודוק ולדעת ר"ח דס"ל דבנשאת לא' מעידיה מיירי בדאיכ' שנים לבד מאותו שנשאת אבל אי ליכא אלא שנים תצא אין להק' א"כ מאי פרכינן התם ביבמות מתיב רבא מנין שאם לא רצה דופנו ת"ל וקדשתו בע"כ היכי דמי אילימא דלא נשאת לא' מעידיה כו' צריכה למימר דדופנו אלא לאו דנשאת לא' מעידיה וקתני דופנו והשת' מאי קוש' אימא דברייי' מיירי בשנשאת לא' מעידיה וליכא אלא שנים ואשמועינן טובא דאפי' בשנים תצא דהא ודאי לאו מילת' דפשיטא היא שהרי מתני' אצטריך למיתני בהדי' האומר הרגנוהו לא ישא את אשתו דהא ודאי בורכא היא דלר"ח דס"ל דאם נשאת תצא פשיטא ודאי דאינו אלא מדרבנן משום לזות שפתים דמדאורייי' ודאי לא תצא א"כ ברייתי' דקאי אקרא דוקדשתו ק"ל שפיר דבנשאת לאחד מעידיה אמאי תצא וזה פשוט:

פרק יב

הלכה ו

שנים אומרים נתגרשה כו' אם נשאת לא' מעדיה לא תצא. מימרא ובריייתא פרק האשה שנתארמלה דכ"ב ע"ב ודעת התוס' ד"ה הבא עליה באשם תלוי דתרי ותרי ספיקא דרבנן וכן הוא דעת הרא"ש והר"ן שם יע"ש וכ"כ התוס' בפ' האומר בקידושין דס"ו ד"ה מאי חזית דשנים ושנים ספיק' דרבנן יע"ש אכן הרשב"א שם כתב וז"ל ויש מי שתי' דכל שנים ושנים הוי ספיקא דאורי' כדאית' בפ"ד אחין ולא אמרינן אוקי איתת' אחזקתה ומסייעיה ליה להאי פירוקא מדאמרי' בפרק האשה שנתארמלה כו' ועוד אמרי' התם שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ה"ז לא תנשא ואם נשאת לא תצא ואקשי' מכדי שנים ושנים אינהו הבא עליה באשם תלוי קאי וא"א הבא עליה בחטאת קאי הו"ל למימר דהא בחזקת א"א מוקמינן לה ועוד דגרסי' בפרק האשה רבה האשה שהלך בעלה ובנה

למה"י באו ואמרו לה מת בעלך ואח"כ כו' תצא והולד ממזר ואמרי' עלה בגמ' היכי דמי אילימ' דאיכ' תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני כו' ולא תצא ואי אמרי' אוקי ב' לבהדי ב' ואוקי איתת' אחזקתה הא בדין נפק' דהא בחזקת איסור ליבם הוה קיימא דבן היה לה והולד ממזר גמור הוא אלא שמעי' מכל הני דלא אמרינן אוקי אחזקתה את"ד ודבריו סתומים כס' החתום במה שהבי' ראיה מההיא דהאשה רבה שהרי לדידיה נמי תיקשי דמאי פריך בגמ' מאי חזית דסמכת אהני כו' ולא תצא הא לו יהי דתרי ותרי ספק דאוריי' אפי"ה אם נשאת תצא דהבא עליה באשם תלוי קאי כדפריך בכתובות ואם נאמר דס"ל כמ"ש התוס' שם ביבמות ד"ה מאי חזית דההיא מיירי היכא דהיבם אומר ברי לי והיא אומרת ברי לי דהוה ליה כניסת לא' מעידיה דלא תצא כדאמרי' בכתובות אלא דס"ל דהא דנשאת לא' מעידי' לא תצא היינו דוקא אם נאמר דתרי ותרי ספק דאוריית' אמנם אי ס"ל דספיק' דרבנן היא ומדאוריי' אוקמ' אחזקתה א"כ הו"ל ודאי אשת אח שלא במקום מצוה ואפי' לא' מעידיה תצא וכמו שכן הוא ג"כ דעת התוס' בפ"ב דכתובות א"כ ק' דאמאי הוצרכו להבי' ראיה מההיא דפריך פ' האשה רבה הי"ל להבי' ראיה בפשיטות מברייתי' דשני' אומרים נתגרש' דמוקמינן לה בנשאת לא' מעידיה ואם אית' דמדאוריי' אוקמ' אחזקתה ה"ל א"א ודאית אפי' נשאת לא' מעידיה תצא וכדק"ל להתוס' שם ותו דאפי' לסברת' אכתי ת"ל להההיא לישנ' דבעי למימר בפ"ד אחין דשני' ושנים ספק דרבנן היכי הוה ניחא לן ברייתי' דשנים אומרים נתגרש' דקתני לא תצא ואם נאמר דמההיא דשנים אומרים נתגרש' לא ק"ל משום דס"ל כדעת ר"ת שכתבו התוס' דחזקה אשה דייקא ומינסבה מרעה לה לחזקה דר"א והו"ל ספק שקול אכן מההיא דהאשה רבה ק"ל שפיר למאי דבעי למימר תלמוד' התם דגבי היבם ליכא חזקה דדייק' ומינסבה דזימנין מנחמה ליה ועיין בתוס' פ"ב דכתובות דכ"ו ד"ה אנן א"כ ק' איך הביאו ראיה ממה שפריך בפ"ב דכתובות אבל הבא עליה באשם תלוי קאי ול"ק בחטאת קאי הא התם ליכא חזקת א"א דחזקת דייקא ומינסב' מרעה לחזקת א"א וכמו שתי' התוס' שם לקו' הלזו אמנם אחר העיון נר' שיתיישב דבריו ע"פ מ"ש התוס' פרק חזקת הבתים דל"ב ד"ה אנן וז"ל והא דאמרי' ב' אומרים מת ושנים כו' אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא כו' אומר ר"ת דאתיא חזקה כו' וא"ת כי איכא ב' עדים לא דייקא דליכא חומר בסוף כו' וי"ל הואיל ומכחישים זה את זה איכא חומר' אם תעמוד תחת בעלה בטענת ברי שלה כו' וא"ת למאי דלא ידע דבאומרת ברי לי איירי מאי קאמר היא גופה באשם תלוי קאי הול"ל בחטאת קאי וי"ל דפריך אפי' אם נאמר דשנים ושנים ספק דאוריית' כו' עכ"ל ומעתה נתבאר כונתם דמברייתי' דשנים אומרים מת כו' ל"ק ליה משום דס"ל כדעת ר"ת דחזק'

דדייקא מרעה לה לחזקה דא"א דאע"ג דאיכא עדים איכא חומר בסוף במה שעומדת תחת בעלה בטענת ברי שלה אכן ממאי דפריך הבא עליה באשם תלוי קאי ק"ל שפיר דהתם ליכא חזקה כיון דאיכ' עדים והיא אינה אומרת ברי לי ואגב עיוני ראיתי להרב ח"ה שם שהקשה במה שתפסו קו' מדברי ר"מ ב"ר יוסי דסבר דאם נשאת ואחר כך באו עדים לא תצא וצ"ע דהא מת"ק כ"ש דק' טפי דסבר אם נשאת לא תצא ואפי' באו עדים ואחר כך נשאת יעוין שם ולדעתי דבריהם מבוארים דהוצרכו לתפוס קו' מדר"מ למה שרצה להק' דכיון דאיכ' ב' עדים לא דייקא כו' דהך קושיא לא תיקשי לן אלא מחלוקת נשאת ואח"כ באו עדים דכיון דניסת בב' עדים מאי הו"ל למידק אמנם בחלוק' באו עדים ואחר כך ניסת ל"ק ליה כלל דבפשיטות איכא למימר דהא דנשאת בשני עדים לא דייקא ה"ד היכא דאין מכחישי' אבל כל שמכחישים הו"ל למידק איזה מב' אמת ואהא הוצרכו לידחק דאפילו הכי איכא חומר' אם תעמוד תחת בעלה בטענת ברי שלה וזה פשוט ועיין בתוס' פרק האשה רבה דפ"ח ע"ב ד"ה הבא עליה שתי' משם ר"י כתי' ר"ת וכתב הרב ח"ה וז"ל וצ"ע דהא בשני עדים קמיירי ובשום מקום לא מצינו דנימא דדייקא ומינסבה בשני עדים כיון דליכא חומר בסופה יע"ש והנראה דאשתמיטתיה מיניה דברי התוספות דפרק חזקת ואולי שכונתו להקשות למה שנראה מדברי התוספות שם דבתירוץ ר"י מיתרצה נמי מ"ש דאמאי לא פריך הבא עליה בחטאת קאי ואהא הוא דק"ל להרב דלס"ד דמקשה דלא מיירי באומרת ברי ליכא חזקה דדייקא ומינסבה וכמו שכתבו פ' חזקת ואי לזאת היתה כונתו אין זו מן התימה להצריכו עיון דאיכ' למימר דהתוס' כל עיקר קושית' הוא ממאי דמשני בנשאת לא' מעדיה דאי ממאי דפריך הבא עלי' באשם תלוי קאי אין זו מן התימה כ"כ דאיכא למימר דפריך אפילו למ"ד דתרי ותרי ספיקא דרבנן כמ"ש בפרק ח"ה ולזה הוא שכתבו ועוד מאי קא משני כו' כלומר דאפילו לכשת"ל דממאי דפריך באשם תלוי קאי אין כאן קו' אכתי ק' ממאי דמשני כו' ואהא הוא שתי' משם ר"י ועוד י"ל דמאי דפריך באשם תלוי קאי הוא משום דבעי נמי להקשות אחלוקת באו עדים ואח"כ נשאת דהתם ודאי אף על גב דאי אינה אומרת ברי לי איכא חזק' דדייקא ומינסבה כל שהעדים מכחישין ועמדה ונשאת כנ"ל ודוק: ומן האמור בזה נתיישבו דברי הר"ן ז"ל שכתב פ"ב דכתובות וז"ל ומדאמרי' הבא עליה באשם תלוי קאי איכא מאן דבעי לאוכוחי דתרי ותרי ספק דאוריית' כו' והא ודאי ליתא דמסקנא דיבמות סלקא דב' וב' ס' דרבנן כו' ושמעתין ל"ק כו' ונקט הכי לרוחא דמילתא דאפי' למקיל טפי באשם תלוי קאי ע"כ ותמה עליו מוהרח"ש ז"ל בקונטרס עגונה דף ע"ה ע"ב דאכתי ק"ל דמאי משני בנשאת לאחד מעדיה דהא מ"מ ק' לפום מסקנא דב' וב' ספיקא דרבנן והבא עליה

בחטאת קאי א"כ אפי' נשאת לאחד מעדיה אמאי שריא דלא מיסתבר כלל לו' דלהא ג"כ מהני לא' מעדיה כיון דבחזקת א"א גמורה קאי יע"ש שהניחו בצ"ע אכן כפי מ"ש אין כאן קושיא דלמסקנא דמילת' ל"ק לן דכיון דאיהי אומרת ברי לי איכא חזקה דדייק' ומינסבא ומרעא לחזק' א"א ולק"ל ז"ל אלא ממאי דפריך באשם תלוי קאי ואמנם אנכי הרואה שלדברי הר"ן אין אנו צריכין לישוב זה שדבר' ז"ל מבוארים ע"פ מ"ש באותו פרק על ההיא דג' שישבו לקיים את השטר וקרא עליו ערער שכתב וז"ל ואחרים מסייעים עוד סברת הרי"ף ואומר דכל ב' וב' ספיקא דאוריית' הוא ולא אמרינן אוקמא אחזקתה מדאמרינן בסמוך כו' ועוד ראיה מדאמרי' בהאשה רבה כו' ואי אמרינן דאוקי איתתא אחזקתה דין הוא שתצא שהרי חזקת' לשוק אלא ש"מ דלא אמרי' אוקי ב' כו' להוציאה מבעלה באומר ברי לי כו' וכ"ש דליכא למימר אוקמא אחזקתה לאפוקי ממונא אבל היכא שאין צריך להוציא כלום מיד המוחזק משמע דמדינא אית לן לאוקמא אחזקתה דבפרק ד' אחין משמע דמסקנא דהתם היא ב' וב' ספיקא דרבנן דמדאורייתא אית לן לאוקמא אחזקתה כיון שאין אנו צריכין להוציא כלום מתחת המוחזק א"ד ולכאורה דבריו ז"ל נראה כסותרין אלו את אלו דכאן נראה דהסכימה דעתו לדעת האומרים דב' וב' ספיקא דאוריית' והביא סמוכות לדבר ויישב סוגיא דפ"ד אחין ואלו בההיא דהבא עליה באשם תלוי דחה סברת האומרים כן ויישב סוגיא דפ"ד אחין האמנם למעיין קצת בדבריו דבריו ז"ל צדקו יחדיו שמה שדחה ז"ל בההיא דהבא עליה באשם תלוי סברת האומרים ב' וב' ס' דאוריית' היינו משום דאינהו ז"ל ס"ל דאפי' היכא דאין אנו צריכין להוציא כלום מיד המוחזק וכגון שנים אומרים נתקדש' וב' אומרים לא נתקדש' לא אמרי' אוקמ' אחזקת פנויה אלא ס' דאוריית' הוי והבא עליה באשם תלוי קאי ובעו להוכיח כן ממאי דפריך בגמ' הבא עליה באשם תלוי קאי ול"ק הבא עליה בחטאת קאי דאוקמ' אחזקת א"א שהרי מה שאנו אומרים דחייב חטאת מכח חזקת א"א אין אנו מוציאין אותה מבעלה מכח חזקה זו דבלא"ה הרי הוא חייב להוציאה משום ספק אשת איש וחזקה הלזו לא תוסיף תת כחה להוציאה מבעלה וכיון שכן הי"ל למי' דבחטאת קאי דאוקמ' אחזקת' כיון דאין אנו מוציאין כלום מיד המוחזק בכח חזקה זאת ואהא הוא שדחה הר"ן ז"ל דבריהם מכח ההיא דפ' ד' אחין דמסקנ' דב' וב' ס' דרבנן ומדאוריית' אוקמ' אחזקתה כל שאין צריך להוציא כלום מיד המוחזק וא"כ הכא נמי הבא עליה בחטאת קאי אלא דלרוחא דמילתא נקט כו' ומעתה הנך רואה שאין מקום לקושית מוהרח"ש ז"ל דלמסקנא דמילתא ל"ק להר"ן משום דכל שאנו באים להוציאה מבעלה מכח חזק' א"א לא אמרינן אוקי תרי וכמו שכתבנו ומהתימה על הרב ז"ל איך אישתמיט מיניה:

האמנם דברי הר"ן ז"ל תמוהים בעיני במ"ש ראיה דתרי ותרי ס' דאוריית' מדאמרינן שנים אומרים נתקדשה כו' אם נשא' לא תצא ב' אומרים נתגרש' כו' ופרכינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומאי קו' ב' וב' נינהו ואוקמינן אחזק' ורישא בחזקת פנויה וסיפא בחזקת א"א והדבר ק' דאיך נחה שקט' קו' זו לפי שיטתם שהרי אפי' לפי שיטתם הרי ס"ל דכל שאין אנו מוציאים כלום מיד המוחזק בדינא אוקמוהו אחזקת' וכמסקנ' וא"כ אדק"ל דמאי פריך מ"ש רישא דהא רישא מדאוריית' אית לן לאוקמה בחזקת פנויה ומשום הכי אם נשא' לא תצא וסיפא כיון דליכא חזקת פנויה הו"ל ס' א"א והבא עליה באשם תלוי קאי ומש"ה אם נשאת תצא ואין לומר דס"ל דודאי כל שנשאת לאח' אפי' בשנים אומרים נתקדש' מסתבר' ודאי דאפי' נשאת תצא כיון דס' דרבנן מיהא הוי וכמ"ש התוס' שם אלא דעיקר קו' היא דלוקמא לבריית' בנשאת לא' מעדיה דבב' אומרים נתקדש' כיון דאיכא חזקת פנויה ונשא' לא' מעדיה לא תצא ובב' אומרים נתגרשה כיון דאיכא חזקת א"א אפי' נשאת לא' מעדיה תצא דהוה ליה כא"א ודאית אמנם למאי דס"ל דב' וב' ספיק' דאורייתא ולא אוקמו' אחזק' להוציאה מבעלה ניחא להו דמש"ה פריך מ"ש רישא כו' דאע"ג דבסיפא איכ' חזקת א"א לא מהני להוציאה מבעל' ואם נשאת לא תצא דא"כ אדת"ל ממאי דפריך מאי שנא רישא אמאי לא הביאו ראיה מבריית' דשנים אומרים נתגרשה דקתני אם נשאת לא תצא ואוקי' לה בנשאת לא' מעדיה וכתי' התוס' ז"ל ואי ס"ל כתי' ר"ת דחזקת דייקא ומינסבה מרעא לה לחזק' א"א וה"ל ספק שקול וא"כ מאי ק"ל הכא ואי קו' היא דלוקמ' לבריית' כר"מ דס"ל בבאו עדים ואח"כ נשאת אפי' לא' מעדיה תצא אלא דבב' אומרים נתקדשה מודה משום דאיכ' חזקת פנויה וכמ"ש התוס' שם בד"ה מ"ש א"כ הך קו' ת"ל ג"כ לפי שיטת' ועיין למוהראנ"ח ח"ב סי' מ' ובחי' לכתובות וצ"ע:

ודעת הרשב"א ז"ל כדעת התוס' דב' וב' ס' דרבנן ודחה להה"א דהאשה רבה וז"ל וההיא דהאשה רבה כו' מסתבר' דמשום דהני ב' דאמרי חלוף היו הדברים לא באו עד שנתיבמה הוא דאמרי מאי חזית דסמכת אהני דאתו בתר יבום ומפק' להו סמוך אהני דנתיבמה אפומייהו ותדע דהא ר"מ בר"י כו' דס"ל אם ניסת תצא מודה הוא דאם ניסת עד שלא באו עדים לא תצא כו' יע"ש והנה שפתיו ז"ל ברור מללו דס"ל דכל שנשאת ואח"כ באו עדים אפי' נשאת שלא לא' מעדיה לא תצא וע"ז הוא שהוצרך הרשב"א להבי' ראיה מדר"מ בר"י דכי היכי לדר"מ בר"י מפלגי' בנשאת ואח"כ באו עדים לבאו עדים ואח"כ נשאת ובנשאת לא' מעדיה ה"נ יש לחלק לרבנן בנשאת לא' דליכא למימר דהרשב"א ז"ל לא כתב כן אלא בנשאת לא' מעדיה וההיא דהאשה רבה מיירי בשהיבם אומר ברי

לי כמ"ש התוס' ז"ל וכמו שכן צ"ל ג"כ לדעת יש מי שתי' שכתב הוא וכמ"ש לעיל דא"כ לא הי' צריך הרב להביא עצות מרחוק לזה ובפשיטות הי"ל דההיא מיירי בשהיבם אומר ברי לי דאע"ג דב' וב' ס' דרבנן היא לגבי עצמם נאמנים הם בדיעבד וכמ"ש לעיל מזה ליישב ההוא דפ"ב דכתובות וכ"כ הרדב"ז ז"ל בח"א סי' נ"ז בכונת הרשב"א ז"ל ומהתימ' על מוהר"י בי רב ז"ל סימן נ"ו דס"ה שכתב דהרשב"א ז"ל לא כתב כן אלא לא' מעדיה וליתא כמ"ש ולפ"ז צ"ל דכי פריך בגמר' בפ"ב דכתובות מכדי ב' וב' נינהו כו' לא פריך אלא אליבא דרבנן דס"ל דאפי' באו עדים ואח"כ נסת לא תצא דאלו לר"מ בר"י כל שנסת ואח"כ באו עדים אפי' נסת לאחר לא תצא ואפשר שלזה כוון רש"י שכתב וז"ל לא תצא ולקמיה פריך מכדי תרי ותרי נינהו וכונתו ז"ל לומר דאליב' דרבנן דוקא הוא דפריך וכדעת הרשב"א ז"ל אך זו היא שק' בעיני לדעת הרשב"א ז"ל מההיא דר"פ האשה רבה דפ"ח דפרכינן התם לרב דאמר לא שנו אלא שנשאת בעד א' אבל אם נשאת ע"פ ב' עדים לא תצא ואוקימנא לה בדלא ידעי' ליה ואתו בי תרי ואמרי אנן הוינן בהדי' מכי נפק ועד השתא והדר פרכינן סוף סוף תרי ותרי נינהו ואוקימנ' לה בנסת לא' מעדיה והשתא לדעת הרשב"א ז"ל דס"ל דכל שנסת ואח"כ באו עדים אפי' נסת לאחר לא תצא אמאי הוצרכו לאוקמי ההיא דרב בנסת לא' מעדיה אפי' נסת לאחר נמי כיון דנשאת ואח"כ באו עדים וכן נמי קשה מהא דפרכינן התם בתר הכי מתיב רבה מנין שאם לא רצה דופנו ת"ל וקדשתו בע"כ ה"ד אילימא דלא נשאת לאחד מעדיה צ"ל דדופנו ואם איתא איפכא הוה ליה לאקשויי דאפי' נסת לאחר כל שנסת ואח"כ באו עדים לא תצא לדעת הרשב"א וליכא למימר דתלמודא הק' אלימא דבריית' מיירי דלא נסת לא' מעדיה ובאו עדים ואח"כ נסת דא"כ מאי האי דקאמר אלא לאו דנסת לא' מעדי' וקתני דופנו מאי קו' לוקמא בבאו עדים ואח"כ נסת ורב דאמר בנסת ואח"כ באו עדים ואי נמי ברייתא ר"מ בר ר"י היא ורב דאמר כרבנן כדמשני בתר הכי אלא ודאי משמע דרב ס"ד דבריית' סתמא קתני ואפי' בנשאת ואח"כ באו עדים ואפ"ה ס"ל לרבה דכל שנסת לאחר אפי' נסת ואח"כ באו עדים תצא לכ"ע וצ"ע כעת. כתב הרדב"ז ז"ל סי' הנז' דאפי' למ"ש התוס' פ"ב דקידושין ד"ה מאי שנא רישא לחד תי' דאע"ג דתרי ותרי ס' דרבנן הוא ומדאוריית' אית לן לאוקמי בחזקת פנויה אפ"ה אם נשאת תצא מדרבנן וכן הוא דעת הרא"ש ז"ל וריו"ו והטור ז"ל בסי' מ"ז לא כתב כן אלא בבאו עדים ואח"כ נשאת דעברה אדרבנן וקנסוה אבל בנשאת בהתר ואח"כ באו עדים לכ"ע לא תצא וכ"כ מוהרש"ל ז"ל בח"ב סי' ק"ד ומוהרד"ב סי' י"ח אמנם מוהר"י ן' רב סי' הנז' חולק בזה וכתב שזה טעות גמור דלרבנן אין חילוק בין באו עדים תחלה ואח"כ נסת לנשאת ואח"כ באו עדים יע"ש. ולעד"נ לי

עיקר כדעת הרדב"ז וסיעתיה שהרי דעת רי"ו בנתיב כ"ב פ"ג שכ' וז"ל שנים אומרים נתקדשה כו' לא תנשא ואם נסת תצא דהו"ל ב' וב' ולא אמרינן העמד אשה בחזקת פנויה ותצא מדרבנן ואלו בנתיב כ"ה ח"ג כתב וז"ל הלך בעלה למ"ה ואמרו לה שמת בנה ואח"כ בעלה ונתיבמה ואח"כ אמרו לה בהפך תצא והולד ממזר ודוקא שבא עד א' תחלה ואח"כ באו שנים אבל באו ב' תחלה לא תצא ולא דמי לשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת כו' דנשאת ואח"כ באו עדים תצא דהתם איתחזק איסורא דא"א הכא לא איתחזק איסורא דאשת אח כיון דודאי מת ויש דרך במיתה דפקע ביה איסור דאשת אח אם מת הבן תחלה פקעה ליה חזקת איסור אשת אח כו' עכ"ל. והנה לעין הקורא נרא' דבריו ז"ל כסותרים אלו את אלו שהרי כפי מ"ש בנתיב כ"ג בב' אומרים נתקדשה כו' אע"ג דאיכא חזקת היתר אפ"ה תצא מדרבנן כ"ש וק"ו בב' אומרים מת בנה ואח"כ מת בעלה כו' דליכא חזקת היתר לאח דאית לן למימר דתצא מדרבנן ואיך כתב דלא תצא אכן כפי דברי הרדב"ז דבריו נכונים דמ"ש בנתיב כ"ג היינו דוקא בבאו עדים ואח"כ נשאת אבל בנשאת ואח"כ באו עדים ס"ל לרי"ו ז"ל דדוקא היכא דאיכא חזקת איסור אשת איש תצא אבל כל דליכא חזקת איסור כל שנסת ואח"כ באו עדים לא תצא והיינו מה שכתבנו בנתיב כ"ה וזו ראיה שאין עליה תשובה ודוק ועיין בספר בית שמואל סי' קע"ה ס"ק ז':

הלכה י

זה אומר זו אשתי כו'. עיין מ"ש פרק ט' מהלכות אישות הלכה ל"א: